Beide-Mariam Ejigu
Feb 2014

መጽሐፈ ጉባኤ ዘ፴ወ፬ መጻሕፍተ
ልሣነ ግእዝ እለ ኢተዐልዋ
ኀበካልእ ልሣን

በአማርኛ ካልተተረጐሙና በሕትመት ላይ ካልዋሉ 34 የግእዝ መጻሕፍት ተጨምቆ የተዘጋጀና የመጻሕፍቱን ይዘትንና ምንነትን የሚያስረዳ መልካም ግንዛቤንም የሚያስጨብጥ መንፈሳዊና ሥጋዊ መጽሐፍ

አዘጋጅ ገብረዩሐንስ ገብረማርያም

www.ethiopianorthodox.org

2003 ዓ.ም

1. ፊስአልጎስ 1
2. መቃቢስ 8
3. ዜና ሐዋርያት 9
4. ገድለአረጋዊ 12
5. የስንክሳር ታሪክ 14
6. መጽሐፈ በረላም 15
7. የገዳመ ሲሀት መነኰሳት ታሪክ 25
8. አባቢኒያሚን 25
9. መጽሐፈ ሥነ ፍጥረት (አክሲማሮስ) ቀዳማዊና ዳግማዊ 25
10. የአቡነ ተክለሃይማኖት ታሪክ 27
11. የድንታሪክ 28
12. የዮሐንስ አፈወርቅ ድርሳን 30
13. የአውሻህር ታሪክ 30
14. አርጋኖን 32
15. ሆህተ ጥበብ 33
16. ሆህተ ብርሃን 34
17. መጽሐፈ ሐዊ 35
18. ነገረማርያም አንደኛውና ሁለተኛው 35
19. ድርሳነ ሕማማት 44
20. የሰባቱ ዕለታት ጸሎት 45
21. ምሥጢረ ሥላሴ 48
22. መጽሐፈ ምሥጢር 51
23. ዜና ፅንሣታ ወልደታ 55
24. ገድለ ሰማዕታት 58
25. የጲላጦስ የዮሴፍና የኒቆዲሞስ ታሪክ 60
26. ዜና አበው 63
27. ጊዮርጊስ ወልደ አሚድ 76
28. አምስቱ አእማደ ምሥጢር 99
29. መጽሐፈ ባህርይ 99
30. ክብረ ነገሥት 102
31. ሲኖዶስ ክፍል አንድ 102
32. ሲኖዶስ ክፍል ሁለት 102
33. ሲኖዶስ ክፍል ሶስት 110
34. መጽሐፈ ሥርዓተ ክህነት 120

መቅድም

ምዕራባውያን ያልፈተሹት ጥንታዊ የግእዝ ጽሑፍ የለም ብዙዎቻችን ሕልውናቸውን የማናውቃቸው መጻሕፍት ወደ ኤውሮጳ ቤተ መጻሕፍት በገባን ቁጥር በሕትመት ተባዝተው ስናይ ግራ እንጋባለን የግእዝ ቋንቋ የሚችል ኢትዮጵያዊ ተመልክቶ ብቻ ከንፈሩን በመምጠጥ አይወጣም የመጽሐፉን ምንነት ተረድቶ ይወጣል እንጂ ቋንቋውን ለማያውቅ ኢትዮጵያዊ ግን ምንም ስሜት አይሠጠውም።

መጻሕፍቶቻችንን ያተሙ ምሁራን ኤውሮፓውያን ሊመሰገኑ ይገባል እነሱ በሕትመት ባያውሉት ኖሮ ቅጂውን በቀላሉ ለማግኘት አይቻልም ነበር። ከተቋቋመ ብዙ ዓመታትን ያስቆጠረው የአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ ስለግእዝ ቋንቋ ያሳየው አኳኋን እጅግ አሳፋሪ ነው ግእዝ የቄስ ቋንቋ ተብሎ በዚሁ ዩኒቨርስቲ ተፈርጇል ይህ ዩኒቨርስቲ ስለግእዝ ጥናት የተካሄደባቸውን ዘመናውያን መጻሕፍት እያባዛ እኛን ኢትዮጵያውያንን ማስተማር ይችልና ይገባው ነበር። ግን ይህ ተቋም እንኳንስ ከሕዝብ አገልግሎት የወጣውን ግእዝ አማርኛንም የተፀየፈው ይመስላል። ምክንያቱም በዩኒቨርስቲው ውስጥ የሚገኙ በየግድግዳው የሠፈሩት ጽሑፎች በእንግሊዘኛ ብቻ የተጻፉ ናቸውና በመሆኑም ተቋሙ የውጭ ዜጎችን ለማገልገል የተመሠረተ ይመስላል። ከዚሁ ዩኒቨርስቲ ግእዝን ተመርኩዞ ዶክትሬት ለሚሠራ አድቫይዘርን ለማግኘት አይታሰብም ከኢጣልያና ከጀርመን ከዚያ ባለፈ ደግሞ ከፈረንሳይና ከአሜሪካ ተፈልገውና በኮንትራት ተገዝተው እየመጡ ነው የዚሁን ተግባር የሚያከናውኑት ከሃምሳ ዓመት በላይ የኖረ ይህ ዓዕይንት ቀራንብተ ዓይኖች፣ ቅንድቦችን አያዩም» የተባለው የቅኔ አባባል ይህን ዩኒቨርስቲ ይመለከታል።

የብራና መጻሕፍት አቅፈውት ከሚገኘው የግእዝ ጽሑፍ የሃይማኖት፣ የማሕበራዊ ኑሮ፣ የሕግ አመጣጥና ታሪክ በሰፊው ይነበባል። ከዚህ ሌላ የአማርኛን ሰዋስው ለመመሥረትና ለማስፋፋት የግእዙ ሥነ-ጽሑፍ ብዙ ጥቅም አለው።

ግእዝ ሴማዊ ነው። ከዓረብኛ ከእብራይስጥ ከአረሚይክና ከሱርስት ጋር ብዙ ግንኙነት አለው። ከነሱ ጋር የተቀራረበ ድምፅ እንደነበረው የሚያመለክቱ መንገዶች አሉ ግእዝን አውቃለሁ የሚል ሁሉ አብዛኛውን የግእዝ ድምፅ ሊያውቀው አልቻለም ለዚህ ምክንያቱ ብዙ ነው ዋናው ምክንያት ግን የኢትዮጵያ ለብዙ ምዕት ዓመታት ከዓለም ተገልሎ መኖር ነው። አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መጽሐፈ ሰዋስው ወግስ በተባለው መጽሐፋቸው የአራቱን ቋንቋዎች ዝምድና አስፍረዋል። ግን እኚህን ታላቅ ሊቅ የሚተካ አንድም አልተገኘም የዲልማን መዝገበ ቃላትም ብዙ መሠረትነት እንዳለው ይታመናል ቢሆንም በላቲን ቋንቋ ስለተብራራ ለኛ አስቸጋሪ ነው።

ስለግእዝ በሕብረት ጥናት ለማካሄድ በተለያዩ ግለሰቦች ሐሣብ ቀርቦ ነበር ከነዚሁም አንዱ እኔ ነበርኩ ይሁንና እንኳንስ ጥናት ለማካሄድ የሕብረቱ አባላት የስም ዝርዝር ከማየት ያለፈ ፋይዳ ሳይኖረው በወሬ ብቻ ቀረ በበኩሌ የተረዳሁት ጥቅምን ተመርኩዞ የሚመጣ ሁሉ ዓጃቢው ብዙ ነው ለዕውቀት የጊዜና የጉልበት መሥዋዕት መክፈል ግን ጨርሶ ከብዙ ኢትዮጵያውያን አእምሮ የተሰረዘ ይመስላል።

የብዙ የግእዝ ፊደሎች ባንድ ድምፅ መወሰን ራሱ የቻለ ግራ መጋባት እንደፈጠረ ይኖራል ለምሳሌ ሁለት ጸ፡ፀ ሦስት ሀ፣ሐ፣ኀ፣ ሁለት ሰ፣ሠ ሁለት አ፣ዐ

www.ethiopianorthodox.org

መጥፋት ያመለክታል ሌላም ተመሣሣይ ችግር አለ ግእዛቸውና ራብአቸው ባንድ ድምፅ የሚነገሩ ፊደሎች አሉ እነሱም ሀ፣ሃ፣ሐ፣ሓ፣አ፣ኣ፣ዐ፣ዓ ናቸው::

እነዚሁ ሁሉ የጥናት ሣይሆን የልምድ ስያሜ ተሠጥቶአቸዋል:: ከንባብም ሆነ ከሥነ ጽሑፍ እንኳንስ የተግባር የሐሳብም ተሞክሮ የሌላቸው ሁሉ ለምን ሆሄያትን አትጠብቅም እያሉ የዘለፋ ናዳ ያወርዱብኛል የነሱን አልከባይነት ፍሬ አልባ ነው::

ስለ ግእዝ ጥናት ከተነሳ ስለቅኔም መታሰቡ የማይቀር ነው ቅኔ የሚለው ቃል ብዙ ትርጉም አለው:: በግእዝ አካሄድ የሚሠጠው ዋናው ትርጉም ግን ምሥጋና ነው አሁን «ቅኔ» የምንለው በ15ኛውና በ16ኛው ክፍለ ዘመን በአማራሳይንት ዙሪያ እንደተጀመረ ይነገራል:: አባባሉ ግን በጥናት የተመረከዘ ሳይሆን አፈ ታሪክ ነው:: በስፋት እንደተነገረ የምንረዳው በዘመነ ጎንደር ነው::

እንደሚታወቀው በጎንደር ያላንዳች ሥራ የታጨቁ ደብተሮች በተዋህዶ የባህርይ ልጅ፣ በቅብአት የባሕርይ ልጅ የሚል ብሂል አመነጩ ይህ ለቤተ ክርስቲያን መጥፎ አካሄድን አመጣ ሦስተኛም ክርስቶስ በሰውነቱ የፀጋ ልጅ ነው አይደለም የሚል አጨቃጫቂ መንገድ ተፈጠረ::

ለዚሁ የርስ በርስ መጎሻሸም የተጠቀሙበት ቅኔን ነው:: ቅኔ የዋርካ፣ የጎጃም፣ (በጎጃም የጎንጅና የዋሸራ) የሚል ስምም ወጣለት:: ቅኔን የተማረ ብዙ ምሥጢር ግልፅ ይሆንለታል፣ በተለይ ለግእዝ ቋንቋ ዋና መሠረቱ ቅኔ ነው እተባለ በየአቅጣጫው ይተረካል ይደሰኮራል:: በዘመናችን ቅጥ ባጣ ጩኸትና መወራጨት በቅኔ ስም ምንም ፍሬ የሌለው፣ የግእዝን ቋንቋ አካሄድ ያልጠበቀ የቅኔ ቅርፅ ይሰማል:: የባለ ቅኔው ወዝየለሽ ያለቅጥ መጮኽ የሰሙ ቢጤዎቹ ምንም ያዳመጡት ፍሬ ነገር ሳይኖራቸው በጭብጨባ፣ በፉጨትና በጩኸት ድጋፋቸውን ያስተጋቡለታል::

ቅኔ ለኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ዐይነተኛ የድክመት ምንጭ ሆኖ ነው የኖረው በግእዝም ይሁን በየብሄሩ ቋንቋ ወንጌል ለክርስቲያን ምዕመናን እንዳይነገር ምዕመናን ከአምልኮተ እግዚአብሔርና ከትምህርተ ድሂን ርቀው የአምልኮተ ባእድ ሰለባዎች እንዲሆኑ ሰው ሠራሽ ቅኔ በሩን ዘግቶባቸው ኑሯል::

በቅኔ ምክንያት ብዙዎች ለውሸት ሲዳረጉ ኑረዋል ምንም ሣያስቡና ሳያሰላስሉ ከመቅፅበት ቅኔውን እንደሚያጎርፉት ይናገራሉ:: በቅኔ ውስጥ የዜማ መጠን አለ፣ ንኡስ ደቂቅና ዐቢይ አገባብ አለ፣ ገቢር ተግብሮ አለ፣ ወዳቂና ተነሺ ዐቢይ ዐንቀፅ ንኡስ አንቀፅ አለ ... ይህን ያቀፈ ሞያ በቅፅበታዊ ሰዓት አቀርባለሁ ማለት ፍፁም ውሸት ነው ግን ይህ ውሸት ከመቼ ጀምሮ እንደተለመደ ባይታወቅም ባሁኑ ጊዜ ብሶበት ይታያል:: ከዚህም በተጨማሪ የቅኔ መምህር ነኝ ባይ እጅግ በዝቷል የዚህም መለኪያ እንደታረደ በሬ ማጓራት ብቻ ነው:: ያሬዳዊ ማህሌትን ለማዳመጥ ብሎ ቅኔ ማሕሌት የሚገባ ሁሉ በነዚህ የቅኔ መምህራን ነኝ ባዮች ልቅ ጩኸት እጅግ ይበሳጫል ያፍራል በቅኔ ስም አታላይነትና አስመሳይነት ተቆራኝተውት ያለምንም ውጤት ዕድሜውን የገፋ ሕዝብ ሥፍር ቁጥር የለውም የመጽሐፍ መምህር ነኝ ባይም እንዲሁ::

ይህ መጽሐፍ በግእዝ ከተጻፉ 34 የብራና መጻሕፍት ተውጣጥቶና በአማርኛ ተዘጋጅቶ ቀርቧል ዝግጅቱ የተውጣጣባቸው ሠላሳ አራቱ መጻሕፍት ለአንባብያን በቀላሉ የማይገኙ ናቸው:: ቢገኙም ለብዙ ኢትዮጵያውያን የግእዝ ቋንቋ እንግዳ ስለሆነ መጻሕፍቱን አንብበው የሚረዱት የተወሰኑ ሰዎች ናቸው:: በሌላ በኩል ችሎታ እያለው ከመጻሕፍቱ ጋር ለመተዋወቅ የፈለገ ሁሉ ከላይ እንደተገለፀው መጻሕፍቱን አግኝቶ ለመመልከት ውጣ ውረዱ ብዙ ነው የመጻሕፍቱን ይዘት ለመጠቆም ያህል ይህ አነስተኛ መጽሐፍ ተዘጋጅቷል::

ክፍል ፩

ፊስአልጎስ

ፊስአልጎስ ማለት የፈላስፋ ስም ነው:: ይህ ፊስአልጎስ የተባለው ፈላስፋ የጻፈው መጽሐፍ በአምስተኛው ክፍለ ዘመን መጨረሻና በስድስተኛው ክፍለ ዘመን መጀመሪያ ገደማ ከተለያዩ የሮም ግዛቶች እንደመጡ የሚነገርላቸው ዘጠኙ ቅዱሳን እንዳመጡት ብዙ ታሪክ ምሁራን ዘግበዋል:: ይህ ፈላስፋ የክርስቶስን በዚህ ዓለም መመላለስና የቅዱሳት መጻሕፍትን ምሥጢር ከአራዊትና ከአእዋፍ ጋር በምሳሌነት እየገለፀ ያስተምራል:: መፅሐፉ በአምሳ ሰባት ክፍል የተከፈለ ነው::

ይህ ፈላስፋ ምሳሌያዊና መንፈሳዊ ትምህርቱን ዮሐንስ ወንጌላዊ በራእዩ በአንበሳ መስሎ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ የተናገረውን መነሻ ያደርጋል:: ቃሉም የኸውና እነሆ ከዳዊት ሥር የሆነ ከይሁዳ ወገን አንበሳ መጣ ከአብ ዘንድም ተላከ በጅራቱ ዓየር "ተሸፈነ" ይልና ጅራቱ ያለው ምልክቱ ነው እንደ መላእክት ሁኖ በሥልጣንም ሁኖ በሰው ሥርዓት ሰው ሁኖ ተገለፀ........

ይህ አባባል ትርጉምን ያስተምረናል አንበሳ ሲተኛ ዐይኑን ይገልፃል ሲነቃ ዐይኑን ይሸፍናል የተኛም ይመስላል ክርስቶስ መለኮታዊ ሥልጣን እያለው 3 ቀንና 3 ሌሊት በመቃብር ተኛ ስለዚህም ሰሎሞን እኔ የተኛሁ ነኝ ልቤ ግን የነቃች ናት ያለው ስለ ክርስቶስ ሞት ነው ዳዊት እስራኤልን የሚጠብቀው ፍፁም አይተኛም አለ:: ሦስተኛው ምሳሌ አንበሳም ምውት ግልገልን ከወለደች ወንዱ አንበሳ እስኪመጣ ድረስ ትጠብቀዋለች:: ወንዱ አንበሳ በ3ኛው ቀን መጥቶ ሦስት ጊዜ ሲተነፍስበት የሞተው የግልገል አንበሳ ይነሳል:: ይህም የክርስቶስን በ3ኛው ቀን መነሳትን ያመለክታል:: እግዚአብሔር አብ ልጁ ኢየሱስ ክርስቶስን ከሞት አስነሳው:: አፈክራድዮን ስለተባለውና በኦሪት ዘዳግም ስለተመዘገበው ፊሲአልጎስ እንዲህ ይላል ይህ ወፍ ነጭ ነው:: ምንም የጥቁርም ሆነ የሌላ መልክ በጠጉሩ የለም ሁለመናው ነጭ ነው:: ይህ ወፍ በነገሥታት ቤት ነው የሚገኘው:: በጠና ደዌ የተያዘ ሰው ቢኖር ዓይኖቹም የታወረ ካለ የታመመው ሰው የሚሞት ከሆነ ይህ ወፍ አያየውም የማይሞት

www.ethiopianorthodox.org

ከሆነ ግን ወፉ ፊቱን ወደሱ ያዞራል የሰውየውንም ደዌ ወፉ ተሸክሞ በዓየር ላይ ይበራል የሰውየውንም ደዌ በፀሐይ ሙቀት ይቃጠላል፡፡ ከራድዮን ወፍ የሰውየውን በሽታ ተሸክሟልና በሰውየውና በወፉ ያደረው ደዌ ባንድነት በፀሐይ ይቃጠላል፡፡

የዚሁ ትርጉም የሐጢዓት ጥቁረት የሌለው ክርስቶስ ራሱ እንደተናገረው መለኮቱን በለበሠው ሥጋ ሠውሮ ደዌአችንን ተሸከመ በመስቀል ላይ እስከ መስቀልም በመስቀሉ ቤዛ ሆነን፡፡

ፊንክስ ስለተባው ወፍም ፊስአልጎስ ሲገልፅ ፊንክስ የተባለው ወፍ አምስት መቶ ዓመት ዕድሜ አለው፡፡ ሲያረጅና የመሞቻ ጊዜው ሲደርስ ወደ ሊባኖስ /ወደ ደጋ ዛፎች/ ይገባል የዛፎቹንም ቅርንጫፎቹን ይሠብራል በክንፎቹም ይሸከመዋል፡፡ ቅርንጫፎቹም መልካም መአዛ ያላቸው ናቸው ይህን የዕንጨት ቅርንጫፍ ይዞ በአየር ላይ ሲንሳፈፍ ቅርንጫፉ በእሳት ይያያዛል፡፡ የፀሐይ አገር ከተባለው አገርም ይደርሳል፡፡ ይህ የሚሆነው ከመጋቢት ወር ነው በወርሐ ሚያዝያም ይህ ነገር ይፈጸማል፡፡

ካህን መሠዊያ ፈልጎ ሲደርስ ይህ ወርዶ ካቃጠሰውና ከተቃጠለበት አመድ ትል ያገኛል ይህ ትል በሦስተኛው ቀን የወፍ ግልገል ይሆናል፡፡ በ4ኛው ቀን ሙሉ ትልቅ ወፍ ይሆናል፡፡ የመጀመሪያው ወፍ ሆኖ ወደ ቀድሞ ቦታው ይመለሳል፡፡ ይህ ሁሉ ስለ ትንሣኤ ክርስቶስ ምሳሌት ተነገረ፡፡ ፊስአልጎስ ስለ ብዙ ወፎች ምሳሌት ተናግሯል፣ ስለ አውሬዎቹም እንዲሁ ከአውሬዎቹ መካከል እባብን ጠቅሷል ጌታችን እንደ እባብ ልባሞች ሁኑ ብሏል የእባብ ብልህነትም እባብ ሲያረጅና ዓይኖቹም ሲጋረዱ አርባ ቀንና አርባ ሌሊት ይጾማል፡፡ ወደ አለት ስንጥቅም ይገባል፡፡ እጅግ በጠበበች የአለት ስንጥቅ በመሳብም ያረፈበትን የእርጅና ቆዳ ያወልቃል፡፡ ወዲያው እንደገና ታድሶ እርጅናው ይተወዋል፡፡ አንተ በሀጢአት ያረጀኸው ሰው ሆይ እርጅናህ እንዲታደስ ከፈለግህ በጠበበው በር ውጣ እቺን ጠባብ በር ሥጋህን ታደክማለች፡፡ እቺም ጾም ጸሎት ናት የጠበበው በር ወደ ዘለዓለም ሕይወት ይወስደናል፡፡

የምድር አርዌ ሌላም ዘዴ አለው፡፡ ውሃ ለመጠጣት ሲፈልግ አስቀድሞ መርዙን ያስቀምጣል እኛም የሀጢአት መርዝ ከላያችን እናውልቅ፡፡

ዳዊት ጉልምስናዬን እንደ ንሥር እግዚአብሔር ያድሳታል ለምን አለ ?

ስለዚሁ ንሥር ፊስአልጎስ የሚከተለውን ብሏል፡፡ ይህ ንሥር /አሞራ/ ዐይኖቹ ማየት ሲሳናቸውና ክንፎቹም ለመብረር ሲያቅታቸው የጠራ የውሃ ምንጭ ይፈልግና ክንፎቹ በእንቅስቃሴ ብዛት እሳትን አመንጭተው እስኪቃጠሉ ድረስና ማየት የተሳናቸው ዓይኖቹ በላብ እስኪነከሩ ድረስ በአየር ላይ ይበራል፡፡ ከዚያ ወደዋናው ምንጭ ይወርዳል ሦስት ጊዜም በውሃው ይጠመቃል ወድያው ያረጀው ሕይወቱ ይታደሳል፡፡

ሰው ሆይ አንተም በሐጢአት ያረጀህ ስትሆንና ዓይነልቡናህም በዕብደት ጭጋግ የተጋረደ ሲሆን የእውነት ፀሐይ ክርስቶስን ፈልገው፡፡ እሱ ራሱ የሕይወት ምንጭ እኔ ነኝ ብሏልና በሕሊናህ ክንፍም ወደ ልዕልና ጠፈር ብረር የምትበርበትም የሱ መስቀል ነው በዚህ ጊዜ ያረጀው ሰውትህ ይረግፍና ትታደሳለህ፡፡

ፀሕው ሰለተባለው አውሬ ከነቢያት አንዱ ለኤፍሬም እኔ እንደፀሕው ሆንኩ ሲል ጠቅሶታል፡፡ ፀሕው ስለተባው አውሬ ፊስአልጎስ እንዲህ ይላል ይህ አውሬ ከአውሬዎች ሁሉ የተወደደና ደስተኛ ነው ይህ አውሬ የእባብ ጠላት ነው ጥቂት ቢበላ ይጠግባል ከጉድጓድ ውስጥም ይተኛል በ3ኛው ቀን ከእንቅልፉ ይነቃል በከፍተኛ ድምፅም ይጮኻል ድምፁም ከቅርብና ከሩቅ ይሰማል፡፡ የድምፁ ጣዕም ሌሎች አውሬዎችን ይስባል፡፡

መንቆረጦስ የተባለው አውሬ፡- ይህ አውሬ ርእም እየተባለም ይጠቀሳል፡፡ ዳዊት በመዝሙሩ ባለአንድ ቀንድ እንደሆነው አውሬ የኔም ቀንድ ከፍ ከፍ ይላል ብሏል፡፡ ይህ አውሬ በተፈጥሮው ትንሽ ነው፡፡ ፍየልንም ይመስላል ፊፅሞ የዋህ ነው አዳኝ በምንም ዓይነት ሊይዘው አይችልም ብርቱ ነውና፡፡ ባለአንድ ቀንድ ነው ቀንዱ ከአናቱ ማህል ነው የበቀለው ስለዚህ በወጥመድ ሊያዝ አይችልም፡፡

ነቢዩ የድንኳኖችን ቀንድ ከባርያው ዳዊት አነሳልን በማለት

www.ethiopianorthodox.org

ተንብዮአል የድንነት ቀንድ የተባለውም ክርስቶስ ነው። መላእክትና የመላእክት አለቆች ሊይዙት አይችሉም። ነገር ግን እሱ በወለደችው ድንግል ማርያም እቅፍ ታቀፈ። ፊስአልጎስ ስለብዙ የወፎች አሞራዎች አውሬዎች አፈጣጠር ጠባይ በ57 ክፍል ከፍሎ ከቅዱሳት መጻሕፍት ሚስጢር ጋር አያይዞ ፅፏል። መጽሐፉን ከመጀመሪያው እስከ መጨረሻው ያነበበ ሁሉ ብዙ ሚስጢር ሊገነዘብበት ይችላል።

መጽሐፈ ምሳሌና መፅሐፈ ሲራክ

ይህ መጽሐፍ በሕትመት ላይ ከዋለው መጽሐፍ ዳግም በብራና እንዲጻፍ ተደርጓል። የዚሁ መጽሕፍ ሕትመት ኮፒ በዚሁ ቤተ መጻሕፍት አለ ስለዚህ ሌላ በሕትመት ላይ ያልዋለ መጽሐፍ ቢጻፍበት በተገባ ነበር። ይህን ያህል ድካም፣ ጊዜ፣ ወጭ የሚይጠቀውን የጽሑፍ ዝግጅት ውይይት ሳይደረግበት እንዲሁ ቁም ጸሐፊዎቹ ሥራ እንዳይፈቱ ብቻ መመደብ በፍፁም አግባብነት የለውም። አራት መቶ ሰላሳ ስድስት ገፅ ያለውና ባለ ሰፋፊ ሁለት ዓምድ ያለው ይህ መፅሐፍ የጠየቀው ጊዜ ጉልበት ወጭ ቀላል እንዳልሆነ ለመገመት አያዳግትም።

መፅሐፉን የጻፉት መሪጌታ መክብብ ሀይለጊዮርጊስ ሲሆኑ ጽፈው ያጠናቀቁት በመጋቢት ወር 1997 ዓ.ም. ነው። የሕትመቱ መፅሐፍ ግእዙን እያሳሳ አማርኛውን እያረቀቀ ነው ያስቀመጠው መሪጌታ መክብብም የሕትመቱን አካሄድ ለመከተል ሞክረዋል ማለትም ግእዙን እያሳሱ አማርኛውን እያረቀቁ ፅፈውታል። ይህ መጽሐፍ በነጠላ ሳይሆን በአንድምታ ነው የተተረጎመው።

የመፅሐፉ ገበታ እጅግ በተዋበ የዓረብ ቆዳ ተሸፍኗል። ድጉሱም በጣም ያምራል በስተመጀመርያው ገፅ አረንጓዴ ብጫ ቀይ ቡናማ ቀለሞች ያሉበትና ሁለቱን ዓምዶች በሦስት አቅጣጫ አቅፎ የያዘ ሰፊ ሐረግ አለው።

መፅሐፈ ሲራክ መንፈሳዊ መልእክቱን የሚያስተላልፈው፡- ሰው በማሕበራዊ ኑሮው በሚያደርገው እንቅስቃሴ በመመርኮዝ ...

ስለ ምግብ አበላል /ኢትልሳሕ አንዘትሜዕር ከመኢታዕልአ ለእሁከ/ ስታላምጥ ምላስህን አታጩህ አብሮህ የሚመገበውን ጓደኛህ ታሥቀይመዋለህ /ይፀየፈሃል/። ስለመጠጥመጠጣት/ምንት ሕይወቱ ለዘኢይሴቲ ወይነእስመውእቱ ለትፍሥሕተ እጓለ እመሕያው ተፈጥረ /የሰው ሕይወተ ሥጋው ወይንን መጠጣት ነው መጥኖ ለሚመጣውም ወይን ደስታ ነው። ወይን ለማይጠጣ ሰው ኑሮ ምኑ ነው ወይን ለሰው ደስታ ተፈጥሯልና/ትፍሥህት ወእቱ ለልብ ወሐሤት ውእቱ ሠናይ ሰትዮ ወይን በዓቅሙ ወበጊዜሁ/ለልብም ደስታነው በእውነትም ጤና ነው ወይን በጊዜው መጥኖ መጠጣት ደግ ነው የሚሉ ፍሬ ነገሮች ይገኙበታል።

ስለሹመት የሚሁጠው ምክር እመኒ ሤሙከ ኢታዕቢ ርእስከ ኩን ከማሆሙ ከመአሐዱ እምኔሆሙ ተከዝ ወንበር /አለቃ አድርገው ቢሾሙህ ራስህን ከፍ አታድርግ ከሕዝቡ እንደአንዱ ሁነህ ስማቸው እንጂ ነገራቸውንም ለመስማት በሸንጎ ተቀመጥ ወኮንኖሙ ወአህሊቀከ ግብረከ አዕርፍ ወተፈሣህ ምስሌሆሙ ከመትርከብ አክሊለ ክብር ፈዲመከ /መልእክተከ/ ተቀምጠህም ፍርድላቸው ሥራህንም ጨርሰህ ከነሱ ጋር ተደሰት እንደተራ ሰውም ያለመታበይ ከነሱ ጋር ተጫወት።

ስለ ጋብቻ ሲተነትን፡- ዘአውሰበ ብእሲተ ኄርተ ረከበ ተድላሁ እስመረዳኢቱ ወዓምደ ምስማኩ ይእቲ ልባም ሴትን ያገባ ሰው ተድላውና ደስታው ያገኛል ረዳቱ የቤቱም ምሰሶ ናትና ይላል።

ቤተሰብን /አባቦራ መሆንን/ ሚያሥረዳ መኑ ዘይትሀበዮ ለሠራቂ ዘይትፋለስ ሀገረ እምሀገር ከማሁ ለብእሲ ዘአልቦ ውሉድ ወአልቦ ንብረት ዘሀበመስዮ /ይበይት/ ካንድ አገር ወዳንዱ አገር ሚዞር ለሚኖረው ሌባ የሚዋሰው እንደሌለ ቤተሰብ መሥርቶ ልጅን ሳልወለደና ቤት ንብረት የሌለው በመሆኑ በመሸበት ለሚያድር የሚዋሰው የለም ይላል።

ስለ ጥበብ ማስተዋል ሚመሰክር ወይን ወማሕሌት ያስተፌሥሑ አልባበ ወእምነ ክልኤሆሙ አፍቅሮታ /ለጥበብ/ ወይንና ዘፈን ልቡናን ደስ ያሰኛሉ ... በብን መውደድ ደስ ያሰኛል መሰንቆ ከመዝሙር

www.ethiopianorthodox.org

ጋር ከተመታ ሰውን ደስ ያሰኛል ከነዚህ ሁሉ ግን መልካም እንደበት ደስ ያሰኛል የሚለውን ያጠቃልላል፡፡

ከዚህ በተር መጽሐፉ በሕትመት የዋለ ስለሆነ ምንም እንኳ የታተመበት ዘመን ቢርቅም ከንፈሳዊ ፍልስፍና ጋር የተያያዘ መንፈሳዊ ምክር ለማግኘት የፈለገ ሁሉ ሊያነበው ይችላል፡፡

መጽሐፈ ሲራክ በ1980 ዓ.ም. በታተመውና የብሉይ ኪዳን 2ኛ የቀኖና መጻሕፍትን በያዘው መፍሐፍ ቅዱስ ከነልአን ቀናናት በዘጠነኛው ተራ ቁጥር ይገኛል፡፡

በዚሁ መፍሐፍ ቅዱስ የሚከተለውን መግቢያ እናነባን ኢያሱ ሚራክ የተናገረው ነገር ነው ኢያሱ ማለት መድሐኒት ማለት ነው ሲራክ ማለት ጸሐፊ ማለት ነው የኢየሩሳሌም ሰው የአልአዛር ልጅ እኔ ኢያሱ ሲራክ ኢታምልክንና ዘጠኙን ህግጋት በዚሁ መጽሐፍ ጻፍኩ ፡፡

ይህ በመጽሐፍ ቅዱስ የሠፈረው መግቢያ በዚሁ መጽሐፍ የለም፡፡

ምሳሌ ሰሎሞን ፡- ምሳልያተ ሰለሞን /መጽሐፈ ምሳሌ/በመጽሐፍ ቅዱስ በ20ኛው ተራ ቁጥር የገኛል፡፡ ይህ መጽሐፍ ከጥበበ ሚራክ ጋር ተያይዞ ተተርጉሟል፡፡ አካሄዱም እንደ ጥበበ ሲራክ ነው፡፡ የሰው ልጅ በዚህ ዓለም እንዴት መኖር እንዳለበት በብዙ መንገድ ይመክራል፡፡

የሰው ልጅ በእንትልፍ መያዝ እንደሌለበት ለሥራም መትጋት እንዳለበት ይመክራል፡፡ በምዕራፍ ስድስት ውስጥ ለዓይኖችህ እንቅልፍን ለሽፋሽፎችህም ሽልብታን /በመጽሐፍ ቅዱስ እንጉልቻን/አትሥጣቸው ይላል፡፡ ከዚሁም ዝቅ ብሎ፡፡

ይህ የግእዙ መጽሐፍ ተመየጥ ኀበቃህም አሀካይ/ አንተ ሀኬተኛ ወደ ጉብረ ጉንዳን ተመለስ/ ይላል መፅሐፍ ቅዱስ ደግሞ ወደ ገብረጉንዳን ሂድ ብሎ አስቀምጧል፡፡ መፅሐፍ ቅዱስ መንገድዋንም ተመልከተህ ጠቢብ ሁን አለቃና አዛዥ ሳይኖራት መብሏን በበጋ ታሰናዳለች መኖዋንም በመከር ትሰበስባለች አንተ ታካች እስከ መቼ ትተኛለህ ከእንቅልፍህስ መቼ ትነሳለህ ጥቂት ትተኛለህ ጥቂት ታንቀላፋለህ በማለት ሰሎሞን የሰጠውን ምክር አስፍሯል፡፡

ይህ የግእዙ ፅሑፍ ስለንብ ሲጠቅስ እንዘወፍር አልቦ መሠማርያ ሳይኖራት በማለት ብቻ አለቃና አዛዥ ገገርም ሳይኖራት የሚለውን አጠቃልሎታል፡፡ የግእዙ ጽሑፍ አው ሑር ኀበንሕብ /ወደ ንብም ተመልከት /ተመለስ ይልና ስለንብ ብዙ ካተተ በኋላ የጉንዳንንና የንብን ትጋት ገልጸ ጥበብ አስተርአየት ከቢራ በአማንቱ ፪ቱ ግብራት ድኩማት ጥበብ በነዚህ በሁለቱ ደካሞች ፍጥረታት ክብራ ታየች በማለት አጠቃልሎታል፡፡ ንብና ሥራዋ በመጽሐፍ ቅዱሱ የለም፡፡

ከሰሎሞን መጻሕፍት አንዱ መጽሐፈ ተግሣፅ ነው በግእዙ አምስት ምዕራፍ ሲኖረው በመጽሐፍ ቅዱስ ሰባት ምዕራፍ አለው፡፡ ተግሣፅ የሚለውን ቃል በግእዝ አስገብቶታል፡፡ በ1980 ዓ.ም. በታተመው መጽሐፍ ቅዱስ ብቻ በመውጫው ላይና በቦታው ደግሞ በቅንፍ መፅሐፈ ተግሣፅ ተብሎ ተዘግቧል፡፡

መፅሐፈ ተግሣፅ ምክርንም ይዟል ለምሳሌ እግርህን ወደ ባለንጀራህ ቤት አታዘውትር ይወድስከ አፈባእድ ወአኮ አፈዚአከ ባእድ ያመስግንህ እንጂ ራስህ አትመስገን ይሄይስ ፍቅዓት ዘአርከ እምሠናይ ስዕመተፀላኢ ከመልካም የጠላት አሳሳም የወዳጅ ግምሳት ይሻላል፡፡

ልበ ኃጥዕ የሐሥሥ እከየ የክፉ ሰው ልቡና ክፉ ነገርን ይፈልጋል ወልብ ርትዕት ተሐሥሥ አእምሮ ቅን ልቡና ግን ዕውቀትን ትፈልጋለች ይኄይስ ነዳይ ዘየሐውር በፅድቅ እምባዕል ሐሳዊ ከሐሰተኛ ባለፀጋ በእውነት ነገር ፀንቶ የሚኖር ድሀ ይሻላል፡፡ ምኑን ብእሲ ፃድቅ በኃበ ብእሲ ገፋኢ ጻድቅ ሰው በበደለኛ ሰው ዘንድ የተናቀ ነው፡፡ ... ይህን በመሳሰሉ ፍሬ ነገሮች የተሞላ ነው መፅሐፈ ተግሣፅ በመፅሐፍ ቅዱስ ሰባት ምዕራፍ ሁኖ የተቀመጠ ሲሆን በዚሁ መፅሐፍ ግን አምስት ምዕራፍ ሁኖ ነው የተቀመጠው፡፡

www.ethiopianorthodox.org

መቃብያን

መቃቢስ የሚባል የሜዶን ሰው ነበር። ለሱም ሦስት ልጆች ነበሩት ስማቸው አብያ፣ሲላና፣ ፎንቶስ ይባላሉ። ባገራቸው ዓመፀኛ ንጉሥ ስለተነሳ ሕዝብ ሁሉ ለጣኦት ላለመስገድ ወሰኑ። በዚሁም በንጉሡ ብዙ የሥጋ መከራ ደረሰባቸው። ንጉሡ በግቢው ቀለብተኞች የሆኑ አንበሶች እንዲበሉባቸው ሰደደባቸው አንበሶቹ ግን እነሱን ትተው ወደሱ ፊናታቸውን አዞሩ ንጉሡ ሸሽቶ አመለጠ።

በዚሁ አጋጣሚ ሌሎች ወንድሞቻቸው ደርሰው ከእሥር ፈቱዋቸውና ሸሽተን እናመልጥ ቢሉዋቸው ከሰማዕትነት አንሸሽም አሉ። ንጉሡም በበኩሉ በነሱ ፅናት እንደተመለሰና እግዚአብሔርን እንዳመነ ክፍል አንድ ይገልፃል።

ሁለተኛው ክፍል ኤዶማዊው መቃቢስ ከመሶፈጣምያና ከሶርያ ጀምሮ እስከ ትውልድ አገራቸው ድረስ በነበሩ አይሁድ ላይ ተነስቶ ሞአባውያንንና ሜዶናውያንን በማስተባበር እንዳስጨነቃቸው ይገልፃል። ኢየሩሳሌምንም እሱ አጥፍቷታል። የመቃቢስ አገር በሞአብ ውስጥ የምትገኝ ሬማት ትባላለች። ይህ ሰው በኢየሩሳሌም ላይ ብዙ ጥፋትን አድርሷል።

ሦስተኛው ሰብለኔዎስ በመባል የሚጠቀስ ርኩስ መንፈስ ነው። ይህ ርኩስ መንፈስ የሰውን ልጆች ከእግዚአብሄር መንገድ ለማራቅ ብዙ እንደቀባጠረ መፅሐፉ ይገልፃል።

በአራተኛው ክፍል የተጻፈው ግን ራእየ ዳንኤል ነው። ዳንኤል ይህን ራእይ በምርኮ ባቢሎን ጊዜ እንዳየው ይታወቃል። ዳንኤል ከሠልስቱ ደቂቅ ጋር በባእድ አገር እግዚአብሔርን ያመለከ የንጉሥም ሕልም የፈታ የእግዚአብሔር ነቢይ ነው።

መጽሐፈ መቃብያንም ቀዳማዊ ካልእና ሣልስ በመባል በኢትዮጵያ መፅሐፍ ቅዱስ ሠፍሯል።

ትምህርተ ሐዋርያት /ገድለ ሐዋርያት/

ይህ መጽሐፍ የቀሌሚንጦስ ዘሮም ራእይ የቅዱስ ጳውሎስ ገድልና ትምህርት የሌሎች አሥራሁለት ሐዋርያት ትምህርትና ገድል ይዟል። በስተመጨረሻው የአሥራ ሁለቱ ሐዋርያት ሐረገ ትውልድ ከአሥራሁለቱ ነገደ እራኤል ውስጥ እንደሆነ ያስረዳል።

መፅሐፉን የተረጎመው አባ ዲዮናስዮስ ሲሆን የምሥራቅ ሰው መሆኑን ይገልፃል። ከምን ቋንቋ እንደተረጎመው ግን አልተገለፀም። የዚሁ መፅሐፍ ፀሐፊ አይታወቅም። ከሰባ አርድእት ውስጥ አብሮኮሮስ ሉቃስና ቀሌሚንጦስ ብቻ በጸሐፊነት ተጠቅሰዋል።

ገድለ ሰማዕታት

ከኔሮን ቄሣር ዘመነ መንግሥት /64 ዓ.ም/ ጀምሮ በተከታታይ ለሁለት ተኩል ክፍለ ዘመናት በክርስቲያኖች ላይ ብዙ ግፍ ተፈጽሟል። የነሱ ደም በከንቱ አልፈሰሰም ቤተክርቲያን በፅኑ መሠረት ላይ እንደትቆም አድርጓል።

ዘመነ ሰማዕታት በቤተክርስቲያን ካላንደር ትልቅ ሥፍራ አለው። ቤተክርስቲያን ዘመነ ሰማዕታትን ራሱ የቻለ የዘመን አቆጣጠር እንዲኖር አደረገች። በዚሁም መሠረት ዓመተ ሰማዕታት ራሱ የቻለ የዘመን አቆጣጠር እንዲኖረው አድርጋለች። በዚሁም መሠረት ዓመተ ሰማዕታት የሚል ካላንደር/የዘመን መቁጠሪያ/አላት።

የሰማዕትነት መንገዶች ሦስት ናቸው። እነሱም መገደል፣ አገር ጥሎ መሸሽና መታሰር ናቸው። ይህ መፅሐፍ የሃያ አራት ሰማዕታትን የሰማዕትነት ታሪክ ይዟል። ከነዚህ ውስጥ አሥራ አንዱ ሴቶች ናቸው። የሰማዕትነታቸው ታሪክም በትምህርትሠጭነቱ እጅግ ከፍተኛ ነው።

ለመንፈሳዊ ዓላማቸው ሲሉ ለሰበሱት ሥጋ ቅንጣት ያህል ሳይሳሱ ክርስቲያኖች በመሆናቸው ቤተክርስቲያን በዓለም ደምቃ እንድትታይ አድርጓል። ከዚህ መጽሐፍ ማንኛውም ሰው ሊያገኝ የሚችለው ትምህርት በቀላሉ የሚገመት አይደለም። ሰው በቀላሉ የሚቸነፈውና ለብስጭት የሚዳረገውዓላማቢስ ስለሆነ ነው። ዘለዓለማዊ ሆነ ጊዜያዊ ጥቅም አልጋ በአልጋ ሆኖ ለማግኘት አይቻልም።

www.ethiopianorthodox.org

ገድለ ሰማዕታት በዘመነ ቢዛንታይን ወደ ኢትዮጵያ ከመጡ መጻሕፍት አንዱ ነው። በዚሁ መፅሐፍ ከሠፈሩ ሰማዕታት አብዛኖቹ የቅዱስ ያሬድ ድርሰቶች በሆኑት ድጓ ዝማሬና መዋሥእት ተጠቅሰዋል።

በዚህ መፅሐፍ የተዘረዘሩትና የሰማዕትነት ታሪካቸው በዝርዝር የተገለፀው ሰማዕታት አብዛኞቹ ሮማውያን ናቸው። የመጀመርያው አሥራ አምስት ገፅ የቅድስት አርኒን ታሪክ የሰፈረበት ሲሆን፣አርኒ ከጣኦት አምላኪው ንጉስ አባቷ አፈንግጣ ክርስቶስን በመከተል ብዙ የሥጋ መከራን ተቀብላለች የሷ ታሪክ እንደሚያስረዳው የሷን ፅናትና ትዕግሥት በማየት በብዙ ሺ የሚቆጠሩ አረማውያን ወደ ክርስቶስ መጥተዋል።

በሁለተኛው ምዕራፍ የአምስት መስተጋድላት ሴቶች ታሪክ ይገኛል። እነዚህን ደናግል ሴቶች ስሙ ላልተጠቀሰው መኮንን በስብቀት አሳልፎ የሰጣቸው ፎላ የተባለው ቄስ ነው። ፎላ በገንዘብ ምክንያት ደናግሎቹን ተፈታትኖአቸዋል።

መኮንኑ ጤቅላንና ማርያ የተባሉትን ጨምሮ አምስቱ መስተጋድላት ደናግል ሴቶች የግርፋት የመታሰርና ከቦታ ቦታ የማንከራተት ግፍ ፈፅማባቸዋል። እነሱ ግን ከእምነታቸው አልተነቃነቁም። አምስቱን ቅዱሳት መስተገድላት ለገንዘብ ሲልና መኮንኑም ለማስደሰት ሲል በሠይፍ አንገት አንገታቸውን የቀላቸው የኸው ፎላ የተባው ቄስ ነው። የአምስቱ ቅዱሳት ሴቶች የሰማዕትነት ቀን ጥር 30 ነው።

አምስቱን ደናግልን የገደለው ፎላ የተባው ቄስም በመኮንኑ እወደዳስስሁ ብሎ የአምልኮተ ባእድ ተከታይ ከመሆን አልፎ የገዛ ወገኖቹን በሰይፍ መቁረጡ በመኮንኑ ስለጠላ መኮንኑ ወድያው አስገድሎታል።

በሦስተኛው ክፍል የአቡቂርና ዮሐንስ ወንድማሞች የሰማዕትነት ታሪክን እናገኛለን። ከነሱ ጋር የሦስትደናግልና የናታቸው ሰማ ታሪክ ተዘግቧል። ዘመኑ የዲዮቅልጥያኖስ ዘመን ነው። የዲዮቅልጥያኖስ እንደራሴ ሴምርያኖስ በእስክንድርያ ክርስቲያኖችን ሲያሳድድ የሴምርያኖስ የበታች ሹም ደግሞ ታስዮስ ይባል ነበር። አቡቂርና ዮሐንስ በሁለቱ ሽ

በክርስቶስ እንደሚያምኑ ማንም ሳያስግድዳቸው መሠከሩ።

አቡቂር የእስክንደርያ ሰው ሲሆን ዮሐንስ ሮማዊ ነበር። የነሱን የእምነት ፅናት የተመለከቱ ሰማና ሦስት ደናግል ልጆቿ እንደነ አቡቂር ባደባባይ የክርስቶስ ተከታዮች መሆናቸውን ገለፁ። በዚህም ሁሉም በመርከብ ወደሮም ተወሰዱ የካቲት ሰባት ቀንም በሰማዕትነት ዓረፉ።

ቀጥሎ የፊሊሞን መዓንዝር የሰማዕትነት ታሪክ ተቀምጧል። መእንዝር ማለት በሙዚቃ መሣርያ እየታጀበ የሚዘፍን ጥሩ ድምፅ ያለው ዘፋኝ ማለት ነው። ፊሊሞን በዘፋኝነት አርያኖስ የተባለውን መኮንን ያስደስተው ነበር። አናግኖስጢስ የተባው ሰው በሥራ ብዛት ምክንያት ለጣዖት መሥዋእት ማቅረብ ባለመቻሉ እሱን ወክሎ ለጣዖት መሥዋእት እንዲያቀርብለት ለመነው። ፊሊሞንም ማንም እንዳያውቀው ተከናንቦ ሊፈፅምለት እንደሚችል ገለፀለት ነገር ግን በጣዖቱ ቦታ ሄዶ ሳይሰዋ የክርስቶስን ተከታይ ነኝ አለ። በአካባቢው ክርስቲያኖች ካሉ እንዲያጠምቁትም ለመነ። በእግዚአብሔር ረዳትነት ተጠመቀ በመሰቀል በመገረፍ በሌላም የሥጋ መከራ ተፈተነ። በመጨረሻም በሠይፍ አንገቱን ተቆርጦ ሰማዕትነት ተቀበለ።

<u>ቴዎዶስዮስ ሰማዕት</u>፡-ቴዎዶስዮስ የገላትያ ሰው የሚተዳደረው ወይንን በመትከል ነበር። ክርስቲያን ከሆነ በኋላ ግን ብዙ የሥጋን መከራ ታግሦ ስለ ክርስቶስ በመመስከር ሰማዕትነትን ተቀብሏል።

<u>40 ሐራ</u>፡- በክርስቶስ ላይ በሚያምኑ ክርስቲያን ላይ ልውድያኖስ የተባው ንጉሥ ስደት ፈፀመ። "ከበዶክይ" በምትባል አገር በአርበኝነታቸው የታወቁ አርባ ወንዶች ነበሩ። ከዚያም ላይ በክርስቶስ እምነታቸው የፀኑ ነበሩ። በዚህም ምድራዊ ንጉሥን ለማስደሰት ስንዋጋና ጠላትንም ስንገድል ኑረናል ካሁን በኋላ ግን ሰማያዊውንና ዘለዓላማዊውን ንጉሥ ብቻ እናገለግላለን አሉ። ልውክያኖስ ከተባለው ንጉሥም ብዙ መከራ ደረሰባቸው። በመጨረሻም በሰማዕትነት ዓረፉ።

ከአርባው ውስጥ የዕድሜ ትንሽ የነበረው መሊጦስ ነበር እናቱ ከሩቅ በመከራው እንዲፀና ታበረታታው ነበር።

www.ethiopianorthodox.org

ሰላሳ ዘጠኙ ሰማዕታት ሲገደሉ ሚሊጦስም አብሮ ተገደለ። ነገር ግን ሕይወቱ ቶሎ ሳትወጣ ቀረች፣ ብዙ ፃዕረሞት ደረሰበት፣ አህዛቦቹ ምናልባት ክዳን ለጣዖት ሊሠግድ ይችላል የማለት ተስፋ አደረባቸው። እናቱ ግን ሕይወቱ እስክትወጣ ጠብቃ ሬሳውን የወንድሞቹ ሰማዕታት ሥጋ በእሳት ሲቃጠል ወደ ተዘጋጀው ቦታ ወስዳ ጨመረችው በዚያም ከሌሎቹ ጋር በእሳት ተቃጠለ።

ገድለ አቡነ አረጋዊ

ደብረ ዳሞን የመሠረቱ አቡነ አረጋዊ ናቸው በደብረዳሞ የመጀመሪያው ቤተክርስቲያን በእመቤታችን ስም ነው የተሠራው። በቤተክርስቲያኑ ቅዳሴ ጊዜ ቅዱስ ያሬድ አፄ ካሌብና የአክሱም ጳጳስ ተገኝተው ነበር። ደብረ ዳሞ /ዳሞ/ ማለት ዳሕምሞ ከሚለው ቃል የመጣ ነው። ዳሕምሞ ማለት አፍርሰው ማለት ነው። ከዚሁ መፅሐፍ ጋር ገድለ ያሬድም ተያይዟል። ግን እውነተኛው የያሬድ ገድል ነው ለማለት አይቻልም። በጣም ቁንፅል ነው። አጻጻፉም ሥርዓትን ያልጠበቀ ነው ድርሳን የሚጻፈው ለመላእክት ነው ቅዱሳት መጻሕፍትን ተመርኩዘው እነቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅ የመላእክትን ድርሳናት ጽፈዋል። ስለ ያሬድ የተጻፈው መጽሐፍ በሕይወቱ ስለ ፈፀመው ነገር ልደቱ እድገቱና ሥራው በፍፁም አይገልፅም።

ይህን በያሬድ ስም የተጻፈው መፅሐፍ የጻፈ ሰው መነሻው የያሬድ ድርሰቶች የሆኑትን መጻሕፍት ድጓ የድጓ ክፍል ስለሆነ የተለየ የዜማ ዓይነት የለውም / ዝማሬና መዋሥእትን ነው።

በዚሁ ድርሰት ብዙ የፈጠራ ጽሑፎችን እናገኛለን ለምሳሌ በዓለም ዜማ እንዳልነበረና እሱብቻ ከዚህ ዓለም እንደተፈጠረ ይህ ጽሑፍ ይናገራል። ግን የያሬድ ዜማ ኢትዮጵያዊውን መንፈስ ብቻ የያዘ እንጂ አለምን አይወክልም።

የዚህ መጽሐፍ ሌላው ስሕተቱ በስተመጀመሪያው የያሬድ ድርሳን ስለ ያሬድ የተደረሰ የሚል ቃል ሲኖረው በስተመጨረሻው ደግሞ የያሬድ ገድል መሆኑን የሚገልፅ ፅሑፍ ሠፍሮበታል። አንዳንድ [illegible] ግን [illegible]

[illegible]

የአክሱም ጽዮን መጻሕፍት ሌሎች ለምሳሌ ክብረ ነገሥት ታሪክ ነገሥትና ብዕለ ነገሥት ገበዘ አክሱም ብቻ ሲሊ ይገኛሉ። የመካከለኛው ክፍለ ዘመን የግዕዝ የስዋስው መምህራን ሳይቀሩ ገበዘ አክሱምን ሲጠቅሱ ይገኛል። አባባሉ ግሩም የሆነ የማንንም ክብር የማይነካ አባባል ነው።

ለምሳሌ በጥንታዊው የአገባብ መፅሐፍ "ቀበርዎ ለእንግዳ በገበዘ አክሱም"እንግዳውን ሰው በአክሱም ከተማ ድንበር ቀበሩት ሲል ይገኛል።

ይህ መፅሐፍ የተምታታ ይዘትን የመያዙ አንዱ ምልክት ስለ ቅዱስ ያሬድ ተአምራት ማድረግን ይገልፅና ያሬድ ገድሉን ፈፅሞ ዐረፈ ይላል። የነገደ ዛጔ ነገድ ያልሆኑት ደግሞ ትክክለኞችና ምርጦች ሕዝቦች ያደርግና እውነተኞች ነገደ እስራኤል እግዚአብሔርን በማስቆጣታቸው ከመንግሥትነት ሲርቁ አሕዛቦቹ ነገደ ዛጔ መንግሥትነትን ወረሱ ይላል።

ይሁንና ይህን የመሰለው አባባል ይህን ድርሳን ሙሉ በሙሉ የፈጠራ ዕሑፍ ያሰኘዋል። ጸሐፊው የያሬድን ሕይወት ታሪክ ለመጻፍ ባይችል እንኳ ከዜማ ድርሰቶች እየተነሳ ከቅዱሳት መጻሕፍት ከመጽሐፈ ሲቃውንት ከመጽሐፈ መነኮሳት ያለውን ግንኙነት ስለነዚህ ያለውን የጠለቀ ዕውቀት እየሰገፀ ብዙ ትምህርት ሲሠጠን በቻለ ነበር።

የዳሞቱ /የደቡብ ኢትዮጵያ ንጉሥ መተሉሜ ታሪክ በ13ኛው ክፍለ ዘመን ከተነሱት የደቡብ ሐዋርያ አቡነ ተ/ሐይማኖት ጋር የተያያዘ ታሪክ እንዳለው ይታወቃል። ይህ ዕሑፍ ግን የካሌብ ልጅ ከሆነው ገ/መስቀል ጋር ያያይዘዋል።/መተሉሜን/

በዚሁ መፅሐፍ ባንድ ቦታ ብቻ አኵሽም የሚል ቃል እናገኛለን። አለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መጽሐፈ ሰዋስው ወግሥ በተባለው መጽሐፋቸው አኵሽም እንጂ አክሱም ማለት ስሕተት ነው ብለዋል። አኵሽም ማለትም የኵሽ ከተማ /ነገደ ኵሽ/ የቆረቆሩት ከተማ ማለት እንደሆነ ገልጸዋል። ስለዚህ በዚህ መፅሐፍ የተገኘችው እቺ ቃል የአለቃ ኪዳነ ወልድ ክፍሌ ጥናት እና አባባል እንድናስታውስ ትረዳናለች።

www.ethiopianorthodox.org

ሥንክሳር

ሥንክሳር /ሳናሕሪ/ ከሚለው የውጭ ቋንቋ የመጣ ስያሜ ነው ትርጓሜው ስብስብ ማለት ነው። ሥንክሣር የጻድቃን የሰማዕታት የሐዋርያት የነቢያትና የመላዕክት ታሪክ ባጭር ባጭሩ ይገልጻል የኢትዮጵ ስንክሳር ከመስከረም እስከ መጋቢት ከመጋቢት እስከ መስከረም ድረስ በሁለት የተከፈ ነው።

የመስከረሙ ሥከሣር የግብፅና የኢትዮጵያ ዘመን አቆጣጠር አንድ ነው ይላል መስከረም 1 በዚሁ ዕለት ኢዮብ ጻድቅ በርተሎሚዎስ ሐዋርያ ራጉኤል መልአክ እንደሚታሰቡ ይገልጻል። የሌሎችም መስተጋድልን አበው ታራ በዚሁ ተዘግቧል። መጥምቁ ዮሐንስን ግን አልመዘገበውም እሱን መስከረም 2 ብቻ ነው የመዘገበው።

ይህ ሥንክሣር የተጻፈበት ዘመን አልተመዘገበም ሥንክሳር የተባለው መጽሐፍ በ903 ዓመተ ሰማዕታት ለመጀመሪያ ጊዜ እንደተሰበሰበ ራሱ መጽሐፉ ይናገራል። ከመጀመሪያው ስብስብ የመሲግ ኤጲስቆጶስ አባ ሚካኤል እና የቦሩልስ ኤጲስቆጶስ ዮሐንስ ከሌሎች መምህራነ ቤተክርስቲያን ጋር በመሆን እንደቀዱት በመፅሐፉ ከመጀመሪያው ዐምድ ላይ ተመዝግቧል።

ከመጋቢት 1 ቀን የሚጀምረው ሁለተኛው ክፍል በወርሐ መጋቢት የቀንና የሌሊት ርዝመት አንድ እንደሆነ ይገልጽልናል። ከዚህ ቀጥሎ በዕለቱ የመዘገበው በርኩሰስ የተባው የኢየሩሳሌም ጳጳስን ነው። ሥንክሳር ዕለትን እንጂ ዓመተ ምሕረትን አይመዘገብም። ስለዚህ ታሪካቸው በዚሁ መጽሐፍ የሠፈረው ሁሉ የነበሩበትን ዘመን ለማወቅ አይቻልም።

ጳጉሜን ስድስት ሲሆን በዚሁ ዕለት ታሪኩ የተመዘገበለት ማንም የለም ግን በዚሁ ቀን የሚነበብ አጠቃላይ ምዕዳን አስቀምጧል። በካላንደር /የዘመን አቆጣጠር / ደግሞ ሮባ ግብፅና ኢትዮጵያ አንድ እንደነበሩ መዝግቧል።ይህ መጋቢት እስከ መስከረም የሚነበበው ሥንክሣር ወልደ ሩፋኤል የተባለ ሰው እንደገለበጠው /እንዳጻፈው/ብቻ መዝግቦአል የተጻፈበት ዘመን ግን አልመዘገበም።

መጽሐፈ በረላም

ይህን መጽሐፍ ከህንድ ተገኝቶ ወደ ቤተ መቅደስ ወደ ኢየሩሳሌም እንደመጣና የጌቴሴማኒ ሰው የሆነ መነኩሴ አባ ዮሐንስ ደግሞ እንደጻፈው በስተመግቢያው የሠፈረው ጽሑፍ ይነገረናል። ወደ ትሩፋት የምትወስድ መንገድ ወጣ ገባና አባጣ ጎርባጣ የበዛባት እግዚአብሔርን ለሚያምኑ እጅግ ወደ ላይ የመጠቀች ናት በማለት ይመክራል።

"ወዳጎሉ" የሚባል ዮናናዊ ንጉሥ ነበር። ይህ ንጉሥ በገዳማውያን መነኮሳት ላይ ብዙ ግፍ ፈፀመ። በኋላም አንድ ወንድ ልጅ ብቻ ወለደ። ይህንንም ልጅ የዋሰፍ ብሎ ሰየመው። ይህ ዮናናዊ ንጉሥ ሕንድን ይገዛ ነበር። የዋሰፍንም በሕንድ ነው የወለደው። የዋሰፍ የሕንድ የፋርስንና የሌሎችም የሩቅ ምሥራቅ አገሮች ጥበብን እየተማረ አደገ።

ይህ የዋሰፍ የተባው ሕጻን አባቱ ከሰው እንዳይገናኝ ያደረገበትን ምሥጢር ለመረዳት ፈለገ። ግን ምክንያቱ ለመየጠቅ የፈለገው ለተመደበለት ሞግዚት ብቻ ነበር። በዚህ ጊዜ እኔ በእስር እንድኖር እንደልቤ ወድያ ወዲህ እንዳልል ከሰዎች ተለይቼ እሥረኛ ሁኜ ዕድሜዬን እንድገፋ የተፈረደብኝ ምክንያቱ ምንድን ነው? በማለት የሚወደውን ሞግዚት ጠየቀ።

ሞግዚቱም አባቱ መሢሐውያን ክርስቲያንን በማሳደድ የታወቀ መሆኑን ከገለጸለት በኋላ እኛም የክርስቲያኖቹን መከራም ሆነ ስለዚህም ዓለም ከንቱነትን እንዳንገልጽልህ አጥብቆ አዘዘን። ይህን ምሥጢር ግን በልብህ ያዘው...... ሲል ገለፀለት። ከዚችው ዕለት ጀምሮ የዋሰፍ ይህን ሞግዚት በአባትነት ደረጃ ተመለከተው።

ከዕለታት አንድ ቀን አባቱን /ንጉሡን/አባቴ ሆይ ዕረፍት የነሣኝ አንድ ነገር አለ እኔን ከሰው ሠውረህ የምታስረኝ ለምንድን ነው? አለው። አባቱም /ንጉሡ/ ይህን ያደረግሁበት ምክንያት ከክፉ ርቀህ አሳዛኝ ነገርን እንዳታይ ብዬ ነው። በደስታ ብቻ እንድትኖር ስለፈለግሁ ይህን አደረግሁ አለው።

የዋሰፍ አንተ አለ የተባው መልካም መብልና መጠጥ እያቀረቡልኝ

www.ethiopianorthodox.org

በተዋበ ቤት መኖሬ ራሱ ምግቡ ስበላው አይጥመኝም ቤቱም እንደእሾህ ወጋኝ ስለዚህ ልደሰት የምችለው ነፃነትን አግኝቼ እንደልቤ ስንቀሳቀስ ነው ከዚያ በኋላ የመኖር ክፋትንና ደግነትን ለይቼ ላውቅ እችላለሁ ሲል መለሰለት።

· ንጉሡ ጥያቄውን ለመቃወም ስላልቻለ እንቅስቃሴ ያደርግ ዘንድ ፈቀደለት። ሲንቀሳቀስ ግን በቀላሉ አልሆነም፣ በፈረስ በሠረገላ ታጅቦ የፈለገውን ቦታ ሁሉ እንዲመለከት ነገር ግን ብዙ ወታደር እንዲያጅበው ማንኛውም መጥፎ ነገር አስቀድሞ እየተወገደ እንዲጠብቀው አሳዛኝ ነገርንም እንዳያይ በየመንገዱ ዘፋኖችና ደስተኞች መልከ መልካሞች ብቻ እንዲታዩት ድሆች በሽተኞች ባጠቃላይ በማንኛውም ነገር በጉስቁልና ሕይወት ውስጥ የሚገኙ ሁሉ አስቀድመው እንዲወገዱ በማድረግ ሊያንቀሳቅሰው ፈለገ። በዚያው እንቅስቃሴው በዚህ ሁኔታ እየተደሰተ የተወሰኑ ቦታዎችን በመጎብኘት አሳለፈ። ለተወሰኑ ቀናትም ደስተኛ ሆነ። ግን አዝናኙ ነገርና የሚያስደስተውን ነገር ብቻ እየተመለከተ ሊዘልቅ አልቻለም የግድ አሳዛኙን ነገር የሚመለከትበት አጋጣሚ ተፈጠረ።

ወታደሮቹ ገና ከሩቅ የማያስፈልጉትን ሁሉ ያሳድዱ ነበር። ማንኛውንም ይዋሰፍ እንዲመለከተው የማያስፈልግ ሁሉ ገና ከቤቱ ሳይነሳ ይወገድ ነበር። ከእለታት አንድ ቀን መንገዱን ለማቋረጥ አንድ በቁስል የተያዘና አንድ ማየት የተሳነው ሁለት ደካሞች ብቅ ሲሉና ወታሮቹ ሲያባርሩዋቸው ተመለከተ ሰዎቹንም ተመልክቶ እጅግ ጠላቸው ሰብአውያን መስለው አልታዩትምና ዐጃቢዎቹን እነዚህ ሰዎች ምንድር ናቸው ሲል ጠየቃቸው።

በዚህ ጊዜ ሰዎቹ የበሽተኞች ማንነት ሊደብቁት በማይችሉበት ደረጃ ላይ ደረሱ። ስለዚህ አስተዋዋቂዎቹ ሰዎች "ይህ ሥጋ በለበሰ ሰው ላይ የሚገጥም ፈተና ነው" አሉት። እሱም መልሶ ይህ በሰዎች ሁሉ ሊደርስ የግድ ነውን? አላቸው እነሱም ሲመልሱ ሰዎች የተያየ ፈተና ይገጥማቸዋል ይህን መሰሉ በሽታ ግን ለሁሉም አይደርስም አሉት። የሰው ልጅ ሁሉ የሚመጣበትን ፈተና አስቀድሞ ያውቀዋልን? በማለት ጠቃቸው ሰዎቹም ይህን የሚያውቁ አማልክት ናቸው እንጂ ሰው ሁሉ አያውቅም አሉት።

የዋሰፍ ጥያቄውን አቆመ ደስታውም ወደ ሐዘን ተለወጠ። ያላየውን አይቷልና አንድ ቀን ከቤተመንግሥቱ ተደብቆ ቢወጣ ፊቱ የተጨማደደ ጥርሱ የረገፈ እግሩ የተሣሠረ ሽማግሌ አየ። ይህ ምንድር ነው? በማለት ጠየቀ ዕድሜው ስለበዛ እንዲህ ሆነ ሞት ብቻ ይጠብቀዋል አሉት ሞት ለጥቂቶች ነው ወይስ ለብዙ ሲል ጠየቀ ሞትማ ለሁሉ ነው አሉት።

የዋሰፍ ሞት በስንተኛው የሰው ዘመን ይመጣል ሰውስ ከሞት ለማምለጥ ለምን አይሮጥም ለምን ዝም ብሎ ካለበት ይጠብቀዋል? በማለት ጠየቀ የትም የት ቢኬድ ከሞት ለማምለጥ አይቻልም በጣም እርጅና የሚመጣው ግን ከሰማንያ ዓመት ጀምሮ ነው አሉት። በዚህ ጊዜ ክልቡናው የሰውን ከንቱነት ተረዳ በሕሊናውም ከሞት በኋላ ሕይወት ይኖር ይሆንን? ወደ ማለት ደረሰ ብዙም ተጨነቀ ላባቱ ግን ደስተኛ እየመሰለ ይታየው ነበረ ይህን በተመለከተም ላባቱ ምንም አልገለፀለትም።

እሱን በሞግዚትነት የሚያሳድገውንም መኮንን ስለመንፈሳዊ ሕይወት የሚነገረውን ሰው እንዲፈልግለት ጠየቀው። መኮንኑ ደግሞ ብዙ የፅድቅን መንገድ የሚያውቁ ብልሀተኞች እንደነበሩና ንጉሡ /አባቱ/ እንደፈጃቸው ገጸለት። ምናልባትም በስደት የተረፉ ካሉ እንደሚፈልግለት ተስፋ ሠጠው።

በዚሁም የዋሰፍ እጅግ አዘነ ወድያው ግን በቅድስና ተጠምዶ በጫካ ዓለምን የናቀ አንድ ትልቅ መነኩሴ ተገኙ። ከነበረበት ጫካ ሊመጣ የቻለውም የንጉሥ ልጅ ድሕነትን እንደሚፈልግ በሕልሙ ከእግዚአብሔር ስለተነገረው ነው። ነጋዴ መስሎም ወደ ህንድ አገር ሄደ የንጉሡ ልጅ ወደ ሚኖርበት ተጠጋ። እንዴት ሊያገኘው እንደሚችል በማጥናትም ብዙ ቀናትን አሳለፈ። ከብዙ ውጣውረድ በኋላ የንጉሡን ልጅ በሞግዚትነት የሚሳድገውን ሰው ስም ለማግኘት ቻለ።

ቀጥሎም ሊያገኘው ቻለና /ሞግዚቱን/ እኔ ከሩቅ አገር የመጣሁ ነጋዴ ነኝ። ስለዚህ ለማንም ሊገለጥ የማይገባ የከበረ ዕንቁ ይዣለሁና ይህን ለንጉሡ ልጅ ልሠጠው እፈልጋሁ። ስለዚህ የንጉሡን ለጅ የዋስፍን አገናኘኝ እሱም

www.ethiopianorthodox.org

... ይችላል። እነ ሱም በዚህ ዓይናቸው ሊበራ

ይችላል፣መናገር የማይችሉትም ያናርግራቸዋል....አለው፡፡

ሞግዚቱ በዚህ ጊዜ አንተ ብልሐተኛ ትመስላለህ ትምክሕትህ ግን ከልክ ያለፈ ነው፡፡ በንጉሥ ቤት የሌለ ነገር የለም አንተ የምትለው ግን በዚያ አይገኝም ስለዚህ የያዝከውን አሳየኝ ካላሳየኸኝ ግን ከንጉሡ ልጅ ጋር አላገናኝህም አለው፡፡ ይህ የንጉሥን ልጅ ለመገናኘት የመጣ ሰው በረላም ይባላል፡፡

ይህ በረላም ብዙ ካተተ በኃላ የንጉሡ ልጅ የእውነት መንገድ የሚያሳየው ሰው እንደሚፈልግ መረዳቱን ገጸለት፡፡ ሞግዚቱም በረላምን ከንጉሡ ልጅ የዋሰፍ ጋር አገናኘው በረላምም ብዙ ትምህርተ ወንጌልን ገለፀለትና ለሱ ሲል ከሩቅ አገር እንደመጣ ነገረው፡፡

የዋሰፍ ይመኘው የነበረውን ሁሉ ሲነግረውና ሲያስተምረው እንደመጣ ተረድቶ አንተ ትልቅ ሰው በሕሊናዬ የሚነደውን እሳት ልታቀዘቅዝልኝ እንደመጣህ ተረዳሁ ካለው በኂላ ይቸገርበት የነበረውን ሁሉ አንድ ባንድ ዘረዘረለት፡፡ በረላምም ትምህርተ ሃይማኖትን አስተማረው፡፡

የዋሰፍ ባገኘው መንፈሳዊ ትምህርት ሕሊናው ረጋለት በረላምንም እጅግ አከበረው ከሱም ተምሮ አመነ ተጠመቀም፡፡

የዋሰፍ በረላምን ወደ በዐትህ ስትመለስ በጸሎት አትርሳኝ ካለው በኂላ ከቤተመንግሥት ለቅዱሳን ገዳማውያን ጥቅም የሚውል ገንዘብ ይዞ እንዲሄድ ጠየቀው፡፡ እሱ ግን የዚህ ዓለም ንብረት ለነሱ አያስፈልግም ፣ንብረታቸው የማያልፈው መንግሥተ ሰማያት ብቻ ነው አለው፡፡ በረላም የዚህን ዓለም ኃብት እንደከይሲ ይመስለዋል፡፡ እየተመላለሰም በመንፈስ ቅዱስ እስኪበረታ ድረስ አስተማረው፡፡

የየዋሰፍ ሞግዚት የሆነው መኮንን ዘርዳን ይባላል፡፡ ይህ ዘርዳን የንጉሡ ባለሟል መኮንን ሁኖ ሳለ ክርስትናውን ደብቆ ይኖር ነበር፡፡ ስለዚህ በረላም የዋሰፍን እምነተ ክርስትና በማስተማሩ እጅግ ተደሰተ በምሥጢርም ጠበቀው /ንጉሡ የልጁን ክርስትናን መቀበል እንዳይሰማ/፡፡

የዋሰፍ በረላም ከተለየው ዕለት ጀምሮ በጾምና በጸሎት ቆመ...

ዘርዳን የየዋሰፍን በጸሎት መጠመድ ሲያይ ፈራ፡፡ ንጉሡ ያወቀ እንደሆነ እንዳይጣላውም የሚሆነው አጣ፡፡ በሕመም አመካኝቶም መምጣቱን ተወ፣ ንጉሡ የዘርዳንን መታመም ሲሰማ በምትኩ ለልጁ ሞግዚት ሌላ ሰውን መደበ ዘርዳንንም ለማከም መድሐኒት የሚያውቁትን ሁሉ ላከለት፡፡ ሐኪሞችም መርምረን ምንም ሕመም አልተገኘበትም በማለት ለንጉሡ ነገሩ፡፡ ሐዘን ገጥሞት ይሆናል ብለውም እንደጠረጠሩ ለንጉሡ ገለፁ፡፡ ንጉሡ ደግሞ ልጁ የዋሰፍ ሰለጠላው ተበሳጭቶ ይሆናል ብሎ ተጠራጠረ /ገመተ/፡፡

ንጉሡ ሕመምህ ምን እንደሆነ ለመረዳት ነገ እመጣለሁ ብሎ ላከበት፡፡ዘርዳን በጧት ተነስቶ ወደ ንጉሡ ተመለሰና ንጉሥ ሆይ አንተ በሕመም ተይዘህ እያለ ወደኔ እንዳትመጣ በግድ መጣሁ አለው፡፡ በዚህ ጊዜ፡፡ ያዘንክበትን ምክንያት ግለፅልኝ አለው፡፡ ዘርዳንም ንጉሥ ሆይ በሞግዚትነት እንድጠብቀው የሠጠኸኝ ልጅህ ጥበቃውን በማላላቴ በረላም የሚባል ክፉ ሰው በአታላይነት ገብቶ ልጅህ የዋሰፍን የክርስቶስ ተከታይ አደረገው አለው፡፡

ንጉሡ የበረላምን ወሬ አላወቀም ነበር፡፡ ስለሆነም ደነገጠ ፍርሃትም በልቡናው አደረ፡፡ በገዛ እጁ ታንቆ ለመሞትም ሞከረ፡፡ አራሺስ የሚባል ከንጉሡ ቀጥሎ ሥልጣን እንዲኖረው ሾመው፡፡ የከዋክብትን ጥበብ ያውቅ ነበር/አራሺስ/ ስለዚህ እኔ ልጅህን የበረላምን ትምህርት እንዲተው አደርጋለሁ ስለዚህ ተስፋ አትቁረጥ አለው፡፡ በዚህ ንጉሡ ተረጋግቶ ወደ ቀድሞው ደስታው ተመለሰ፡፡

አራሺስ እንዲህ አለ አስቀድመን በረላምን ፈልገን እንያዘውና ትምህርቱ ሁሉ ውሸት ነው እንዲል እናድርገው፡፡ በረላምን ካጣነው አንድ እንደ በረላም ያለ ገዳማዊ ናኮር የሚባል ሽማግሌ አለ መልኩ በርላምን ይመስላል፡፡ ናኮር ሃይማኖቱ እንደኛ ነው፡፡ ስለዚህ ትምህርቴ ሐሰት ስለሆነ በሰዎች ተረታሁ እስካሁን ክርስቲያን ነበርኩ አሁን ግን ስሕተት መሆኑን ስለተረዳሁ ጣኦት አምላኪ ሁኘለሁ እንዲል እናደርጋለን አለ፡፡

አረሺስ በረላምን ለመፈለግ ብዙ ወታደርን አስከትሎ ካገር አገር ጫካውን ተራራውን ፈለገ፡፡ ሌሎች ባሕታውያንንም አገኘና አስደበደባቸው፣

www.ethiopianorthodox.org

እነሱ ግን አልደነገጡም ቆይቶ የት አለ ያ መሥሐቲ ጓደኞችሁ ቢላቸው መስሐቲው ሠይጣን ከኛ ርቋል አሉት በረላምን ግን ሊያሳዩት አልፈቀዱም።

አራሺስ ከንጉሡ አስፈቅዶ ፈረሰኞች በማስከተል በረላምን ለመፈለግ ጫካ ገባ። አንድ ሰው ወንገዞን ሲሻገር አገኘና ያዘው አንተ በረላም ነህን ሲለው አዎን አለ ግን በረላም አይደለም። ሰውየው ከገዳማውያን መናንያን አንዱ ሲሆን ስሙም ኖኮር ይባላል። አራሺስ በረላምን አገኘሁት ብሎ በመደሰት ይዞት ወደ ቤተመንግሥት መጣ ለየዋሰፍም በረላም እንደተያዘ ተነገረው። የዋሰፍ እጅግ አለቀሰ በረላም ሊገደል ነው በማለት እጅግ ደነገጠ። እግዙአብሔር ከመገደል እንዲያድነውም ለመነለት ጸለየለት። በዚህ መካከል ንጉሡ የየዋሰፍ አባት ልጅ ወለድኩ ብሎ እንደኔ በዓለም የተደሰተ የለም፣ በልጁ የተዋረደም በዓለም እንደኔ የለም አለው። ከክርስቲያንነት ወደ አምልኮ ጣዖት እንዲመለስም ብዙ አግባባው። የዋሰፍ ግን የሚመጣብኝን የሥጋ መከራ እቀበላለሁ እንጂ ወደኋላ አልመለስም አለ ፅናት እንዲሠጠውም እግዚአብሔርን ለመነ።

ንጉሡ የየዋሰፍ ለሞት ቆርጦ መነሳት ተረዳ፣ እንደ ማይመለስለትም አወቀና በረላምን አሥሬዋለሁ አንተን አበላሽተኸዋልና ካለ በኋላ ክርስቲያንም ሆነ ጣዖት አምላኪዎች እንዲሰበሰቡ አዘዘ። ጣዖት አምላኪዎች በሙሉ ተሰበሰቡ ከክርስቲያን ግን በረላም ይሆንን በማለት ከሚጠራጠሩት አንድ ሰው ብቻ ተገኘ።

ንጉሡ ባደባባይ ላይ ተቀመጠ ልጁ የዋሰፍን ከሱ ጎድን በክብር እንዲቀመጥ አዘዘው። የዋሰፍ ግን በወንበር መቀመጡን ትቶ በመሬት ላይ ተቀመጠ። ናኮር የተባለው በረላም ይሆናል የተባለው ሰውም እንዲቀርብ ተደረገ። የስብሰባው ዓላማ ክርስቲያንንና ጣዖታውያኑን ለማከራከር ነበር ጣዖታውያኑ ክርስቲያኖችን ተከራክረው ካልረቱ እንደሚፈጁቸው ዛተባቸው ከጣዖት አምላኪዎች አጭር ገለፃ ከሰማ በኋላ እንደገና በበረላም ስም ከታሠረው ናኮር ሰለ ክርስትና የሚሠጠውን ገለፃ ለመስማት ተዘጋጀ። ኖኮርም ገለፃውን ጀመረና ከለዳውያን፣ግብፃውያን፣ ዮናናውያንና አይሁድ ጭምር እንዴት እንደሚሳሳቱ በመግለፅ እጅግ ሠፊ ጊዜ ወሰደ። ከዚህም የተነሳ ስብሰባው

ናኮር ከኔ ጋር እንዲያድርና ለነገ ለምንመልሰው መልስ እንድንዘጋጅ ፍቀድልኝ አለው። እሱም ፈቀደለትና ከሱ ጋር አሳደረው።

በዚህ ጊዜ አንተ በረላም እንዳይደለህ ናኮር እንደምትባል አውቃለሁ ከጥንቆላ ወጥተህ ለዚህ መዓረግ መድረስህን አደንቃለሁ። እግዚአብሔር ካንተ ጋር ስለሆነም መልካም ነገርን ተናገርህ አለው፣ ነገር ግን ለሚቀጥለው ሊደረግ የነበረው ጉባዔ ቀረ። ናኮር ባለበት እንዲያመልጥና እንዳይታሠር አደረገ። ንጉሡም የመምለኪያን ጣዖት መረታትን አስቀድሞ ተረዳ የዋሰፍ አባቱን ፍቀድልኝና ቀሪውን ሕይወቴ ከበረላም አስተማርዬ ጋር በመሆን እንዳሳልፍ በማለት ለመነው።

ተውዳስ የተባለው የንጉሡ ባለሟል የዋሰፍን ለምን አማልክትን አላመልክ ብለህ ንጉሥን አባትህን ታሳዝናለህ…… በማለት ብዙ ወቀሰው ። ሊያግባባው ብዙ ደከመ በመጨረሻም ግን በየዋሰፍ ጥረት ክርስቶስን አመነ። ስለፈፀመው ሥሕተትም አለቀሰ።

የዋሰፍ ያንድ ክፍል ንጉሥ እንዲሆን አባቱ ሾመው። ምንም እንኳን በእምነት ቢለያዩም ከሱ ሌላ ልጅ ስለሌለው ሊጨክንበት አልቻለም። ስለዚህ ሳይወድ ሾመው የዋሰፍም እንደደረሰ ቤተክርስቲያንን ተከለ፣ ጣዖታቱንም ደመሰሰ።እንደሐዋርያ በመሆንም የበታች በለሥልጣኖቹን ትምህርተ ክርስትናን አስተማራቸው። ብዙዎቹ በትምህርቱ አመኑ። እሱም በቤተመንግሥቱ አማንያንን እየሰበሰበ ያስተምር ነበር። ከሌላ አካባቢ መከራ የፀናባቸው ክርስቲያን ወደሱ ይሸሹ ነበር። እሱም ለብዙዎች መጠጊያ ሆነ።

ቀስ በቀስ ንጉሡ ክርስትናን ባለመቀበሉ ተፀፀተና ክርስቲያን ለመሆን መፈለጉን ለልጁ ላከለት/ለየዋሰፍ/። የዋሰፍም ባባቱ ወደ ክርስቶስ መምጣት ደስ ስላላው ከግዛቱ ተነስቶ አባቱ ካለበት ድረስ ሄደ አባቱም በታላቅ ደስታ ተቀበለው። የዋሰፍም ያባቱን ልብ በትምህርተ ወንጌል ከፍቶ አስተማረው። ክርስቲያኖችን በመግደሉና በማሳደዱም ተፀፀተ ንሥሐም ገባ።

መንፈስ ቅዱስ በየዋሰፍ ላይ አደረ። ያባቱንም ሠራዊት በሙሉ በኢየሱስ ክርስቶስ እንዲያምኑ አደረገ።የየዋሰፍ አባት /ንጉሡ/ አንቢየር ይባላል

www.ethiopianorthodox.org

በኢጲስቆጶስ እጅ ተጠመቀ፣ አንቢየር የዋሰፍን በሥጋ ወለደው የዋሰፍ ደግሞ አባቱን አንቢየርን በመንፈስ ቅዱስ ወለደው፣ በሌሎች ዐላውያን ነገሥታት ተሰደው በየጫካው የተደበቁት ሁሉ ወደሱ ተሰበሰቡ።

አንቢየር ንጉሥ ትምህርተ ክርስትናን ሲረዳ በሥልጣን ዘመኑ ያፈሠሠውን የሰው ደም እጅግ እንገበገበው ጠቅላላ መንግሥቱን ለልጁ አስረክቦ በምናና ተወሰነ፣ በልቅሶና በሐዘንም እግዚአብሔርን ለመነ፣ ይህን የተባረከውን ልጅ በማግኘቱ እጅግ ደስ አለው። እየመላለሰ ልጁን የዋሰፍን ይስመው ነበር።

አንቢየር በልጁ ቤት ሆኖ ጥቂት ጊዜ ተቀመጠ። ከዚህ ዓለምም በሞት ተለየ፣ ልጁም የዋሰፍ በክብር እያለቀሰና መንፈስዊ ደስታ እየተሰማው በምሥጋና፣በዝማሬ ቀበረው። በመቃብሩ ላይ እየተገኘም ምሕረትን ከእግዚአብሔር ይለምንለት ነበር።

የዋሰፍ ከጥቂት ጊዜ በኋላ እኔ ንጉሥነቱን ትቼ አምላኬን ልከተል ስለ ወሰንኩ መሪያቹን ምረጡ አላቸው /ለሕዝቦቹ/። እነሱ ንግ የሱን መሪነት በማጣታቸው አዘኑ፣ እነሱም ካንተ በቀር ሌላ መሪ የለንም በማለት እጅግ ታወኩ። ከብዙ ውጣውረድ ብኋላ በራስያስ ንጉሥ ይሁንላችሁ አላቸው። ይህ በራስያስ የአንቢየር ታማኝ መኮንን የነበረና በኋላም ከየዋሰፍ ጋር በሥልጣን የሠራ ነው።

በራስያስ ከልቡ እምነት የገባው ሆኖ ስለነበር እኔም ንጉሥነትን አልፈልግም፣ባለንጀራህን እንደራስህ ውደድ የሚለውን ቃለ እግዚአብሔር እያነበብክ እንዴት አንተ ይህን ከባድ ሸክም በኔ ላይ ለመጫን ትመክራለህ? አለው። የዋሰፍም ከበራስያስ ተቃውሞ ሲሰማ ግድ ማለቱን አቁሞ ደብዳቤም ጽፎ "ከበራስያስ በቀር ሌላውን አታንግሡ" ብሎ ትቶ በሌሊት ጠፍቶ ሄደ። ሕዝቡ መጥፋቱን ሲሰሙ አለቀሱ። ሊፈልጉትም ተሯሯጡ፣ ግን ሊያገኙት አልቻሉም። ከጊዜ በኋላ ግን እጆቹን ዘርግቶ እየጸለየ ካንድ ወንዝ አጠገብ አገኙት።

እሱም በከንቱ አትድከሙ ካሁን ወዲያ እኔ ንጉሥ አይደለሁም አላቸው፣ ግን ብዙ አዝነው አለቀሱበት ወደ ቤተመንግሥት ተመለሰና ሕዝቡን ድጋሚ ንጉሥ እንደማይሆን ገለጸላቸው። እስከ ቻለ ድረስ ተልእኮውን እንደፈጸመም ገጸላቸው እያለቀሱ መሄጃ ባሳጡት ጊዜም በራሱያስን ለእናንተ ሹሜዋለሁ አላቸው። በራሱያስ ደግሞ እኔ አልችልም ንጉስ ሁኜ የመምራት ችሎታ የለኝም አለ።

ሕዝቦቹ ግን በራስያስን በግድ አነገሡት የዋሰፍም ስርዓተ መንግሥትን ፈጸመለት። እግዚአብሔር በእምነት ይጠብቀው ዘንድም ጸለየለት በትክክል ሕዝቦችን እንዲመራ አደራ አለው፣ ብዙ ትምህርትም ከቅዱሳት መጻሕፍት እየዘረዘረ አስተማረው። ሕዝቡም በፍቅርና በሰላም እንዲመሩ አደራ አላቸው በያሉበትም ለእግዚአብሔርም እንዲገዙ መከራቸው። በራስያስና ሕዝቡም የሱ የየዋሰፍ መለየት የነሱ ሞት እንደሆነ ገለጹለት፣ እጅግም አለቀሱ ከእግዚአብሔር ጋር ያስተዋውቃቸው እሱ እንደሆነ እየተናገረ አንተ ንጉሣችን ብቻ አይደለህም፣ የሃይማኖት አባታችንም ነህ አሉት።

ትቷቸው ለመሄድ ሲንቀሳቀስ እያለቀሱ ተከተሉት፣ እጅግ በመረረ ሁኔታም ተለያቸው መምህሩ በረላም የሰጠው ጨርቅ ነበረው በዘመነ መንግስቱ በውስጥ የለበሣት ነበር። በመጨረሻ ግን እሷን ብቻ ለብሶ መነነ። በጉዞው ጊዜ መሸቶበት ካንድ ድሃ ቤት ደረሰና መቀየሪያ ትሆነው ዘንድ የያዛትን ልብስ ሰጠው። የመምህሩ በረላምንም ፊት ያሳየው ዘንድ እግዚአብሔርን ለመነው፣ ሰበአዊ ጠባዮችንም አቸነፋቸው።

በገዳም በምናኔ ሥጋውን አቸነፋት፣ አስቃያትም ቅጠላቅጠልም እየተመገበ ሕይወቱን መራ። ጸላኤሰናዮት ቀድመውን የንጉስነት ክብሩን በማሳየት ብዙ ተፈታተነው በሐብት በምድራዊ ምቾት በክብር...ወዘተ ተፈታተነው ሁለት ዓመት ሙሉ በበርሃ ቆይቶ መምህሩ በረላምን አገኘው። ሁለቱም ተቃቀፉ፣ተሳሳሙ፣እጅግም ተከባበሩ። ከሚጠፋው ዓለም ወደማጠይፋው ዓለም በአካለ ሥጋ ሊሸጋገር በመቻሉ ተደሰተ።ከተለያዩ ጀምሮ የደረሰበትንም ሁሉ ይዘረዝርለት ዘንድ በረላም ጠየቀው። እሱም የደረሰበትን ሁሉ ገለጸለት።

www.ethiopianorthodox.org

በዋሻው አጠገብ በረላም እየኮተኮተ ለምግብ ከማያሳድጋቸው ቅጠሎችም ተመገቡ፡፡ ካጠገቡ ካለው የውሃ ምንጭም ጠጡ፡፡ ሁለቱ አጠገብ ላጠገብ ሁነው ተጋደሉ ይህንንም አለም አቸነፉት፡፡ በመጨረሻም በረላም ከዚህ ዓለም እንደሚለይ በራዕይ እንደተገጸለት የዋሰፍም እንዲበረታ ብዙ ምዐዳን ሰጠው፡፡

የዋሰፍ በዚህ እኔም ውድቀት እንዳያገኘኝ ስለምፈራ እረፍተ ነፍስ ካንተ ጋር አገኝ ዘንድ ወደ ፈጣሪ አማልደኝ በማለት ብዙ አለቀሰ፡፡ አረጋዊው በረላም ግን ልጄ ሆይ የእግዚአብሔርን ፍርድ ትቃወም ዘንድ አይገባህም በጽሞና ልትታገስ ይገባል፡፡ እድሜዬ ወደ መቶ አመት ተጠግቶዋል፡፡ በዚህ ምድረ በዳ መኖር ከጀመርኩ ደግሞ 75 ዓመቴ ነው፡፡ ስለዚህ አንተ በዚህ ገድል ብዙም ሳትቆይ ትችላለህ ይህ የእግዚአብሔር ውሳኔ ብቻ ነው አለው፡፡ የዋሰፍ ከበረላም ትምህርተ ክርስትና ከተሰጠው በኋላ 25 ዓመት ቆይቶ ነው ብህትውና የጀመረው በበሕትውና ደግሞ 75 ዓመት ኖረ በዚሁ ብህትውና እያለ ብዙዎችን ወደ አሚነ ክርስትና አምጥተዋል፡፡

በረላም ሲሞትም የዋሰፍ በክብር ገንዞ ቀበረው፡፡ የዋሰፍ ሲሞት ደግሞ ያ የዋሰፍ በረላምን ለመፈለግ በጉዞ ላይ እያለ በእንግድነት የተቀበለው ደግ ሰው በክብር ገንዞ ቀበረው፡፡ በዓመተ ሰማዕታትም በ1233 ዐረፈ፡፡

ይህ መጽሐፍ ከዓረብኛ ወደ ግዕዝ በአጼ ገላውዲዎስ ትዕዛዝ ተገልብጦ ያለቀው ሕዳር ሲሆን በ7040 ዓመተ ኩነኔ ነው የተጻፈው ከዓረብኛ ወደ ግእዝ የተረጎመው እንባቆም ይባላል፡፡ ይኸውም በንጉሱ ገላውዲዎስ ታዞ ነው፡፡ እንደገና ከግዕዝ ወደ ግዕዝ በ1958 ዓ.ም ተገለበጠ፡፡

እንባቆም የተባለው አባት ትውልዱ የመን ሲሆን ከኢትዮጵያ ወደ የመን በባርነት ተሸጠው በተወሰዱት ኢትዮጵያውያን ባልና ሚስት አማካይነት ከእስልምና ወደ ክርስትና የገባ ሰው ነው፡፡ እነዚህ ባልና ሚስት በይፋትና ጥሙጋ ክርስቲያንና በአዳሎች መካከል ይካሄድ የነበረው ጦርነት አማካይነት ተማርከው ለዓረቦች የተሸጡ ነበሩ፡፡ ባልዩው የመርሃ ቤቴ ተወላጅ ሲሆን ሚስቱ ደግሞ የትግራይ ተወላጅ ነበረች፡፡

እንባቆም ወደ ኢትዮጵያ የመጣው በዘመነ እስክንድር እንደሆነ

የታሪክ መጻሐፍት ያረጋግጣሉ፡፡ ወደ ኢትዮጵያ ከመጣ በኋላ ከደብረ ሊባኖስ ዕጨጌነቱም በነገስሪዎች ሁለት ጊዜ ተባሯል፡፡ ዕጨጌ እንባቆም መፅሐፈ ቄደርን ጨምሮ የተለያዩ መጻሕፍትን ዕፏል፡፡ በተለይም በግራኝ ወረራ ጊዜ ዓረብኛን በመቻሉ ብዙዎችን ከሞት ታድጓል፡፡

የገዳመሲሀት መነኮስ አባ ሙሴና የሌሎቹም መነኮሳት ራዕይና ታሪክ

ገዳመሲሀት ግብፅ ውስጥ እንደሚገኝ ከተለያዩ የብራና መጻሕፍት ማስረጃ እናገኛለን፡፡ ከብህትውናም ብዛት የየወሩ መባቻ ብቻ እንጂ የአመታትና የወሮች ስያሜ ተረስቶ ነበር /በገዳሙ መናንያን ዘንድ/፡፡ አውሬዎቹ ከአባ ሙሴ ጋር መልካም ጉርብትና መስርተው ነበር፡፡

የሙሴ ዘሲሀትን ታሪክ የጻፈ ሳሙኤል ይባላል፡፡ የጻፈውም በዮናናውናን ቋንቋ ነው፡፡ ይህ ሳሙኤል የሙሴ ዘገዳመሲሃትን ታሪክ ጽፎ አልዋሃት ወደተባለው ቦታ ተመላላሾች ነጋዴዎች ከሆኑ ለአንዱ ሰጥቶታል፡፡ ለነጋዴው በአደራነት ጽፎ የሰጠውንም በእስክንድርያ በሚገኘው የቅዱስ ማርቆስ ቤተ ክርስቲያን እንዲያኖረው ነው፡፡

አባ ብንያሚን

አባ ብንያሚን የእስክንድሪያ ሊቀ ጳጳሰት ሲሆን ከኢትዮጵያ ኖባ ሌላ ሶስት አህጉረ ስብከቶች ነበሩት፡፡ ከዚህ ተያይዞ ገድላቸውና አለተ-እረፍታቸው የተጻፈው ገዳማውያን መነኮሳት ናቸው፡፡

መፅሐፈ ስነ ፍጥረት

መፅሐፈ አክሲማሮስ እያሉ ብዘዎች በቃል ይናገሩታል፡፡ ነገር ግን የመጀመሪያው ክፍል የያዘው አምስቱ አዕማደምሥጢር ሲሆን በሁለተኛው ክፍል ደግሞ መርሐዕውር ይገኛል፡፡ በሦስተኛው ክፍል ሥነፍጥረት ይገኛል፡፡ በስተመጨረሻም ክፍል የቅዳሴ ማርያም አንድምታ ትርጉምን እናገኛለን፡፡ መፅሐፉ የቆየ ነው መቼ እንደተፃፈ ግን አይታወቅም፡፡

www.ethiopianorthodox.org

መፅሐፈ ስነ ፍጥረት ዳግም

ይህ መጽሐፍ በቅርብ ጊዜ የተፃፈ መጽሐፍ ነው:: / ከሌላ መጽሐፍ የተገለበጠው / በ1979 ዓ.ም. ነው/በምሥጢረ ሥላሴ ትምህርት ይጀምርና በመሀሉ ስኈፍጥረትን ያስገባል ሥነ ፍጥረቱ አክሲማሮስ እንዳለ እያለና የአክሲማሮስን አባባል እየደጋገመ ይጠቅሳል::

ከሥነፍጥረቱ ቀጥሎ ምሥጢረ ሥጋዌን ያስቀምጣል:: አክሲማሮስ ማለት የሰው ስም አይደለም:: አክሲማሮስ የተባለው ምሑር እንዳለ እያሉ የጠቀሱ ሰዎች አለ/ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁባጊዮርጊስ መርሃ ጽድቅ በተባለው መፅሐፋቸው ይህን አባባል አስቀምጠዋል/:: ማንም ሰው ስለ ስድስት ቀን ስነ ፍጥረት ቢፅፍ አክሲማሮስ ብሎ ሊሰይመው ይችላል፣ በርግጥ ቋንቋው የኛ አይደለም:: በዚህ ቤተ መጻሕፍት በዚህ ስያሜ ሰዎች የሚያውቀዋቸው ሁለት መጻሕፍት ሲኖሩ አክሲማሮስ እንዲህ አለ የሚል ዓረፍተ ነገር በውሥጣቸው በብዛት ሰፍሮ ስለሚገኝ በዚሁ ይጠቅሳቸዋል:: አክሲማሮስ በሚል ርዕስ የቤተክርስቲያን መጻሕፍትን ከጻፉ የቤተክርስቲያን አባቶች አንዱ ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ ነው:: የዚህ አባት ፅሑፍ የሆነው አክሲማሮስ በተለያዩ የኢትዮጵያ አድባራት ሳይኖር አይቀርም:: ስለዚህ ነው በነዚህ መጻሕፍት ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ እንዲህ አለ እያሉ በአማርኛ የሚጠቅሱት

1ኛ ምዕራፍ

ይህ መጽሐፍ የዘወትርና የጾም ምዕራፍ በመባል የሚታቁትን ያሬዳዊ ዜማዎችን ያጠቃልላል:: ከምስተኛው ገፅ ጀምሮ እስከ ስምንተኛው ገፅ ከኪዳንናት አንዱ የሆነው ትምህርተህቡአት በምልክት ተቀምጧል:: ይህ መጽሐፍ ድጉሱና ገበታው በመልካም አያያዝ የሚገኝ ነው:: የጻፈው ሰው አለተመዘገበም::

ባዶ የብራና ቅጠል አለው::

የታሪክ መጻሐፍት ያረጋግጣሉ:: ወደ ኢትዮጵያ ከመጣ በኋላ ከደብረ ሊባኖስ ዕጨጌነቱም በነገስሪዎች ሁለት ጊዜ ተባሯል:: ዕጨጌ እንባቆም መፅሐፈ ቂደርን ጨምሮ የተለያዩ መጻሕፍትን ፅፏል:: በተለይም በግራኝ ወረራ ጊዜ ዓረብኛን በመቻሉ ብዙዎችን ከሞት ታድጓል::

የገዳመሲሀት መነኮስ አባ ሙሴና የሌሎቹም መነኮሳት ራዕይና ታሪክ

ገዳመሲሀት ግብፅ ውስጥ እንደሚገኝ ከተለያዩ የብራና መጻሕፍት ማስረጃ እናገኛለን:: ከብህትውናም ብዛት የየወሩ መባቻ ብቻ እንጂ የአመታትና የወሮች ስያሜ ተረስቶ ነበር /በገዳሙ መናንያን ዘንድ/:: አውሬዎቹ ከአባ ሙሴ ጋር መልካም ጉርብትና መስርተው ነበር::

የሙሴ ዘሲሀትን ታሪክ የጻፈ ሳሙኤል ይባላል:: የጻፈውም በዮናናውናን ቋንቋ ነው:: ይህ ሳሙኤል የሙሴ ዘገዳመሲሃትን ታሪክ ጽ[illegible] አልዋሃት ወደተባለው ቦታ ተመላላሾች ነጋዴዎች ከሆኑ ለአንዱ ሰጥቶ[illegible]:: ለነጋዴው በአደራነት ጽፎ የሰጠውንም በእስክንድርያ በሚገኘው የቅዱስ ማር[illegible]ስ ቤተ ክርስቲያን እንዲያኖረው ነው::

አባ ብንያሚን

አባ ብንያሚን የእስክንድሪያ ሊቀ ጳጳስት ሲሆን ከኢትዮጵያ ኖባ [illegible]ላ ሶስት አህጉረ ስብከቶች ነበሩት:: ከዚህ ተያይዞ ገድላቸውና አለተ-እረፍታ[illegible]ው የተጻፈው ገዳማውያን መነኮሳት ናቸው::

መፅሐፈ ስነ ፍጥረት

መፅሐፈ አክሲማሮስ እያሉ ብዘዎች በቃል ይናገሩታል:: ነገር ግን የመጀመሪያው ክፍል የያዘው አምስቱ አዕማደምሥጢር ሲሆን በሁለተኛው ክፍል ደግሞ መርሐዕውር ይገኛል:: በሦስተኛው ክፍል ሥነፍጥረት ይገኛል:: በስተመጨረሻም ክፍል የቅዳሴ ማርያም አንድምታ ትርጉምን እናገኛለን:: መፅሐፉ የቆየ ነው መቼ እንደተፃፈ ግን አይታወቅም::

www.ethiopianorthodox.org

መፅሐፈ ስነ ፍጥረት ዳግም

ይህ መጽሐፍ በቅርብ ጊዜ የተፃፈ መጽሐፍ ነው። / ከሌላ መጽሐፍ የተገለበጠው / በ1979 ዓ.ም. ነው/በምሥጢረ ሥላሴ ትምህርት ይጀምርና በመሀሉ ስኒፍጥረትን ያሰገባል ሥነ ፍጥረቱ አክሲማሮስ እንዳለ እያለና የአክሲሚሮስን አባባል እየደጋገመ ይጠቅሳል።

ከሥነፍጥረቱ ቀጥሎ ምሥጢረ ሥጋዌን ያስቀምጣል። አክሲማሮስ ማለት የሰው ስም አይደለም። አክሲማሮስ የተባለው ምሑር እንዳለ እያሉ የጠቀሱ ሰዎች አሉ/ሊቀ መዘምራን ሞገስ ዕቁባጊዮርጊስ መርሃ ጽድቅ በተባለው መፅሐፋቸው ይህን አባባል አስቀምጠዋል/። ማንም ሰው ስለ ስድስት ቀን ስነ ፍጥረት ቢፅፍ አክሲማሮስ ብሎ ሊሰይመው ይችላል፣ በርግጥ ቋንቋው የኛ አይደለም። በዚህ ቤተ መጻሕፍት በዚህ ስያሜ ሰዎች የሚያውቀዋቸው ሁለት መጻሕፍት ሲኖሩ አክሲማሮስ እንዲህ አለ የሚል ዓረፍተ ነገር በውሥጣቸው በብዛት ሰፍሮ ስለሚገኝ በዚሁ ይጠቅሳቸዋል። አክሲማሮስ በሚል ርዕስ የቤተክርስቲያን መጻሕፍትን ከጻፉ የቤተክርስቲያን አባቶች አንዱ ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ ነው። የዚህ አባት ዕሑፍ የሆነው አክሲማሮስ በተለያዩ የኢትዮጵያ አድባራት ሳይኖር አይቀርም። ስለዚህ ነው በነዚህ መጻሕፍት ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ እንዲህ አለ እያሉ በአማርኛ የሚጠቅሱት

1ኛ ምዕራፍ

ይህ መጽሐፍ የዘውትርና የጾም ምዕራፍ በመባል የሚታቁትን ያሬዳዊ ዜማዎችን ያጠቃልላል። ካምስተኛው ገፅ ጀምሮ እስከ ስምንተኛው ገፅ ከኪዳንናት አንዱ የሆነው ትምህርተህቡአት በምልክት ተቀምጧል። ይህ መጽሐፍ ድጉሱና ገበታው በመልካም አያያዝ የሚገኝ ነው። የጻፈው ሰው አለተመዘገበም።

ባዶ የብራና ቅጠል አለው።

የአቡነ ተክለሃይማኖት አጭር ታሪክ

ይህን መዕሐፍ በቅርብ ከዚህ ዓለም በሞት የለዩት የብፁዕ አቡ ማቴዎስ ንብረት ነው። በደብረሊባኖስ የተሾሙትን የእምሳ ዘጠኝ ዕጨጌዎች ስም ዝርዝር ተፅፎበታል።
የፈጠራና የማጋነን ቃልም በዚሁ ሠፍሯል። እንደዚሁ መዕሐፍ አቀራረብ ለመጀመሪያ ጊዜ ወንጌል በኢትዮጵያ የተሰበከው በአቡነ ተክለሃይማብኖት ነው። ለምሳሌ..... በመስቀሉ ኮነ ለኩሉ ማሕየዊ፣ ክርስቶስ ሤመ ወፈነወ ለሀገራትነ ኢትዮጵያ ተክለሃይማኖት ሐዋርያዌ ወፈነወ ለነ እምቤተ ዳዊት ገብሩ ኃይለሥላሴ ንጉሠ ነገስት ኖላዌ።

ይህ አባባል እጅግ ተጋንኖ ከመነገሩም በላይ ሻለ ሥልጣኖችንም ክልክ ባለፈ ሁኔታ ያወድሳል የእሥራአንድ በደብረ ሊባኖስ የተሾሙት ንቡራነእድ ስም ዝርዝር ተፅፎበታል። ይህ ትክክለኛ ታሪክ ሲሆን ከቤተክርስቲያን ቋንቋ ውጭ የሆነ ሌላው አቀራረብ ብዙዎች አድባራትና ገዳማትን እያሠሩ ብዙ ነገሥታት በርስትነት ለደብረ ሊባኖስ ገዳም እንደሠጡ መግለፁ ነው።

ለደብረሊባኖስ በርስትነት ተሠጡ የተባሉት አድባራትና ገዳማት ደብረ ብርሃን፣ ደብረ ምጥማቅ ደብረ ነጎድጓድ አትሮንስማርያም ደብረ ማርያም ደብረ ምስጢር ገነተ ጊዮርጊስ ምዕራፈ ማርያም መካነ ሥላሴ አንጾኪያ ጌቴሴማኒ ተድባበ ማርያም፣ ማሕደረ ማርያምና ሌሎችም ናቸው። ምናልባት ነገሥታቱ ሕዝበ ክርስቲያኑ እግዚአብሔር እንዲመለክባቸው እነዚህን መቅደሶች ሠርተው ይሆናል እንጂ መቅደስ በርስትነት ለሌላ መቅደስ እንዴት ተሠጠ ይባላል።

ተድባበ ማርያም ብዙ የቤተክርስቲያን ሊቃውንትን ያፈራ ደብር ነው። ምናልባት ባሁኑ ጊዜ ይዞታው እንደ ጥንቱ ላይሆን ይችላል። መካነ ሥላሴ ደብረ ነጎድጓድ በግራኝ ሕልውናቸው ጠፉ እንጂ ከደብረ ሊባኖስ ባላነሰ ሁኔታ የብዙ ምሁራን ማእከሎች በመሆን ብዙ መንፈሳዊ አዝመራ የተሰበሰበባቸው ሐውልቶች ነበሩ። ስለዚህ እግዚአብሔር የሚመለክበትን መቅደስ እንደርስትና

www.ethiopianorthodox.org

እንደጉልት ለእገሌ ተሰጠ ማለት የቤተክርስቲያን አቀራረብ ሊሆን አይገባም።

መጽሐፉ በአምሳአምስት ዓ.ም. በሕትመት መዋሉ በስተመጀመሪያው የሠፈረው ጽሑፍ ይገልጻል። አልፎ አልፎ በየገጹ የሠፈረው ማሕተም እግዚአብሔር ምዕመና ለሕይወትየ የሚለው የመዝሙረ ዳዊት ጥቅስ ያለበት የሊቀ ሊቃውንት ኃይለ መስቀል ማሕተም አለበት። ከየማሕተሞቹ ጋር ደግሞ አባ ማቴዎስ ሊቀጳጳስ የሚል ቴተር ማህተም አለበት።

ድጓ

ድጓ የቅዱስ ያሬድ ድርሰት ነው በማለት የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ትቀበለዋለች የድጓ ድርሰት ከቅዱስ ኤፍሬም ሶርያዊ ድርሰት ጋር እንደሚመሳሰል የታሪክ ተማራማሪዎች ይናገራሉ። ኤፍሬም ሶርያዊ የነበረባት ቦታ ንፅቢን ትባላለች። ያዕቆብ ዘግሙድን ተከትሎ በኒቂያ ጉባኤ ላይ ተገኝቶ ነበር። በጥንት ዘመን የሦሪያ ቤተክርስቲያን የኤፍሬም የዜማ ድርሰትቶችን ትጠቀምባቸው እንደነበር ይነገራል ኤፍሬም ከዜማ ድርሰት ሌላ ብዙ የትምህርተ መለኮት መጻሕፍትንም ፅፏል።

ስምንቱ የድጓ ምልክቶች ከኤፍሬም ሶሪያዊ ድርሰቶች ተገኝተው ወደ ኢትዮጵያ እንደመጡ የገለፁ መምህራነ ቤተክርስቲያን አሉ። ይህ የድጓ መጽሐፍ መቅድም አለው። መቅድሙ በግእዝ የተጻፈ ነው። በመቅደሙ መጨረሻ ይህ የመዝሙር መፅሐፍ በአክሱም ሲዘመር ቓለ።

ቀጥሎ ደብረ እግዚአብሔር በተባው ገዳም ተስፋፋ ይላል ደብረ እግዚአብሔር ደብረ ነጎድጓድ፣ ደብረ ሐዘሎና ሌሎችም ገዳማት ከሐይቅ ዙርያ በመለስ፣ በአፋር ምድር ውስጥ የነበሩ ናቸው። በእስልምና ተከታዮች ተደምስሰው የነበሩበት ቦታ እንኳ ለማወቅ አልተቻለም። ደብረሐዘሎ ይኖሩ የነበሩ አንድ ታላቅ ሊቅ መምህር አቋቋምን እንዳመነጩ ዶክተር ሥርግው ሀብለሥላሴ መዝግበዋል።

አባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ ከቅዱስ ያሬድ ቀጥሎ የተገኘ ታላቅ የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ሊቅ ነው። ቅዱሳት መፈሕፍትንና ዜማን ተምሯል። የተማረውን በሥራ ያዋለ ከኢትዮውያን መምህራን እሱ ብቻ ነው። የቤተክርስቲያን መምህራን ልሣነ እፍረት የሚል የቅፅል ሥም ሠጥተውታል።

አባ ጊዮርጊስ ዜማን ደብረ እግዚአብሔር በተባለው ቦታ ተማረ ከአክሱም ቀጥሎ የዜማ ትምህርት የተሰጠው በዚሁ ደብረ እግዚአብሔር ነው። ከዚያ በኋላ ወደ ጎንደርና ወደ ደብረሊባኖስ ትምህርቱ ተሠራጨ።

የድጓው መቅድም የአእዋፍ የእንሥሣ የሰዎች ልቅሶም ሆነ ዘፈን ድጓን ካቀፉ ሦስቱ የዜማ ዓይነቶች ማለት ግእዝ፣ አራራይና አዝል እንደማይወጣ ይናገራል። የድጓን ዜማ እንደ ዘፈን የሚቆጥሩት ቢኖሩ ሞያው ሲገባቸው ስላልቻለ ድንቁርናቸውን ለመሸፈን ይነቅፉታል ይላል/መቅድሙ/።

በድጓ ሥርዓት መዘመር አስፈላጊነትን በማስረጃ እየደገፈ ያቀርባል። የሚያቀርባቸው ማስረጃዎች የሙሴ ንሴብሆ ማለት የሙሴ እህት ማርያም መዝሙር የነቢያዊት ዲቦራ መዝሙር የመስፍኑ ባርቅ፣ ዳዊት ከታቦተ አምላክ ፊት ዘፍኖአል መሐልየ መሐልይ የተባለው የሰሎሞን ትንቢት እንዳለ መዝሙር ነው። ይህ መዝሙር ስለክርስቶስና ስለ ቤተክርስቲያን ትንቢት ተነግሮበታልና ዮዲትም ሆሎሆርኒስን ባቸነፈችው ጊዜ ዘምራለች። ይህ ንጉሥ የከለዳውያን ንጉሥ ነውና።

ዜማ ከሌለ ማሕሌት የታለ መሰንቆ ክሮቹ ካልተሙቱ ጣዕም አይሠጥም። ይህ የድጓ መፅሐፍ ጠፍቶ/ቆይቶ/በምን እንደጥፋ አልታቀም/ግማሹ የአጼ ሰርፀድንግል ልጅ በሆነው ያዕቆብ ዘመን ሲገኝ ግማሹ ደግሞ ቀደም ሲል በነበሩት ካህናት አማካይነት ተገኘ የሚል ፅሑፍ ይነበባል።

የመቼ ካህናት እንደሆኑ ግልፅ አይደለም።

ብዙ የድጓ መጻሕፍት አሉ በየሕዳጋቸው የተለየ ታሪክ አለ። ከእያንዳንዳቸው እየተለቀመ ሊፃፍ ይችላል ይህ ድጓ መሪ ጌታ ደበበ በተባለው ሰው ተጻፈ። መሪጌታ ማህፀንቱ ከመሪጌታ ደበበ ገዙት። ከመሪጌታ ማሕፀንቱ የሰቆጣው

www.ethiopianorthodox.org

ገብርኤል መልአከ ብርሃን ጴጥሮስ ገዙት። አቡነ ቴዎፍሎስ የሀረር ሊቀጳጳት በነበሩበት ጊዜ ለጠቅላይ ቤተክህነት /በ450/ አራት መቶ አምሳ ብር ተገዝቶ ለቤተመጻሕፍት እንዲገባ አደረጉ። ለቤተክህነት በ1948 ዓ.ም. ገቢ ሆነ።

የዮሐንስ አፈወርቅ ድርሳን

ይህ መጽሐፍ የጳውሎስን ወደ እብራውያን መልእክት በዮሐንስ አፈወርቅ የተተረጎመበት መዕሐፍ ነው። ወደ ቤተክህነት የገባው ወልደቂቆስ በተባለው የቁም ጸሐፊ ተገልብጦ ነው በሰባት ሺ አሥራ አምስት ዓመተ ዓለም ከዓረብኛ ወደ ግእዝ ተተረጎመ በዚህ ዘመን የዓመተ ምሕረት ቁጥር አንድ ሺ ዓምስት መቶ ነበር።

መፅሐፉን ከዓረብኛ ወደ ግእዝ የተረጎሙት እንባቆምና ሚካኤል የተባሉ ግብፃውያን ናቸው።

አውሻህር

ከመጽሐፉ ሦስት ቅጠል ቀድሞ አንድ ዓምድ አንድ ሦስተኛው ያህል የቁርሎስ አንድምታ ተጀምሮ የተቋረጠበት አለ። አውሻህር የሰው ስም ነው። መጻሕፍትን የመረመረ ሊቅ እንደነበር መፀሐፉ ይገልፃል። መዓልቃ የምትባል ግብፅ ውስጥ እንዳለች ተእምረማርያም ይነግረናል። በመዓልቃ የምትገኝ ቤተክርስቲያን አገልጋይ ዲያቆን በመሆን አውሻር ያገለግል ነበር።

ይህ አውሻህር የተባለው የመዓልቃ ዲያቆን የተንባላትን /እስላሞችን/ና ዓመተ እስክንድርን እያገናዘበ የዘመን መቆጠርያን ጣላንደርን/ ጽፏል። የእብራውያንና የዓረቦችንም ካላንደር ተመልክቷል። የመሐመዳውያንን የዘመን አቆጣጠር አልሐዥራ ይለዋል በተንባላት /እስላሞች/ መካን ቀዳማዊና መካን ዳግማዊ የሚጠቅስ ቁጥር አቀማመጥ ዘዴ ሲኖር ቀዳማዊና ዳህራዊው ተደምረው ኬክሮስን ይሠጣሉ ይላል።

ይህ የአውሻህር መጽሐፍ ቤተመቅደስ በሮማውያን መቼ እንደተቃጠለች ዮሴፍ ወልደኮርዮን የጻፈውን ታሪክ እየጠቀሰ ይዘረዝራል።

የዚሁ የቊጥር ማውጫ መፀሐፍ እውቀቱ ጠፍቶ መቅረቱ ነው። ባሁኑ ጊዜ የተማረው የለም ምክንያቱም በየገፁ ጣልቃ እየገቡ የተፃፉ ብዙ ሠንጠረዦች ሲኖሩ ማንነታቸውን መረዳት እጅግ ያስቸግራል።

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በእለተስሉስ እንደተወለደ በእለተሰሉስም እንደተጠመቀ መዝግቧል። በአሥራ ሦስተኛው አንቀፅ ሲያትት ጨረቃ ብርሃን የምትቀበለው ከፀሐይ ነው የሚሉ አሉ ካለ በኋላ ጸሐፊው ግን የተለያዩትን የግሉ ሐሶቦች በማቅረብ ተቃውሞአቸዋል። እንደሱ አባባል ፀሐይም ሆነች ጨረቃ የየራሳቸው ብርሃንን ይዘው ነው የተፈጠሩት።

ከሠንጠረዡ ውጭ ይህ አውሻህር የተባው መፅሐፍ የተመሠረተው በብሉይ ኪዳን ሲሆን የጊዮርጊስ ወልደአሚድና የዮሴፍ ወልደኮርዮንን አቀራረብ የተመረኮዘ ነው። ለምሳሌ ሰዒድ ወልደበጥሪቅ በማስረጃነት በብዙ ቦታ ጊዮርጊስ ወልደአሚድ ጠቅሶት የሚገኝ ሲሆን በዚሁ መፅሐፍ ተጠቅሷል። ጊዮርጉስ ወልደአሚድ የሰዒድ ወልደበጥሪን ማንነት አልገለፀም በዚህ ግን የእስክንድርያና የሮም ሊቀጳጳሳት ተብሎ ተጠቅሷል።

ስለዮሴፍ ወልደኮርዮን በተመለከተ ዮሲፍ ወልደኮርዮን እንደሌሎቹ የሐዲስ ኪዳን ሲቃውንት ከአዳም ይጀምራል። ከኖህ ልጆች ሲደርስ ግን የያፌትን ሐረገ ትውልድ ብቻ ይዞ ይሄዳል። የዮሴፍ ወልደኮርዮን አብዛኛው ትኩረቱ የአይሁድ አሰቃቂ ታሪክ መግለፅ ነው።

ይህ መፅሐፍ አብዛኞቹን የብሉይ ኪዳን ፀሐፊዎች ተግባርና የኖሩበት ዘመን ይዘረዝራል። የቊጥሩም አወጣጥ ከነዚሁና ከጊዮርጊስ ወልደአሚድ የተመሠረተነው
ወደ ዮሴፍ ወልደኮርዮን ሲመጣ መነሻ የሚያደርገው የቤተመቅደስን መቃጠል ሲሆን በዚሁ ወነሻነት ወደኋላ ተመልሶ የነእዝራ ሱቱኤል ዘመንን ይጠቅሳል። የእዝራ ካህን የቂሮስ ንጉሠ ፋርስ ቤተመቅደስ ማነፅን በሰፊው አትቶታል። በፋርሱ ንጉሥ ድጋፍ ዘሩባቤል ቤተመቅደስን እንደገና መሥራቱ የኤርምያስ በዚሁ ወቅት ትንቢት መናገርና ሌሎችም መዝግቦ የጥጦስ አባት ሰልብያኖስ ያሳየውን እንቅስቃሴ ዘርዝሯል።

www.ethiopianorthodox.org

ከለዳውያን ቤተመቅደስን እንዴት እንዳቃጠሉ እየጠቀሰ ለቍጥር አወጣጡ ተቀቅሞበታል። በጥጦስ ዘመን ያለቁትንም አይሁድ ብዛት አቀራረቡ እንደዮሴፍ ወልደኮርዮን ነው የዮሐንስ ራእይንም ከዮሴፍ ወልደኮርዮን ጋር ያነፃፅራል ።

የጌታችን ልደት በዳንኤል ሱባዔ የተመሠረተ መሆኑን በሰፊው ያትታል። አብዛኞቹ የሥንክሳር መጻሕፍት የጌታችን ልደት በዕብራውያን የዘመን አቆጣጠር በዘጠነኛው ወር በ7ና ቀን በግብፃውያንና በኢትዮጵያውን አቆጣጠር በ4ተኛው ወር በ19 ቀን መሆኑን ይገልጻሉ። ይህ አገላለፅ ዲዲስቅልያ ከተባው የሐዋርያት ትምህርት ነው የተወሰደው። የጌታችን የጥምቀት ዕለት ደግሞ በዕብራውያን የዘመን አቆጣጠር በአሥረኛው ወር በሰባት ቀን ነው /መፅሐፉ ይላል።/

አርጋኖን

ይህ አርጋኖን በመባል የሚታቀው መፅሐፍ ከአባ ጊዮርጊስ ድርሰቶች አንዱ ነው። አርጋኖን የምሥጋና መሣርያ ማለት ሳይሆን አይቀርም። በዚህ መፅሐፍ አባባል ግን ምሥጋና ማለት ነው።

ይህ መጽሐፍ በስተመጨረሻው የማቴዎስ ወንጌል የመጨረሻው ምዕራፍ ተፅፎበታል። የተለያዩ የአስማት ፁሑፎችም አሉበት፣ ከዮሐንስ ወንጌል ከመጀመርያው ምዕራፍ ቁጥር አንድና ሁለት አለበት።

ይህ መፅሐፈ አርጋኖን በሰባቱ ዕለታት እንዲፀለይ ሁኖ የተከፋፈለ ነው። የእመቤታችንን ስም እየጠራ ኤልያስን ከጌታ ጋር ያነፃፅራል። ኤልያስ በእሳት ሠረገላ ወደ ብሐረሕያዋን ቢሻገርም ከራሱ አልፎ ማንንም ሲያሻግር አልቻለም። ካንቺ የተወለደው ክርስቶስ ግን መሐይምናንን ከሞት ወደ ሕይወት አሻጋረ ካለማወቅ ወደማወቅ አመጣቸው። ኤልሳእ ንእማንን ከለምፁ እንዲድን ከማድረግ አንስቶ ብዙ ተአምራትን አሳየ። መራራውንም ውሃ በጨው አጣፍጦ መካኖች ሴቶች እንዲወልዱ አደረገ። አልጫ የሆኑትን ነፍሳት ግን ጣዕም እንዲኖራቸው ለማድረግ አልተቻለውም። ክርስቶስ ግን የሥጋንና የነፍስን ለምፃሞችን አነፃ።

ከነቢያት ሁሉ የበላይ የሆነው ኢሳይያስ ከይሁዳና ከእሥራኤል ነቢያት በመንፈስ ትንቢት ልቆ የታየ ነቢይ ነው። ሕሊናው ዕመቀዕመቃት ወርዷል። እስከ አርያምም ወጥቷል የጌታን ልደት ካአምስት መቶ ዓመት በፊት ቀድሞ ገልጿል። በዘመኑ እየተፈፀመ ያለ ነገርንም አስመስሎ እነሆ ድንግል ትፀንሳለች ወንድ ልጅንም ትወልዳለች ብሏል። ይህን ሁሉ በትንቢት መንፈስ አየ እንጂ በዓይነሥጋ አላየም። በዚሁ ሁሉም ለሰው ልጆች ሕይወትን አላስገኘም ካንቺ የተወለደው ክርስቶስ ግን ዓለምን ሁሉ አዳነ... እያለ ያነፃፅራል።

ባጠቃላይ መፅሐፉ ወደዚህ ቤተመፃሕፍት እንዴት ለመግባት እንደቻለ በማን እንደ ተፃፈ በማንስ ካንዱ ወደንዱ ሲገለበጥ እንደቻለ የሚገልፅ ወይም የሚጠቁም የለውም። ከአያያዙ ጥንቃቂ የተነሳ የማርጀት ሁኔታ ባይታይበትም የቆየ መፅሐፍ መሆኑ ያስታውቃል። ገበታው የዕንጨት ሲሆን ድጉሱ በተሟላ ሁኔታ ይገኛል።

ባለታሪኮች ይህ መፅሐፈ አርጋኖን ከአባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ ድረስቶች አንዱ እንደሆነ ይገልፃሉ/ይናገራሉ/። ግን መፅሐፉ አባ ጊዮርጊስን በየምዕራፉ ሲገልጽ የምናገኘው መጽሐፈ ምሥጢር ነው። ወደ ጌታችን የሚቀርብም ብዙ ልመናና ምስጋና አለው።

ጥህተ ጥበብ

ይህ መፅሐፍ በስተመጀመርያው የአሥራሁለቱ ሐዋርያት ዕለተ ዕረፈት አለበት። ጸሎተ አስትምህሮ የሚል ጽሑፍም ሠፍሮበታል። ከዚሁ ጸሎት ቀጥሎ ደብተራ ደስታ አቶ ካሱ መኩርያ ከተባሉ ግለሰብ መግዛታቸውን የሚገልጽ ፅሑፍ ይነበባል።

ጥሕት ማለት መስኮትም ጭላንጭልም ይሆናል። በዚህ መጽሐፍ አሰያየም ግን የጥበብ መግቢያ ማለት ነው። ጥበብ የተባለውም ጸሎት ነው፣ የእመቤታችንን ስም እያነሱ ለመጸለይ የተዘጋጀ መፅሐፍ ነው። ከፀሎቱ መካከል አንዳንድ የብሉይ ኪዳንን ታሪክ ያስገባል። ለምሳሌ

www.ethiopianorthodox.org

የእብራውያን ወደባቢሎን መማረክና የቤተመቅደስ መፍረስ አንሥቶ ዘሩባቤል የፋርሱን ንጉሥ አስፈቅዶ ዳግም ቤተመቅደስን እንደሠራ መዝግቧል።

የመፅሐፉ መጨረሻ የመላእክትን የጻድቃንን የሰማዕታትን ስማቸውና ታሪካቸው የተመዘገበውንም ቅዱሳት ሴቶች ይጠቅሳል። ስማቸው ከተጠቀሱ መስተጋድላት ሴቶች መካከል ሶፍያ፣ አርሴማና በርበራ ይገኙበታል።

የኢትዮጵያ ካህናት ስለ ሰንበት አከባበር የተለያየ አመለካከት አላቸው። ይህ ጉዳይ በ13ኛው ክፍለ ዘመን ተነስቶ ብዙ ጭቅጭቅ ተፈጥሮ ነበር። ሁለቱ ሰንበቶች /ቅዳሜና እሁድ/ እኩል ይከበሩ፣ የሚል ነበር ጭቅጭቁ። ይህን መፅሐፍ የፃፈ ሰው ሁለቱ ሰንበቶች /ቅዳሜና እሁድ/ እኩል እንዲከበሩ ከሚፈልጉ ሰዎች አንዱ ይመስላል። ምክንያቱም የሁለቱ ሰንበቶች በረከት ይደርብን በማለት ዘግቧልና።

አልፎ አልፎ ማርያም በእብራይስጢ ቋንቋ ማሪሃም ትባላለች የሚል ጽሑፍ በግእዝ መጻሕፍት ይገኛል በዚህ መፅሐፍም የማርያምን ስም በጠቀሰባቸው ቃላት ሁሉ ይህን ቃል እየገለፀ ማለትም በእብራይስጢ ቋንቋ ማሪሃም የምትባል ማርያም እያለ ይገልጻል።

ይህ መፅሐፍ እመቤታችንን መነሻ አድርጎ ከልደት እስከ ዕርገት ድረስ የጌታችንን ምሥጢረ ትስብእት አንድ ባንድ ይዘረዝራል። ብሉዩን ሐዲሱን ወደ እመቤታችን በማስመርኮዝ ያብራራዋል። ሄሮድስ ያረዳቸው ሕፃናት ደም ከያቅጣጫው ወደ አንድ ወንዝ በመፍሰስ ራሱ የቻለ ጎርፍ ሁኖ እንደነበርም ይነግረናል።የገሊላ ሕፃናት በታረዱ ጊዜ የጌታችን ወደምድረ ግብፅ ስለመሰደዱ ሲገልፅ ኢሳይያስ እነሆ እግዚአብሔር ወደ ምድረ ግብፅ ይወርዳል /በደመና ተጭኖ/ ያለውን ደመና የተባለችው ማርያም እንደሆነች ይተረጉማል።

ጥሀተ ብርሃን /ዳግም/

ዳግመኛ ጥሀተ ብርሃን የተለባው መጽሐፍ ባንዳንድ ነገሮች ከመጀመርያው ይለያል ለምሳሌ አንደኛው በአርእስቱ ላይ የየእለቱ ምንባቦችን እየለየ ያስቀምጣል ይህም ሲባል ሰባቱን ዕለታት በትክክል አይጠቅስም፣ የተምታታ ሁኔታ አለው።

መጽሐፈ ሐዊ

ሐዊ ማለት እስትግቡእ ከብዙ መጻሕፍት የተውጣጣ ማለት ነው። ከምን ቋንቋ እንደተወሰደ ግን የታወቀ ነገር የለም። ደብረሲቅ የምትባል ቦታ ሁኖ አንትያኩስ የተባለ አባት እንደጻፈው ጽሑፉ ያስረዳል ደብረ ሲቅ ከኢየሩሳሌም በስተምሥራቅ የምትገኝ ቦታ ነበረች /እንደመጽሐፉ አባባል አንትያኩስ አባትነት ከሊቅነት ጋር አስተባብሮ የያዘ እንደሆነ መጽሐፉ ይናገራል።

ይህን መጽሐፍ የጻፈው ለሕፃናት ማሥተማርያ እንዲሆን ብሎ ነው። መጽሐፉ እጅግ ጥጉብ በመሆኑ ለማንበብ አያመችም ከብዙ የቤተክርስቲያን ሊቃውንት ጽሑፎች የተውጣጡ በዚሁ መጽሐፍ ይገኛሉ። ከቅዱስ ጎርጎርዮስ ዮሐንስ አፈወርቅና ሌሎች በዓለም ቤተክርስቲያን የታወቁ መምህራኑ ቤተክርስቲያን መጻሕፍት የተወሰዱ ሀይለ ቃላት በመጽሐፉ ሠፍረዋል። በየዘመኑ ከተደረጉ የቤተክርስቲያን ጉባኤዎች ውሳኔና ከመጽሐፈ ሲኖዶስም በዚሁ የሠፈሩ ፅሑፎች ብዙ ናቸው።

ይህ መጽሐፍ ከዓረብኛ ወደ ግእዝ ዓለም ከተፈጠረበሰባት ሺሰባ አራት ዓመት እንደተተረጎመ በስተመጨረሻው የሰፈረው ጽሑፍ ያስርዳል በ1983 ዓ.ም. ከሌላ ተገልብጦ ተፃፈ ፀሐፊው ወልደቂርቆስ ይባላል።

ነገረ ማርያም

ነገረማርያም የምንለው በትምህርተ መለኮት ማርዮሎጊ እየተባለ የሚሠጠው የትምህርተ መለኮት ክፍል እንደሆነ የቤተክርስቲያን መምህራን ይስማሙበታል። የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን በተበታተነ መልኩ በጥንት ዘመን ብዙ ሊቃውንተ ቤተክርስቲያን ነበሩዋት። ግን የተማከለ ቦታ ስላልነበራቸው ትተዋቸው ያለፉት የግእዝ መጻሕፍት ብዙውን ጊዜ አይጣጣሙም፣ ብዙ ኢምሁራን ስዎችንም የሊቃውንቱን መራራቅ እንደከፍተት እየተጠቀሙ ብዙ ነገረዘርቅ የሆነውን ፅሑፍ ፅፈዋል።

በዚሁ ቤተመጻሕፍት ሁለት ትላልቅ በነገረማርያም ስም የተጻፉ አሉ። ሁለቱ መጻሕፍት ቅደም ተከተል የሌላቸው ናቸው። ሁለተኛውን ነገረ ማርያም

www.ethiopianorthodox.org

በቦታው ምንነቱን እንገልጻለን። ስለ አንደኛው ነገረ ማርያም ብቻ ከዚህ ላይ ይገለፃል።

ይህ መጽሐፍ ካንደኛው ገጽ እስከ አርባ ስድስት ድረስ የእመቤታችንን ሐረገ ትውልድ እስከ ልደቷ ከዚያም ጌታችንን እስክትወልድ ድረስና እስከ ጌታችን በዓለም መመላለስ ብዙ ይዘረዝራል። ይህንንም ታሪክ የጌታችን ወንድም ያዕቆብ ጻፈው ይላል። ይህ የያዕቆብ የተባለው ፅሑፍ ስለ እመቤታችን አባት ኢያቄም በገለፀበት ይዘቱ ላይ ኢያቄም በጣም ባለፀጋ ስለነበር ለቤተእግዚአብሐር የሚያስገባው መባ ከተመደበለት በዕጥፍ ያስግባ እንደነበርና በመካከሉ ሮቤል የተባለ እሥራኤላዊ መነን በመሆኑ መባ ማስገባት እንደማይፈቀድለት እንደነገረው ያስረዳል።

የእመቤታችንን የልደት ታሪክ የተባለውና ያዕቆብ ሕዋርያ እንደጻፈው የተነገረው ሲያበቃ እንደገና ማን እንደደረሰው ያልታወቀ የእመቤታችን የልደት ታሪክ ይጀምራል። በዚሁም ብዙ ይዘረዝራል በተአምረማርያም ተመዝግበው የሚነበቡ ተአምራት በዚሁ ይገኛሉ።

ኤጲስቆስጳስ ዘካርያስ የተባለው ደራሲ ስለ ጌታችን ወደ ምድረ ግብፅ መሰደድ የደረሰውን ድርሰትም ራሱ ችሎ በመፅሑ ሠፍሯል። በዚህ ኤጲስቆጶስ ስም የተመዘገበው ድርሰት እመቤታችን በስደቷ ጊዜ በገዳመ ኤዶምያስ የጸለየችው ጸሎት ይገኛል።

የእመቤታችን በምድረ ግብፅ በስደት ጊዜ ለሦስት ዓመት ከሦስት ወር መቀመጥ አስመልክቶ ሲገልፅ ደብረ ቁስቋም ላይ ሳይሆን ጊዜውን ያሰለፈችው ባንድ የቦታው ስም ያልታወቀ ቦታ ዋሻ ውስጥ ነው። ከናዝሬት በቀጥታ ወደ ምድረ ግብፅ እመቤታችን እንዳልተሰደደችም ይገልፃል፡ እንደፅሑፉ አባባል ከናዝሬት ወደ ሊባኖስ ተሰዳ እያለ ገብርኤል እንደገና ተገልፆ ወደ ግብፅ መሄድ እንዳለባት ነገራት ይላል።

አውሳጢድ በተባው አገር የሚኖር ነቢይ በጌታችንና በእመቤታችን ላይ ስደት ከመድረሱ አስቀድሞ በዚሁ ትንቢት መናገሩን በሠፊው ገልጿል።

ከዚህ ሌላ አባ ዮሐንስ በመባል የሚታቀው የኢትዮጵያ ጳጳስም ስለ እመቤታችን ስደት የደረሰው ድርሰት በዚሁ መጽሐፍ ተመዝግቦ ይገኛል። የእየሩሳሌሙ ኤጲስቆስጳስ አባ ቄርሎስ ድርሰት በበኩሉ በዚህ መጽሐፍ ሰፊውን ቦታ ይዞታል። በተአምር መልክ የተቀመጠውና ሰኔ 21 ቀን የሚነበበው ምንባባ ቅዱስ ጴጥሮስ በዚሁ ዕለት በጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ሽዋሚነት ሊቀጳጳስነትን እንደተሾመ ይነግረናል።

የዮፍታሄ መስዋዕት መልካም መዓዛ በማለት የእመቤታችንን ልዕልና የሚያሞግስ ድርሰትም አለበት። የዮፍታሄ መስዋዕት ባንዲት የሚወዳት ልጁ ላይ የተፈጸመ ነው ስለዚህ ይህ ድርጊት በስህተት እንደተከናወነ የቤተክርስቲያን ምሁራን ይገልጻሉ። በዚህ መሰረት እመቤታችንን በዚህ አካሄድ መጥቀሱ ጥሩ አይመስልም።

ይህ ነገረማርያም የተባለው መጽሐፍ በአብዛኛው ክፍሉ የያዛቸው ጽሑፎች በድርሰት መልክ የተጠቀሱ ናቸው። የድርሰቶቹ ባለቤቶች ግን አልተጠቀሱም።

ሄሮድስ 40ሺህ ህጻናትን እንደፈጀ ሰምቶ የፋርስ ንጉስ ሊገድለው ዘምቶ እንደነበርና የእግዚአብሐር መልአክ በመንገድ ጠብቆ ሄሮድስን ትገድለው ዘንድ የእግዚአብሄር ፈቃድ አይደለም፤ ስለዚህ ዝም ብለህ ወደ አገርህ ተመ[illegible] እንዳለው የሚገልፅ ፁሑፍ አለው።

የኤጲስቆጳሳት አለቃ ጌርሎስ በኢየሩሳሌም ጉባዔ አድርጎ ከግብፅና ከሌሎች አገሮች የመጡ ኤጲስቆጶሳት የጉባዔው ተካፋዮች ሁነው ነበር። በ[illegible] ጉባዔ የእምቤታችን ዕለተ ዕረፍት ትንሣኤና ሌሎቹም በዓላቶቿ እንደ[illegible] መከበር እንዳለባቸው ሊወስኑ መቻላቸውን የሚገልፅ ክፍል የዚሁ መጽሐ[illegible] አንዱ ፍሬ ነገር ነው።

በመፅሐፉ በስተመጨረሻ "እመቤታችን ሦስት ዓመት ከሦስት ወር በስደት የኖረችዉ በግብፅ ሳይሆን በኢትዮጵያ ነው"ይላል። ይህ መፅሐፍ ተገልብጦ ያለቀው በ1933 ዓ.ም. ነው። ይህ የመጀመርያው ፅሑፍ አንዳንድ ፀሐፊዎች ነን የሚሉ ኢትዮጵያውያን የተሳሳቱበት ይመስላል ወንጌላዊው ማርቆስ ኢትዮጵያዊ ነው ጌታችን ዘመኑን ያሳለፈው በኢትዮጵያ ነው..... ወዘ[illegible]

www.ethiopianorthodox.org

በማለት በፅሑፍም ሆነ በቃል የሚቀባጥሩ ሰዎች በዘመናችን እጅግ በዝተው ይታያሉና ነው።

ጌርሎስ የተባለው ኤጲስቆጶስ እንደፃፈው ከተገለፀው የዚሁ መፅሐፍ አንዱ ክፍል ጌታችን ካረገ በኋላ ሐዋርያት የእመቤታችንን ሁኔታ ለማወቅ ሲሉ ወደያገሪ ስብከታቸው ሳይበታተኑ ቆይተው እንደ ነበር ይናገራል። ከዚሁም በስተቀር በመጽሐፉ ከሠፈሩ ምንባቦች የግንቦት 21፣23፣24ና 25 ሰኔ 8 ፣20 ና 21፣ የሐምሌ 21፣ የነሐሴ 7፣ 16፣18 ና 21 የመስከረም 10 ለሚሉ ምንባቦች ብቻ ምልክት ተደርጎባቸዋል። የሌሎቹ ምንባቦች ምንነት ግን አልታወቀም/አልተገለፀም/።

ተአምረ ማርያምና ማሕሌተ ፅጌ እንደሚመዘግቡት /ሌሎች ድርሳናትም/ ከግንቦት 21 ጀምሮ እስከ 25 ድረስ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ደብረ ምጥማቅ በተባለው ቦታ እየተገለፀች ለሕዝቦች ትታያቸው እንደነበር ያስረዳሉ። የምትታያቸውም ለክርስቲያን ብቻ ሳይሆን ለእስላሞች ጭምር ነበር። ደብረ ምጥማቅ እየተባለም በተለምዶ ኢትዮጵያውያን ክርስቲያን ከግንቦት 21 እስከ 25 ባሉት ቀናት ልዩ መንፈሳዊ መታሰብያ ያደርጋሉ።

ጌታ በእመቤታችን ታዝሎ ዮሴፍና ሰሎሜ እመቤታችንን ተከትለው ወደ ግብፅ በተሰደዱ ጊዜ ግንቦት 24 የግብፅን ምድር ስለ ረገጡ በዝማሬ በመዋሥእትና በድጓ ግንቦት ሃያ አራት ቀንና ግንቦት 25 ቀን በዓተግብፅ እየተባለ ይታሰባል።

የሰሐ ኤጲስቆጶስ አባ ዘካርያስ ከፍ ብሎ እንደተጠቀሰው ስለ እመቤታችንና ጌታችን ወደ ምድረ ክብፅ መሰደድ በሰፊው ፅፏል። ግን ደብረ ምጥማቅን ፈፅሞ አልጠቀሳትም። የዚሁ ኤጲስቆጶስ አቀራረብ የግብፃውያንን ጣዖት ጌታችን እንደደመሰሰ ይዘግባል። ይህ ክፍል ከድርሳናት ጋር ይመሳሰላል።

በእብራይጥ ጥቁር ማለት ኩሽ የሚለውን ቃል ሲነገር በግሪክኛው ደግሞ ጠቁር ማለት ኢትዮጵያ ትባል እንደ ነበር የሚተርኩ አሉ። ሙሴ የሸሸው ወደ ሲናይ በረሃ ነው።

የኢጲስቆጶስ ዘካርያስ ድርሳን የጌታችን ወደ ምድረ ግ

በሰፊው ያትታል የግብፅ ጣዖታትንም እንዳጥፋ ይገልፃል። በዚሁ አባባሉ ጥባንና ኢትዮጲያን እያጫፈረ አስቀምጦአቸዋል። ይህን ስንመለከት ኢትየጵያ ብሎ ጥቁር ማለት ሳይሆን አገር ማለቱ እንደሆነ እንገነዘባለን።

<u>ነገረማርያም ዳግም</u>

ሁለተኛው ነገረማርያም የዚሁ መፅሐፍ የመጀመርያው ክፍል ደራሲ የእስክንድርያው ሊቀጳጳሳት ቴዎፍሎስ መሆኑ በመፅሐፉ ተመዝግቧል። ቴዎፍሎስ በሌላ ቦታ ደግሞ ፊእፊላ ሲባል ይገኛል።

የዚሁ ድርሰት ይዞታ ጌታችን ከቅደስት ድንግል ማርያም ጋር በደብረቊስቋም ስላሳለፈው የስደት ጊዜና ደብረቊስቋም የሚመለከት ነው። ቴዎፍሎስ በ4ኛው ክፍለ ዘመን የነበረ የእስክንድርያ ሊቀጳጳስ ነው የግብፅን ቤተክርስቲያን ታሪክ ፅፎ እንደነበረም ይነገርለታል።

ይህ ቴዎፍሎስ ዮሐንስ አፈወርቅ የቁስንጥንያ ሊቀጳጳሳት በነበረበት ጊዜ ነበር። ብልስጦስዮስ የተባው ንጉሥ /የማን ንጉሥ እንደነበረ አልተገለፀም/ ሙሉ ሥልጣን ለሊቀጳጳሳቱ ቴዎፍሎስ ስለሠጠው የግብፅን ጣዖታታ በተለይ ከእስክንድርያ እስከ አስዋን ድረስ ያሉትን ጣዖታት /አብያተ ጣዖት/ አፍርሷል።

ይህ ታሪክ መሠረት ያለው ነው። በቤተክርስቲያን ታሪክ በቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና በቴዎፍሎስ ሊቀጳጳሳት መካከል በሁለት ምክንያቶች አለመግባባት ተፈጥሮ እንደነበር ይተረካል። አንደኛው ምክንያት ዮሐንስ አፈወርቅ በቤተክርስቲያን የሚሰበሰውን ገንዘብ ለድሆች በትና ስለጨረሰ ቴዎፍሎስ እንደተቃወመው የሚገልፅ ሲሆን ሁለተኛው በግብፅ ተሠርተው የነበሩ የአምልኮ ጣዖት ግንቦችን ቴዎፍሎስ በማውደሙ ግንቦቹ የሰው ልጅ የእደጥበብ መግለጫዎች ስለሆኑ መፍረስ የለባቸውም ብሎ ዮሐንስ አፈወርቅ እንደተቃወመና መፍረስ ያለበት በሰዎች ልቡና የሠፈረው ክህደት እንጂ ግንቡ አይደለም እንዳለው ይተረካል። ያም ሆነ ይህ ከላይ በተገለፀው መሠረት ሁለቱ ሊቃነ ሊቀጳጳሳት በተመሳሳይ ጊዜ ነበሩ። ቴዎፍሎ ከፍ ብሎ በተገጸው መሠረት ድርሰቱን መሠረት ያደረገው ደብረ ቁስቋም ነው። ክርስቲያናዊው ንጉስ ብልጣስዮስ በሠጠው መብት መሠረት ከእስክንድርያ እስከ አስዋን ድረስ

www.ethiopianorthodox.org

ለጣዖት የተሰሩ ሕንፃዎችን ሲያፈርስ ከሱ ጋር አሥር ሊቃነጳጳሳትን አሰልፎ ነው። በነዚህ አብያተጣዖታት ምትክም አብያተክርስቲያናትን እየሠራ ስለነበር ከሕዝቡ ገንዘብ እንዲዋጣ ያደርግ ነበር።

ቴዎፍሎስ ይህ ሁሉ ሲሆን የቍስቋምን ተራራ ምንነት አያውቅም ነበር። ለጣዖት የተሰሩትን ሕንፃዎች የማፍረስ እንቅስቃሴው ቀጥሎ ደብረቍስቋም ካለበት ከወደ ምሥራቅ ደረሰ። የተራራውን ምንነትንም ቢጠይቅ ጌታችን በስደት ጊዜ በዚሁ ተራራ ከቅድስት ድንግል እናቱ ጋር በስደት መጥቶ እንደቆየበት ነገሩት ።

ከዚህ በፊት ከዚህ ከደብረ ቍስቋም ላይ ቤተክርስቲያን ተሠርቶ ነበር። ቴዎፍሎስ ወደ ደብረ ቁስቋም የደረሰው የቁስቋም ክብረ በዓል ሊደርስ ሦስት ቀን ሲቀረው ነው። በደብረ ቁስቋም ገዳም ሦስት መቶ መነኮሳት ይኖሩ ነበር። መነኮሶቱ ሊቀጳጳሳት ቴዎፍሎስን እስከ በዓሉ ዕለት አብሮአቸው ቆይቶ በዓሉን እንዲያከብር ማለዱት። እሱም ጥያቄአቸውን ተቀብሎ አብሮአቸው የክብረ በዓሉን ተካፋይ ሆነ።

የቢዛንታይኑ ንጉስ ታኦዶስዮስ ቴዎፍሎስ ያሠራቸውን አብያተ ክርስቲያናት ለመጎብኘት ወደ ግብፅ ስለመጣ ቴዎፍሎስ በዚሁ ዕሑፍ እጅግ አመስግኖታል። ታኦዶስዮስ ከኬልቄዶን ጉባዔ ጋር የተያያዘ ታሪክ እንዳለው ይታወቃል።

ይህ መጽሐፍ የያዘው የቍስቋም ታሪክ በድጓም በስፊው ሰፍሯል። የድጓው መነሻ ቅዱስ ያሬድ ይሁን እንጂ በየዘመናቱ ኢትዮጵያውያን መምህራን የጨመሩትም ይገኝበታል። ኢትዮጵያ ሁኖ ስለ ኢትየጵያ የብራና መጻሕፍት ሣይንሣዊ ምርምር ያካሄደ የለም። ስለዚህ በጭፍኑ ካልሆነ የመጻሕፍቱ ከውጭ ቋንቋ ወደ ግእዝ የተገለበጡበትን ዘመን መናገር አይቻልም።

ከቴዎፍሎስ ሌላ ጢሞቴዎስ የተባለው የእስክንድርያ ሊቀጳጳስ ተመሳሳይ ድርሰት እንደፃፈና ዕሑፉም በነገረ ማርያም ውስጥ እንደሚገኝ የሚተርኩ ኢትዮጵያውያን ምሑራን አሉ። የተለያየ ታሪክ ያለው ነገረማርያም በኢትዮጵያ አድባራትና ገዳማት ሊኖር ስለሚችል የጢሞቴዎስ ዕሑፍ ያለበት ሌላ ነገረማርያም ሊኖር ይችላል።

የቢዛንታይን መዛግብት ጌታችን ግብፅ ውስጥ የኖረበት ቦታ ሶቲን እንደሚባል ይገልፃሉ። ማርቆስ ዳውድ የተባለው ግብፃዊ ቄስ /ሰበን ሳክራሜንትስ/ ሰባቱ ምስጢራተ ቤተክርስቲያን በተባለው መጽሐፉ ከገለሀው ታሪክ ጋር የሚመሳሰል ተአምረ ኢየሱስ በኢትየጵያ አለ። ሌላው ከተአምረ ኢየሱስ ታሪክ ጋር የሚመሳሰለው ታሪክ ያለው ሥእል ሲሆን ጌታችን ከቅድስት እናቱ ጋር ግብፅ ሲገባ ሶቲን በተባው ቦታ ተአምር እንዳሳየ ይገልፃል። የምዕራብውያን የጌታን ስደት የሚተርኩ መጻሕፍት ደግሞ ቍስቋምን በፍፁም አይጠቅሱም። ጌታ በግብፅ የቆየበት ቦታ ሶቲን እንደሚባል ብቻ ይተርካሉ። ባንዳንድ የኢትዮጵያ ሥንክሳር ደግሞ ሶቲን የሚለውን ስም መጥቀሱ ትቶ እስሙናይን እያለ ይጠቅሳል።

አልፎ አልፎ ሶቲን እስሙናይንና ቍስቋም በይዘት አንድ የሚሆኑበት ነጥብ አለ። የምዕራባውያን የጌታን ስደት ታሪክ ተአምረ ኢየሱስና ነገረ ማርያም እንዲሁም ድጓ የዚሁ ታሪክ ምንጭዎች ናቸው።

የብሕንሳው አባ ሕርያቆስም በዚሁ መፅሐፍ አንድ ድርሰት አለው ። በስ አቅራረብ ጌታችን ቆስያ ከምትባል የምድረ ግብፅ ቦታ ደርሷል። በቆስያ ውስጥ ጌታችን ባንዲት ትንሽ መንደር ቆይታ አድርጓል። የዮሴፍና የሰሎሜ አብረው መኖርንም ሕርያቆስ ይገልፃል። ሊቀጳጳሳት ቴዎፍሎስ የዮሴፍና የሰሎሜ ከጌታችን ጋር መሰደድን አልገለፀም።

አባ ሕርያቆስ ከግብፅ ግዛቶች አንዷ በሆነችው ቆስያ ውስጥ አስዩጥ የምትባል ቦታ እንደነበረች ገለፆ ከዚችው አስዩጥ አባ እንጦስ እንደ ተነሳ ይነግርናል። አባ እንጦስን የመነኮሳት አባት እያለ ሲገልፅ የአባ እንጦንስ ገዳም መነኮሳት ቁጥር አንድ መቶ ነበር ይላል።

የመነኮሶቱ መጋቢ ቶማስ ይባል ነበር። አባ ህርያቆስ የሱም የእግር ኮቱ ምልክት እስከሱ ዘመን ድረስ ይታይ እንደ ነበር ይገልፃል። እስሙናይን የተባለችው ቦታ በምዕራባውያን ዘንድ ከብዙ መፃሕፍትም በብዙ ቦታ ትቀጠሳለች።

www.ethiopianorthodox.org

ሣዊሮስ ዘእስሙናይን እየተባለ የሚጠቀስ ራሱ የቻለ መፅሐፍ በግእዝ ቋንቋ የተፃፈ አለ። የአባ እንጦንስ ድርሰት አረኞች የልደትን ምስጢር ጥር 24 ቀን እንዳዩ የጌታችን ልደትም በዚህ እንደሆነ አድርጎ አስቀምጦታል። ከዚህ አያይዞ በዘመነ ዲዮቅልጥያኖስና መክስምያኖስ በመላ አለም የታነፁ አብያተክርስቲያናት ሲደመሰሱ፣ አባ እንጦንስ የተጠጋበት ደብር ግን የሁለቱ አረማያን ነገሥታት ጥፋት ሳይደርስባት ልትቆይ እንደቻለች ይተርካል።

ዘካርያስ በተባለው ኤጲስቆጶስ የተደረሰው ድርሰት ከአባ ሕርያቆስ ድርሰት ቀጥሎ ይገኛል። ዘካርያስ በኤዶምያስ ሁና እመቤታችን የጸለየችውን ጸሎት ጽፏል። ኤዶምያስ የተባው ቦታ እመቤታችን ወደ ግብፅ በመሰደድዋ ጊዜ ካረፈችባቸው ቦታዎች መካከል አንዱ ነው። ይህ በክፍል አንድ ተገልጿል።

በመፅሐፉ ከምናገኛቸው አንዳንድ ፍሬነገሮች መካከል እመቤታችን ወደሊባኖስ ተሰዳ ከቆየች በኋላ ገብርኤል ወደ ግብፅ እንድትሰደድ ስለነገራት ሊባኖስን ትታ ወደ ግብፅ እንደተሰደደች የሚገልፀው ነው። ገብርኤል በመጽሐፈ ትንቢት የተናገረው ይፈጸም ዘንድ ነው ይህንን የነገራት።

ኢዮብ የሚባል የአውሳጢድ ነቢይ በትንቢት መልክ አስቀድሞ ስለእመቤታችን ወደ ግብፅ መሠደድ የጻፈው ድርሰትም በዚሁ ይገኛል። የዚህንም አገላለፅ ከላይ ተጠቅሷል።

ዮሐንስ የተባለው የኢትዮጵያ ጳጳስ የፃፈውና ገብርኤል እመቤታችን እንዳበሠረ የሚገልፅ ፅሑፍ /ድርሰት/ ከዚህ መፅሐፍ አለ። እመቤታችን ወደ ዘካርያስ ቤት ልትሄድ የቻለችው ቅዱስ ገብርኤል የኤልሣቤጥ ዮሐንስን መፅነስ ስለነገራት ይህንን ለማረጋገጥ ነው የሚለውን ፍሬ ነገር በድርሰቱ አስገብቶ ገልጿል። ይህ ኃይለቃል በሐዲስ መምህራን ዘንድም እየተመሠጠረ ይተነተናል።

የአክሱሙ ኤጲስቆጶስ አባ ሚናስ የእመቤታችን ወደ ቤተመቅደስ መግባት ካለው ጀምሮ የምሥጢረ ሥጋዌን ታሪክ ጽፏል። የሱ ድርሰት የእመቤታችን ከበዓተ መቅደስ እስከ ዕረፍት ያለውንና የጌታችን ከልደት እስከ ዕርገት ያለውን ታሪክ እየዘረዘረ ነው ያስቀመጠው።

አባሚናስ ልብሱን በወይን የሚያጥብ የሚለውን የብሉይ ቃል ሲተረጉም ወይን የተባለው አሠርቱ ቃላት እንደሆነ፣ ልብስ የተባለችም ድንግል ማርያም እንደሆነች፣ እንዲሁም ደመ አስካል የተባለው ንፁሕ ትሥብእት ከመለኮት እንደተዋሀደ ለማየጠቅ ነው ይላል። ዕፀዘይት ዕፀመስቀሉ ሲሆን አድግ የተባለው ቤተአህዛብ ነው ይላል። የሚያሥር ማለት ደግሞ የሚሳምን ተብሎ ተተርጉሟል። የወይን ሐረግ የተባው ግን ራሱ ኢየሱስ ክርስቶስ ነው። የዕድቅ የወይን ሐረግ እኔነኝ ብሏልና ይላል።

አባ ሚናስ ብዙ ከብሉይ እየተጠቀሰ የተረጐማቸው አሉ። ሙሴ በደብረሲና የተቀበው ዕላት የእመቤታችን ምሳሌ፣ የአሮን በትር የእመቤታችን ምሳሌና፣ ብዙዎች ነቢያት በትንቢታዊ አቀራርባቸው ያስቀመጡዋቸውን ኃይለቃላት ለጌታችን የሚስማማውን ለጌታችን ለእመቤታችን የሚስማማውን ለእመቤታችን እየሀጠ ተርጉሞአቸዋል።

የመፅሐፉ ትልቁ ክፍል የያዘው በትንቢተ ዘካርያስ የተጻፈው ትቅዋመ ማሕቶትና ጽዮን የሚለው ቃል ነው። የዚሁ ክፍል ደራሲ ስም በመጽሐፉ አልተዘገበም። የአንድምታ አዘጋጂዎች ለቅዳሴ ማርያምና ለውዳሴ ማርያም አተረጓጎማአቸው ዋናው ምንጭ ይህ መጽሐፍ እንደሆነ አያጠራጥርም።

ተቅዋመ ማሕቶት በድጓም በብዙ ቦታ በእመቤታችን ምሳሌ እየሆነ ተነግሯል። የተቅዋመ ማሕቶት ምሥጢር በሕዳር ጽዮን ክብረ በዓል በሰፊው ተዘርዝሮ ይነገራል። ዘካርያስ ወልደበራክዩ በመጋቢት መባቻ ተቅዋመ ማሕቶት እንዳየ በትንቢተ ዘካርያስ ተመዝግቧል። የሕዳር ፅዮን ክብረበዓል በጥንት ዘመ መጋቢት 1 ቀን ይከበር እንደነበር ይነገራል። ቆይቶ ግን በዓቢይ ጾም ክበረበዓሉ ማድረግ አያስፈልግም ብለው በወርሐ ሕዳር መምህራን ቤተክርስቲያን አዛውረውታል እየተባለ ይተረካል።

ጽዮንና ተቅዋመ ማሕቶት በዚህ መፅሐፍ በእመቤታችን ምሳሌነት በሰፊው ተገልፀዋል። ስለ ጽዮን በፅሑፉ ምሳሌነት የቀረበው አንዱ ቀጥሎ ኤርሚያስ ጽዮንን በባእድ ሀገር ሁና ስታለቅስ አየኋት፣ልቅሶዋ ከባድ ነበር እንዲህም አለችኝ "ኤርምያስ ሆይ ስማ የምነግርህንም አድምጥ ቤተመቅደሶች

www.ethiopianorthodox.org

ፈረሱ፣ አገራችንም ተወረረች፣ ካህናቶቻችን ተማረኩ መሥዋእታችን ጠፋች። ፅዮን ይህንንም ተናግራ ከኔ ተሠወረች ዳግም አላየኂትም።

ኤርምያስ ይህን ማለቱ ቅድስት ድንግል ከሄሮደስ ሽሽታ ያለቀሰችውን ልቅሶ በትንቢቱ ሲገልጽ ነው። ከዮሴፍና ከሰሎሜ ጋር በድካማቸው ጊዜ ካንድ ዛፍ ተጠለሉ። ዮሴፍና ሰሎሜ ከድካም ብዛት እንቅልፍ ወሰዳቸው። እመቤታችን ግን እንደነሱ የማረፍ ዕድል አጣች። ጌታችን ውሃ ጥም ስለጠናበት አለቀሰ። ውሃ ልትለምን ካጠገቡ ወዳለ ሠፈር ብትሄድ ሴቶቹ ውሃ ከለከሉዋት። ስትመለስ ሰብአሰገል ያመጡለትን የወርቅ ጫማ ሌቦች ወስደውት አገኘችው። በዚህ ጊዜ ውሃንም አላገኘሁ የልጄንም ጫማ አጠፋሁ በማለት መሪር ልቅሶ አለቀሰች።

ይህ ሁለተኛውና ነገረማርያም በመባል የተሰየመው መፅሐፍ የብዙ ሰዎች ድርሰት ስብስብ ነው። ሁለት ኢትዮጵያውን ጳጳሳት፣ የሁለት የኢየሩሳሌም ጳጳሳት በመፅሐፉ የተወሰነ ድርሻ ሲኖራቸው በርከት ያሉ ግብፃውያን በመፅሐፉ በደራሲነት ተጠቅሰዋል። የሁሉም ድርሰት እመቤታችንን መሠረት እያደረገ ምሥጢረ ሥጋዌን የሚተነትን ነው።

ድርሳነ ሕማማት

ይህ መፅሐፍ ከወደ መጀመሪያ በግጥም /በመልክዕ/ የጌታችን ሕማማት ይመዘግባል። በመቀጠል ጌታችንን ወደቀያፋ በመንፈቀ ሌሊት እንደተወሰደ እየተረከ በሌሊት እንዲነበብ የሚያዝ ምንባብ አለው። ከወንጌልም የተለያዩ ምንባቦች ያስገባል። በተለይ የስቅለትን ታሪክ የያዙ የወንጌል ምንባቦች በዚሁ መፅሐፍ ሠፍረዋል።

የመፅሐፉ ሁለተኛ ክፍል ቅዳሴማርያም ነው። የገልባጩ /ፀሐፊው/ ስም ወልደመድሕን ይባላል። ሰዎች መሬትን ገገርና ሻጭ ሁነው ውል የተዋዋሉበትና ምሥክሮችን የመዘገቡበት ዕሑፍም በመጨረሻው አለው። የተጻፈበት ዘመን ግን አልተጠቀሰም። በመፅሐፈ ሕማማት ውስጥ አይሁድ ሰባ ሦስት ጊዜ በጌታ ፊት ምራቅ እንደተፉበት ተፅፏል። የእመቤታችን ተማሕጽኖ የመጽሐፉ አንዱ አካል ነው።

አይሁድ በጌታችን ፊት ላይ ምራቃቸውን እየደጋገሙ ሲተፉበት ወደ አፋቸው ውሃ እያስገቡ ነበር /ውሃ እየተጎነጩ/ መቶ ሃያ ጊዜ በበትር ደበደቡት ይላል። በጌታ ራስ ላይ ሰባ ሁለት ቁስሎች ነበሩ።

ድርሳነ ሕማማት ማን እንደጻፈው ወይም ማን እንደደረሰው የሚገልጽ ነገር የለም። የኢትዮጵያውን ድርሰት መሆኑ ግን በብዙ መንግድ መግለፅ ይቻላል። አንደኛው ማስርጃው ከወደ መጀመሪያው ያለው ዝግጅት ይሆናል። አቀራረቡ በጸሎትም በትምህርትም ነው የእመቤታችን ተማሕፅኖ በብዛት አለበት።

የሰባቱ ዕለታት ጸሎት

ይህ የሰባቱ ዕለታትን ጸሎት የያዘው መጽሐፍ ከብዙ የቤተክርስቲያን መምህራን ተውጣጥቶ የተቀነባበረ ነው። ሰኞ የተመደበው ከቅዱስ ባስልዮስ ቃል የተወሰደ መሆኑ ተጽፏል። በኛ አባባል ወይም በሰፊው የተለመደው ቃል የምንለው ከዓረፍተ ነገር ውስጥ አንዷን ቅንጣት ነው። በግዕዝ አባባል ግን ያንዱ መምህርን ዝግጅት /ድርሰት/ የያዘውን ይብዛም ይነሥም የእገሌ ቃል እየተባለ ይነገራል። ለምሳሌ ቄርሎስ ዘእስክንድርያ በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ዘንድ ትልቅ መፅሐፍ አለው።

የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን መምህራን ከቅዱስ ቄርሎስ አንዱን ዓረፍተ ነገር ወይም ዐንቀጽ ነጥለው ከወሰዱ እምቃለ ቄርሎስ/ከቄርሎስ ቃል የተወሰደ /የማለት ዘይቤ አላቸው። ይህ ከሱ ከቄርሎስ መፅሐፍ የተወሰደ ማለታቸው እንደሆነም እንገነዘባለን።

በዚሁ መፅሐፍ ለሰኞ የተመደበው ጸሎት ከባስልዮስ የተወሰደ ተብሏል። ባስልዮስ ካዘጋጀው/ከደረሰው/ መፅሐፍ የተወሰደ ማለት ነው ። በቤተክርስቲያን የሚጠቀሱ ብዙ ባስልዮሶች አሉ። የሚለዩት ባስልዮስ ዘቂሣርያ ባስልዮስ ዘአንፆኪያ...በማለት ነው። ስለዚህ በዚህ መፅሐፍ የተጠቀሰው ባስልዮስ የትኛው እንደሆነ አልተገለጸም። በዕለተ ሰኑይ/ሰኞ/ ከሚነበበው ጸሎት ውስጥ ከባስልዮስ ትሩፋት የተወሰደ የሚል አለበት። ትሩፋት ማለት በቤተክርስቲያን አገላለጽ ከተመደቡበት ሥራ ውጭ የሚሠራ ሥራ ማለት ነው። በውጭው ቋንቋ /አሽርታይም/ በትርፍ ጊዜ ሥራ ለሥጋዊ ጥቅም

www.ethiopianorthodox.org

የሚደረግ ሥራ ነው። ትሩፋት ግን በጉልበትም ይሁን በገንዘብ ለመንፈሣዊ አገልግሎት የሚደረገው እንቅስቃሴ ነው። በጥንት ዘመን ሕይወታቸውን ለእግዚአብሔር አልግሎት የሰጡ መናንያን ባሉበት አካባቢ ማንም ሳያያቸው የተቸገረውን ሰው ልብሱን በማጠብ ቤቱን በመጠገን...ብዙ ትሩፋት ይሠሩ ነበር። በገዳማት የሚኖሩ መነኮሳትም ከተመደበላቸው የሥራ ድርሻ በተጨማሪ ሌሊት ጭር ሲል ለገዳሙ ተልእኮ የሚሆን የጉልበት አገልግሎትን ይሠጡ ነበር። አገልግሎቱ ዕንጨት በመፍለጥ፣አትክልት በማጠጣት...ሊከናወን ይችላል።

ለማክሰኛ የተመደበው ጸሎት ከቅዱስ ኤፍሬም መፅሐፍ እንደተወሰደ ይነገራል። ኤፍሬም ሦርያዊ ነው። ከሦርያ የመጡ ቅዱሳን አባቶች ማር የሚል ቅፅል ስም አላቸው። የማር ትርጉም ግልፅ አድርጎ የሚነግረኝ አላገኘሁም አንዱ አባ ማለት ነው ሲል ሌላው ቅዱስ ማለት ነው ይላል። ከመፅሐፈ መነኮሳት አንዱ የሆነው መፅሐፍ ማር ይስሐቅ እየተባለ ይጠቀሳል። ሁሉቱ አባቶች ከሦርያ ስለመጡ ማር የሚል ቅፅ አላቸው። አልፎ አልፎ ሰማዕቱ ቅዱስ ጊዮርጊስ ማር ይባላል። በግዕዝ መፃሕፍት ይህ ቃል በብዙ ቦታ ይገኛል።

ለሮብ የተመደበው ጸሎትም ከቃለ ኤፍሬም የተወሰደ እንደሆነ ይገልፃል። ከዚህ ማር የሚለውን በቃል ከመጨመር በስተቀር ሦርያዊ መሆኑን አልገለፀም። ከዚህ ላይ የቀረበው ጸሎት የጻድቃንና የሀጥአን በእለተ ምፅአት /በፍርድ ቀን/ በበጎችና በፍየሎች እየተመሰሉ በግራና በቀኝ ለፍርድ መቅረብን የሚጠቅስ ነው። ለሮብ የተመደበው ጸሎት አረጋዊ መንፈሳዊ በመባል ከተጠቀሰው ቅዱስ ዮሐንስ የፃፈው የተውጣጣ ነው። አረጋዊ መንፈሳዊ እየተባለ የሚጠቀስ ቁጥሩ ከመጻሕፈ መነኮሳት የሆነ መፅሐፍ በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ዘንድ የታወቀ አለ። ምናልባትም አረጋዊ መንፈሳዊ የደረሰ ይህ ዮሐንስ ሲሆን ይችላል፤ ጸሎቱ መሠረት ያደረገው የሰውን ሕሊና በመጥፎ አስተሳሰብ ከመበከል ዐዘቅት ወጥቶ ንፅሐ መላእክትን ወደ መካፈል ደረጃ እንዲደርስ ያደፈውን ንፅሐ ባህርይ በእግዚአብሔር ፈቃድ እንዲመለስ በሚል የተመሠረተ ነው።

ለሐሙስ የተመደበው ጸሎት አባ ሲኖዳ የተባለ የቤተክርስቲያን አባት እንደደረሰው ተመዝግቧል። ብዙ የግብፅ መምህራን ቤተክርስቲያን ሲኖዳ በመባል ይጠራሉ። ይህ በዚህ የተጠቀሰው ሲኖዳ አርሳዳይ መትርያድስ ዘማሕበር የሚል ቅፅል ተጥቶታል። አርሳዳይ ምናልባት በወገናዊ ቅፅልነቱ ሊጠቀስ ይችል ይሆናል። ግብፃይ፣ ሮማይ የሚሉ የወገናዊ ቅፅሎች አሉና። መትርያድስ የሚል ቃል ግን በበኩሌ እስካሁን አልሰማሁትም አበምኔት ለማለት የተጠቀሰ ይመስላል። ይህም መጽሐፍ ከሌላ መፅሐፍ የገለበጠ ሰው የሐሙሱን የዓርብ ብሎ ስለመዘገበ ሁለት ቦታ ላይ ዕለተ ዐርብን ጠቅሷታል።

በጉባኤ ደብረፅዮን ከሚኖረው ወቀሳ ሀውረኛ በማለት ተመሥርቶ የቀረበ ጸሎት ነው። እግዚአብሔር ቀድሶ የሠጠንን የአካላት ክፍሎች ለረከሰ ተግባር እንዳናውላቸው የእግዘአብሔርን ረዳትነት በመጠየቅ ለተቀደሰ ሥራ ልንጠቀምባቸው እንደምንችል ጸሎቱ ያስገነዝባል። የሰው ልጅ ከፀጋ እግዚአብሔር መራቆቱን መመልከት እንደማይሳነው ያስገነዝባል።

በዕለተ ዓርብ እንዲነበብ የተመደበው ጸሎት በአባ ጳኪማስ እንደተደረሰ ተጠቅሷል። ለአባ ጳኪማስ የተሠጠው ቅጽል አበ ድርገታት የሚል ነው። ባጭር ምሥጢረ ሥላሴን ያወሳል ጸሎቱ በንሥሐ ጸሎት የተመሠረተ ነው።

አባ ጳኩሚስ ከገዳማውያን አበው አንዱ ነው። መከራን ለመቀበል ወደዚች ቦታ ያስገባኸኝ እያለና ከዓለም እንድለይ የፈቀድክልኝ እያለም ለፈጣሪ ምሥጋና ያቀርባል። ካንተ እንድንርቅ የሚያደርጉንን ዓለማውያን ፈቃዶችና ፍትወቶች ከኛ ይራቁ በማለት የመንኖተ ዓለምን መንገድ በጸሎቱ ያነሳል።

የቅዳሜው ጸሎት በእስክንድርያው ሲቀ ጳጳሳት አትናቴዎስ ተዘጋጀ ይላል። የተዘጋጀውም በቅብጢ /ኮፕትክ/ ከሚዘመረው ለማሕሌት ተውጣጥቶ ነው። አብዛኛው የፀሎቱ አቀራረብ በመዝሙረ ዳዊት ላይ የተመሰረተ ነው። ከመፅሐፉ መጨረሻ ላይ አሥር ቅጠል ያለው አንድ ጥራዝ ባዶ ነው ምንም አልተፃፈበትም። በስተመጀመርያው ጥሩ ሐረግ አለው። መፅሐፉ አዲስ ነው፣ በሥጦታ የመጣ ይሁን ከሌላ በቤቱ የተገለበጠ የተገለፀ ነገርየለም። የተገለበጠው ከሌላ መፅሐፍ ወደዚሁ የፃፈው ሰው ስም በመፅሐፉ አልተገለጠም ሽፋኑ በጥሩ

www.ethiopianorthodox.org

የዓረብ ቆዳ የተሸፈነ ሲሆን ባለድጕስ ነው።

በፀሎት አቀራረቡ በአማርኛ ለመተርጎም ቢቻል በተመስጦ ወደ መንመፈሳዊ ሕሲና የሚስብ ነው። ለምእመናን እንዲዳረስ ቢደረግ መንፈሳዊ ጠቃሚነቱ የጎላ አስተዋጽኦ ይኖረዋል።

ምሥጢረ ሥላሴ

መጽሐፉ ከምስጢረ ሥላሴ ሌላ የተያዩ በግጥም የተዘጋጁ የጸሎት መግለጫዎች አሉበት። በጀመሪያውና በመጨረሻው የገብረመፈስቅዱስ መልክዕ ይዟል። ምሥጢረ ሥላሴ በግጥም ነው አብዛኛውን ያስቀመጠው። በግእዝ የተገለፀው ሁሉ ግጥም ነው። በአማርኛ ምሥጢረሥለሴ የተተነተነበት ክፍልም አለው።

ከሰባቱ ኪዳናት አንዱ የሆነው ትምህርተ ሕቡእትም በመፅሐፉ ሰፊ ሥፍራን ይዟል። ይህ የሥላሴ ስም ርኩሳንን ይቀድሳል፣ ይህ የስላሴ ስም ድውያንን ይፈውሳል..... እያለ በተደጋገመ አኳኋን የሥላሴን ስም የያዘ ሰፊ ቦታ አለው። ይህ ሁሉ ከሰኞ እስከ እሁድ ላሉት ሰባት ዕለታት ለጸሎት መመደቡን የሚገለጽ በየአርእስቱ ተቀምጦለታል።

ከሌላ መጽሐፍ ወደዚሁ መፅሐፍ መገልበጡን የሚገልጽ የሰው ስም በመፅሐፉ አልተመዘገበም የተፃፈበት/የተገለበጠበት/ ዘመንም አይገልፅም። ግን መፅሐፉ በገበታው ሁኔታ የቆየ ይመስላል ድጕስ የለውም፣ ገበታው የዕንጨት ሁኖ በዓረብ ቆዳ የተሸፈነ ነው።

መጽሐፈ ስአታት

መጽሐፈ ሰዓታት አባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ ከደረሱዋቸው መጻሕፍት አንዱ እንደሆነ ይታመናል። ከቅዱስ ያሬድ ቀጥሎ በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን የተነሳው ሊቅ አባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ ነው።

በአባ ጊዮርጊስ የተደረሱ ሰዓታት ዘመዓልት /የቀን ሰዓታትና/ ሰዓታት ዘሌሊት/የሌሊት ሰዓታታ/ የሚባሉ አሉ። የሌሊት ሰአታት ማለት በሌሊት የሚፀለይ ማለት ነው።

ይህ የሰአታት መጽሐፍ የብፁእ አቡነ ሉቃስ የአሩሲ ሊቀጳጳስ ንብረት እንደነበር የሚገልጽ ጽሑፍ አለው። ለገዳሙ መሥጠታቸው የሚገልጽ ጽሑፍ እንደሚያስረዳው /መጋቢት 24 ቀን 1969 ዓ.ም. ነው የሠጡት/ ይላል።

አባ ጊዮርጊስ በዚሁ ድርሰት አራቱን ወንጌላውያን የቤተክርስቲያን ምሳሌዎች ናቸው ይላቸዋል። ስለ ዝናም ከጠፈር አወራረድ ሲገልጽ በጕም መልክ ከውቅያኖስ ውሃውን እግዚአብሔር ወደ ጠፈር ያወጣዋል። ቀጕሉ ከጠፈር ወደ ምድር በፈሳሽነት ያወርደዋል ይላል። በቅዳሴ ጊዜ ከቍርባን በፊትና በኋላ የሚዘመረውና ምሥጢረ ቁርባንን የሚያመለክተው መልክአ ቁርባንም ከመጽሐፉ በስተጨረሻ ተያይዞ ይገኛል።

ይህ መፅሐፈ ሰዓታት በሰዓታት ማህል የጳውሎስ መልእክት ሌሎች መልእክታትም አንድ ምንባብ ግብረ ሐዋርያትና ወንጌል እንዲነበብ ያዛል። ባጠቃላይ መፃሕፍተ ሐዲሳት በቀን ውስጥ ሦስት ጊዜ በጥንት ዘመን በአብያተ ክርስቲያናት ይነበቡ ነበር። በሰዓታት በሰብሐተ ነገህና በቅዳሴ ጊዜ ዋዜማ ከተቆመም /በክረበዓል/ ወንጌል እንዲነበብ የግድ ነው።

ሰዓታት ሁለት ዓይነት የመቅረብ ዓይነት አለው። ከጀመሪያው አንስቶ እስከ መጨረሻው ሙሉ በሙሉ ሰዓታት ተቆመ ይባላል። ሚካኤል...ቲብሎ ከተጀመረ ደግሞ ግማሽ ሰዓታት ይባላል ግማሽ ሰዓታት ከተቆመ በዮሐንስ ወንጌል 19÷25-27 የተፃፈውና ነገር ግን በኢየሱስ መስቀል አጠገብ እናቱ የእናቱም እህት የቀለዮጳም ሚስት ማርያም መግደላዊትም፣ ቆመው ነበር። ኢየሱስ እናቱን ይወደው የነረውንም ደቀመዝሙር በአጠገቡ ቆሞ ባየ ጊዜ እናቱን አንቺ ሴት እነሆ ልጅሽ አላት። ከዚህ በኋላ ደቀመዝሙሩን እናትህ እነኋት አለው። ከዚህም ሰዓት ጀምሮ ደቀመዝሙሩ ወደቤቱ ወሰዳት የሚለው ይነበባል።

ይህ የሚነበበው በክፍል ሁለት ስአታት ዘሌሊት ነው። ይህ በክፍል ሁለት ሰዓታት ዘሌሊት የሚነበበው የዮሐንስ ወንጌል የዘወትር ምንባብ ነው አይለወጥም። ምክንያቱም በዚሁ ዙርያ የሚዜመው የሰዓታት ዜማ ሕማማተ መስቀልን የሚመለከት ነውና። በክፍል አንድ /የመጀመሪያው ክፍል/ ያለው ሰዓታት ግን ከጳውሎስ መልእክትታት ከሌሎች ሐዋርያት መልእክታትና ካራተ

www.ethiopianorthodox.org

ወንጌሎች የየእለቱ ምንባቦች /የሰባቱ ቀናት/ ተለይተው ተመድበዋል። ግን ግጽው እንደሚመድበው /በግፅው መንገድ/ አይደለም አቀራረባቸው።

ከሃያኛው ክፍለ ዘመን አጋማሽ ወዲህ የግዕው አቀራረብ ከጥንታዊው የተለየ ሁኗል። ከዚያ በፊት የነረው የግዕው ራእየ ዮሐንስን እንደሌሎች መልእክታት አይዘግብም። ከዚያ ወዲህ ያለው ግዕው ግን እንደሌሎች መልእክታት /የጴጥሮስ፣ የያዕቆብ፣ የዮሐንና የይሁዳ/ ጣልቃ እየገባ እንዲነበብ ተርጓል። ይህን ያደረጉም መልአከ ብርሃናት አድማሱ ጀንበሬ ናቸው። የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን መምህራን ግን ራእየ ዮሐንስ መነበብ ያለበት በትርጓሜ ጊዜ ወይም ምሥጢሩ የገባቸው መምህራን አንብበው እንዲተረጉሙት ካልሆነ በቀር ዝም ብሎ ለንባብ መቅረብ የለበትም ይላሉ።

ሰዓታት በብዙ ቦታ የወንጌልን ቃል እያጣፈጠ ያቀርባል። ጠቅላላ በተለያየ መንገድ መላ መፃሕፍተ ሐዲሳትን ይዳስሳል። ለምሳሌ ስምህ ላመን ሁሉ የሚጣፍጥ ኢየሱስ ክርስቶስ ሆይ የጳውሎስ የትምህርቱ ብርሃን አንተነህ ስለዚህ በመለኮትንትህ ጨው የኛን አልጫነት አጣፍጥ ኢየሱስ ክርስቶስ የጳውሎስ የትምህርቱ ብርሃን አንተነህ የሕሊናችንን ጨለማ አብራ፣/ኢየሱስ ክርስቶስ ጥዑመ ስም ብርሃነ ትምህርቱ ለጳውሎስ ዕልመተ ሕሊናነ አብርህ በስንከ/።

ላንተ ብቻ ከሰውና ከመላእክት ዘንድ ምሥጋናና ሥግደት ይገባል። እሁድ ከሆነ አንደኛ ቆሮንቶስ 15÷51 መጨረሻው ይነበባል። ቀጥሎ መጀመያው የዮሐንስ መልእክት ግበረሐዋርያት ...... በመጨረሻ የዮሐንስ ወንጌል 3÷1-21 የነበባሉ።

የጥንት ኢትዮጵያውን እነዚህ ሁሉ ለሚዎች እንዲረዱ ሳያደርጉ ወደ ሚቀጥለው ፕሮግራም አያልፉም ነበር። ሕዝበ ክርስቲያኑም እንዳሁን ሳይሆን ክርስቲያናዊ ግዴታውን ያውቅና ይረዳ ነበር።

መፅሐፈ ሰዓታት በብዙ የኢትዮጵያ አድባራትና ገዳማት ካመት እስከ አመት በሕብረት ከመንፈቀ ሌሊት ጀምሮ ሲጸለይ ይኖራል። በጎንደር አድባራት ቅባት፣ ጸጋና፣ ካራ በመባል የጎንደር መምህራን መለያየት የሰመረረቸው እንደ

የቤተክርስቲያን ምሑር ወደ አንድ የገጠር ደብር ሄደው ሕፃናትን ፊደል እያስቆጠሩ ሲኖሩ ሰዓታትን መቆም አዘውተሩና ይህን ከመሰለ የእግዚአብሔር ምሥጋና ተለይቼ በመኖሬ ምንኛ ተጎድቻለሁ አሉ ይባላል።

ሰአታት ከድጓ ቀጥሎ የተጣራ የመንፈሳዊ መሣሪያ ነው። ግን ከድጓ ጋር ሲነፃፀር ብዙ ድካምን የማይጠይቅ ካንድ ወር ባልበለጠ ሊጠና የሚችል ባንድ ዓይነት አካሄድ የሚዜም የምሥጋና ቃል ነው። ድጓን ለማጥናት ግን ለዓመታት የሚቆጠር ጊዜን የሚወስድና መሥዋእትንትንም የሚጠይቅ ነው። ድጓ ታላቅ የቤተክርስቲያን ኃብት ነው። ስለዚህ ድጓን የሚያውቁ ሰዎች ሲያንሱ የቻሉትና ሰአታት ግን ምንም ትምህርት የማያስፈልገው በድምጫ ብቻ ሊጠና የሚችል በመሆኑ ነው። ስለአምልኮተ እግዚአብሔር ያለው ቁም ነገር ግን እጅግ ግሩም ነው።

በቅዱስ ያሬድ ዜማ አራራይ፣ ግእዝና እዝል ተብለው የሚጠቀሱ የዜማ መንገዶች አሉ። በሰዓታትም ሦስት አሉ። የመጀመሪያው የሰዓታት ክፍል በግእዝና በአራራይ ብቻ የሚዜም ነው። ብዙውን ጊዜ አራራይና ግእዝ በጣም እየተፈራረቁ ይዜማሉ ። ዕዝል ግን ከግእዝም ሆነ ከአራራይ አይገናኝም ብቻው ነው የሚዜመው። በተለምዶ በሕትመት ላይ የዋሉ አሥራ አራቱ ቅዳሴዎች /ሌሎች ቅዳሴዎችም አሉ/ በእዝልና በግእዝ እንደምዜሙ ተደርጎ ይነገራል። ግን ፍሬ ቅዳሴው አራራይና እዝል ብቻ እንጂ ግእዝ የለውም ሰዓታት ግን ሦስቱን ያቀፈ ነው።

<u>መጽሐፈ ምሥጢር</u>

መጽሐፈ ምሥጢር ማለት የምሥጢር መፅሐፍ ማለት ነው። በስተመጨረሻው/በመፅሐፉ መጨረሻ/ምሥጢረሥላሴና ስለ ወልደ እግዚአብሔር ሰው መሆን የተጻፈበት ይህ መፅሐፍ ከዚህ ላይ ተሟልቶ ተጠናቀቀ የሚልየማጠቃለያ ንባብ አለው።

የመፅሐፉ ይዘት ሰዱቃውያንን ፈሪሳውያንንና ከግኖስቲኮች መካከል በከፊል የክርስቶስንትምህርትበመቃወምየታወቁትን መናፍቃን በጣም ይዘልፋል። በስተመጀመሪያውለዘለፋ የተቀመጡት ሰብልያኖስና ፈጢኖስ ናቸው። ሰብልያኖስ

www.ethiopianorthodox.org

የሥላሴን ሦስትነት እንዳልተቀበለ ፈጢኖስ የክርስቶስን ዘለዓለማዊ አምላክነትን እንደካደ ያስረዳል። እንደዚሁም አርጌንስ አብ ከወልድ ወልድ ከመንፈስ ቅዱስ ያንሳል ስላለ ነው በዚሁ የተዘለፈው ይላል።

አውጣኪ የክርስቶስ ሥጋ እንደኛ ሥጋ ደካማ አይደለም አለ። መንክዮን የክርስቶስ ሥጋ ምትሐታዊ ነው። አርሲስ ክርስቶስ በአካለ ነፈስና በአካለ ሥጋ ወደ ሢኦል ወረ አለ።

አቦርዮስ አብ፣ ወልድ፣ መንፈስ ቅዱስ በሥልጣን አንድ አይደሉም፣ እያለ በከባድ ቃላት አባ ጊዮርጊስ ይዘልፋቸዋል። ከታስሮስና ዲዲሮስ የተባሉ የጥንት ኤጲስቆጳሳት ለወልድ አንዱ የባህርይ ሌላው የፀጋ አምላክ አደረገው የሚል ዕሑፍ ትተው ስለነበር ንስጥሮስ ይህንን አግኝቶ መመርያው አደረገው። የቁስጥንጥንያ ሲቀጳጳስ እስኪሆን ይህን ደብቆት ቆየ ከዚያ በኋላ ግን ገለጠው ይላል።

አባ ጊዮርጊስ የኖኅን መርከብ መሥቀር ይላታል። ገብረ ኖኅ መስቀረ እምፍርሐተ አይህ ይላል። ይህ ቃል በድጓም የሚገኝ ሲሆን ያላዋቂዎች ግን መስቀል እያሉ ያስቀምጡታል። በብዛት ግን የአባ ጊዮርጊስ ድርሰት በሆነው በመፅሐፈ አርጋኖን ይገኛል። መስቀር በመጀመሪያ የጠቀሰው /ተጠቅሶ የሚገኘው/ የመፅሐፈ ሄኖክ በሆነው በግእዙ መፅሐፍ ነው። የመጽሐፉ ደራሲ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ ራሱን በሦስተኛ መደብ በማስቀመጥ በብዙ ምዕራፎች መጨረሻ ያስቀምጣል። በግጥም መልክ ብዙ ጊዜ ማንነቱን ይገልፃል።

ለምሳሌ፡-1.አፅሐፍክዋ አነ ጊዮርጊስ ምስኪን

አንበይነሐጢአትየኒ ምኑን

እምነትየሰ እምናዝራውያን

ጥምቀትየኒ ወልደሐዋርያ ዓቢየ ክርስቲያን

ቅኑት በሐብለሃይማኖት ወልደቱ በቅብአበለሳን

አማርኛ እምነቴ ከናዝራውያን የሆንኩ ምስኪንና ከኃጢአቴ ብዛት የተናቅሁ ጥምቀቴ ከሐዋርያት የሆነ እኔ ጊዮርጊስ ይህችን አዘጋጅቼ /ደርሼ/አፃፍኩ።

2. ጊዮርጊስ ዘባሃይማኖቱ ክርስቲያናዊ

ዘበህገ ሙሴ ኦሪታዊ

ወዘበክርስቶስ ወንጌላዊ

ዘበተክንሶ መርጡላዊ

ዘበቅብአተ ጥምቀቱ ናዝራዊ

ወበምግባሩሰ ዘማዊ

<u>አማርኛ</u> ፡- ሃይማኖቱ ክርስቲያናዊ

በሙሴ ህግ ኦሪትን የተቀበለ /ኦሪታዊ/

በክርስቶስ ዘንድ ወንጌላዊ

በጥምቀቱ ናዝራዊ

በተግባሩ ግን ዘማዊ የሆነ ጊዮርጊስ ከዚህ በላይ የተገለጸውን ተናገረ።

በዚህ መንገድ የምዕራፉ መጨረሻ ብዙ ግጥሞች አሉት። በዚሁ መፅሐፍ ጊዮርጊስ ያማራ ሰው መሆኑን ይገልፃል፡ ጊዮርጊስ ዘብሔረ አምሐራ።

ወልደ ትምህርቶሙ ለካህናተ ደብተራ ከአማራ ብሔር የተገኘ በድንኳን ካህናት ትምህርት ተኮትኩቶ ያደገ እያለ ራሱን በሦስተኛ መደብ ያስቀምጣል።

በጥንት ዘመን የኢትዮጵያ ነገሥታት ቋሚ ቤተመንግሥት ሳይኖራቸው ከቦታ ቦታ እየተንቀሳቀሱ ያገር አንድነትን ለማስከበር ያለዕረፍት ይኖሩ ነበር። ካህናት ደግሞ በተንቀሳቅሽ ድንኳን እነሱን እየተከተሉ እምልኮተ እግዚአብሔር ይፈፅሙ ነበር። እነዚህን አባ ጊዮርጊስ ካህናተ ደብተራ በማለት ጠቅሷቸዋል። ካህናተ ደብተራ በሌሎች ዘመናውያን የቤተክርስቲያን ታሪክ ፀሐፊዎችም ተጠቅሷል።

በስተመጨረሻ አባ ጊዮርጊስ የሚከተለውን የዘመናት አከፋፈል አስፈሯል።

እግዚአብሔር ለንበቶችን የጊዜ መከፈያዎች ይሆኑ ዘንድ ለባተኛዎች /የቀናት ለባተኞች/ አድርጎ አስቀመጣቸው። የኢዮቤልዩን አቆጣጠር ደግሞ የዓመታትን ኬንትሮሶች ለመቆጠር አስቀመጠ የበጋ የክረምት የመፀውና የጸደይ

www.ethiopianorthodox.org

ወቅቶችም በዚህ እናስቀምጣለን ለፀሎት መነሻ ይሆኑ ዘንድም የሰአታትን ኩክሮሶች ለመቁጠር አስተመጠ።

እቺ መፅሐፍ ከኦሪትና ከነቢያት ከወንጌሎችና ከሐዋርያት ሥራ እንዲሁም መልእክቶቻቸው አውጣጥተን ጻፍን። የመፅሐፉ ፍሬ ነገርና ዓላማ ስለቀናች /ርትዕት/ ሃይማኖት ማብራራት ነው፣ በዚችውም ዓይናማዎች ከዕውሮች፣ በጎች ከቀበሮዎችና ከተኩላዎች ከጉባዔ አሳማዎችና ጅቦች ባጠቃላይ ከሐሰት መመህራን ምዕመናን እንዲጠበቁ ተፃፈች።

የሐሰት መምህራን የጥምቀትን ልብስ ቀደዱ። የክህነትን በትርንም ሠነጠቁ የሐሰት መምህራን ጉዞ ከእስላሞችጉዞ ጋር ይመሳሰላል። አንድነታቸውም የርኩሳን አጋንንት አንድነት ነው።

እቺ መፅሐፍ በሮማውያን አቆጣጠር በ1432 ዓ.ም. በእብራውያን አቆጣጠር በ8917 ዓመት፣ ሮምን በምትቀድምአፍራቅያ በምትባል አገር አቆጣጠር /አፍራቅያ በጴጥሮስና ጳውሎስ ስብከት የታወቀች ናት/። ኔሮን ቄሣር በነገሠ በሰባት መቶኛ ዓመት ማርቆስ ወንጌልን በሰበከላቸው ግብፃውያን አቆጣጠር 6917 ዓመት፣ የክርስቶስ ቤተመቅደስ በሆነችና ያለ ሐዋርያ ባመነች ኢትያጵያ አቆጣጠር 6992 ዓመት ተፅፋ አለቀች።

በዚህ ጊዜ በእብራውያን አቆጣጠር 10ኛ ወር ይስሐቅ የተባለው ንጉሥ በነገሠ 10ኛው ዓመት/ይህ ይስሐቅ በዮሐንስ ወንጌላዊ ስም የምትጠራ ባንድ በኩል ደብረፀባኦት በሌላ በኩል ደብረ እስያ በመባል የምትታወቀውን ሠርቷል። ጽዮን እየተባለ በሚጠራው ወርሐ ሰኔ 27 በዘመነ ዮሐንስ ነው ያለቀው/።

ዳግማዊ ዳዊት ብዙ ልጆችን ወልዷል። እነዚህ የዳዊት ልጆች ብዙ የርስበርስ እኔ እነግሥ እኔ እነግሥ ቅንቅን ነበራቸው ከላይ የተጠተሰው ይስሐቅ ደብር በመባል የምትታወቅ ቤተክርስቲያን አለችው።

ይህ መፅሐፍ ወደ ቤተክህነት በ1957 ዓ.ም. ከሌላ መፅሐፍ ተገልብጦ ገባ በቁም ዕሕፈት የገለበጠው መክብብ ሀብተማርያም ይባላል።

አባ ጊዮርጊስ ዘጋሥጫ በዘመነ ዳግማዊ ዳዊት የነበረ ነው። በንጉሡ ቤት /ቤተ መንግሥት /ተቀምጦ የንጉሡን ልጆች አስተምሯል፣ የትምህርት ችሎታው እጅግ ከፍተኛ እንደሆነ ተመልክተው ንጉሡ ልጃቸውን ሲያጋቡት ወስነው እንደነበር ይነገራል። እሱ ግን ሕይወቱን ለወንጌለ ክርስቶስ አገልግሎት ለመሥጠት ወስኖ ስለነበረ የንጉሡን ፍላጎት ሊያሟላ አልቻለም። ከዚህ በተነሣም በእሥርና በሌላም ንጉሡ እጉላልተውታል።

ዜና ፅንሰታ ወልደታ

የእመቤታችን አባት ኢያቂም ለቤተመቅደስ መባ ከተመደበለት በዕጥፍ አብልጦ ያስግባ ነበርና ከነገደ እሥራኤል አንዱ ሮቤል የሚባል አንተ ዘር አልባ ስለሆንክ ያንተን መባ ለቤተእግዚአብሔር ልታስገባ አይገባህም በማለት እንደከለከለው በመግለፅ ይጀምራል። ሐናም በመካንነትዋ ካንዲት ሴት ተመሳሳይ ድርጊት ተፈፅሞባታል ይላል መጽሐፉ።

የእመቤታችን የመፀነሥና የመወለድ ርእስ የተሰጠው ቢሆንም ፅሑፉ ያሠፈረው ዝርዝር ሀኔታ ከብሥራተ መልአክ እንሥቶ ያለውን ታሪክ ነው የሚዘረዝረው። ይህን በተመለከተ 25ቱ ክፍል ተሟልቶ ያለ ሲሆን 26ተኛው ክፍል ግን በጅምር ቀርቷል /የተጎረደ/ ነው።

የመፅሐፉ የመጀመርያው ክፍል የእመቤታችንን ሐረገትውልድ ይዘረዝራል አያይዞም ቤተመቅደስ መግባቷንና ከቤተመቅደስ ወጥታ በናዝሬት ስላሳለፈችው ጊዜ ይጠቁማል ጌታችንን በመፅነሥዋ ከዮሴፍ የቀረበባትን የዘለፋ ቃል ብዚሁ ተነስቷል።

ይህ መጽሐፍ ከነገረማርያም አቀራረብ ጋር የተያያዘ አካሄድ አለው። ነገረማርያም ከዚህ የሚለየው የብዙ ደራስያን ስብስብ መሆኑን ስለሚገለጽ ነው። ይህ ግን ስለ ልደታ የተደረሰ፣ ስለበአታ የተደረሰ..... ከማለት በቀር የደራስያኑን ስም አይጠቅስም።

የእመቤታችንን መወለድ ቤተቅደስ መግባትና በገብርኤል መበሠር ጌታን መውለድ በየድርሳናቱ ተደጋግመው ተገልፀዋል። ከኢየሱስ ክርስቶስ የካቲት አስራ ስደስት ቀን ቃል ኪዳን መቀበልዋም በዚሁ በሰፊው ተዘረዝሯል። በዚሁ ብቻ የተዘረዘው ፍሬ ነገር በጣም ብዙ ነው። ብዙ የፈጠራ ጽሑፉም

www.ethiopianorthodox.org

አለበት፡፡ ዘርአያዕቆብ በድላይ የተባለውን የአዳል ንጉሥ /የአፋር/ ድል ስለመታ የእመቤታችን ቃል ኪዳን ረድቶት መንግሥተ ሰማያት ገባ፡፡ ልጁ በአደማርያምና የልጁ ልጅ ናኦድም የሱን ዕድል አገኙ ...... ይላል፡፡

ይህ መፅሐፍ ኢትዮጵያን ከሌሎች አገሮች አብልጦ መረጣት ይላል፡፡ በዚህም አባባሉ ኢትያጵያ" እየተባሉ ከተጠቀሱት የመፅሐፍ ቅዱስ ቃላት ጥቂቶቹን ወስዶ ለዚሁ አባባሉ ተጠቅሞባቸዋል፡፡ አባ ጊየርጉስ ዘጋሥጫን ዘብሔረ ሠግላ ይለዋል፡፡ የአባ ጊዮርጊስ ታላቅ ካህን መሆንንና መፅሐፈ ምሥጢር የተባለውን መፅሐፍ ማዘጋጀት ጠቁሟል፡፡

"ኢትያጵያ ያለ ምንም ሐዋርያ ክርስትናን በዜና ተቀበለች" እየተባለ በቡዙዎች የሚደስኮረው አሰልቺ አባባልም አስፍሮት ይገኛል፡፡ ኢትዮጵያ እንደ ገሊላ እንደኤፍራታና እንደናዝሬት እንደምትቆጠር ይናገራል፡፡ አክሱምን የአገሮች እናት ይላታል፡፡ እንደ መፅሐፉ አባባል ከአብርሃና ከአፅብሐ ጀምሮ የነገሡ ኢትዮጵያውያን ነገሥታት ቅድስናን የተላበሱ ናቸው፡፡

በእመቤታችን ወደ ጣና መምጣት ግምታዊ ገለጻውን በማስፋት እመቤታችን የሚከተለውን የተናገረችበት መዝገብ እንደሚገኝ ያትታል፡፡ በስደት ዘመን ካገር ወደ አገር በመንከራተት በነበርኩበት ጊዜ ገብርኤል መልአክ ወደኔ መጣ ወዳንድ የባሕር ጠረፍም አደረሰኝ ባሕሩንም ሠንጥቆ ከባህሩ ማህል ወደ ሚገኘው ደሴት አደረሰኝ በዚሁ ደሴት ደጋግ ሰዎች ስለነበሩ በመካከላቸው አቆመኝ በዚሁም ለሦስት ወር ተቀመጥኩ፡፡

እነዚህ ደጋግ ሰዎች ከየት እንደመጡ ብጠይቃቸው እግዚአብሔር ወደ ምድረ ርስት ያስገባን ከዘጠኙ ነገዶች ነን አሉኝ እኔም ከነሱ ጋር ለመኖር ፍላጎት ነበረኝ ነገር ግን ያ ያመጣኝ መልአክ መጥቶ ከዚያ አስወጣኝ ወዳገሬ እንድገባም ነገረኝ፡፡

ከዚህ ገለፃ በኋላ ደራሲው እመቤታችን የዚያ የሄደችበትን ባሕር ስም አልገፀችም ጣና ሊሆን ይችላል ሌላም ሊሆን ይችላል በማለት እንደገና ወደ ጥርጣሬ ይገባና እመቤታችን ወደዚሁ ደሴት ደርሳለች የሚሉ አሉ ለእግዚአብሔር የሚሳነው የለምና ነገሩ ተፈጽሞ ሊሆን ይችላል፡፡ ይህንን ታሪክ በዚች ደሴት

ቀድሞውን መኖር የጀመሩ አባቶች ነግረውናል፡፡ በዚም ቃልኪዳን አብርሃና አፅብሐ እመቤታችን ወደ ጣና መጥተው መቅደሰ ጣናን እንዲሠሩ አደረገች፡፡ የእመቤታችን በረከት እየተከተላቸው መቅደሰጣናን ሠሩ፡፡ ጳጳሳትንም አምጥተው መቅደሰጣናን አስቀደሱዋት፡፡ ይህንንም በረከት ለማግኘት ይስሐቅ የተባለው ንጉሥ ቆይቶ አድሳት አደረገሳት፣ በመቀጠልም ዘርዐያእቆብ አነፃት የዘርአያዕቆብ ሥራ አምስተኛ ነበር የሚል ገለፃ አለበት፡፡

ንቡራነእድ በጣና እንደተሾሙ በዚህ ተጠቅሷል፡፡ ይህ ታሪክ በጣና ደሴት ወንዶች ብቻ ሳይሆኑ ሴቶች መነኮሳትም ስለነበሩ ከነዚህ አንዷ ክርስቶስ ሠምራ እንደሆነች ይገልፅልናል፡-

የጣናን መቅደስ መትደስ እያለ ይጠትሳል እንጂ /መፅሐፉ/ አንድም ጊዜ ደብር ቤተክርስቲያን ያለበት ቦታ /የሚል/ የለውም በጥልቅ ምሥጢረ መጻሕፍትን የመረመሩ የቤተክርስቲያን መምህራን መትደሰ ጊዮርጊስ መቅደሰ ሚካኤል .... ብሎ መሰየም ይቻላል፡፡ ታቦተ ሚካኤል፣ ታቦተ ገብርኤል.... ግን አይባልም ታቦተ አምላክ ታባተ ምሥዋእ ታቦተ ኢየሱስ ብቻ ማለት ይገባል ይላሉ፡፡ ይህን ግን ማንም አልተረዳውም፡፡ ንቡረእድ ለጳጳስ ለቄስና ለዲያቆን የሚሠጥ የክህነት የአንሮተእድ ምሥጢር አፈፃፀም ሲሆን የመዓርግ ስም የሆነው ግን በ14ኛው ክፍለ ዘመን ነው፡፡ በጣና ደሴት ላለው ገዳም ንቡረእድ የተባሉ ከህናት እንደተሾሙ ከላይ ተገልፀዋል፡፡

ይህ መፅሐፍ ኤዎስጣቴስ የተባለ ኢትዮጵያዊ የደረሰው ይመስላል፡፡ ከሁለት ቦታ ላይ መነኩስ ኤዎስጣቴስ አፃፈው ይላል፡፡ በአፄ ይስሐቅ ዘመን እንደተፃፈም ከሁለት ቦታ በመፅሐፉ ተገልፃአል፡፡ ይስሐቅ በኢትዮጵያ በሚገኙ የአይሁድ እምነት ተከታዮች ላይ ስደት እንደፈፀመም መጽሐፉ ይጠቁማል፡፡ እንደገና ደግሞ በዚሁ ዘመን ተፅፏል ከሚለው ድምዳሜ ሳለመድረስ የሚከለከል ነጥብ አለው፡፡

ወለተጴጥሮስ በ17ኛው ክፍለ ዘመን የተነሳች የቤተክርስቲያን መስተጋድልት ናት፡፡ ስለዚህ ከ15ኛውና ከ17ኛው ክፍለ ዘመን ታሪክ በተሳሳተ መልኩ አገናኝቶታል ማለት ነው፡፡

www.ethiopianorthodox.org

ስለጣና ከእመቤታችን ስደት ጋር የተያያዘው አባባል ከራእየ ማርያም የተወሰደ ነው።

በየምዕራፉ በእገሌ ቀን የሚነበብ ድርሳን የሚል ፅሑፍ ሠፍሮበታል አንደኛው ምዕራፍ ዜና ፅንሠታ፣ ሁለተኛው ምዕራፍ ገብርኤል ስላበሠራት የሚገልፅ ድርሳን የኪዳነ ምህረት ድርሳን የአስተርእዮ ድርሳን የልደት ድርሳን የፍልሰታ ድርሳን በመባል የተዘገቡ አሉ።

የአስተርእዮ ድርሳን የተባው እመቤታችን ከዚህ ዓለም በሞት ከተለየች በኋላ የተፈፀሙ ምሥጢራትን ለመግለፅ የተደረሰ ነው እንጂ በድጓውና በሥርዓተ ማሕሌት እንደተመዘገበው አይደለም። ድርሳን ተብሎ በስተ መጨረሻው የሠፈረው ፅሑፍ ጢሞቴዎስ ዘእስክርድርያ ከፃፈው ከነገረማርያም የተወሰደ ይመስላል።

በዚህ መጽሐፍ ውስጥ በትንቢተ ዘካርያስ ምዕራፍ አንድ ቁጥር ሰባት ላይ የሚገኘውን /ሣባጥ/ የሚለው ቃል የወርሐ የካቲት ስያሜ ነው /አይደለም/፣ የመጋቢት መባቻ ነው በመባባል የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ካህናት ሲከራከሩበት ይሰማል። ይህ ቃል /ሳባጥ የሚለው/ በዚሁ መፅሐፍ ይገኛል። የካቲት አሥራ ስድስትን ለመጥቀስ አመ ፲ወ፮ ለወርሐ ሣባጥ ዘውእቱ የካቲት ተብሎ ተዘግቧል። ሣባጥ ቢልና ሣቤጥ ቢል የአፃጻፍ ጉዳይ እንጂ ሌላ ትርጉም የለውም።

ያዕቆብ ሐዋርያ /የጌታችን ወንድም/ የእመቤታችን ዜና እንደጻፈው ይህ መፅሐፍ ይናገራል። እንደፅሑፉ አገላለፅ ያዕቆብ በአይሁድ እጅ ከተገደለ በኋላ ይህ ፅሑፍ ሲገኝ ችሏል።

ክፍል ሁለት ገድለ ስማዕታት

ፊቂጦር ዘአንፆኪያ፡- ፊቂጦር የቤተክርስቲያንን መጻሕፍት የመረመረ ሊቅ ነበር የምሥራቅ ንጉሥ የልጅ ልጅም ነበር። ግን አባቱም ሆነ አያቱ አረማውያን ነበሩ አያቱ የክርስቲያንን ደም በማፍሰሱ የሚታወቀው ዲዮቅልጥያኖስ ነው።

ከዲዮቅልጥያኖስ ሚስቶች አንዷ መካን ስለበረች በቅንአት ፊቅጦርን ልትገድለው ትፈልግ ነበር። አንድ ቀን ልቀፊው ብላ ወስዳ ከደረጃ ላይ ወረወረችው ግን በእግዚአብሔር ኃይል ሊድን ችሏል ። እናቱ /ማርታ/ በቤተክርስቲያን ትምህርት ቤት አስገብታ አሳደገችው።

አያቱ ዲዮቅልጥያኖስ ቤተክርስቲያንን ለመዝጋት ሲነሳ ማርታ ብዙ ጭንቀት እየደረሰባት ትደብቀው ነበር። ሕርማኖስ የተባለው የፊቂጦር አባት ከክርስትና ወጣ /ዲዮቅልጥያኖስን ለማስደሰት/፣ ማርታ የዲዮቅልጥያኖስ ልጅ ናት።እሷም ከልጇ ጋር የክርስቶስ ተከታይ በመሆን ፀናች። ፊቅጦር በአያቱ በዲዮቅለጥያኖስ ብዙ የስጋ መከራን ተቀብሏል እናቱ የድዮቅልጥያኖስ ልጅ ማርታ ግን መከራውን እንዲታገሥ እንጂ በመከራ ዕናትና ብዛት ወደ ክህደት እንዳይመለስ ታበረታታው ነበር። እሱም ብዙ የሥጋ መከራን ታግሦ ቆይቶ በመጨረሻ በሰይፍ አንገቱ ተቆርጦ ሰማዕትነትን ተቀበለ። ሰማዕትነትን የተቀበለው ሚያዝያ 27 ቀን ነው።

<u>ዮሐንስ ዘስንሑት</u> ፡- የዮሐንስ ዘስንሑት ሥራ የበግ እረኝነት ነበር ። የዲዮቅልጥያኖስ አረማዊነትን ሲያውቅ ወደ መንፈሳዊ ተጋድሎ ገባ። ተጋድሎን የጀመረው አትሪብ በምትባል አገር ነው። በዚችው አገር ድምፅን ከፍ አድርጎ ስመክርስቶስን ሲጠራና ክርስቲያንነቱን ሲገልፅ የአህዛብ መኮንን አፉን ለጎመው። ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ብዙ የሥጋ መከራዎች ደርሰውበታል። ግንቦት ስምንት ቀን ሰማዕትነትን ተቀበለ።

ጰርሶቆስና ኬልቄዶን በተባሉ ክፍሎች የክርስቲያን ማሕበር ነበር። ከማህበረ ክርስቲያን ውስጥ አፎምያ አንዷ ናት። አፎምያ የሁለቱን ክፍሎች ክርስቲያኖች መሪ ሆነች። መሪነቷ መከራን በመታገሥና ከዲዮቅልጥያኖስ ከሐዲ ትእዛዝ በመውጣት ነው፣ አፎምያን ጨምሮ በኬልቄዶንና በጰርሶቆስ በሚገኙ ክርስቲያኖች ላይ ብዙ መከራ ደርሷል።

ከመከራው ክብደት ክርስቲያኖቹ ወደኋላ እንዳይሉ ቅድስት አፎምያ ግንባር ቀደም ሁና የሚደርስባትን የሥጋ መከራ በእኩቴት ተቀበለችው። ገናናዎቹን የዲያቅልጥያኖስ መኮንኖች አቸንፋ በኬልቄዶን በሰማዕትነት አረፈች

www.ethiopianorthodox.org

አባት እናቷም በድኗን ከኬልቄዶን ከተማ ሦስት ኪሎ ሜትር ያህል ወጣ ብሎ በሚገኘው ቀበሩት። ቅድስት አፎምያ በቤተክርስቲያን ትልቅ ሠፍራ ያላት ሰማዕት ናት።

<u>የጲላጦስ የዮሴፍና የኒቆዲሞስ ታሪክ</u>፦ ይህ ታሪክ የጻፈ የብህንሳው ኤጴስቆጶስ ህርያቆ ነው። ይህን ሲፅፍ የተነሳሳውም ታሪኩን ገማልያልና አብዮስ የተባሉ የአይሁድ የህግ ምሁራን ከፃፉት መፅሐፍ ስላገኘው እንደሆነ ያስረዳል።

አይሁድ ጲላጦስንና ሚስቱ አብሬክላን ለመግደል ማቀዳቸው የድርሰቱ መነሻ ነው። በርባን ደግሞ የግድያው ዘዴ እንዲያከናውን በመሀርይነቱ ይጠቀሙበት ነበር። በርባን ለዚሁ መጥፎ ተግባር እንዲሠለፍላቸው ሲፈልጉ ኢየሱስ ክርስቶስን እንዲሰቅልላቸው በርባንን በነፃ እንዲለቀቅልላቸው ጲላጦስን ስላስገደዱት መሆኑን በመመርኮዝ ነው።

ጲላጦስን ምንም እንኳ ሮማዊ ቢሆን በዕለተ ስቅለት ባየው አምላካዊ ተአምር አምኖ ከሚስቱና ከልጆቹ ጋር በመሆን ሌሊት እየሄደ በጌታ መቃብር ላይ ይፅልይ ነበር። በርባንን ክርስቶስን አሰቅለን አንተ ለሞት የሚያበቃ ወንጌል ፈፅመህ እያለ በነፃ እንድትለቀቅ አደረግን ስለዚህ የኛ ውለታ ለመመለስ የምትችለው ጲላጦስ ከቤተሰቡ ጋር ሌሊት ሌሊት በኢየሱስ መቃብር ላይ እየፀለየ ይገኛልና አንተ ራሱን ጨምረህ ሚስቱንና ልጆቹን ግደልልንና እኛም የቤቱን ንብረት እንዘርፋለን አሉት።

በርባን በእሥር ቤት ብዙ ዓመታት ስለማቀቀ ከእሥር ነፃ ቢወጣም በችግር ተቆራምዶ ስለነበር ከጲላጦስ ቤት ከሚዘረፈው ንብረት ተካፋይ ስለሚሆን ደስ አለው። በይበልጥ ደግሞ በርባን እንደ ይሁዳ ገንዘብ ወዳጅ ነበር። በርባን ስለታሰረባት ባልዋን ይሁዳ አባክህ ወንድሜን በአምላካዊ ኃይሉ ከእሥር እንዲያወጣው ኢየሱስን ለምነው እያለች ትወተውተው ነበር፣ ጌታችን ግን ይህን ለማድረግ ፈቃዱ አልነበረም፣እሱ የሚሆነው አስቀድሞ ያውቀዋልና። ገማልያል የአይሁድን ምክር ሰምቶ ጌታችንን ለገነዙት ዮሴፍና ኒቆዲሞስ ይህን ምሥጢር ነገራቸው። እነሱም ለጲላጦስ ነገሩት። ጲላጦስ በተንኮል የተነሱትን አይሁድ በሞት ቀጣ፣ በርባንም በስቅላት ቀጣው።

አይሁድ ግን አሁንም ገና ከክፋት አላረፉም ጲላጦስን ለመወንጀል ቆሙ፣ጲላጦስንም ከሰሱት። በዚያም በዚህም ብለውም ጲላጦስን ከቄሣር ጋር በማጣላት እንዲሰቀል አደረጉ፣ ጲላጦስም አንገቱን ተቆርጦ ሞተ።

<u>ጲስጢስ ፣አላጲስ፣አጋጲስና እናታቸው ሶፍያ፦</u>

በድንግ በመዋሥእትና በዝማሬ ስማቸው ገናና ሁኖ የሚነገር እነዚህ መስተጋድላት ሴቶች በዚሁ መፅሐፍም ታሪካቸው በሰፊው ተዘርዝሯል።

እናታቸው ቅደስት ሶፍያ ስትሆን እህታማሞቹ ቅዱሳት ደናግል ገና ለአካለመጠን ሳይደርሱ ነው በናታቸው ድጋፍ ሠጭነት ሰማዕታች የሆኑት። ሰማዕትነቱን የተቀበሉት አንድርያኖስ ከተባለው የሮም ንጉሥ ነው።

ጲስጢስ የአሥራ ሁለት ዓመት ልጅ፣አላጲስ የአሥር ዓመት ልጅ፣አጋጲስ የዘጠኝ ዓመት ልጅ ሁነው ሰማዕትነቱን ተቀበሉ። እናታቸው ቅደስት ሶፍያ ደግሞ እነሱን በሰማዕትነት ሸኝታ አረፈች። የአራቱ ቅዱሳት ሰማዕታት ዕለተ ዕረፍት ከነሐሴ አንድ ቀን እስከ ነሐሴ አራት ቀን በቅደም ተከተል በየዓመቱ ይታሰባል። ልዩ የስብሐተ ነግህ ቁመትም የዜማ ምሑራን ባሉባቸው አድባራት ይከናወናል።

<u>ቅድስት መክብዩና ሰባት ልጆቿ</u>

ቅድስት መክብዩ ትውልዷ ሮማዊት ስትሆን በእንፆኪያ ከተማ ትኖር ነበር። በዘመኑ አንጥዮስ የሚባል ንጉስ ሮም ይገዛ ነበር። ሰባት ልጆቿን ለሰማዕትነት አሳልፋ ቅድስት መክብዩ ተጋድሎዋን ፈፀመች። የዚህ ዓለም ሙሽሮች ሳትሆኑ የመንግሥተ ሰማያት ሙሽሮች ሁኑ በማለት መክብዩ ልጆቿን ሰማዕታት እንዲሆኑ አደረገች።

<u>ሐሩ ስጥፋሩስና ሁለት ቅዱሳት ሰማዕታት ሴቶች</u>

ሐሩስጥፋሩስ በመክስምያኖስ አማካይነት ነው ሰማዕነትን የተቀበለው። በመጀመርያ የመክስምያኖስ ባለሥልጣን ነበር፣ በክርስቶስ ማመኑ ከተሰማ ጀምሮ የተለያየ መከራ አደረሰበት። እሥርቤትም ከተተው በእሥር እያለ በውበታቸው ሴቶችን ያግባቡት ዘንድ ላከበት ሴቶቹ ሁለት ናቸው።

እነዚህ ሐሩስጥፋሩስን በውበታቸው ማርከው ወደ ዓለም እንዲመልሱት

www.ethiopianorthodox.org

የተሳኩ ነበሩ:: እነዚህ ሴቶች በፅናቱ ወደ ክርስቶስ ተመለሱ:: በጥብእት የተሞሉ መስተጋድላትም ሆኑ:: የነዚህ መስተጋድላት ሴቶች ስም አልተገለፀም ግን በሰማዕትነት ሙተዋል:: ሐሩስጥፋሩስ ነሐሴ 10 ቀን ሰማዕትነቱን ፈፅሞ ዐረፈ::

ባስሊቆስ ሰማዕት

ባስሊቆስ በሮማውያን ነገሥታት ከተገደሉ የመጨረሻ ሰማዕታት አንዱ ነው:: ባስሊቆስ የነበረበት አገር አልተጠቀሰም እሱ ለጣኦት አልሠግድም ብሎ በሰማዕትነት እንደሞተ ወድያው የሮም ነገሥታት ፍፃሜ ሆነ እነመክስምያኖስ ሙተው ቆስጠንጢኖስ ነግሷል::

ቅድስት ክርስጢና

የክርስጢና አባት ርባኖስ ይባላል ርባኖስ መኰንን ሲሆን ጣዖት አምላኪ ነበር:: የነገሥታት ልጆች ክርስጢናን ለማግባት በሽትድምድም ላይ ነበሩ:: አባቷ በበኩሉ በድንግልና ጣዖታትን እንድታገለግልለት ፍላጎቱ ነበር::

ክርስጢና በድንግልና የእግዚአብሔር አገልጋይ ሆነች:: ልታገለግላቸው የተመደበችባቸው ጣዖታትን ግን ከንቱነታቸውን መሠከረች በትዕግሥትም መከራን ተቀበለች ጣዖት የተሠራበትን ወርቅ እየቆራረጠች ለችግረኞት ሠጠች:: ሌላውን የጣዖት አካል ደግሞ ሠባበረች:: ይህን ስታደርግ ባሮቿ ለንጉሡ ባለመንግራቸው ንጉሡ ገደላቸው ቀጥሎ በክርስጢና ላይ የግርፋትና የመታሠር ቅጣትን ፈፀመባት::

አባቷ ክሐዲው ርቦናስ ሞተና ድዮስ ተተካ ድዮስም ክርስጢናን ብዙ መከራ አደረሰባት:: ዕርቃንዋን አውጥተው ሲገርፏት የተመለከቱ ወጣቶቹ ጓደኞቿ እንዴት ሰብአዊ ክብርዋን ትደፍራለህ እሷ ገና ሕፃን ናት አንተ ወረዳ ክብረቢስ መኰንን ነህ በማለት ስለዘለፉት ወድያውኑ በሠይፍ አስቆረጣቸው፣ የወጣቶቹ ሴቶች ቁጥር አሥራሁለት ነው::

ድዮስ የተባለውመኮንንም በዚሁ ማሕልሞተ ወድያው በቦታው ሦስተኛው መኮንን ሉልያኖስ ተተካ:: እሱምከሱበፊት እንደነበሩት ርባኖስና ድዮስከሐዲ ነበር:: ሦስቱንም መኳንንት አቸንፋ ክርስጢና በእባቦች ተነድፋ ሰማዕትነቷን ፈፀመች::

እንጣምስ ሰማዕት

እንጣምስ አይሁዳዊ ነው ከፈሪሳውያንም አንዱ ነበር:: አብያተ ክርስቲያናትን ለመዝጋት ወደ ደማስቆ ዘመተ በሰማዕቱ ቴዎድሮስ ስም የተሠራች ቤተክርስቲያንን አግኝቶ ሊያፈርሳት ተዘጋጀ በሱም መሪነት የቤተክርስቲያንዋ ንብረት ተመዘበረ::

እንጣምስ ከፈሪሳዊነቱም በተጨማሪ ባለሥልጣን ነበር በዚያ ሳይቆይ የክርስቲያኖቹን በእምነት መፅናት ተመልክቶ እሱም ክርስቲያን ሆነ በዚህ ምክንያት የዓረቦቹ ንጉሥ በአሞሬዎን ነገዶች አሳሳቢነት ለሰባት ወራት አሠረው:: እሱ ግን በሰማእትነት ለመሰለፍ ታጥቆ ተነሳ ብዙ ጊዜም ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ እየመሠከረ ኑሮ ነሐሴ 17 ቀን በሰማዕትነት ዐረፈ::

የመፅሐፉ መጨረሻ ሄሬኔዎስ የተባለው ጳጳስ ስለተቀበለው የሰማዕትነት መከራ ይተረካል:: ጳጳሱ ስርም በተባለው አገር ሰማዕትነትን ተቀበለ::

ዜና አበው

ዜና አበው በመባል የተሰየመው ይህ መጽሐፍ ብዙ የቤተ ክርስቲያን አባቶች የሠጡዋቸውን መንፈሳዊያን ምክሮች አሰባስቦ የያዘ ነው:: በዚህ መሠረት ቅዱስ እንጦንስን በሠጠው መንፈሳዊ ምክር ይጀምራል በተለይ አባእንጦንስ ስለመነኰሳት ብዙ ፅፏል:: ዓሣ ከባሕር ከወጣ ሕይወት አይኖረውም መነኩሴ ከገዳም ከወጣ መንፈሳዊ ሕይወቱ ይበላሻል የሚለው ምክሩ በዚሁ ጽሑፍ ይገኛል:: ሌላው የሱ ምክር ፈሪሃ እግዚአብሔር ተዘክሮ ሞት ከዐይነ ህሊናችን ሁል ጊዜ መጥፋት የለባቸውም ይላል::

አባ ዳንኤል

አባ ዳንኤል ለመነኰሴ ከአንድ ሰዓት በላይ እንዲተኛ አይፈቀድም ይላል:: ራሱ አባ ዳንኤል ከሃያአራት ሰዓት ውስጥ አንድ ሰዓት የማትሞላ የእንቅልፍ ጊዜ ነበረችው እንቅልፍን አንተ መጥፎ ባርያ ይኸውልህ በሥጋዬ ላይ እረፍበት በማለት ለጥቂት ጊዜ ይቀመጥ ነበር፣የቀረው ጊዜው ግን ቁሞ በመፀለይ ብቻ ያሳልፈውነበር:: ማንም ይሁን በምንኩስና ዓለም ውስጥ ካለ

www.ethiopianorthodox.org

ስእንቅልፍ ጊዜና ቦታ መስጠት የለበትም ይላል/አባ ዳንኤል/

ከአረጋውያን አንዱ የተናገረው ምክር እንዲህ ይላል "ከአራዊት ሁሉ አስፈሪ አንበሳ ነው ግን ሆዱን ለሞምላት ወዲያ ወዲህ ሲል በወጥመድ ይያዝና ሲደክም ሰዎች መጫወቻ ያደርጉታል። እንደዚሁ መነኮስም ነፍሱን ችላ ብሎ ቀኖናን ከተወ ሥጋውንም ከተከተለ ግርማው ይጠፋል መዘባበቻም የሆናል።

ሁለት እሀው መነሳት የገዳማቸውን የእጅ ሥራ ሸጠው ለአረጋውያን አባቶች ሆርከሕብስት ለመግዛት ሩቅ ሄዱ። ሲመለሱ ከአንድ ከተማ አደሩና አንዱ ድቀት አገኘው። ስለዚህ ለጓደኛው እኔ ድቀት ስላገኘኝ ወደ ገዳም አልመለስም ባለሁበት እንደወጣሁ እቀራለሁ አለው። ጓደኛው ግን እኔም እንዳተ ድቀት አግኝቶኛል ስለዚህ ወደገዳማችን ተመልሰን ንስሐ እንቀበል እንጂ እንደወጣን አንቅር አለውና ተመለሱ። ለአረጋውያን አባቶችም ውድቀታቸውን ተናግረው ንስሐ ገቡ፣ ከጥቂት ቀናት ብኋላ ከረአጋውያን ላንዱ ሳይበድል ለወንድሙ ፍቅር ሲል ንሥሐ ውስጥ ስለገባው መነኩሴ የበደለኛው ሐጢአት ተሰርዮአል የሚል አምላካዊ ድምፅ ተሰማው አረጋዊውም ሳይበድል ለወንድሙ ፍቅር ብሎ በደለኛ የመሰለውን መነኩሴ ስለበጎቹ ቤዛነት ራሱን የሠጠውን ክርስቶስን መሰልከው አለው።

አባ አርሳኒ ክሮም ነገሥታት ወገን እንደሆነ በቤተክርስቲያን ታሪክ ተመዝግቧል በምነና ወደ ግብፅ ስለ መጣ መቃርሳዊና አስቄጥሳዊ ከሚባሉ የምንኩስና ሕይወቶች የትኛውን እንደሚመርጥ ቢጠየቅ ባንድ ግዜ ከእግዚአብሔር ጋርና ከሰው ጋር ለመሆን አልችልም የእግዚአብሔር መንገድ አንዲት ናት የሰው መንገድ ግን የተሰያየ ነው ስለዚህም መቃርሳዊ ሕይወት በሕብረት ከኤዎች ጋር የሚኖርበት ስለሆነ አልፈልገውም አስቄጥሳዊ ሕይወት ብቻ ነው የምመርጠው ማለቱን የታሪክ መጻሕፍት ያስረዳሉ። አባ አርሳኒ በበረሀ በብሕትዉና ሳለ ክፉ በሽታ ያዘው በመንገድ ለይ ወድቆ እያለ በበረሀው አንድ መንገደኛ አየውና ትንሽ ለእስትንፋስ ማቆያ ምግብ ሠጠው እሱም ከዓለማዊ ሀብት ተስደፉ ለመመፅወት በመብቃቱ እግዚአብሔርን አመሰገነ።

አንድ መነኩሴ ወደ አባ ቴዎድሮስ ሄደና በምንኩስና ሕይወት ልዘልቅ አልችልም ምንኩስናው ከበደኝ ከአበው መነኩሳት ጋር መኖር አልተቻለኝም አለው አባ ቴዎድሮስ በብሕትውና ለብቻህ ኑር ብሎ መከረው እሱም በብሕትውና መኖርን ይዞ ለተወሰኑ ቀናት ቆየና ተመልሶ ወደ አባ ቴዎድሮስ መጣ። ብሕትውናውም ከበደኝ አለው አባ ቴዎድሮስ ከመነኩስክ ስንት ጊዜ ሆነህ ቢለው ስምንት ዓመት ነው ብሎ መለሰለት አባ ቴዎድሮስ ወንድሜ ሆይ እኔ ሰባ ዓመት ሙሉ በምንኩስና ሕይወት ኑሬአለሁ በዚሁም አንድም ቀን አላረፈፍኩም አንተ ግን በስምንት ዓመት ተሰለቸኸው ይህ ከሆነ ለምን መነኩስክ አሁንም ድካመ ሥጋን በፅናት አቸንፈው አለው። አንድ መነኩሴ ወደ አባ ባውሚን መጣና ያስህባት ጎጆ ለምን ክፍት ሆነች ቢለው ልሣናችን ክፉ እንዳይናገር እንድንዘጋ እንጂ ቤታችንን እንደንዘጋ አልታዘዝንም ብሎ መለሰለት።

የደብረ ቆዝምስ አባ ዮሴፍ ስላንድ ከውዳሴ ከንቱ የራቀና ራሱን የገዛ ሰው ያየውን ታሪክ እንደሚከተለው ይገልጻል። አንድ ከጥጥ ተሠርቶ ግማሹ በእሳት የተቃጠለ ልብስን የለበሰ ሰው ወደ ቤተ ክርስቲያን ሲገባ አየ ሰውየው ከታላላቅ የመንግሥት ቤተሰቦች የተወለደ ነው ግን ሰውየው በባርነት ለጌቶቻቸው ከሚገዙ ሰዎች አንዱ በመምሰልና ከባርነት አምልጦ የኰበለለ በመምሰል ታየ ። እሀው መነኮሳት ትሕትናውን አይተው ከነሱ ጋር ወደ ምኔታቸው እንዲሄድ ቢጠይቁት እኔ ነፃ ያልወጣሁ ባርያ ነኝ ጌታዬ በያገኘኝ ወደ ባርነት ሲመልሰኝ ይችላል አላቸው። እሐው ግን ይህን ሲል የቻለው ከምድራዊ ክብር ወደ ሰማያዊ ክብር መጣሁ አለማለቱ አስደሰታቸው።

<u>ከአባ ባስልዮስ ድርሳን የተወሰደና ከዓለም ትካዜ እንዲርቁ ለእሀው ምክር</u>:- ከእሀው አንዱ በትክክል ንሥሐን ለመግባት አልተቻለኝም አለ ለሱ የተሰጠው ምክር የፈያታዊ ዘየማንንና የመፀብሐዊውን ፈለግ ተከተል እነሱ በትክክል ንሥሐ ገብተዋልና ከአለም ትካዜም ራቅ የሚል ነበር የዓለም ትካዜ ምንድን ነው ብሎም ጠየቀ እግዚአብሔርን ከመፍራት የራቀ ሁሉ የዓለም ትካዜ ያገኘዋል አለው። ሰው ሁሉ ከኔ ይበልጣል የሚል መንፈስ በሕሊናው ያሳደረ

www.ethiopianorthodox.org

ሰው ከዓለም ትካዜ ርቋል። በዚህ ጊዜ ጌታችን ከኔ ተማሩ እኔ የዋህ ነኝ ልቤም ትሑት ነው ያለውን በሕይወታችን ሠርፆ ሲገባ የሚችለው ትሕትና የሠይጣንን ወጥመድ ይበጣጥሳልና ንጼትና ዐፀባ ደግሞ ዕሙናን ለሚወድ ሰው ገንዘቦቹ ናቸው።

አባ በራስዩል ህሊናህ ሁል ጊዜ ወደ መንግሥተ ሰማያት ይሁን አለ። ሌላው አረጋዊ ደግሞ ክብርንና ከንቱ ውዳሴን የምትንቅ ከሆነ ይህንን ከሚሹ ሰዎች ጋር ባለንጀራነት አይኑርህ ከደጋግ ሰዎች ከተጠጋህ በነሱ አማካይነት ወደ እግዚአብሔር ትቀርባለህ የሥጋ ጉስቍልና ያገኛቸውን ድሆች አይተህ ከነሱ አትራቅ አንተ የለበስከው ሥጋም ከነሱ ሥጋ የተለየ አይደለም። ሰዎች ቢሰድቡህና ቢያቃልሉህ መንፈሳዊ ጥበብ ያጠነክርሃል ስድባቸው ወደ ሕሊናህ ዘልቆ እንዳይገባ ያደርጋል ወፍራም ልብስ የለበሰ ሰው ብርድ እያንገበግበውም መንፈሱ ጠንካራ የሆነ ሰውም የሰዎች ስድብ አያበሳጨውም ሐሜትና ስድብ እጃቸውን ለሥራፈትነት ከሰጡ ስዎች ይመነጫል ይላል።

ሌላው አረጋዊ የሚከተለውን ምክር ያስተላልፋል፣ ሥራ ፈትነት /ዕርዐት/የጥፋት ምንጭ ነው። ትጋት ደግሞ የሕይወት በር ነው። ንብ በተፈጥሮ ትጉህ ነው። ከተበታተኑት አበቦች አሰባስቦ ግዙፉን ማር ይሠራል። እሱ ግን በጣም ትንሽ ነው የመንፈስ ትጋት ይኑርህ። ከተሰያዩ መንፈሳውያን መጻሕፍት ምስጢራትን ቀስመህ አእምሮህን በመንፈሳዉዊ እውቀት ልታገዝፋት ትችላለህ የመንፈሳዊነት ባለ ፀጋም ልትሆን ትችላለህ። በስንፍናህ የክርስቶስን አርዑተ መስቀል መሸከም አቅቶህ ወደ ዓለም ከተመለስክ ራስህ ነፍስህን ገደልካት፣ ከልብ ካጣጣምከው የክርስቶስ መስቀል ቀላል ነው ጣፋጭም ነው። ሰይጣንን የምትገድልበት የጦር መሳርያ ከታጠቅክ በኋላ የታጠቅከውን የጦር መሳርያ የትም ጥለህ ለጠላት እጅህን በገዛ ራስህ እንደሰጠህ እውቅ። በገዛ ራስህ ነፍስህን ገደልካት ሰይጣን ሰው ሁሉ እንዲጠፋ ይፈልጋል። እግዚአብሔር ግን ሁላችን እንድን ዘንድ ፈቀደልን።

ሰው ሆይ የዚህ ዓለም ሐዘን እያቸንፍህ ነፍስህን አሳልፈህ ለጠላት አትስጣት። ጠላት የተባለውም ተስፋ መቁረጥ ነው። ለስጋህ አታድላ፣ ስጋህ

የነፍስህ ገዳይ ናት እንጂ አዳኝህ አይደለችም። ሐዘንን ታገሳት ህሊናህን ከዓለም አርቀው፣ ካልሆነ ግን አለማዊው ህሊና ውድቀት ውስጥ ይጨምረሀል፡ ሁሉ ጊዜ እኔ ሰነፍ ነኝ ትሩፋትን ሳልሰራ ጊዜ አለፈ እያልክ ራስህን ውቀስ አምስት መክሊት ከጌታው ለአገልጋዩ ተሰጠ የተባለው የአምስቱ መክሊት ትርጉም፡- ሃይማኖት፣ፍርሐት፣መታገስ፣ተስፋና ፍቅር ናቸው። ይሁን እንጂ አራቱ የሃይማኖት ውጤቶች ናቸው። ሰው የስጋን ዕረፍት በማብዛት ከንቱ ውዳሴን በመውደድ ነፍሱን ከመርከብ አውጥቶ ወደ ባሕር ይጥላታል።

"ቂልቂምስ" የተባለጡ ከአበው መነኮሳት አንዱ እግዚአብሔርን የመፍራት ድምፅ የሌለው ሰው ሞተ ነፍስ የተቆራኘው ይሆናል ይልና መነኮሳትን ሲመክር መነኮስ የአስኬማውን ብርሃንና የጽድቅ ፍሬ በህይወቱ ለማየት ይችላል። ከዓለማዊ ሀብት ይሸሽ፣ ከዓለም የመሞትን ውጤት ለማየት የሚችለውም በዚህ ጊዜ ነው ወደ እግዚአብሔር መቅረቡ የሚረጋገጠው በዚህ ጊዜ ነው ይህን ካሟላ እግዚአብሔርን የማመስገን ጣዕም እየተለመደው ይሄዳል። ህሊናውም እየተስተካከለለት ይሄዳል። ስለዚህ ከእግዚአብሔር ረድኤት ላለመራቅ ፍላጎት ያለው መነኮስ ከክፉ ህሊና ልቡን ይጠብቅ፣ አስማዊ ፍላጎት ቢያጠቃውና ቢፈታተነው እንኳ ከእግዚአብሔር ጋር ባለው ቀረቤታ ሊያቸንፈው ይችላል። ከእግዚአብሔር ጋር ያለህን ቅርበት ለማስቀረት ዓለም በሁለት መንገድ ይመጣብሀል መንገዶቹም ውዳሴ ከንቱና ለብስጭት የሚጋብዝ ተግባር ናቸው። የነዚህ ሁለት የፈተና መንገዶች መፍትሔ ግን ከእግዚአብሔር ባለው ግንኙነት የታነጸ ትዕግስት ነው........."።

ጌርሎስ የተባለው አባት ቅዱስ ጴጥሮስ ሁሉን ትተን ተከተልንህ ያለውን ሲተረጉም ገንዘብን ብቻ መተው ሳይሆን ፍትወትን ማቸነፍ ሌሎችንም ዓለማዊ አስተሳሰቦችን ጨርሶ ማስወገድ ነው ብሏል። ሌላው አረጋዊ ደግሞ የምንኩስና ገንዘቦች ድህነትና ሐዘን ናቸው ይላል። ከዚህም አያይዞ ማንም ሰው ሐጢአተኛ ነኝ ማለት አለበት እንጂ ብቃት አለኝ ማለት በሕሊናው አይቀረጽ በፈፀመው ድካም እግዚአብሔርን አገለገልኩ አይበል ይላል።

www.ethiopianorthodox.org

አባ ይስሐቅ ካስቀመጣቸው መንፈሳውያን ምዕዳኖች የሚከተሉት ይገኙባቸዋል። በአካሄድህ ለሰዎች የከበድክ አትሁን ግልጽ ሁን እንጂ የተናቅህም ሁን በዚህ ሕይወትህን ከመራህ በሕሊናህ የእግዚአብሔርን ምስጋና ታያለህ ከዚህም ተያይዞ በልቡናህ ትህትና ይበቅላል ትሑት በመሆንህ ሰዎች ባቃለሉህና በናቁህ ቁጥር በእግዚአብሔር ዘንድ ክብርህ ይበዛል እግዚአብሔር ክብሩን ያወርስሀል እንደበትን መቆጠብ ብቻ ልብን እያነቃውም ከእግዝአብሔር ዘንድም አያደርሰውም ትዕግስቱ ሥጋን በሚገዛ የሥራ እንስቅስቃሴ ሲከናወን ነው መንፈሳዊነት የሚስተካከለው፤

ትዕግስት የሌለው ፈተና ከጥቅሙ ይልቅ ጉዳቱ ያመዝናል ትዕግሥት ሐዘንን ያስወግዳል ደግነትና ፈተና አይለያዩም አበረው የሚከሰቱ ናቸው ከፈተና የሚሸሽ ከደግነትም ይርቃል ደግነትን የሚወልደው ፈተና ነውና ፈተናን መታገሥ ወደ ትሕትና ያደርሳል። ትህትና ከሌለን ከእግዚአብሔር ፊት ልንቆም አንችልም ማንም ሰው ከትሕትና ከተለየ በላዩ ላይ የተዕቢት መንፈስ ያድርበታል። በመላ ዘመንህ የክርስቶስን መስቀል ትምህርቱንና መስቀሉን እያስታወስክ የእግዚአብሔርን መንገድ ተከተል።

እግዚአብሔርን በመፍራት የታሠረች ነፍስ ፈተናን አትፈራም ጳውሎስ ከክርስቶስ ጋር ከታመምን ከደስታው ተካፋዮች እንሆናለን ብሏል።የመነኩሴ የጦር መሣሪያዎች የዋህነት ትሕትና ድሀ መሆን /ድሕነት/ና ትዕግሥት ናቸው። እነዚህን ገንዘብ አድርጎ መነኩሴ ከተንቀሳቀሰ ከንቱ ውዳሴ ስንፍና ፍትወት የመሳሰሉት ሁሉ ይቸነፋሉታል መነኩሴ ራሱን ከሁሉ በታች የሆንኩ ኢያምንት ነኝ በማለት ራሱን ይግዛ ለእንግዴ ሰብአዊ ክብሩ ይጠብቁለታል እኔን ግን ከሰው አይቆጥሩኝም....... አይበል ይህን ካለ ግን ቀስበቀስ ወደ ሠይጣን ወጥመድ እየገባ መሆኑን ያስታውስ። መርከብ ቀዛፊ ለመርከቧ እንቅስቃሴ ከሚያገለግሉ መሣርያዎች አንዷ ከጎደለችው ውቅያኖስ ለማቋረጥ ተስኖት ከማሕል ይቀራል። ከላይ ከተጠቀሱት የመንኩስና መሣርያኖዎች አንዷ ከጎደለች መነኩስ የሠይጣን ባሕር ከሆነው ከዚህ ዓለም ለማምለጥ አይችልም።

ስጋ የነፍስ ክዳን ነው። ሥጋህን በምግባረ ሐጢአት ካሳደፍከው ሞተነፍስን ታመጣለህ ስላንተ ክርስቶስን በመስቀል ሞትን ገድሎታል አንተ ሐጢአት ከሠራህ ግን የተገደለው ሐጢአት ይነሳብሃል ይገድለሃልም በተቀደሰች ነፍስ ላይ መንፈስ ቅዱስ ያድራል በረከሰች ነፍስ ላይ ደግሞ ሠይጣን ያድራል የደግሰው ነፍስ ሁልጊዜ በእግዚአብሔር እጅ ናት።

አስቀድመህ ማንነትህን በመንፈሳዊ ሥነ ምግባር ገሥፅ ከዚያ በኋላ ነው ባለንጀራህን ለመገሠጽ የምትችለው። ከእግዚአብሔር እንድትርቅ የሚያደርግህ ትዕቢት ነው እግዚአብሔር በአዳም ልብ ክፋትን አልፈጠረም ደግነትን እንጂ የሠይጣን ፈቃድ በፈፀመ ጊዜ ግን ሠይጣን ክፋትን በልቡ ውስጥ ጨመረ ክፋት እንደ መርዝ ሆኖ በአዳም ልብ ተጨመረ በጥበብ መታመን አይገባንም ሁሉን ለእግዚአብሔር እንተወው።

ማጥ የበዛበት የዐቀበት መንገድን ለመውጣት ሰው ከባድ ጥረትና ትዕግሥትን ማድረግ አለበት ካልሆነ ግን የኋሊት በመንሸራተት በሕይወቱ ላይ አደጋ ሊጋረጥበት ይችላል የሚደቀንበትን የዓለም ፈተና የማይታገሥ ሰውም የነፍስ አደጋ ይጋረጥበታል።

አባ መቃርስ ለክርስቲያኖች ካሳለፉቸው መልእክቶች የሚከተሉትን እንመለከት ቀኑ ሳይመሽ ብርሃኑ እንደልብ ወድያ ወዲህ ለማለት በሚያስችል ጊዜ መንፈሳዊ ተግባራችንን እናከናውን ካልሆነ ግን ቀኑ አልፎ ቢጨልምብንና እንደበታችን ታሥሮ ባዶ እጃችን እያለን ተነሱ ብንባል ዋጋ ቢስ የሆነ ፀፀት ያቃጥለናል ከሁሉ የበለጠ ተዘክሮነዳያን ነው። ህሊናችን እግዚአብሔርን ሳያሳዝን እንዲት ሰዓት እንኳ ለመጨረስ አይችልም ለጠላት አሳለፈው የሚሠጡት ትዕቢትና ትዝሕርት ከላያችን አይወርዱም። ተሸክመናቸው እንኖራለን ከባድ የነፍስ ሸክሞች ናቸው እነሱን ከላዩ ላይ አውልቆ የጣለ ሰው ደስተኛ እና ሁል ጊዜ ከእግዚአብሔር ጋር ነውና። አሁን ለብሰነው ያለው ሥጋ ፈራሽ በሰባሽ ነው ነፍስ እስክትለየው ድረስ ብቻ ጊዜያዊ ሕይወት አለው። ዘለዓለማዊው አካል በትንሣኤ ጊዜ የምንለብሰው አካል ነው ነፍስ ከሥጋ ስትለይ መሬት የሆነው ሥጋችን ወደ መሬት ይጣላል ጆሮ መስማቱን ዐይን

www.ethiopianorthodox.org

ማየቱንና ማልቀሱን ያቆማል ለስላሳው ምላስ ይደርቃል ጉረሮ ይዘጋል።

ሰው የመላእክት ጓደኛነትን የተሠጠው ፍጡር ነው ግን ከነሱ ጋር በሕሊናው እየተገናኘ እግዚአብሔርን የማመስገን ማእድ ተካፋይ እንዳይሆን ሀጢአት እጅ እግሩን ያሰረዋል ሥጋና ደም መንግሥተ ሰማያትን አያገባም የእግዚአብሔርን የማመስገን ማዕድ ተካፋይ እንዳይሆን ሀጢአት እጅ እግሩን ያስርዋል ሥጋና ደም መንግሥተ ሰማያትን አያስገባም የእግዚአብሔርን ፍቅር ለማጣጣም ነውረ ነፍስን ማራቅ ያስፈልጋል። ወይም ዘንግተን ምግበ ሥጋን አንተወውም ምግበነፍን ግን እንዘነጋው አለን። ከዚህም የተነሳ ሩጫው ለሥጋ ብቻ ሁኖ መቅረት የለበትም ለዘለዓለማዊው ሕይወትም ሩጫ ያስፈልጋል። ሞተ ሥጋ ሳይቀድመን ወደ እግዚአብሔር የሚወስደንን እንከተል በኃጢአት የተዘጋብንን ወደ እግዚአብሔር በንሥሐ ቁልፍ እንድንከፍት ቁልፉ በያንዳንዳችን እጅ ነው። በዚህ ምድር የምናከማቸው ንበረት በኋላ አፍ አውጥቶ ያለ አግባብ አሥር አስቀመጠኝ ብሎ ይከሰናል።

ብዙ ንበረትን በዓለም የሚተው ለቀሪ ዘመዶቹ ጠንቅ ይሆናል። ለኔ ለኔ በማለት እርስበርሳቸው እንዲባሉ ያደርጋቸዋልና። ይህ የመጀመርያው የሀጢአት መግለጫው ነው። ክርስቲያን ከሆንክ በንሥሐ ወደ እግዚአብሔር ግባ መንገዱ እጅግ ቅርብ ነው የኃጢአት ሥርየት የሆነውን ሥጋውንና ደሙን ኢየሱስ ክርስቶስ ሠጥቶናል የእግዚአብሔር ምሕረት ከሐጢአታችን ይበልጣል የምግባረ ዕድቅ ቤታችንን ዘግተን በጨለመው የሐጢአት ቤት በግዛራሳችን ታስረን አንኑር።

ክርስቲያን ሆይ ከክረምት ብርድ ትድን ዘንድ የተራቆቱትን አልብስ ወደ ንሥሐም ሩጥ ቤትሕን አድስ ነፋስ ከሚበትነውና ጎርፍ ከሚወስደው ቤት ውጣ፣ ከላይህ ላይ እንዳይወድቅብሕም ከሱ ወጥተህ ሽሽ። ኢየሱስ ክርስቶስ በፍርድ ወንበር በተቀመጠ ጊዜ እኛን ሽፍቶቹን "ከነምግባራቸው ጋር አቅርቡአቸው" በማለት በፊቱ ያቆመናል ዘለዓለማዊ የቅጣት ፍርድንም በኛ ላይ ይፈርዳል። በዚህ ዓለም እግዝአብሔርን ያገለገሉ ጻድቃን ከመላእክት ጋር ምሥጋናን ሲያቀርቡ ስናይ ያን ጊዜ ምን ይሰማን ይሆን?"

በደብረሲና ከሚኖሩ አበው መነኮሳት የተሠጠ መልእክት "ወንድሞች ሆይ ወደ ሚያቃጥል ቦታ ከመወርወራችን አስቀድሞ እናልቅስ የንሥሐ ልቅሶ እናልቅስ የእግዚአብሔር ምህረት ብዙ ነው የዚህ ዓለም ደስታ ይቅርብን ወደ እግዚአብሔር አያቀርብምና"

ከአባ ጳኩሚስ ከተሠጠው ምእዳን "ጎድጓዳ መሬት ከሚዘንመው ዝናም ውሃን አቁሮ ያስቀራል ትዕግሥተኛ ሰው ደግሞ ከተሠነዘርበት ፈተና ትዕግሥትን አቁሮ ፀጋ እግዚአብሔርን ያስቀራል"።

አባ ማርቆስ የሚባል መነኩሴ በዮርዳኖስ በረሀ ይኖር ነበረ በብሕትውና ስድሳ ዓመት ኑሯል። ሌት ተቀን በመሥራት አትክልትን በብዛት ተክለ በውጤቱ ዐቅመ ደካሞችን በመመገብ ጊዜውን ያሳልፍ ነበር። ምናልባት በአትክልቱ የሚመገበው ይኖረው ኑሮ ካልሆነ ምንም እህል ሲቀምስ ስለማይታይ ስዎች መልአክ እንጂ ሰው አይደለም ይሉ ነበር። የብሕትውናውን ዕናት ሰምተው ምዕዋት ተቀበሰን አሉት፣ እሱ ግን በድካሜ የማገኛው ይበቃኛል" አላቸው።

አባ ብልያገላ የሚከተለውን ታሪክ ያሳያል "ብዙ ሰዎች ከተለያየ አገር የመጡ የተሳፈሩበት መርከብ ብዙ ተጉዞ ከትልቅ ባህር ማህል ሲደርስ አልንቀሳቀስ ብሎ ቆመ ክርስቲያኖች የሆኑና በሌላም እምነት ያሉ ወደ እግዚአብሔር ጮኹ ሀጢአታቸውንም ተናዘዙ ከዚህ ማህል አንዲት ሴት ተገኘች ስሟ ማርያም ይባላል የፈፀመችውን ጥፋት በንሥሐ ለኔ ገለፀች ድርጊቱም እንደ ሚከተለው ነው ሁለት ልጆችን እንደወለደኩ ባሌ ሞተ። አንድ ፈሪሳዊ ጎረቤት ነበረኝ እሱን እንዲያገባኝ ጠየቅሁት እሱ ግን ልጆች ያሏትን ሴት አላገባም አለኝ። እነዚህ ልጆች ለጋብቻ እንቅፋት እንደሆኑኝ ስለተረዳሁ ሁለቱን ሕፃናት ልጆቼ በድብቅ አርጄ ማንም ሳያየኝ በሌሊት ከሰዋራ ቦታ ቀበርኳቸው ምንም ልጅ ከቤቴ የለም ስለዚህ ልታገባኝ ትችላለህ አልኩት። አሁንም ፈሪሳዊው ጎረቤቴ ሕያው እግዚአብሔር ይጠብቀኝ አንቺን አላገባም አለኝ እኔም አድራጎቴ ታውቆ እንዳልያዝ አገሬን ትቼ በሽሽት ላይ ነኝ" አለች።

አንድ አረጋዊ አባት /ክአበው አንዱ/ በአንፆኪያ የሚኖር አንድ ሰው

www.ethiopianorthodox.org

ሦስት መቶ ሰዎችን የመሸከም ዐቅም ያላት መርከብን ሠራ። እቺ መርከብ ለመንቀሳቀስ እንዳትችል ጠንቋዮች /የሟርት ሰዎች/ ተንኮልን ሠሩ መርከቧ ከቆመችበት አልንቀሳቀስ አለች። በዚሁም ሁለት ሣምንት ሙሉ ሰነበተች።

መርከቧን ያሠራው የመርከብ ዐለቃ መከራው አልሳካለት ሲል በጣም አዘነ ነገሩ አዲስ ነገር ስለሆነበትም ግራ ተጋባ። የሚያደርገውን ሲያጣም ሰውየው /የመርከቧ ባለቤት /ወደኔ መጣ ችግሩንም ገለፀልኝ እኔም የሥራይ ነገር ያለበት መሆኑን ተረድቼ መርከቧ ካለችበት ድረስ ከአሐው መነኮሳት ጋር ሄድንና ስመ እግዚአብሔርን ደጋግመን እየጠራን ፀለይን በመጨረሻም በስመአብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ በማለት ወደ መርከቧ አማተብን መርከቧም ለመንቀሳቀስ ቻለች ብሏል።

አባ ጊዮርጊስ የተባለ መናኒ ከሚኖርበት ገዳም ዙርያ የአሳማ መንጋዎች ይኖሩ ነበር ሁለት አንበሶች አሰማዎቹን ለመብላት ሲመጡ አየና አባረራቸው አንበሶቹም እንደውሻ ሸሹለት።

አበው የሚከተለውን ታሪክ አስቀምጠውልናል • ሦስት አሐው ለመነፈሳዊ ተልእኮ ከዓለም ለመለየት ወሰኑ የአገልግሎት ዓይነቶችንም በተለየየ መንገድ መረጡ። አንደኛው የሚራሩ ብፁዓን ናቸው የእግዚአብሔር ልጆች ይባላሉና በሚለው ተመርቶ የተጣሉትን ሰዎች ማሥታረቅን ተግባሩ እንዲያደርግ ወሰነ፣ሁለተኛው በሽተኞችን ለማገልግል ወሰነ፣ ሦስተኛው በገዳም ከማንም ተለይቶ በብሕትውና ለመኖር ወሰነ። በመካከላቸውም የኔ ውሳኔ ይበልጣል የኔ ይበልጣል ማለት ተከሰተና ሐሳባቸውን ለመግለፅ ወዳንድ አረጋዊ አባት ሄዱና ያሰቡትን ገለፁለት የትኛው እንደሚሻል ይገልጻላቸው ዘንድም አሳሰቡት።አረጋዊውም በፅዋ ውሃ ቀድቶ ውሃውን እያነቃነቁ ምስላቸውን በውሃው እንዲመለከቱ አዘዛቸው። ውሃው እያነቃነቁ እንዳያስተምጡት አዘዛቸው ውሃው ከመነቃነቁ ሲያርፍ ጠራ ምስላቸውንም በጠራው ውሃ ለመመልከት ቻሉ። አረጋዊውም ሕሊናው ለእግዙአብሔር የሠጠና ያነፃ ሁሉ ኀጢአቱን ያያል ህሊናው ከእግዚአብሔር ያልራቀና በዓለም የተዘፈቀ ሰው ግን የራሱን ሐጢአት ሊመለከትና ሊያይ አይችልም አላቸው።

ከዚህም እያይዞ አረጋዊው ልጆቼ ሆይ ካላቹሁበት ሁናችሁ ህሊናችሁን ሰብስቡ ከዓለም እንደምትለዩም አስተውሉ በአካለ ሥጋ እያላችሁም ሞትን አስቡ ከዳግም ሞት ለመዳንም ጥረት አድርጉ እግዚአብሔርን ለማገልገል ሥጋችሁን አድክሙ ሐላፊውን ዓለም ተውት ፍትወትን እቸንፉ ጸሎትን አዘውትሩ ህሊናችሁ ይፀና ዘንድ ታገሡ እነዚህን በማለፍ መንግሥተ ሰማያት እንደሚጠብቃችሁ ተስፋ አድርጉ በማለት መከራቸው።

ዮሐንስ ሐፂር ወዳንድ መንፈሳዊ አባት ሄደና ነፍሴን ለማገልገል እችል ዘንድ ሥጋዬን የምገዛበት መንገድ አሳየኝ አለው። አረጋዊው አባትም ደረቅ እንጨት ተክሉ ይህን ደረቅ ዕንጨት ሳታቋርጥ ውሃ አጠጥተህ እንዲለመልም አድርገው አለው። ውሃ የሚቀዳበት ቦታ የግማሽ ቀን መንገድ ያስኬዳል ዮሐንስ ሐፂር የተተከለውን ደረቅ ዕንጨት አንድቀንም ሣያቋርጥ የግማሽ ቀኑን ጉዞ እየተጓዘ ውሃን ተሸክሞ በማጠጣት ለሦስት ዓመት ቀጠለ። ደረቁ ዕንጨትም በሦስተኛው ዓመቱ ለመለመ ፍሬም አፈራ አረጋዊው አባትም ከፍሬው ወስዶ ለቤተክርስቲያን ምዕመናን ዐደላቸው በዚህ በሥጋ ድካም ከተገኘው ፍሬ መካፈል በረከት ያስገኛል አላቸው። ይህ ዮሐንስ ሐፂር ወደ እግዚአብሔር የምታስገባ በር ትሕትና ናት ብሏል። አበውም በዚችው ወደ መንግሥተ ሰማያት ይገባሉ ብሏል።

አባ አብሳርዮስ ትሕትና ከሁሉ የበላይ ናት። በአስተሳሰብሕና በሕሊናህ ከሰው እበልጣለሁ ብዙ እውቀት አለኝ አትበል ብዙ ምሥጋናም ለእግዚአብሔር በማቅረብ እገዛለሁ አትበል ለእግዚአብሔር ፀጋ ራስህን ገዢ አድርግ ለትእዛዙም ዕልፈኑት በሌለበት ትሕትና ተገዛ ትዕቢትና ትዝሕርት አይደርብህ ከቆምክበት እንዳትወድቅ ተጠንቀቅ ተጠበቅም የሰው ከንቱ ውዳሴና ክብር ለጥፋት ያጋልጣል በእግዚአብሔር ዘንድ የሚከብር በሰው ዘንድ ትሑት የሆነው ብቻ ነው።

አንዱ አባት ሌላው አባት በተባሕትዎ ወደ ሚኖርበት በዐት ሄደና ወርሐ ያም ዛሬ ገባ አለው። አረጋዊው አባት ሲመልስም በእውነት እልሀለሁ ብሕትውና ከጀመርኩ አምሳ ሦስት ዓመቱ ነው። በዚሁ ዘመን ያም መቼ

www.ethiopianorthodox.org

እንደሚወጣ አስታውሼ አላውቅም ሲል መሰሰለት።

አንድ አረጋዊ አባት እንዲህ አለ " በሐጢአት የተጠመደ ሰው በውሻ ይመስላል እርያ አሳማ ተኩላ የተሰጣቸውን ሥርዐት ይከተላሉ በእግዙአብሔር አምሳል የተፈጠረ ሰው ግን ሥርዐቱን አልጠበቀም በኃጢአት ሥጋውን የጠመደ ሰው ወዮለት እሱ እንደ ውሻ ነውና በሬ ከታረደበት ቦታ የመጣ ውሻ ሰዎቹ ሥጋውን እንዳይበላባቸው ሲያባርሩት ትንሽ ሽሽት ይልና ወድያው እያነፈነፈ ይመስላል በሚደርስበትም የብዙ ሰው የዱንጋይ ናዳ ሲሞት ይችላል። በሀጢአት የተጠመደ ሰውም ቢመክሩት ሳይመለስ በሐጢአት እንደ ተበከለ ይሞታል።

ካንድ አረጋዊ አጠገብ አንድ ጎልማሳ ይኖር ነበር። ይህ ጎልማሳ አረጋዊው ሰው ዘወትር በጾምና በጸሎት ሲጠመድ ያየዋል እሱ ግን በዚሁ አልተጠመደም ከሰው ብቻ ተገልሏል። አረጋዊውንም ሁል ጊዜ በጾምና በጸሎት መጠመድ ትዕቢተኛ እንድትሆን ያደርጋል አለው። አረጋዊውም ስንፍና ትሕትናን የሚያመጣ ከሆነ ከመዝሙረ ዳዊት ልመናዬን /ሥእለቴን/ተመልከት ብዙ ታምሜአለሁና ኃጢአትዬንም አቃልልኝ ለምን አለ በሌላም ለበደለኛ ሰውና በእግዚአብሔር ፊት ሐጢአት ለሠራ ሰው ነፍሱን ከደስታ መለየት ይገባዋል ተብሎ ለምን ተፃፈ ሲል መለሰለት።

አንድ መናኝ ወደ አባ ስልዋኖስ ዘንድ ሄዶ ሊያጠፋኝ የሚፈልግና ሆነ ብሎ የሚከታተለኝ ጠላት አለብኝ ከመሠርዮች ዘንድ እየሄደም እንዲገድሉኝ ይለምናቸዋል እኔም ወደ መኰንን ልኬ ሰው እፈልጋለሁ አለው። አባ ስልዋኖስ በዚህ የእግዙአብሔር ትክክለኛውን መንገድ ተከተል አለውና የሕብረት ጸሎት ለማድረግ አቡነ ዘበሰማያት እየደገሙ ይጸልዩ ጀመር። በርጋታ እየጸለዩም በደላችንን ይቅር በለን ከሚለው ሲደርሱ እኛም የበደሉንን ይቅር እንድንል ከሚል ሲደርሱ ይህንንማ አንበል አሉ። ስልዋኖስ ይህንን እያወቅህ መኰንኑ እንዲበቀልልህ ከሆነማ ካንተ ጋር አልፀልይም አለው በዚህ ጊዜ መናኙ ስሕተቱን ተረዳ ያባቶችንም መንፈሳዊውን ትዕግሥት ለመከተል ወሰነ ወደ መኮንን የመሄድ እቅዱንም ሠረዘ።

ኤጲፋንዮስ የተባለው ኤጲስቆጶስ /የቆጵሮሱ ይሁን ሌላ አልታወቀም/" የመምቻ ጊዜው ሲደርስ "በኋላኛው ዓለም ደስትኞች ትሆኑ ዘንድ የዚህን ዓለም ንብረት አትውደዱ የመንፈስ ዕረፍትና ደስታ በገንዘብ አይገኝምና የሠይጣን በሽታ በናንተ ላይ እንዳይፀናም ባለንጀሮቻችሁን አትሙ..... የእግዚአብሔርን ስም በማስታስም ልቡናችሀን እንቁ"አለ ።

አባ ፌቶን የሚከተለውን ምክር ያስተላልፋል "ሠይጣን ነትለህ ትጥለው ዘንድ ከፈለግህ ከዝሙት ተጠበቅ አፍህንም ከሐሜት ጠብቅ ሰውንም አትስደብ ሁል ጊዜ ፀልይ በሕሊናህም ዘምር ይህ የጤና መጠጊያ ይሆንልሀል። ነፍስህን አሳልፈህ ለሌላ ከሠጠህ ግን መላእክት ይርቁህና ብቻህ ቀርተህ በጠላት እጅ ትወድቃለህ ረዳት እንደሌለህ በመረዳትም በጠላት እጅ ትወድቃለህ ረዳት እንደሌለህ በመረዳትም ጠላት ወርውሮ ይጥልሀል።

ከአሐው መነኮሳት አንዱ ከአሮጊት እናቱ ጋር ሲጓዝ ከአንድ ትልቅ ወንዝ ደረሰ። እናቱ ከማርጀቷ የተነሳ ወንዙ ለመሻገር አልቻለችም። ይህ መነኩሴ ልጅዋ እጁን በነጠላው ጠቀለለና እናቱን ተሸክሞ አሻገራት። እናቱ ወንዙን ከተሻገረች በኋላ ልጄ ሆይ ለምን እጅህን በጨርቅ ጠቀለልከ ብትለው "የሴቶች ሥጋ እሳት ነው ያንቺን ሥጋ በመንካቴ ሌሎች ሴቶች ትዝ እንዳይሉኝ ብዬ ነው"አላት።

አባ ሣሙኤል ለአባ ቀስያኖስ የሚከተለውን ምዕዳን አስተላለፈ፡- " ሕሊናችንን አእምሮ ካላቸው መንፈሳውያን አባቶች ልንደብቅ አይገባንም ይሁን እንጂ አረጋውያን መንፈሳውያን የምንላቸው በዕድሜ ስለገፉና ስለሸበቱ አይደለም በዕድሜ ባይገፉም በቅዱሳት መጻሕፍት የታነፁ ብዙ መንፈሳውያን ልናገኝ እንችላለን። ብዙዎች ወንድሞች በምንኩስና ለብዙ ዓመታት መኖራቸውንና ማርጀታቸውን ተመልክተው ምክር ለመቀል ሄደው በነሱ ተሰናክለው ወደ አለም ተመልሰዋል።"

ይህ መፅሐፍ ዜና አበው በመባል ተሰይሟል ይህ በማለት ነው ፅሑፉ የሚጀምረው ፓትሮሎጊ ለሚለው የውጭ ቋንቋ ዜና አበው ሊተካው እንደሚችል ደግሞ የሚናገሩ አሉ። በይዘቱ በርግጥ ሃይማኖተ አበው /ፓትሮሎጊያ/ ሊወክል ይችላል ምክንያቱም ምሥጢረ ሥላሴንና ምሥጢረ

www.ethiopianorthodox.org

ሥጋዊን የሚተነትን ከመሆኑም በላይ የቅዱሳት መጻሕፍትን ምሥጢር የሚገለፅበት ነውና።

ይሁን እንጂ የሃማኖተ አበው ንባቦች የተጠቀሱባቸው መጻሕፍት ባገራችን ካለመኖራቸው በተጨማሪ መጻሕፍቱ የሚገኙበት አገርም ለመጥቀስ አይቻልም። አትናቴዎስ እንዲህ አለ ቄርሎስ እንዲህ አለ...... መፅሐፉ ይላል እንጂ ቃላቱ ከየትኛው መፅሐፍ እንደተወሰዱ የሚገልጽ ምልክት የለውም። ከዚህም በላይ ስያሜው ፓትርሎጊያን አይወክልም መሆን ያለበትና ፓትርሎጊን መወከል ያለበት ዜና አበው የሚለው ቃል ነው።

ይህ ዜና አበው ተብሎ የተሠየመው መፅሐፍ ግን ገዳማውያን መናንያን ይህን ዓለም እንዴት መዋጋት እንዳለባቸው አሐው መነኮሳት በጸሎት በጾም በትሕትናና በትዕግሥት ከረቂቃን መናፍስት ጋር መዋጋትና ማሸነፍ እንዳለባቸው የሚመክር እንጂ ወደ ምሥጢረ መጻሕፍት ዘልቆ የሚገባ አይደለም።

የዚህ መፅሐፍ አዘጋጂዎች ኢትዮጵያውያን ይሁኑ ወይም ከውጭ የተገለበጠ የታወቀ ነገር የለም። ከሌላ የግእዝ መፅሐፍ በሰማንያ አምስት ዓመተ ምሕረት ተገልብጦ እንደተጠናቀቀ በስተመጨረሻው የሠፈረው ማስረጃ ያስረዳል ገበታው የዕንጨት ሁኖ ባዲስ የዓረብ ቆዳ ተውቦ ተደጉሷል።

ጊዮርጊስ ወልደአሚድ

ጊዮርጊስ ወልደአሚድ በ13ኛው ክ/ዘመን የነበረ ግብፃዊ ነው። ይህን መፅሐፍ በብሉይ ኪዳን ተመረኩዞ የዓለምን ታሪክ ዕፎበታል። የመፅሐፉ መግቢያ ከብዙ መፃሕፍት አሰባስቦ ሊፅፈው መቻሉን ያስረዳል። ከዘመነ ሐዲስም የብዙ ነገሥታትና ጳጳሳት ታሪክን መዝግቧል።

ስለዓለም አፈጣጠር ማንም አያውቅም የሚሉ እንዳሉ ከጠቀሰ በኋላ ለነሱ መልስ በየደረጃው ያስቀምጣል፣ ለዘመናት አፈጣጠርም እንዲሁ የአምስቱን መፃሕፍተ ሙሴ ታሪክ ባጭሩ ያስቀምጣል።

ቃየል አቤልን ከገደለ በኋላ በዚች ምድር መቀመጥን ስለጀመረ ከሱ የልጅልጆች ዘፈንን መደሻ መሥራትንና ሌላም የእጅ ሥራ እንደፈለሰፉ ያስረዳል። በሱ አባባል አዳም ሴትን ብቻ በነጠላ ወልዶ ቀጥሎ ግን መንታ እየሆኑ ሰላሳ ወንዶችንና ሰላሳ ሴቶችን መውለዱን ይገልፃል።

አዳም የመሞቻ ጊዜው ሲደርስ ልጆቹን ከደብር ቅዱስ ወጥተው

ወደዚች የተረገመች ምድር እንዳይወርዱ አዟቸው ነበር። ከቃየል ዘሮች ጋር እንዳይቀላቀሉም አስጠንቅቆአቸው ነበር። አዳም የሞተው በወርሐ ሚያዝያ ነው፣ በመዛግብት ዋሻ በብሔረ ሕያዋንም ተቀበረ።

ገነት ከምድር ወደላይ 15 ክንድ ከፍ ትላለች፣ በደብር ቅዱስ የሚኖሩ ሁሉ ከዛፍ ፍሬ ብቻ ይመገባሉ። ቃየልና ዘሮቹ ደግሞ ከምድር ፍሬ ይመገቡ ነበር። ይኸውም ራሳቸው እየዘሩ ነው፣ ቀሪጦን የተባለውን ታሪክ ጸሐፊ በመጥቀስ ሴት በእብራይስጢ ፊደል መፃፍ ጀመረ ይላል። ከታሪክ መዛግብት የአዳም ልጆች በሦርያ ቋንቋ ይጠቀሙ ነበር የሚሉ አሉ በማለትም ይጠትሳል ይኸውም እስከ ቋንቋዎች መበተን ድረስ ነው።

ሴት በበኩሉ ልጆቹን ወደምድር እንዳይወርዱና ከቃየል ልጆች ጋር እንዳይጨመሩ አዘዛቸው ልጁ ሄኖስንም በምትኩ ሾመው ቃየል 730 ዓመት ኖረ በዚህም ዘመኑ በሚልዮን የሚቆጠር ሕዝብ ወለደ በዚህ ምድር የሱ ዘሮች ሲበዙ ዳንሰኞች ጣዖት አምላኪዎች አመንዝራዎች ሆኑ።

ላሜክ ከቃኤል ዘሮች አንዱ ሲሆን ዐይነሥውር ነበር በወንጭፍም ቃየልን ገደለው። የገደለውም አንበሳ መስሎት ነው።

የያሬድ ልጅ ሄኖክ ፋሌክንና በውስጡ ያሉትን ሁሉ መጠናቸውን እንደለካ ታቦር የተባለው ግብፃዊው ጠቢብ ፅፏል። ከሴት ጀምሮ እስከማቱሳላ ያሉ ዘጠኙ አበው በሙሉ ብዙ ልጆችን ወልደዋል ግን ከብሔረ ሕያዋን እየኮበለሉ ሁሉ አንድም ሳይቀር ወደምድር በመውረድ ወደ ደቂቀቃኤል /ወደ ቃኤል ልጆች/ ተደባልቀዋል ከኖኅና ከቤተሰቡ በቀርም ሁሉም በጥፋት ውሃ ተደምስሰዋል።

ኖኅ የመሞቻ ጊዜው ሲደርስ ሴምን የአዳምን ዓፅም ካለበት ወስዶ በማእከለ ምድር እንዲቀብረው አደራ አለው፣ የፋሌቅ ልጅ መልከጼዴቅንም የእግዚአብር ካህን ነውና በአዳም መቃብር ላይ ይላላክ ዘንድ እንዲሾመው አዘዘው። ሴምና መልኬጼዴቅም የአዳምን ሥጋ ይዘው ወደ ማእከለ ምድር ተጓዙ። የእግዚአብሔር መልአክም ይመራቸው ነበር፣ በጎልጎታም ቀበሩት። መልከጌዴቅ ከዚህ ቀረ ሴም ወዳገሩ ተመለሰ። መልከጼዴቅ በድጓና በሌሎችም መጻሕፍት አባት እናት እንደሌለው ተመዘግቧል በዚህ መፅሐፍ ግን አባቱ ፋሌቅ እንደሚባል ተገልጿል።

ከአዳም አሥራ አምስተኛ ትውልድ ከሴም አምስተኛ ትውልድ የሆነው ኢቦር የእብራውያን አባት ተባለ እሱና ልጆቹም በእብራውያን ቋንቋ ተናገሩ።

www.ethiopianorthodox.org

በኢቦር ዘመን ሕንፃ ሠናኦር ተሠራ።

በዕርአ ሀገር ሰቅላብዮስ የተባለ ጠቢብ ምኩራብ ሠራ አሥር የትምህርት ዓይነቶችም በውስጡ ሣለ። አስጢማምስ የተባለ ሰው የሱን ጥበብ በዝና ሰምቶ በምኩራቡ የተሣለውን ትምህርት ለማየት ገባ፣ ለጊዜው ትምህርቱን ይይዘዋል ሲወጣ ግን ይጠፋዋል በዚህ ስለተቸገረ ዕፎ ይይዘው ዘንድ ሰቅላብዮስን ጠየቀው።

እሱም ፈቀደለት ዕፎ ሲወጣ ከወደመውጫው የአንበሶችን ሥዕል አየና ሕይወት ያላቸው መስሎት ደንግጦ ወደቀ ወድያውም ዕፊህ የያዘከውን ጣል የሚል ድምጽ ሰማ በዚህ ጊዜ የአንበሶቹ ስዕል ጠልሰም መሆኑን ስላወቀ የሰቅላብዮስ ተማሪ በመሆን አሥር ዓመት ተቀመጠ።

በሀገረ እስክንድርያ እንደምስሶ ተገንብቶ የወጣ ግንብ ነበረ ከላዩ ላይም የእስክንድርያ ሰዎች ወራሪዎች ሲመጡባቸው የሚጠቁም መሣሪያ አስቀምጠውበት ነበር። የአፍራጊያስ ነገሥታት በምሥጢር ሰው ልከው አፈረሱባቸው።

እንድልስ በምትባል አገር ልምላሜ የሞላበት ደሴት ነበር በዚሁ ደሴት የሰው ሥእል ይገኝ ነበር። ደሴቱ የሚገኘው በባሕረ ኤርትራ ማህል ነበር። ይህም የሰው ምስል ጭቃ ከቀቡት ባሕሩ ከፍ ይላል ጭቃውን ከበዕሉ ሲያነሱት ባሕሩ ወደ ነበረበት ይመለሳል። ይህ የሰው ምስል ጠልሰም ባሕሩ ደሴቷን እንዳያሰጥማት ይጠብቃታል ተብሎ ይታመንበት ነበር።

በዘመነ እስክንድር የነበረው ጠቢቡ አርስጣጣሊስ አንድ መስታወት ሠርቶ እስክንድር በሚኖበት ቦታ አስቀመጠ። ንብረት የተሠረቀበት ሁሉ ገንዘቡ የት እንዳለ በዚሁ መስታወት ያይ ነበር። ንብረቱንም ካለበት ይመልስ ነበር።

በኤፌሶን ከብረት የተሠቀለ አንድ ብረት መሠል ቅርፅ ነበር። በባሩድ የተጣበቀም ነበር። የተቀመጠውም በባህር አንፃር ነበር።

ኤፌሶንን ለማጥፋት በባሕሩ የሚመጡ መርከቦች ካሉ ሠላዮችም ሆኑ ጀሮጠቢዎች ከመጡ በልቡ በኤፌሶን ላይ ክፉ የሚያስብ ካለ ይገለበጥ ነበር። በባሕሩ ውስጥም ሠጥሞ ይቀር ነበር። ነገር ግን ክርስቲያኖች ይህ ጣዖት ነው ብለው ብረቱን ሠባበሩት ወድያውም የአፍራጊያ ሕዝቦች ኤፌሶንን ወረሩዋት ያዟትም።

ከቁስጥንጥንያ በስተምዕራብ የሰው ቅርፅ የተቀመጠበት የፈረስ ሐውልት ነበር፣ የሰው ቅርፁ በእጁ ጦር ይዟል። የሰውን ምስሉ ካነሱት የነፋስ ማዕበል ይነሳል ካለበት ከተቀመጠ ነፋሱ ፀጥ ይል ነበር።

በምድረ ግብፅ አቡሃል የሚባል ጣዖት ነበር ይህን ጣዖት ኅርምስ የተባለ ጠቢብ ነው የሠራው። ይህ ጣዖት አሸዋ ግብፃውያንን እንዳይጡጣቸው ይከላከል ነበር። ኅርምስ ቀዳማይ የግብፅን ቤተመዛግብት የሠራ ነው። በዚህ ቤተመዛግብት ሰዎች ሲሞቱ ከንብረታቸው ይቀብሩዋቸው ነበር።

በዚህ ቤተመዛግብት የያዕቆብ ልጅ ዮሴፍ በጥጋቡ ጊዜ ለዘመነ ርሃብ የሚሆን እህልን አከማች ሕርምስ በብሔረ አክሚም ብዙ የረቀቀ የእጅ ጥበብ ያላቸውን ጣዖቶች ሠርቷል የሱ ዕሉፎችም ነበሩባቸው።

"ፈለገጣና" የሚባል ወንዝ በቱርክ አገር ነበር ወንዙን ለመሻገር ድልድይ ነበረው ድልድዩ ካንድ የሞተ ሰው ጭን የተሠራ /የሰው ጭን የተጋደመበት/ ነበር። በዚሁ ድልድይ ሰው ከነፈረሱ ለመሻገር ይችል ነበር። ባለጭኑ ሰው ከግዙፍነቱ የተነሳ ትልቅ ዓሣ ከፃሕር እያወጣና በፀሐይ እየጠበሰ ይበላ ነበር።

ሠመርመር የሚባል ወፍ ነበር ይህ ወፍ ጀርባው ጥቁር ሆዱና እግሩ ቀይ ነበር ባገሩ አንበጣ ከተነሳ ያገሩ ሰዎች በፈረስ ውሃ ቀድተው አንበጣው ካለበት ያስቀምጡታል። ውሃውን ሲሉ ሠመርመር የተባሉ ወፎች ይመጡና አንበጣውን ገድለው ይጨርሱታል።

ደብረ አእዋፍ የሚባል ደብር ነበር በየዓመቱ በእለተበዓል ወፎች ወደዚሁ ደብር ይሰበሰቡ ነበር ወፎቹ በአፋቸውና በእግራቸው የዘይት ፍሬ ያመጡ ነበር። ይህም የዘይት ፍሬ መነኮሳቱ ሰብስበው ቅብአ ዘይት ያወጡበታል ቅብአዘይቱ ለዓመት ይበቃቸው ነበር።

እስሙናይን በምትባል የግብጽ ምድር አንድ ደብር ነበር ወደዚሁ በየዓመቱ ብዙ ወፎች ከብዙ አገሮች ይሰበሰቡ ነበር። በዓሉ ሲያልፍ ወፎቹ ወደየመጡበት ሲመለሱ ከነሱ አንዱ ወፍ በአፉ ተንጠልጥሎ ላንድ ዓመት ይቆያል በቀጣዩ ዓመት ወፎቹ ይሰበሰቡና ሲበተኑ ሌላ ወፍ ለሚቀጥለው ዓመት ተንጠልጥሎ ይቆይ ነበር።

በሕንድ አገር በቶማስ ስም ቤተክርስቲያን ነበር። በየዓመቱ ለበዓል ክርስቲያኖች ወደዚሁ ሐዋርያ ቤተ ክርስቲያን ይመጡና ሲበተኑ ለአገልግሎት

አንድ ሰው ይቀራል። በሚቀጥለው ዓመት የበዓሉ ዋዜዋ ሰውየው ይሞታል። ሰዎቹ በዓሉን አክብረው ሲበተኑ ሌላ ሰው ለአገልግሎት ይተካል። ያም ሰው በቀጣዩ ዓመት ዋዜማ ይሞታል።

www.ethiopianorthodox.org

ሲን በምትባል አገር /ርኩ/ የሚባል ትልቅ አሞራ ነበር፡፡ ይህ አሞራ የነገሥታትን ልጆች ነጥቆ በመውሰድ ልጆቹን ይመገብ ነበር፡፡ አንድ ነጋዴ ባንድ ደሴት ድንኳን የሚያክሉ ሁለት እንቁላሎችን አየሁ ብሏል፡፡ ይህ እንቁላል "ርኩ" የተባለ አሞራ እንቁላል ነው፡፡

አርጋኖስ በምትባል የግብፅ ክፍል የኢየሱስ ዐዘቅት የምትባል የውሃ ጉድጓድ ነበረች ቤተክርስቲያንዋ በዓመት አንድ ጊዜ ስትከበር የጉድጓድዋ ውሃ ይሞላል፡፡ "ግብጻውያን የአባይ ውሃ እንደሞላ በዚህ ያውቁ ነበር፡፡

ለንግድ ህንድ ደርሶ የተመለሰ ሰው አብርሃም የሚባል ሦስት ዓይን ያለው የህንድ ንጉሥ እንዳየና ሦስተኛው ዓይኑ በግንባሩ ላይ እንደሆነ ነገረኝ፡፡

የፍድል ልጅ አብይላ ቃራት በምትባል አገር አራት እግር ያለው አጅግ የገዘፈ አሞራ እንዳየና ይህም አሞራ በሬን አንጠልጥሎ ይሄድ እንደነበር ተናገረ፡፡

ታዝቡሉክ የተባለ ሰው ጣልቃን በምትባል አገር አንገት የሌለው ሰው እንዳየ ገልፆ የሰውየው ዓይኖች አፉና ምላሱ ከደረቱ ላይ ዓይኖቹ ከትከሻው ላይ እንደሆኑ ተናገረ፡፡ በዚሁም ክፍል የገዘፈ ጆሮ ያለው ሰው ማየቱን ሌላ ሰው ገለፀ፡፡

"ነዳርና አዘም" በተባሉ አገሮች እንደሌሎች አውሬዎች አድኖ የሚበላ ነገር ግን ፊቱ የሰው መልክ ያለው አውሬ እንዳለ የማይዋሹ ሰዎች ነገሩኝ ሰማደን ጦር ከተወጋ የነዳር ሕዝቦች በሚናገሩበት ቋንቋ ይራገማል፡፡

"ከረክ" በተባለው አገር ከባሕር የሚወጣ ላም ነበር፡፡ ከዚህ ላም ፒሳ የተባለው ቅባት ይመነጫል የሱን ቅባት ያገሩ ሰዎች ለአፍራግያ ሕዝቦች ይሸጡላቸዋል እነሱም መርከቦቻቸውን ይቀቡበት ነበር፡፡

በድሊስ በተባለው አገር አንድ ለማለፍ የሚያስቸግር ትልቅ ተራራ /ጋራ/ ነበር አገሮቹ እርስበርሳቸው እዳይገናኙ ጋራው ዕንቅፋት ስለሆነ ውስጡን ቀደው ይተላለፉ ነበር፡፡

አዘም በተባለው አገር ዙርያ ዙሪያው እንደግንብ ሁኖ የተፈጠረ አንድ ተራራ ነበረ በየዙርያው ፈረሰኞች ጦራቸውን ይዘው ተሰልፈዋል ማንም ሊወጣበት ስለማይችል ከላዩ ላይ ምን እንዳለ አይታወቅም፡፡

ምድረ ሐይቅ በተባለው ቦታ አንዲት ዛፍ ነበረች ሰዎች ከሥርዋ ተቀምጠው ካለቀሱ ቅጠልዋ እንዳለ ይረግፋል ለምልክት እንኳ አንድ ቅጠል ከላይዋ ላይ አይቀርም፡፡

ደንደራ በተባለው አገር ጋስ የሚባል ዛፍ ነበረ፡፡ ዛፉ ረጅም አይደለም አጭርም አይደለም ቅጠሉ ግን ሰፋፊ ነው ልምላሜውም ያምራል አንተ ጋስ የተባልክ ዕፅ የሚቆርጥ መጥረቢያ መጣብህ ካልከው ቅጠሉቹን ሰብስብ ያደርግና ወድያው ይደርቃል፡፡

አስደናቂ ነገሮች አንድ ባንድ ለመዘርዘር ጊዜ የለኝም ይልና በባሕረ ኤርትራ ሰውና ሌሎች አውሬዎች የሚመስሉ ዓሣዎች አሉ ከባሕር እየወጣ ሣር የሚበላ ፈረስንም ያዩ ሰዎች አሉ ይህ ፈረስ ተመልሶ ወደ ባሕር ይገባል፡፡

በዚህ መፅሐፍ የአገሮች አቀማመጥም ተዘርዝሯል ምድረበዳዎች የቃጠሎ አውራጃዎች ደሴቶችና ተራራዎች የሚገኙባቸውን ክፍሎች በየረድፉ ያስቀምጣል ፀሐይ 14 ሰዓት ሙሉ የምትታይባቸው 12 ሰዓት ብቻ የምትወጣባቸው 13 ሰዓትም የምትታይባቸውና ከዚያም በታችና ከዚያ በላይ የምትታይባቸው ክፍለ አለማት እንዳሉ ይዘረዝራል፡፡

ከአዳም 15ኛ ከሴም 5ኛ ትውልድ የሆነው ኤቦር ብዙ ልጆችን ወልዷል ከሱ ልጆች አንዱ ዮቅጣን ሲሆን ዮቅጣን የዓረቦች አባት ነው፡፡

ፎንዮስ የተባለው ጠቢብ ነገደ ዮቅጣን የተቀመጡባቸውን አህጉር ዘርዝሯል የመልከጼዴቅ አባት ፋሌት የኤቦር የልጅ ልጅ የራግው ልጅ ነው ይላል፡፡ ፋሌት ከሴም ሰባተኛ ትውልድ ነው ሴም መልከጼድቅን የአዳምን ሥጋ እንዲጠብቅ መደበው፡፡

የካም ልጅ ከነአን የከነአን ልጅ ናምሩድ በዚሁ ዘመን ነገሠ ኃይለኛም ሆነ መጀመርያ በባቢሎን ነገሠ የከለዳውያን ንጉሥም ተባለ ዘውድ ከራስ ላይ መጫን የጀመረም እሱ ነው፡፡

የናምሩድ ዝርያ ያለው ራግው በግብፅ ስለነገሠ የሱ ዘሮች ፈርኦን እንደተባሉ ታሪክ ጸሐፊዎች መዝግበዋል በዘመነ ናምሩድ፣ ራግው ሰዎች በፍጡራን ማምለኩን ተያያዙት በዚሁ ዘመን አንድ ሰው ባባቱ መቃብር ላይ ጣዖት ሠራ፡፡ ጣዖቱ ከወርቅ የተሠራ ነበር በጊዜው የዚሁ ሰው ቤት በሌቦች ተዘረፈ ይህ ሰው ካባቱ መቃብር ላይ ከተቀመጠው ጣዖት ፊት ሄዶ አስቀስ በጣዖቱ ላይ ያደረው ሠይጣን ገንዘብህን እንዳስመልስልህ ልጅህን እረድልኝ አለው ሰውየውም ልጁን ለሠይጣን አረደ ሠይጣኑም ገንዘቡን መለሰለት ከዚህ በመነሳትም ሰዎች መሥዋእት እያሉ ለጣዖት ልጆቻቸውን ማረድ ቋሚ ልማድ አደረጉ፡፡

ከናምሩድ ልጆች መካከል አንዲት ሴት ነገሠች በንጉሥነትም ሰብዙ

www.ethiopianorthodox.org

ዓመታት ቆየች እሷ ስትሞትም ተከታዩን ንጉሥነት ሌላ ሴት ያዘችው ይህ ሥልጣን ማንም ወንድ ጣልቃ ሳይገባበት እስከንግሥተ ሳባ ቀጠለ።

ሰዎች ልጆቻቸውን ለአጋንንት እየሰው ከእግዚአብሔር ስለራቁ እግዚአብሔር የጥፋት አውሎነፋስ አስነሳባቸው ጣዖቶቻቸውንም ነፋሱ ሰባበረ። የከዋክብትን አቆጣጠር ዮናናውያን ጀመሩ ቀጥሎ ግብፃውያን ተማሩት።

በዚህ መፅሐፍ የአለም አፈጣጠር ቁጥር ቀደም ተከተሉን ይዞ ተቀምጧል የአውሻህር /ቁጥር/ ምሁራንም ይህን ይጠቀሙበት እንደነበር ይነገራል አቶ መሠረት ስብሐቱ ለአብ ትውፊታዊ ሐሳበ ዘመን በሚለው መጽሐፋቸው የዚሁን መፅሐፍ አቆጣጠር ተጠቅመውበታል። የአውሻህር ትምህርት በኢትዮጵያ ጠፍቷል መጽሐፉ ግን አለ።

በመዋዕለናኮር ወልደራግው ምን ጊዜም ያልታየ የምድር መንቀጥቀጥ ታይቷል ናኮር በነገሠ በሁለተኛው ዓመት የደማስቆ ከተማ ተቆረቆረች።

የአብርሃም እናት ዮታ ትባላለች እሷ ስትሞት ታራ ንሕራብን አገባ ንሕራብ የሣራ እናት ናት በዚህ ምክንያት ነው አብርሃም ሣራን ካባቴ ዘንድ እህቴ ናት ያለው።

የባቢሎን ንጉሥ ከአብርሃም አባት ታራ ጋር ጦርነት ገጠመ የታራ ወንድም አህድንም የጦርነቱ ተካፋይ ነበር። ታራ የባቢሎኑን ንጉሥ አቸንፎ ገደለው በዚህ ጊዜ መንግሥት ከባቢሎን ወደነነዌ ተዛወረ።

"በርሕር" የተባለው ታሪክ ፀሐፊ አፍሪደን ከፋርስ ነገሥታት አንዱ ሲሆን የከዋክብትን ጥናት ለመከታተል ከፍተኛ ፍላጎት እንደነበረውና አጣርድ ከተባለው ኮከብ ጋር እንደተዋወቀ ይገልፃል። በዚህ ኮከብ እየተመሰለ ግን ሠይጣን ብዙ ምትሐት አሳይቶአቸዋል ዓለም በመላም በአፍሪደን መንገድ ጣዖት አምላኪ ሆነ በዚህ ወቅት ነው እግዚአብሔርን ብቻ የሚያመልክ አብርሃም ብቻ ያለው።

ይስሐቅ ሲሠዋ በቀረበ ጊዜ የሠላሳ ሰባት ዓመት ጎልማሳ ነበር የይስሐቅ ለመታረድ መቅረብን ስትሰማ ሣራ ደንግጣ ሞተች። አብርሃም ሲሞት ይስሐቅና እስማኤል ራሱ በገዛው ርስት በቦታው ቀበሩት ባሁኑ ጊዜ ይህ ቦታ ገሊላ ይባላል።

ዮሴፍ ወደ ግብፅ ሲሸጥ የገዛው ጲጢፋራ ነው ከእሥር ቤት መጥቶም የጲጢፋራን ልጅ አገባ ከሷም ኤፍሬምንና ምናሴን ወለደ። ሌዊ ግን ከነአናዊትን እግብቶ ቀአትን ወለደ ያዕቆብ በምድረ ግብፅ ሞተና ዮሴፍ ከወንድሞቹ ጋር ሁኖ ወደከነአን ወሰደው አብርሃም በተቀበረባት ገሊላም ቀበረው።

ዮሴፍ የአባይ ወንዝ በየአመቱ ሲሞላ መምላቱን የሚያመለክት መሣርያ ሠርቶ ነበር። በዮሴፍ ዘመን ጻድቁ ኢዮብ ተነሳ የኢዮብ አባት ዐሞፅ ይባላል የኢዮብ ሐረገ ትውልድ ከነገደ ኤሳው ሲሆን ይኸውም ከኤሳው 5ኛ ትውልድ ነው።

ዮሴፍ ከመሞቱ አስቀድሞ እብራውያን ወደአገራቸው ሲመለሱ ዐፅሙን ይዘው እንዲመለሱ አደራ አላቸው ሲሞትም በግብፅ ተቀበረ ሲመለሱም ዐፅሙን ወደምድረ ከነአን አመጡ አብርሃም ከኤቦር ልጆች በገዛውና ናብሉስ በተባለው ቦታ ቀበሩት።

ሌዊ ቀአትን ቀአን እንበረምን እንረም በመጀመርያ ማርያምን ቀጥሎ አሮንን ቀጥሎ ሙሴን ወለደ። ሙሴ ከመወለዱ ጥቂት ቀደም ብሎ የእብራውያን ወንዶች ሲወለዱ ወደ ባሕር እንዲጣሉ ታወጀ ማርያምና አሮን ግን ስላደጉ ወደባሕር እንዲጣሉ አልሆነም።

የሙሴ እናት ዮካብድ ትባላለች መፅሐፍ ቅዱስ እንደሚለው ሙሴ ጡትን የመጥባት ጊዜው ሲያበቃ እናቱ ለሴቷ የፈርኦን ልጅ አስረከበችው። ሙሴ ብላ የሰየመችውም የፈርኦን ልጅ ናት። የታሪክ ምሑራን እንደሚሉት የፈርኦን ሴት ልጅ "ዘስኡን" የምትባል አሉ የተባሉ የግብጽ መምህራን እያመጣች ሙሴን ስላስተማረችው ሉሉቹ ንጉሣውያን ቤተሰቦች ቀንተውበት ነበር ቅዱስ መፅሐፍ ግብፃዊን ገድሎ ወደ ምድያም ሸሸ ይላል። ሙሴ ሲሸሽ የሰላሳ ዓመት ጎልማሳ እንደነበር በዚህ መፅሐፍ ተመዝግቧል።

ከነገሥተ ይሁዳ አንዱ በሆነው አዛርያስ /2ኛው ስሙ አዝያን/ የሚባል ዘመነ መንግስት ጳጉሜ በየአራት ዓመቱ ስድስት ቀን እየሆነ እንዲታወቅ ተደርጎ ነበር።

በዘመነ ኢዮስያስ /ኢዮስያስ ከነገሥተ እይሁድ 19ኛ ነው/ ኬልቅያስ የሚባል ካህን 5ኛውን መፅሐፈ ኦሪት አግኝቶ ለኢዮስያስ ሠጠው ይህን ከሙሴ መፃሕፍት 5ኛው/ኦሪት ዘዳግም/ የሙሴ የመጨረሻው ምክርን የያዘ ሁኖ ሲያየው ኢዮስያስ እጅግ ደነገጠ በገዘምታ ይመለከታቸው የነበሩትን የጣዖት ቦታዎችንም ሁሉ አፈራረሰ። የጣዖት ካህናትንም ሁሉ ገደላቸው በኢዮርብአም ወልደናባጥ የተሠሩት አብያተ ጣዖታትንም ደመሰሰ ሰሎሞን ለሚስቶቹ ያሠራቸውንም አብያተጣዖት አፈራረሰ።

www.ethiopianorthodox.org

በዘመነ ኢዮስያስ ነቢዩ ኤርሚያስ ተነሳ ባቢሎናውያን እስራኤልን ማርከው ሰባ ዓመት እንደሚገዙዋቸውና ቤተመቅደስም እደምትቃጠል አወቀ:: እነሱን ስለዚህ የምስክር ድንኳንዋንና ታቦተ እግዚአብሔርን ደበቃቸው:: እነሱን የደበቀበት ዋሻ ማንም ሳያውቀው ቀረ:: ሁለቱም ንዋያተ ቅዱሳት እንደጠፉ ቀሩ::

ናቡከደነፆር ግብፅን ሮምን ፋርስን አጠቃልሎ ገዝቷል ጢሮስን በወረረ ጊዜ የግብፅን ሕዝብ በጭካኔ እንደጨፈጨፈ ስላወቁ የጢሮስ ሕዝቦች አብዛኞቹ በመርከብ እየተሣፈሩ ተሰደዋል ወደተለያዩ ደሴቶች ገብተዋል መንበጊ "5 መቶ ዓመት ሰድሚ የኖረውንና የጢሮስ ንጉሥ ሆኖ ሲገዛ የቆየውን ኪራም ናቡከደነፆር ገደለው" ብሏል:: ቀጥሎ ስለነገሠው ሰው ባለታሪኮች ይለያያሉ ኤርምያስ ግን በትንቢቱ ልጁ ኢዋየልማሮዴቅ እንደነገሠ ተናግሯል:: ስለዚህ የኤርምያስ ቃል ተቀባይነት አለው::

ኢዋየልማሮዴቅ አንድ ዓመት ብቻ እንደነገሠ መንበጊና ኢጲፋንዮስ ሲፅፉ ወልደበጥሪቅ 23 ዓመት በንጉሥነት እደተቀመጠ ጽፏል:: በትንቢተ ኤርምያስ ኢዮአቄም ከተማረከ በ47 ዓመቱ የናቡከደነፆር ልጅ ኢዋየልማሮዴቅ ከነገሠ በ12 ወራት ውስጥ የይሁዳው ንጉሥ ኢዮአቄም ከእሥራት እንደተፈታ በመፅሐፈ ኤርምያስ ተፅፏል:: በመፀሐፈ ነገሥት ደግሞ ኢዮአቄም ብልጣሦር በነገሰ በመጀመርያው ዓመት ኢዮአቄም ከተማረከ በ47 ዓመቱ ብልጣሦር ከእሥር ፈታው ይላል መንበጊም ይህንን ይደግፋል::

ወልደበጥሪቅ በበኩሉ የብልጣሦር ዘመን ሲረዳ/ሲታወቅ/ አልቻለም ምክንያቱም ታሪክ ፀሐፊዎች ስለሱ ዘመን ተለያይተዋልና ብሏል:: ዳንኤል ነቢይ በትንቢት መፅሐፉ የኤርሚያስን ትንቢት ጠቅሶ የዮርዳዮስ መንግሥት ሰባ ዓመት ሲፈፀም ኢየሩሳሌም እንደምትደመሰስ መናገሩን ገልፀዋል:: እዝራ ደግሞ ኩርስ ሲነግሥ የምርኮ ዘመን 70 ዓመት ተፈፀመ ዳርዮስና ኩርስ ባንድ ጊዜ ነግሰዋልና ይላል::

ዳንኤል የመዘገበው ግን የማሒ ንጉሥ ዳርዮስ የፋርስ ንጉሥ ኩርስ ብልጣሦርን ሊወጉ ወደባቢሎን በመጡ ጊዜ ብልጣሦር ተዋግቶ አቸንፎ ስላባረራቸው ለደስታው መግለጫ ባደረገው ግብዣ የቤተ መቅደስን ዕቃዎች እንደተጠቀመ ፅፏል::

የፋርሱ ንጉሥ ኩርስ ኢየሩሳሌምንም ሲገዛ ነቢይ ዘካርያስ ስለጽዮን ትንቢት ተናገረ:: ትንቢተ ዳንኤል ኩርስን ከፍ አደረገው ይላል:: በዘመኑ የጣዖት ካህናት/ገነውተጣዖት/ ለንጉሥ ኩርስ ጣዖቱ በየጊዜው ጥሩ ጥሩ ምግብ ይበላል በማለት ንጉሡን ሲያታልሉ ዳንኤል አወቀ::

ጣዖቱ ሕይወት ስለሌለው እንደማይበላ ለኩርስ አስረዳው ኩርስም አታላይነታቸውን አውቆ ገደላቸው ጣዖቱንም ዳንኤል ሰበረው::

የፋርስ ሕዝቦች የሚያመልኩት ትልቅ ዘንዶ ነበር ዳንኤል ያለ መሣርያ ልግደለው ፍቀድልኝ አለው እሱም ፈቀደለት ከምግብ ጋር መርዝ ጨምሮ በማብላትም ገደለው ወዲያው በኩርስ ላይ ፋርሶች ተነሱበት እሱም ዳንኤልን አሳልፎ ቢሰጣቸው ወደ አንበሶች ጉድጓድ ከተቱት እግዚአብሔርም ዳንኤልን አዳነው::

ሐማ ከአማሌቃዊ ሐረገ ትውልድ የነበረው ሰው ነው አይሁዳዊቷ አስቴር ደግሞ የፋርሱ ንጉስ ሚስት ሁና ነበር:: መርዶክዮስ የአስቴር አባት ወንድም ነው:: ከጥንት ጀምሮ ብዙዎች የአይሁድ መሪዎች በአማሌቃውያን ላይ ዘምተው ብዙ ጥፋትን አድርሶውባቸዋል::

አባቱ የፋርሱ ንጉስ ሆኖ ከአስቴር የተወለደው አስዳሴር በፋርስ 30 ዓመት ነግሷል በሱ ዘመን ነቢይ እዝራ ተነሳ ኢየሩሳሌም እንደወደመች መቅረትን እዝራ ለንጉሡ አስዳሴር ነገረው:: በወቅቱ አስቴር ከልጇ ዙፋን በስተቀኝ ተቀምጣ ነበር:: አስዳሴርም ሙሉ ሥልጣን ለእዝራ ሠጠውና ቤተመቅደስን ከፈረሰች በመቶ አሥር ዓመቷ ሠራት::

ዳግማዊ አስዳሴር በፋርስ ነግሦ በነበረ ጊዜ የመድሐኒት እውቀት ያለው አብቅራጥ ተነሳ:: ይህ ሰው በዘመኑ በተመራማሪዎች ማንም የሚወዳደረው አልነበረም:: የሱ የምርምር መፃሕፍት እሱ ከሞተ ብዙ ቆይተው ሲገኙ ችለዋል:: የሱን መፃሕፍት ምንነት ጋሊኖስና ሕናይን ከሌሎች ተመራማሪዎቾ ጋር በመሆን አብራርተው ከጥቅም አውሎአቸዋል::

የፋርሱ ንጉሥ አርሴስ በሥልጣን እያለ ሶቅራጥስ ተነሳ ስለ ትንሣኤ ሙታን ሶቅራጥስ ሲገልጽ ነፍስ ትነሳለች እንጂ በድን አይነሳም በማለቱ ተቃውሞ ተነሳበት በዚህም ተገደለ::

እስክንድር ካባቱ ፊሊጶስ ቀጥሎ በ17 ዓመቱ ነገሠ እስክንድር ለብዙ ጊዜ በፋርሶች የተያዘውን ግዛት አጠቃለለ ትልቁ ዳርዮስን /የፋርሱደን ንጉሥ/ ገደለ ከእስክንድ ቀጥሎ በእስክንድርያ የነገሰው በጥሊሞስ የእስክንድር ወንድም

www.ethiopianorthodox.org

ነው ይባላል። ስዒድ ወልደበጥሪቅ በጥሊሞስን ፊሊጶስ ብሉታል ዮሐንስ አፈወርቅና መንበሊ ፊሊጶስ ሉቃስ ብለውታል። አንጥያኮስ የበጥሊምስን ሴት ልጅ አክላብጥራ ስላገባ ለሷ ማጫ ሶርያንና ፊንቂያን ሠጠው።

በጥሊሞስ ፊሉዶልፍ ብሉያትን ካስተረጎማቸው መምህራን ካህኑ ስምዖን አንዱ ነው በትርጓሜ ጊዜ ዘጠና አምስት ዕድሜ ነበረው። ከዚህ በኋላም ሁለት መቶ አምሳ አምስት ዓመት ኖረና ክርስቶስን አቀፈ።

ከእስክድር በኋላ 14 በጥሊምሶች በእስክንድርያ ነግሰዋል ከነሱ በመቀጠል የዲዮናስዮስ ሴት ልጅ እክለአብጥራ በእስክንድርያ ነገሠች እሷ ከአባይ ወንዝ እየተጠለፈ የሚጠራቀምበት የውሃ ግድብ አሠራች ዙሐል በመባል ለሚመለክ ጣዖትም ምኩራብ ሠራች በኋላ ዘመን ይህን ምኩራብ ክርስቲያኖች በሚካኤል ስም ቤተክርስቲያን አደረጉት በኋላ ምዕራባውያን ይህን ቤተክርቲያን አቃጠሉት።

እክለአብጥራ በእስክንድርያ ከነገሡት አስራ አራት በጥሊምሶች በበለጠ መልካም አመራር ነበራት ብዙ የሕንጻና የሌሎችም የእጅ ሥራዎች አሠርታለች ዮሐንስ አፈወርቅ ወልደ መነኮስ ሠዒድ ወልደ በጥሪቅና ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስ ሃያ ሁለት ዓመት ገዛች ሲሉ መንበሊ ደግሞ .15 ዓመት ነገሠች ይላል በመጀመሪያ የተመዘገበው ግን 40 ዓመት በሥልጣን እንደኖረች ነው የአባይ ውሃ ሲሞላና ሲጎድል የሚለካበት መሣርያም አሰርታ ነበር።

የሷ መንግሥት ፈርሶ ወደሮም ተወሰደ ከሷ ቀጥሎ በሮም የነገሠው አጋብዮስ ቄሳር ነው።

ቄሳር ማለት ከናቱ ሆድ በኦፕራስዮን የወጣ ማለት ነው። የሱ እናት እሱ በሆድዋ እያለ ስለሞተች ሆዷን ቀደው አወጡትና ጤናማ ሆኖ ወጣ። ሲያድግም የሮም ንጉሥ ሆነ።

እክለአብጥራ እጇን ለሮማውያን ላለመስጠት በገዛራስዋ ሕይወቷን አጠፋች የሚሉ አሉ ሁለት ልጇቿና ባልዋ ግን በሮማውያን ተገደሉ። ከሷ በኋላ በምድረግብፅ ማንም አልነገሠም።

በዚህ መካከል ሮማውያን በሕዝብ የሚመረጥ መንግሥት አቋቁመው ነበር። ሦስት መቶ አምሳ አባላት ያሉት ምክርቤትም ነበራቸው በፓርላማ የተመረጠው ያገሩ መሪ ሽማግሌ ይሉት ነበር። አጋቦስ የተባለው መሪ በነሱ ተመርጦ አራት አመት መርቷቸዋል። ይህንን ሕዝባዊ መንግሥት ያበላሸባቸው አውግስጦስ ቄሣር ነው። ወታደሮቹን አሳድሞ፤ በሕዝብ የተመረጠውን

አውግስጦስ አስገደለው።

አውግስጦስ ቄሳር ጌታችን በተወለደ ጊዜ የነበረ ነው ጌታችን ከመወለዱ አስቀድሞ ሄሮድስ ወልደአንጢፈራ ወደግብፅ ገገር ሄዶ ሹመትን ጠየቀ ቀጥሎ ወደ ፋርስ ሄደ በመጨረሻ ወደሮም ሄደ የገሊላ ንጉሥ ሆነ አይሁድ የሱን ንጉሥነት ስለተቃወሙ ብዙዎቹን ገደላቸው። እዝራ የፃፋቸውን የአይሁድ ማንነትን የሚገልጹ መፃሕፍትን አቃጠላቸው ይህን የሚገልበው ዮሴፍ ወልደኮዮን ነው።

ሄሮድስ እንደገና ሰባት ዓመት ሙሉ የሕንፃ መሣሪያዎችን ሰብስቦ ሰሎሞን ከሠራው አብልጦ ቤተመቅደስን ሠራ። አንጢፈር የተባለውን ልጁ የጦር መሪ አድርጎ ሾመው ሊነግሥ ይፈልጋል ማለትን ስለሰማ ግን የገዛልጁን ገደለው በምትኩ ልጁ አርኬላአስን ሾመ።

ሄሮድስ በነገሠ በ4ኛው ዓመት መጥምቁ ዩሐንስ ተወለደ ዩሐንስ ከተወለደ በስድስተኛው ወር ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ተወለደ ምስጋና ለሱ ይሁንና። ከተወለደ በሁለተኛው ዓመት ወደግብፅ ተሰደደ። በዚህ ምክንያት ነው ሄሮስ ከሁለት ዓመትና ከዚያ በታች ያሉትን ህፃናት የፈጀው።

ከጢባርዮስ ቄሣር ቀጥሎ ጋብዮስ ቄሣር ነገሠ። ጋብዮስ ቄሣር ክፉ ነበር ክርስቲያኖች መሰደድ የጀመሩት በሱ ነው። እስጢፋኖስና የወንጌላዊው ዮሐንስ ወንድም ያዕቆብ በዘመኑ ተገደሉ ቅዱስ ጴጥሮስንም አሥሮት ነበር። እግዚአብሔር ግን ከእጁ አዳነው ወደ አንፃኪያም ሸሹ ሄደና በአንፃክያ አራድዮስን ሊቀ ጳጳሳት አድርጎ ሾመው የአንፃኪያ የመጀመሪያው ሊቀጳጳሳት አራድዮስ ነው።

ቅዱስ ጴጥሮስ ከአንፃኪ ወደ ሮም ሄደ ሃያ አምስት ዓመት ሙሉም በዚያው አስተማረ። በሮምም ብዙ ኤጲስቆጳሳትን ሾመ። ፊሮጣኒቲ የምትባል ሴት /ከቤተመንግሥት ወገን/ በኢየሱስ ክርስቶስ /በጴጥሮስ ትምህርት/ አመነችና ለቤተክርስቲያን በሮም ታላቅ ድጋፍ ሠጠች በምድረ ይሁዳም ክርስቲያኖች ድጋፍ እንዲያገኙ አጸፈች።

በጋብዮስ ቄሣር ዘመን የሳርበሎስ ልጅ አግሪጳ ሄሮድስ ተብሎ በኢየሩሳሌም ነገሠ። የዮሴፍ ልጅ /የእመቤታችን አገልጋይ/ ያዕቆብ በዚሁ ጊዜ የኢየሩሳሌም ኤጲስቆጶስ ሁኖ ሃያ ስምንት ዓመት ቆየ በአጋብዮስ ቄሣር ወታደሮች እጅ ተገደለ በዘመነ አጋብዮስ ቅዱስ ጴጥሮ በላቲን ቋንቋ/ሮማይስጥ/ ወንጌልን ጻፈ። በተማረው ማርቆስ ስምም ሰየመው ሉቃስም ወንጌልን

www.ethiopianorthodox.org

በሮማይስጥ/ላቲን/ ወንጌልን ጻፈ። ግብረሐዋሪያትን በዚሁ ጻፈና ሁለቱንም ከሮም ባለሥልጣኖች አንዱ ወደነበረው ቴዎፊላ ላካችው እሱ ግን ጳውሎን ይከተል ነበር።

ከአጋብዮስ ቄሣር ቀጥሎ ቀላዴዎስ ቄሣር ነገሠ በዘመኑ ማቴዎስ ወንጌልን በእብራይሥጢ ጻፈ /በኢየሩሳሌም ሁኖ/ ይህን የማቴዎስ ወንጌል ወንጌላዊው ዮሐንስ ወደላቲን /ወደ ሮማይስጥ/ አስተረጎመው ከክርስቶስ ዕርገት በኋላ በአስራ አምስተኛው ዓመት ማርቆስ በእስክንድርያ ማስተማር ጀመረ።

አግሪጳ ሄሮድስ ሲሞት ስሙ ያልተጠቀሰ የአግሪጳ ልጅ ሃያ አንድ ዓመት ነገሠ ከዚያ በኋላ ግን ሌላ ሄሮድስ በኢየሩሴም አልነገሰም ኢየሩሳም ወደ ምደረበዳነት ተለውጣለችና።

ከዚህ በመቀጠል ዕብራውያን በስምንት ክፍል ተከፈሉ እነሱም 1ኛ ሌዋውያን 2ኛ ፀሐፍተህግ 3ኛ ሰዱቃውያን 4ኛ ሕፅበትን የሚከተሉ /ነጋም ጠባም በውሃ የሚነከሩ/ 5ኛ የሙሴን መጻሕፍት የሚቀበሉ 6ኛ የነቢያትን መጻሕፍት ብቻ የሚቀበሉ 7ኛ ሁሉን ትተው እግዚአብሔርን ብቻ የሚያምኑና መፃሕፍትን ሁሉ የሚቀበሉ 8ኛ ሳምራውያን ናቸው። በዚህ ጊዜ ሐዋርያት በሮም ተሰብስበው ቀኖናን ሠርተው የጴጥሮስ ተማሪ በሆነው ቀሌሚንጦስ አማካይነት ወደ ኢየሩሳሌም እንደላኩ መንበጊ መዝግቧል። በዚህም ቀኖና ክብሉይና ከሐዲስ ቤተክርስቲያን ልትቀበላቸው የሚገቡን መጻሕፍት ስም ዝርዝር ገልፀዋል።

ከቀላውዲዎስ ቀጥሎ በሮም ኔሮን ነግሷል በዘመኑ ቅዱስ ማርቆስ ያዕቆብ ወልደዮሴፍ /እሁሁ ለእግዚእነ/ ተገደሉ። በወቅቱ ሁለቱ ከጌታ ጋር የተሰቀሉ ሽፍቶች የተሠቀሉባቸው ዕንጨቶች/መስቀሎች/ ተቀበሩ። በዮሴፍ ልጅ ያዕቆብ ምትክ ስምዖን ወልደቀለዮጳ በኢየሩሳሌም ተሾመ ቀለዮጳና ዮሴፍ ወንድማማች ናቸው።

ዮሴፍ ወልደኮርዮን ካህን ሁኖ በጥብርያዶስ ይኖር ነበር። በአይሁዳዊነቱ ታሥሯል። ያሠረውም አስብያኖስ ነበር አስብያኖስ በዛን ጊዜ የምሥራቅ ገገር ነበር። ዮሴፍ ወልደኮርዮን ትንቢት የተናገረለት አስብያኖስ ነገሠ ጡጦስ ኢየሩሳሌምን ደመሰሰ።

መንበጊ እንደመዘገበው ዮሴፍ ወልደኮርዮን የአይሁድን የሥርዓት መፅሐፍ መዝግቧል። ዮሴፍ ወልደኮዮን የአይሁድ ካህን ሁኖ ሳለ በኋላ ዘመን የተነሱ የሮም ነገሥታት ለስሙ መታሰብያ ሐውልት አቁመውለት ነበር

/ለዮሴፍ ወልደኮዮን/ ይልና ራሱ መንበጊ በጎርጎዮስ ፅሑፍ በስድሳሁለተኛው ዮሴፍ ወልደኮዮንን የሚያሞግሥና እውቀቱንም የሚያደንቅ ምንባብ ማግኘቱ መዝግቧል።

በጥጦስ አማካይነት አይሁድ ከኢየሩሳሌም ሙሉ በሙሉ ሲጠፉ ክርስቲያን ከየተሠደዱበት ተሰባስበው በስምዖን ወልደቀለዮጳ ኤጲስቆጶስነት ምክንያት በኢየሩሳሌም ቤተክስቲያንን ሠሩ። ጥጦስ ክርስቲያኖችን አላጠፋቸውም አልተቃወሙትምና።

ጥጦስ ሲሞት ወንድሙ ያስጥያኖስ ነገሠ። ይህ ንጉስ አይሁድንና ክርስቲያንን ከገፀምድር ለማጥፋት ተነሳ የሌሎች አገሮች ነገሥታትን በጦር ካሸነፈ ተከታይ ዘር እዳይኖራቸው የነሱ ሐረግ ያለውን ሁሉ እያደነ ይፈጅ ነበር።

ክርስቲያንን አጥብቆ የጠላቸው ክርሰቶስ በግርማ መንግሥት ዳግም ይመጣል ስላሉ ነው ዮሐንስ ወንጌላዊ ወደ ኤፌሶን ሂዶ ከሞት ተረፈ። ኢብዛኛቹን የኢየሱስ ክርስቶስ ደቀመዛሙት አሥሮ ወደ ሮም ወሰዳቸውና ስለክርስቶ መንግሥትነት ጠየቃቸው እነሱም የክርስቶስ መንግስት በዚህ ሐላፊ አይደለም....... በማለት አስረዱት ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ክርስቲያኖችን አከበራቸው።

በዘመኑ ፊሊሞን የተባለ ሰው የቤተክርስቲያን አገልጋይ ተነስቷል ፊሊሞን ብዙ መጻሕፍትን የጻፈ ነው። በዚሁ ተግባሩ ለዘጠኝ ዓመት ያህል ቆይቷል። የሱ መጻሕፍት መልእክታት ናቸው። ከመልእክቶቹ አንዷ ለቆረንቶስ ሰዎች የጻፋት ናት። የዚች መልእክት ፍሬ ነገር የቆሮንቶስ ሰዎች በመካከላቸው ፍቅር ጠፍቶ ስለተጣሉ ሰላምን እንዲመሠርቱ የምትመክር ናት። ፊሊሞንን ቅዱስ ጳውሎስ በመልእክቶቹ ጠቅሶታል።

ከዩስጥያኖስ ቄሣር ቀጥሎ አንያኖስ ቄሣር ነገሠ እንደነገሠ በክርስቲያኖ ላይ ጥላቻ አደረበት። አግናጥዮስ የአንፃኪያን ሊቀጳጳሳት /ምጥው ለአንበሳ/ ወደሮም ወስዶ ገደለው ቆይቶ ግን የበታች ሹማምንቶቹ ክርስቲያን የተማሩ ናቸው ስላሉት ራራላቸው።

ዮሐንስ በዘመኑ ወንጌልን ጻፈ ፈላስፋው ባስልዮስ የዮሐንስ በባኞ ቤት መሥራትን መዝግቧል። እንደድጓውና ገድለ ሐዋርያት በሱ ዘመነ መንግስት ዮሐንስ ወንጌላዊ በመቶ አንድ አመቱ ሞተ።

ከያስጥያኖስ ቀጥሎ ኤልያኖስ እንድርያኖስ ቄሣር ሆነ ክርስቲያንን ፈጆ ሦፍያና ሦስት ሴቶች ልጆቿ ጲስ ጢስና አጋጲስ በሱ ሰማዕትነትን ተቀበሉ።

www.ethiopianorthodox.org

ኡራልያኖስ ቄሣር በንጉሥነት እያለ ሁለት ዓመት ሙሉ ዝናብ ቀረ ክርስቲያኖችም አሳዷል። ከዝናብ ማጣት የተነሳ ረሀብ ፀና ንጉሡና ቤተሰቡም በረሀብ ሊያልቁ ሆነ ክርስቲያኖች እግዚአብሔርን እንዲለምኑ ተማፀናቸው። በነሱ ጸሎትም ዝናብ ዘነበ ረሀብም ቀረ። ካራቱ ወንጌሎች መካከል የሉቃስን ወንጌል ብቻ የሚቀበል መርቅያን በዘመኑ ተነሳ። በዘመኑ ጳጳሳት ተሰባስበው የዐበትቱን ቁጥር አወጡ።

ቴውዳስ የተባለው ቄሣር በነገሠ ጊዜ ጋሊኖስ የተባለ ፈላስፋ ተነሣ የሕክምና ሞያም ነበረው ብዙ መፃሕፍትንም ተርጉሟል። ቄሣር ቴውዳስ የሱ /የጋሊኖስ/ አብሮአደግ ስለነበር ሰው በመግደላቸው ሞት የፈረደባቸውን ሰዎች እንዲሠጠውና አካላታቸውን እየቀደደ እንዲመራመርባቸው ቄሣሩን ጠየቀው ቄሣሩም ፈቅዶለት በሰዎች አካል ይመራመር ነበር።

በቄሣር ቴውዳስ ዘመነ መንግሥት ዩልዮስ የተባለው ሊቀጳጳስ በእስክንድርያ ተሾመ ከእስክንድርያ ሊቀ ጳጳሳት አሥረኛው ነው በዘመኑ ዲሜጥሮስ ተነሣ። ያለጊዜው ያፈራ ወይንንም አግኝቶ ዲሜጥሮስ ለሊቀጳጳሳቱ ወሰደለት። ሊቀ ጳጳሳቱ ዩልዮስም ዲሜጥሮስ ከሱ ቀጥሎ ሊቀጳጳሳት እንደሚሆን ትንቢት ተናገረለት።

መክሲሞስ ቄሣር ክርስቲያንን ከሳደዱ የሮም ቄሣሮች አንዱ ነው "ታኦላ" የተባለውን የአንፆኪያ ሊቀጳጳሳት ገደለው። መርክዮስ የተባለው የኢየሩሳም ሊቀጳጳሳት በሽሽት በቄሣሩ ከመገደል አመለጠ።

በእሥክንድር ዘመን አቆጣጠር አምስት መቶ አርባ አምስት የፋርሱ ንጉሥ ስቡር ወልደአዝዱር ከነገሠ በሃያ ሦስተኛው ዓመት እለእስክንድሮስ ቄሣር ነገሠ። በዚሁ ንጉሥ ዘመን ክርስቲያኖች ዕረፍት አግኝተው ነበር። እሱ ከነገሠ በሰባተኛው ዓመት ያሮክላስ ሊቀጳጳሳት ሁኖ በእስክንድርያ ተሾመ እሱ ከግብፅ ጳጳሳት 13ኛው ነው።

ጎርጎርዮስ ገባሬተአምር በእሥክንድር የዘመን አቆጣጠር 551 ተነሳ ጎርጎርዮ በቂሣርያ ነበረ በዘመኑ የነበረው የሮም ቄሣር ንርድያኖስ ሲሆን በፋርስ ደግሞ ብሀራም ማኒን ገደለውና ተከታዮቹ ተሰደዱ ሁለት መቶ ያህሉ ከማኒ ተከታዮች ግን በንጉሡ ተገድዋል በዚሁ ዘመን አብቃኖስ የተባለው ፀሐፊ ተነሳ። የዘመናት ሂደትና ያለፉትን ነገሥታት ታሪክ እንዲሁም በየአገሩ የተከሰቱ መጥፎዎች ሆኑ መልካሞች በዚህ ዕሑፍ ሰፍሯል።

አባ እንጦንስ የመነኮሳት አባት ፊሊጶስ ቄሣር በነገሠ ጊዜ ተነሳ ፊሊጶስ

ቄሣር ለክስቲያኖች ዕረፍትን የሠጠ ነበር የእስክንድርያው ሊቀጳጳስ 14ኛው ሊቀጳሳት ዲዮናስዮስም በዚሁ ዘመን ነበር። እምነትም ይሁን ክህደት በሕሊና ብቻ ይወሰናሉ በቃል ቢክድ /ቢያምን/ ክህዷ /አማኒ/ አይባልም የሚሉ በዚሁ ዘመን ተነሱ ተከታይም ግን አላገኙም።

ከዘመነ እስክንድር አቆጣጠር 569 ዓመት ቄሣር ሉርያኖስ ነገሠ። በክርስቲያኖች ላይም ከባድ ስደትን አደረሰ። ዱሚያኖስና ቆዝሞስ በሱ ሰማዕትነትን ተቀበሉ። የኢየሩሳሌሙ ሊቀጳጳሳት እለእስክድሮስ በሱ ሰማዕትነትን ተቀበለ ዱሚያንስና ቆዝሞስ ወንድማማች ሲሆኑ እናታቸውም አብራ ሰማዕትነትን ተቀብላለች የእስክንድርያው ሊቀጳጳስ መክሲሞስ 15ኛው በሱ ዘመን ተሾመ ሉርያኖስ ልጁን ፋርስን እንዲቆጣጠር ወደዚያ ላከው ነገር ግን ብሕራም የተባለው የፋርስ ንጉሥ አሸነፈው አንገቱንም ቆረጠው ቄሣር ሉርያኖስ የልጁን መገደል ሲሰማ እጅግ አዘኖ በክርስቲያኖች ላይ የሚፈፅመውንም ግፍ አቆመ።

ገላድዮስ ቄሣር በእስክንድር ዘመን አቆጣጠር 579 ዓመት ነገሠ። በዘመኑ የእሳት አክሊል ቅርፅ ያላቸው አራት ከዋክብት ታዩ። በዚሁ ዘመን ጳውሎስ የሚባል በአንፆኪያ ላይ ሊቀጳጳስ ሆነና ክርስቶስ መለኮታዊ አይደለም በእግዚአብሔር ለሰው ልጆች ድሕነት ብቻ ተመረጠ አለ ከዚሁ ስሕተቱ ሳይመለስም ሞተ የሱንም የስሕተት ሃይማኖት ብዙዎች ተቀበሉ።

ጳውሎስ በሥልጣን ላይ ስምንት ዓመት ቆይቶ ሲሞት አሥራ ሦስት ሊቃነጳጳሳት በአንፆኪያ ተሰብስበው ትምህርቱንና ተከታዮቹን አወገዙ።

ታኦና የእስክንድርያ 17ኛው ሊቀጳጳሳት ሆነ በሱ የሕይወት ታሪክ የሚቀጥለው ተገኝቷል። ኡልያኖስ ቄሣር የክስቲያኖችን ጠላት ስለነበር የእስክንድርያ ምዕመናን በድብቅ ሥርዓተ አምልኮትን ይፈጽሙ ነበር። ይህ ሊቀጳጳሳት ክርስቲያኖችን እንዳያሳድዱበት መደለያ ገንዘብ ይሠጣቸው ነበር። እንዲህ እያለ በቅድስት ድንግል ማርያም ስም ቤተክርስቲያን ሠራ ቤተክርስቲያኑ ተሠርቶ ሲያልቅ ክርስቲያኖች በዚሁ በግልፅ መፀለይ ጀመሩ። ከታኦና ቀጥሎ አርዮስ ቄሣር ነገሠ ክፉ ከሐዲ ነበር ከነሱ በስተመጨረሻ በእስክንድር አቆጣጠር 505 ዓመት. ዓለም ከተፈጠረ በአምስት ሺ ሰባት መቶ ዘጠና ሰባት ዓመት ዲዮቅልጥያኖስ ተነሳ። ዲዮቅልጥያኖስ በመጀመርያ የፍየል እረኛ ሁኖ ሲዘፍን ፍየሎች ከሱ ጋር ይዘፍኑ ነበር ጥሩ ድምፅ ነበረው ወደቤተመንግሥቱም የገባው ዘፈን በመቻሉ ነው። ጥሩ ዘፋኝ መሆን የንጉሡን

www.ethiopianorthodox.org

ልጅ ትኩረት ሳበና አገባችው::

አባቷ ሲሞት በሴቷ ድጋፍና ጥረት ነገሠ ከዲዮቅልጥያኖስ ቀጥሎ መክስምያኖ ከመክስምያኖስ ቁስጠንጢኖስ ነገሡ:: መፅሐፈ አቅሊሞስ ስለቆስጠንጢኖስ በሰፊው ያትታል ይህ መፅሐፍ ከመዘገባቸው ፍሬ ነገሮች አንዱ ቆስጠንጢኖስ የሠማዕታት ዐፅም ተሰብስቦ በአንድ ላይ እንዲቀመጥ ማድረጉ ነው:: ቆስጠንጢኖስ ያስኩን የተባለውን መኮንኑ ቆስጠንጥንያ የተባለችውን እህቱ አጋብቶ ለሮም የበታች ንጉሥ አድርጎ ሾመው:: ያስኩን ግን በክርስቲያን ላይ ስደትን ፈፀመና ቆስጠንጢኖስ ይዞ አንገቱን ቆረጠው::

ቆስጠንጢኖስ በነገሠ በ9ኛው ዓመት የኒቅያ ጉባዔ ተካሄደ:: ለኒቅያ ጉባዔ ተጠርተው የተሠበሰቡ ኤጲስቆጶሳት ቁጥር 2340 ነበር:: እነዚህ ሁሉ ስለክርስቶስ ባህርያት የተለያየ ትርጉምን ይዘው ነው የቀረቡ:: ከነሱ ውስጥ ወልድ ከአብ እንደእሳት ነበልባል ይፈልቃል የሚሉ ነበሩ ይህ የሰባልዮስ መንገድ ነው:: ማርያም ወልድን 9 ወር በክርሷ አልተሸጀመችውም ከምንጭ እንደሚወጣ ውሃ በሆዷ አለፈ እንጂ የሚሉ ክርስቶስ እደማንም ሰው ተፈጠረ ግን ለአለም ድሕነት ይሆን ዘንድ ተመረጠ የመለኮት ጸጋም ከሱ ጋር ነበረች በጥቅርና በስምረት ከሱ ጋር ሆነች ስለዚህም ወልደእግዚአብሔር ተባለ የሚሉ እግዚአብሔር በህልውናው አንድ ነው በቃልና በመንፈስቅዱስ እናምንም የሚሉ በ3 አማልክት እናምናለን እነሱም አንዱ መልካም አንዱ ክፉ አንዱ ትንነት ያለው ሲሆኑ ትንነት ያለው 3ኛው በሁሉቱ ማህል ይገኛል የሚሉ ክርስቶስና ማርያም ከእግዚአብሔር በታች የሆኑ ሁለት አማልክት ናቸው የሚሉና ሌሎችም የተለያዩ የእምነት መንገዶች አመጡ::

ከብዙ ክርክርና ውዝግብ በኋላ ነው 318 ኤጲስቆጶሳት ብቻ አንድ መስመር የያዙት ጉባዔውን እለእስክንድሮ ዘእስክንድርያ መቃርስ ዘኢየሩሳሌም አስጦስ ዘአንፃኪያና ሁለት ከጴጥሮስ ዘሮምያ የተላኩ ቀሳውስት መሩት:: እለእስክንድሮስ የኒቅያ ጉባዔ ባለቀ በአምስተኛው ወር ሞተ::

ግብፃውያን ብዙ መሥዋእት የሚያቀርቡለት የጣዖት በዓል በየዓመቱ ሕዳር 12 ቀን ነበራቸው:: እለእስክንድሮስ አስተምሮና ወጥቶ ጠርዶ በዓሉ በሚካኤል ስም እንዲከበር አደረገ::

ንግሥት እሌኒ የጌታችንን መስቀል በ328 ዓ.ም አወጣች:: አትናቴዎስ በሌሎች የታሪክ መጻሕፍት ከ5 ጊዜ በላይ መሰደዱ ሲነገር በዚህ ግን 3 ጊዜ ብቻ ተሰደደ ይላል:: እሌኒ ዕፀመስቀል በተቀበረበት ኮረብታ ላይ የደቀቀ ወርቅን

ትበትን ነበር ወርቁን ከአፈሩ ለመለየት ሲሉ የኢየሩሳም ነዋሪዎች/አይሁድ ሆኑ ክርስቲያን አፈሩን እየዛቁ በሸምያ ወሰዱት::

የአትናቴዎስ እናት የአህዛብ እምነትን የምትከተል ነበረች አስተምሮ ያጠመቃት እለእስክንድሮስ ነው:: አትናቴዎስንም ከናቱ ተረክቦ እለእስክንድሮስ እያስተማረ አሳደገው በማለት ክሮም ሲታነ ጳጳሳት አንዱ መዝግቧል::

ቆስጠንጢኖስ በኢየሩሳሌም ክርስቲያን ያልሆነ ሰው እንዳይቀመጥ አወጀ ቀጥሎ ክርስቲያን ያልሆነ ሰው በግዛቱ እንዳይገኝ አወጀ በዚሁ ክርስቲያን እንሆንም ያሉ አይሁድ ተገደሉ:: ብዙዎች አይሁዶች ደግሞ ሞትንና ስደትን እየፈሩ ክርስቲያን ሁኗል:: ክርስቲያን ነን ባዮች ክርስትናን ተቀብለናል የሚሉ አይሁድ የአሣማን ሥጋ አይበሉም ብለው ነገር ሠሩ:: ቆስጠንጢኖስ በበዓለ ፋሲካ የአሣማን ሥጋ በግድ ሁሉ እንዲበላ አዘዘ:: በዚሁ አንበላም ያሉ አይሁድ ተገደሉ::

ቀደም ብለው አምነው ክርስቲያን ከሆኑ አይሁድ መካከል አንዱ መፃሕፍተ ኦሪን ጠንቅቆ የሚያውቅ አይሁዳዊ ነበር:: ይህ ሰው ወደ ቆስጠንጢኖስ ገብቶ ካህናተ አይሁድ በምቀኝነት ከአምስት ሺ መቶ ዓመት እንደቀነሱና የዳንኤል ቍጥሮችና ሱባኤዎች ገና አልተፈፀሙም በማለት የክርስቶስን መምጣት ተቀባይነት እንዳይኖው ለማድረግ እንደሚጥሩ ካስረዳ በኋላ በዘመነ በጥሊሞስ የተተረጎመው ትክክለኛ ብሉይ ኪዳይ በግብፅ ቤተመዛግብት እንዳለ አስረዳው::

ቆስጠንጢኖስ መልእክተኛን ወደ ግብፅ ቤተ መዛግብት ላከና የሰባ ሊቃናትን ትርጉም አስመጣ:: በመላ አለም በሚገኙ ክርስቶያኖች እጅ እንዲገባም አደረገ:: አይሁድ በተዛባ መንገድ እንዲሰራጭ ያደረጉትም ብሉይ ኪዳን በሊቃውንት ድጋፍ ሠጭነት ሊስተካከል ቻለ::

በቆስጠንጢኖስ ዘይንእስ/የቆስጠንጢኖስ ልጅ/ ዘመን አርዮሳውያን ቁስጥንጥንያን አንፃኪያን ግብፅንና እስክንድድርያን ተቆጣጠሩ:: በዘመነ ቆስጠንጢኖስ ዘይንእስ የባሕር ማዕበል ተነስቶ በእስክድርያ ዙርያ የነበሩትን አብያተ ክርስቲያናት አስጥሟል::

ዮልያኖስ ከቆስጠንጢኖስ ዘይንእስ ቀጥሎ ነገሠ በዘመኑ አቡሊናርዮስ ተነሳ አቡሊናርዮስ እስክንድርያዊ ነው የከሐዲዎች ፍልስፍና እየተማረ አደገ አባቱ የአስትሮሎጊ /የከዋክብት ጥናት/ ምሁር ነበር:: አቡሊናርዮስ ብዙ መፃሕፍትን ፅፏል:: ግን መንፈስ ቅዱስ ከአብና ከወልድ ያንሳል አለ ለወልድ

www.ethiopianorthodox.org

መስኮቱ እንደነፍስ ሆነው አስ ሌሎችም ብዙ የስህተት ትምህርቶች በምስጢረ ተስብእት አስገብቷል።

በዮልያኖስ ዘመን ዓቢይ ባስልዮስ ዘቂሣርያና ቆጸዶቅያ ጎርጎርዮስ ዘደስያት አብሳንዮስ ዘሦርያ ተነስተዋል። ዩልያኖስ ከሐዲ ነበር እሱ ሲሞት የሱ የጦር ዓለቃ የነበረው ዮስያኖስን እንዲነግሥ ሕዝቡ መረጠው "እሱ ግን እኔ ክርስቲያን ነኝ እንዴት ንጉሥ ሁን ትሉኛላችሁ" አላቸው እነሱም እኛ ከሐዲውን ንጉሥ ዮልዮስ ፈርተን እምነታችንን ደብቀን እንጂ ክርስቲያን ነን አሉት።

የፋርሱ ንጉሥ ሳቡር ነው ዮስያኖስን እንዲያነግሡ ሮማውያንን የመከራቸው። ይህንን ያደረገበት ምክንያት ዮስያኖስ ወደ ፋርስ ሄዶ የሳቡር የጦር መሪ ሁኖ ስለነበር ነው። ዮስያኖስ እንደነገሠ የክርስቶስን መስቀል በአደባባይ ላይ ተከለ።

በዘመነ ዮስያኖስ የተሰደዱ ጳጳሳት ወደየመንበራቸው መለሳቸው ቅዱስ አትናቴዎስም ወደመንበሩ ተመለሰ። ይህ የሱ ከስደት ሲመለስ ሁለተኛው ነበር። ከዮስያኖስ ቀጥሎ አርዮሳዊ ዋሲጦስ ነገሠ። በሱ ለሦስተኛ ጊዜ አትናቴዎስ ተሰደደ ነገር ግን በእስክንድርያ ኤጲስቆጳሳት ጥረት ወደመንበሩ ተመለሰ ከዚያ በኋላ አልተሠደደም።

ትልቁ ቴዎዶስዮስ ሲነግሥ ቴዎፍሎስ የእስክንድርያ ሊቀጳጳሳት ሆነ ዮሐንስ አፈወርቅና ኤጲፋንዮስ በዘመኑ ነበሩ ኤጲፋንዮስ ከዮሐንስ አፈወርቅ ጋር የሥጋ ዝምድና አለው አይሁዳዊም ነው ከአይሁዳዊነት ወደ ክርስትና ገባ።

አርዮሳውያን ቤተክርስቲያንን እየተቆጣጠሩ ለ40 ዓመት ቆይተው በነሱ /በኤጲፋንዮስና በዮሐንስ አፈወርቅ/ ተወገዱ። ሁለተኛውና የቁስጥንጥንያው ጉባዔ በዘመኑ ተካሄደ በመቅዶንዮስም ምትክ ጎርጎርዮስ ነባቤ መለኮት ተሾመ ትልቁ ቴዎዶስዮስ በሥልጣን ላይ እያለ ልጁ አርቃድዮስ የፈላስፋው አርሳኒ ተማሪ ነበር።

አርቃድዮስ ከሱ በሚሰናበትበት ጊዜ አንድ ጊዜ መታውና ለአርቃድዮስ በጣም ተሰማው ለምን መታኸኝ ቢለው በዛም አነሰም በሥልጣን መቀመጥህ አይቀርምና በሰዎች ላይ ቅጣትን ስትፈፅም ሕመሙ ትዝ እንዲልህ ብዬ ነው አለው። ትልቁ ቴዎዶስዮስ ሞተና አርቃድዮስ ነገሠ የሱ መምህር መሆኑን አስታውሶ የአባትነቱን ምክር ለመቀበል ቢያስጠራው እሱን መምታቴ አስታውሶ ሊገድለኝ ፈልጎ ነው የጠራኝ በማለት ፈርቶ አርሳኒ ሸሽቶ ወደ ግብፅ ሄደ።

ገዳመ አስቄጥስ ገብቶም መነኮሰ።

አርቃድዮስ መመንኮሱን ሰምቶ ዳግም መልእክተኛ ላከ አርሳኒንም አ?ኘው በዚህ ጊዜ ግን ከምንኩስና ዓለም ወደ ቤተመንግሥት መሄድ አይገባኝም የሚል መልስ ለመልእክተኛው ሠጠው ለሦስተኛ ጊዜ አርቃድዮስ መልእክተኛ ቢልክ አርሳኒ ሙቶ ቆየ።

ዮሐንስ አፈወርቅ፣ ዩሴፍ ማርያምን አስከትወልድ ድረስ አላወቃትም የሚለውን ዓረፍተነገር ለመጀመሪያ ጊዜ ተረጎመ። ከዚህ በቀር ብሉዩንና ሐዲሱን አንድ ባንድ ተርጉሟል ሌሎች ድርሳናትንም በብዛት ፅፏል።

ትልቁ ቴዎዶስዮስ በነገሠ በሰባተኛው ዓመት የቅዱስ እስጢፋኖስ ዐጽም በኢየሩሳሌም ተገኘ። በአሥረኛው ዓመተ መንግሥቱ ስምዖን ዘዐምድ /ዓምዳዊ/ ታወቀ። በ21ኛው ዘመነ መንግሥቱ 3ኛው የኤፌሶን ጉባዔ ተካሄደ። የእንፆኪያው ሊቀጳጳሳት ዮሐንስ ገና በጉዞ ላይ እያለ የኤፌሶኑ ጉባዔ ንስጥሮስን ስላወገዘ ዮሐንስ እጅግ ተቆጣና መለያየት ተፈጠረ ግን ጠቡን ትልቁ ቴዎዶስዮስ አበረደውና ቄርሎስን ጨምሮ ሁሉም ተስማሙ።

ንስጥሮስ በስደት ግብፅ ውስጥ ሞተ። የሱን እምነት ይዞ በርሳማ የተባለው የንዕንቢን ኤጲስቆጶስ ተነሳና በፋርስ አስፋፋው።

በዚሁ ዘመን አንድ ሰው ተነስቶ አይሁዶችን "እኔ የነቢያት አለቃ ሙሴ ስለሆንኩ አባቶቻችሁን እየመራሁ በጥንት ዘመን ከግብፅ አወጣሁ" አላቸው። ብዙ አይሁዶች ወደባህር እየዘለሉ ገቡና ባሉበት ሠጥመው ሞቱ። ይህን ሁሉ አድርጎ ለመሸሽ ሲሞክር የቀሩት አይሁድ ይዘው ገደሉት በዚሁ ወቅት "ያዝግርድስ" የሚባል ክፉ ንጉሥ በፋርስ ተነሳ ደስ የሚለውን ፈረስ ለመምረጥ ፈረሶቹን ሁሉ እንዲያመጡ አዘዘ። ከብዙዎቹ አንዱን ፈረስ መረጠና የፈረሱን ፊት በማህረሙ ሊያሻሽ ሲሞክር ፈረሱ ፊቱን በርግጫ መትቶ ገደለው።

የዲዮስቆሮስ መጀመሪያ ስም ያዕቆብ ስለነበር ተከታዮቹ ያዕቆባውያን ተባሉ የሚሉ አሉ። በሌላ በኩል ደግሞ ዲዮስቆሮስ በእሥር ከደሴት እያለ የሱን የሃይማኖት መልእክት የሚያመላልስለት ያዕቆብ የሚባል መልእክተኛ ስለነበረው በሱ ያዕቆባውያን ተባሉ የሚሉ አሉ። እንዲሁም የእንፆኪያው ሊቀጳጳሳት ሣቃሮስ ተማሪ የሆነ ያዕቆብ የሚባል ስለነበረና የሱም የምሥጢረ ሥጋዌ ትምህርት ከዲዮቆሮስ ትምህርት ጋር አንድ ስለሆነ ሣዊሮስም ወደሚመራቸው ምእመናን ዘወትር እየሄደ ተማሪው ያዕቆብ ያጽናናቸው ዘንድ ይልከው ስለነበር የሣዊሮስ ምእመናን ያዕቆባውያን ተባሉ የሚል ታሪክ አለ።

www.ethiopianorthodox.org

የልዮን ልጅ ዘይኑን በሮሞ በነገሠ ጊዜ በዘመነ በጥሊሞሶች የተሠራው የእስክንድርያ ግንብ ተቃጠለ። ዘይኑን ለቁርባን የሚሆን ወይንና ስንዴ ለእስቂጥስ መነኮሳት ይሠጣቸው ነበር።

አንስጦስ የተባለው ከትልቁ ቴዎዶስዮስ ቀጥሎ በስድስተኛው የሮማውያን ዘመነ መንግሥት የነገሠው አርዮሳዊ ነበር። ይህ ንጉሥ ንባብንና ዕሕፈትን ሴቶች መማር የለባቸውም ብሎ አወጀ። ንባብንና ዕሕፈትን ተምረው የተገኙትንም ሴቶች ገደላቸው። በአንስጦስ ዘመን ከዲዮስቆሮስ እጅግ ዘግይቶ ሣዊሮስ የሚባል /ሌላ ሣዊሮስ/ ነበር "ያዕቆብ በረአዳዊ ካገር አገር እየዞረ በትምህርተ ዲዮስቆሮስ መንገድ ምሥጢረ ሥጋዌን እንዲቀበሉ /ክርስቲያን/ ያደርግ ስለነበር በዚህ ያዕቆባውያን የሚለው ስያሜ ተገኘ" በማለት ወልደ በጥሪቅ ይመዘግባል።

አንስጦስ አንድ ጊዜ የመለካውያን ደጋፊ ሌላ ጊዜ የያዕቆባውያን ደጋፊ በመሆን ተለዋዋጭ እምነት ነበረው። በምድረ ፍልስጥኤም የነበረው ሳዊሮስ የሚባል ሰው የዲዮስቆሮስ ትምህርት ትክክለኛ እንደሆነ ገለፀለትና የዲዮስቆሮስን መንገድ ተከተለ። የአንፆኪያው ሊቀጳጳሳት በላድዮስ "የኬልቄዶንውያን እምነት ነው ትክክለኛው" ብሎ በጻፈለት ጊዜ በላድዮስን ከሥልጣኑ አባርሮ ሣዊሮስ ዘአንፆኪያን በዚያ ሾመው።

ከአንስጦስ ቀጥሎ በሮም የነገሠው ብስጥያኖስ ክርስቲያን ካልሆነ ማንም ሰው በግዛቱ እንዳይገኝ አወጀ በስ ዘመን ዝናም በመጥፋቱ ብዙ ሕዝብ በያለበት በረሀብ ረገፈ። የረሀቡ መነሻ ብዙ ነበር ከድርቁ ቀጥሎ የዘነመው ዝናም በረድ የበዛበት ነበር በዚሁም የበቀለው እህል ወደመ ቀጥሎ አንበጣ የነበረውን ሁሉ በላው። በዚህ ሁሉ ለተከታታይ ሰባት ዓመት ረሀብ ሆነ።

በዚሁ ዘመን ከሚያዝያ 30 ቀን ጀምሮ ለተከታታይ አሥራ አራት ወር ከቀኑ ሁለት ሰአት ጀምሮ ቀኑ ሙሉ የፀሐይ ብርሃን ጨለማ የበዛበት ሁኖ ታየ። በዘመኑ የነበሩ ጠንቋዮች ካሁን በኋላ የፀሐይ ብርሃን ባለበት ይቀጥላል አሉ ግን አልያዘላቸውም። ዮስጢያኖስ የተባለው የሮም ንጉሥ በነገሠ ጊዜ ልደት ታህሣሥ 24፣ ጥምቀት ጥር 7 እንዲሆን አወጀ እስከዚያ ድረስ ልደትና ጥምቀት ባንድ ቀን ይከበሩ ነበር። መለካዊ ነበር በደብረሲና ላይ ገዳም የመሠረተ እሱ ነው። ነገደ ዓረቦች የሆኑ መነኮሳት ለመጀመርያ ጊዜ በዚሁ ተቀመጡ እነሱም የሣሊሕ ልጆች ይባላሉ።

በእስክንድር ዘመን አቆጣጠር ስድስት ሺ. አሥራ አራት ዓመት በኑብርያዶስ በገሊላ በናዝሬትና በሦርያ የሚኖሩ አይሁድ የሌሎች ኃይል ድጋፍ አግኝተው በክርስቲያኖች ላይ ተነሱ። ብዙ ክርስቲያኖችን ጨፈጨፉ በጌታችን መቃብር ላይ ተሠርቶ የነበረውንም ቤተክስቲያን አቃጠሉ ለአይሁዶቹ ድጋፍ የሠጡዋቸው ፋርሶች ናቸው።

ዮሐንስ የሚባል መለካዊ ሊቀጳጳሳት በእስክንድርያ ይኖር ነበር። መሀረ የሚል የቅዕል ስም ተሠጥቶታል። መላ የሥራ ጊዜው ነዳያንን በማፅናናትና በመመገብ ያሳልፍ ነበር መሀሪ የተባለውም በደግነቱ ነው። ከደግነቱም ብዛት ብዙ ምሥጢራት እግዚአብሔር ተገልፀውለታል። ይህ ሊቀ ጳጳሳት ፋርሶች እስክንድርያን በወረሩ ጊዜ ወደ ቆጵሮስ ተሰደደ በዚያውም ሞተ።

መሐሪ ዮሐንስ ከተሰደደ አንስቶ ለቀጣዩ ሰባት ዓመት የእስክንድርያ ቤተክርስቲያን በኮፕቲኮች እጅ ሆነች። አንስጣስዮስ የተባለውም ሊቀጳጳሳት ተሾመ። በዚሁ ዘመን በዓለ ፋሲካን ለማክበር የሚሰበሰቡትን ክርስቲያን ለመፍጀት ከኢየሩሳሌም ጀምሮ በመላ የምሥራቅ አገሮች የሚገኙ አይሁድ በምሥጢር ተዘጋጁ። የጢሮሱ ክርስቲያናዊ መኮንን ምስጢራቸውን አስቀድሞ ስላወቀ ሁሉም ከተሰበሰቡበት ከበባቸውና አንገት አንገታቸውን ቆርጦ ፈጃቸው። በዚሁ ዕለት የተገደሉ አይሁድ ሁለት ሺ. ያህላሉ። ይህ ዘመን ከዘመነ ዲዮቅልጥያኖስ 330 ዓመት ዘግይቶ ነው የተፈፀመው።

ዓረቦች መካከለኛውን ምሥራቅ ከተቆጣጠሩ ወዲህ /በእስልምና ተመርኩዘው/ የዓለምን ታሪክ በቅደም ተከተል ማስቀመጥ አልተቻለም። ከዘመነ ሰማዕታት አቆጣጠር ባአንድ ሺ. አሥራ ሰባት ዓመት እስላሞች በክርስቲያኖች ላይ ከባድ ስደትን አደረሱ /በግብፅ/። በቤተክስቲያን እግዚአብሔርን ለማምለክ መሰብሰብ ፈጽሞ ተከለከለ አብያተክርስቲያናት በዐረብ እስላሞች አዋጅ በሙሉ ተዘጉ። ብዙዎቹም በዐረቦች እጅ ፈረሱ።

ብዙ ግብዛውያን ክርስቲያኖች በዚሁ ጊዜ ይህ ሊሆን የቻለው እስላሞቹ በየደረሱበት ሙሉ ሥልጣን ስለተሠጣቸው ክርስቲያኖቹን አትደኛ ካልሰለማችሁ ለመኖር አትችሉም እያሉ የለበሱትን ልብስ ከመግፈፍ አንስቶ መላ ንብረታቸውን ይዘርፋዋቸውና እንደእንስሳም በመቁጠር የፈለጉትን ሁሉ ይፈፅሙባቸው ስለነበር ነው።

ማንም ሰው የዐረቦች የባህል ልብስ የሆነውን ቀሚስ እንዲለብስ ያገሩ ባህል ልብስ ማንም ለብሶ እንዳታይ ከራሱ ላይም ትልቅ የዓረብ ጥምጥም

www.ethiopianorthodox.org

እንዲጠመጥም ተገደደ:: ሌላ ልብስ ለብሶ ቢገኝ ይገደላል የለበሰውን ልብስ ከላዩ ላይ ተገፎ ይወሰዳል::

በዚህ ማህል አንድ ሰብአዊ ሥነ ምግባር ያለው/እስላም/ መሪ ሁኖ ክርስቲያኖች ጥቂት የተሻለ ዕረፍት አግኝተው ነበር:: በዚህ ማህል ግን ቃጠሎ ተነስቶ በዘመኑ የነበረውን የግብፅ ከተማ አጋየው:: ይህንን ምክንያት አድርገው ክርስቲያንን የሚጠሉ ሰዎች ቃጠሎውን ሆን ብለው ክርስቲያኖች እንዳስነሱት ተናገሩ:: ወድያውም ክርስቲያን የሆነ ሁሉ ለማንም የእሥላም ባለሥልጣን ተላላኪ/አገልጋይ/ እንዲሆን ተፈረደበት::

በዚሁ መፅሐፍ ከኒቂያ ጉባዔ ጋር እስከኬልቆዶን ድረስ አምስት ጉባዔዎች እነደተካሄዱ ተመዝግቧል በአራተኛ ደረጃ የተመዘገበው አውጣኪን ለማውገዝ መቶ ሰላሳ ኤጲስቆጶሳት በኤፌሶን ተሰብስበዋል አውጣኪንም አውግዘውታል ይላል::

ከኬልቄዶን ቀጥሎ የተደረገው ጉባዔ ፭ኛ ጉባዔ ተብሏል:: የጉባኤው ተሳታፊዎች መቶ ስድሳ ኤጲስቆጶሳት የተለያየ የእምነት መንገድ ይዘው ስለተገኙ ነው:: ይህ ስድስተኛው ጉባዔ ከኬልቆዶን በኋላ ሦስት ዓመት ቆይቶ ነው የተደረገው ጉባኤው በስድስት ሺ ሰላሳ ሰባት /ዓ.ም/ ተደረገ::

ሰባተኛው ጉባኤ በቁስጥንጥንያ ተካሄደ ይህ ጉባዔ ከኬልቄዶን ጉባዔ ቀጥሎ በሰባተኛው ዓመት ተደረገ:: በዚህ ጉባዔ አንዲት ሥምረት የሚሉት ተረገሙ:: ያዕቆባዊ የሆነ ሁሉ በሮም ግዛት እንዳይገኝ መሰደድና መገደል እንዳለበት ተወሰነ::

ስምንተኛው ጉባዔም በቁስጥንጥንያ ተካሄደ ይህ ጉባዔ በዓመተ ተንባላት 6270 ዓመት ተደረገ:: ጉባዔው በቤተክርስቲያን ውስጥ ስላለው ሥእል የሚመለከት ነበር በዚሁ ጉባኤ በቤተክርስቲያን ውስጥ ሥእል መኖር የለበትም ባዮች ነበሩ:: ከፌሎቹ ደግሞ ሥእል እንዲሠገድበት ሳይሆን ለትምህትና ለውበት ብቻ ሥእሉ ቢኖር መልካም ነው አሉ በካታኮምፕስ የተገኘው የሥዕል ይዘት በዚሁ ሣይወሳ እንዳልቀረ ይታመናል::

በዚሁ መፅሐፍ ከመሐመድ ቀጥለው የተነሱ የዓረቡ መሪዎችን እስከአምሳ ዘጠኝ በዝርዝር አስቀምጧል አምሳ ዘጠኙ ከግብፅ ውጭ የነገሡ ናቸው እንደገና በግብፅ ብቻ የተነሱ የእሥላም መሪዎች ቅደም ተከተልን ያስቀምጣል::

<u>አምስቱ አእማደ ምስጢርና ውዳሴ ማርያም ትርጉም</u>

ይህ መፅሐፍ ባለ ጥቁር፣ አረንጓዴ፣ ቀይ፣ ቢጫና ወይን ጠጅ ቀለሞች ያሉባቸው አሥር ሐረጎች አሉት:: በስተመጨረሻው ለቤተ መጻሕፍት ለጥናትና ለምርምር አገልግሎት ተገዝቷል የሚል የስክርቢቶ ጽሑፍ በስተመጨረሻው ተፅፏል:: በመጀመሪያው ሦስት ባዶ የብራና ቅጠሎች በመጨረሻው ሁለት ባዶ የብራና ቅጠሎች አሉት::

<u>መፅሐፈ ባሕርይ</u>

መጽሐፈ ባሕርይ፣ ስለ ትምህርተ መለኮት፣ የሚገልጽ መፅሐፍ ነው:: ይህ መፅሐፍ ምሥጢረ ሥላሴንና ምሥጢረ ሥጋዌን ይዟል በአሥራ አምስት ዐንቀጽ /ምዕራፍ/ መፅሐፉ ተከፍሏል:: ሲጀምርም ባንድ ባሕርይ ቃል ሥጋን፣ ሥጋ ቃልን ሆነ ይላል እንዲሁም ሦስትነት ባንድነት አንድነት በሦስትነት ተገልፆ ተዋህዶን ያስገኛል ይላል::

ከምሥጢረ ሥላሴ ቀጥሎ ምሥጢረ ልደት በሠፊው ይዘረዝራል ምሥጢረ ልደትን ሲዘረዝር ወልድ ከሰማይ ወደምድር ወረደ ማለት ሰው ሆነ ማለት ነው በማለት ይገልጻል:: ይህንንም ከቁርሎስ ነው የጠቀሰው ወደሰማያት ዐረገ ስንል ደግሞ የለበሰውን ሥጋ ወደ ሰማይ አሳረገ ማለት ነው::

ዮሐንስ አፈወርቅን የሾመው የአንፆኪያው ሊቀጳጳሳት ጴጥሮስ የመላእክትና የእረኞች ምሥጋና በጌታ ልደት ጊዜ የመላእክት በሰማያት ያለማቋረጥ እግዚአብሔርን ማመስገን እንዲሁም በምድም የእግዚአብሔር ምሥጋና ሙሉ መሆኑን ያስገነዝበናል ማለቱን በዚሁ ያስቀምጣል::

አግናጥዮስ ዘአንፆኪያ ከቅዱስ ጴጥሮስ ሐዋርያ ሦስተኛ ሊቀጳጳሳት ነው ይልና ስምሬንስ በሚባል አገር ለሚኖሩ ምእመናን በጻፈው መልእክቱ ሰብአሰገል ኮከቡን አይተው በመጡ ጊዜ ከተወለዱት ሕፃናት መካከል በዕፁብ ድንቅ ምሥጢር እንደጌታችን የተወለደ ስላላዩ ስገዱለት......ብሏል::

ዮሐንስ አፈወርቅ ስለጌታ በዮርዳኖስ መጠመቅ ምሥጢር የሚገልፅ ድርሳን አለው:: ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስም መልህቀ ሃይማኖት በመባል የሚታወቅ ድርሳን አለው:: ሁሉቱ የቤክርስቲያን አባቶች በየድርሳናቸው በጌታ ጥምቀት ጊዜ ስለተገለፀው የሦስቱ አካላት ምስጢር በተመሳሰለ አካሄድ ገልፀዋል::

ተፍፃሜተ ሰማዕት ጴጥሮስ ዘእስክንድርያ በበኩሉ ስለበዓለ ጥምቀት

www.ethiopianorthodox.org

ሲያትት ጌታ በዮርዳኖስ ላይ በመጠመቅ እያለ በዮሐንስ ራስና በጌታ ላይ መንፈስ ቅዱ ቢያንዣብብ ኑሮ ሕዝቡ የዮሐንስን ነቢይነት አስቀድሞ ተቀብሎ ስለነበር መንፈስ ቅዱስ ለዮሐንስ ነው የወረደው ባለ ነበር። ስለዚህ ነው ዮሐንስ አጥምቆት ሲያበቃ ዮሐንስ ከሱ ሲለይ መንፈስ ቅዱስ በጌታ ራስ ላይ ያረፈው... ብሏል።

የአባ እንጦንስን ገድል የፃፈ ሐዋርያዊ አትናቴዎስ ነው። አጋንንትን እንፍራቸው ነገር ግን እንዋጋቸው እነሱን የምንዋጋበት መሣርያ ትዕግሥትንና ፍቅርን ማብዛት ነው የሚል መንፈሳዊ ምክር በአባ እንጦንዮስ ገድል ተፅፏል። በመቀጠልም ለአጋንንት በኛ ላይ ኃይልም ሆነ ሥልጣን የላቸውም እግዚአብሔር የአጋንንትን ኃይል አድክሞ የኛን ኃይል አፅንቷልና አባቦችንና ጊንጦን ትረግጡ ዘንድ ኃይልን እሠጣችኋለሁ ብሏልና ይላል።

ሣዊሮስ ዘአንፆኪያ መፀሐፈላህ/የልቅሶ መፅሐፍ/ በሚል ርእስ አንድ ድርሰት ጽፏል። በዚህም ድርሰቱ እግዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩ መጸጸቱን ለኖኅ እንደገለጸለትና በኋላም ሣኦልን በመቀባቱ መፀፀቱን ለሣሙኤል እንደገለፀለት በመጥቀስ እግዚአብሔር መልካም ሥራን ለመሥራት የሚያስችል ጸጋ በሰው ላይ ያሳድራል እንጂ መልካም ሥራን ለማሠራት እግዚአብሔር ሰውን አያስገድደውም ስለዚህ የሠው ህሊና ካልፈቀደ የእግዚአብሔር ፀጋ ከሰው ላይ ሊኖር አይችልም።

እግዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩ ተፀፀትኩ ማለቱ የሠው ልጅ ሲጠፋ እግዚብሔር እንዳዘነ ያሳየናል። ሠለስቱ ደቂቅ ፈቃድህን ባለመፈፀማችን በደልን ብለዋል ልመና ከሰው መሥጠት ከእግዚአብሔር ረድኤትም እንዲሁ የተለያዩ ናቸው። እግዚአብሔር በሕዝቅኤል አድሮ የሐጢአተኛን ሞት ሳይሆን ከበደሉ እንዲመለስ ነው ፈቃዱ እንደተባለ ይላል/ሣዊሮስ/ ሰው በሥራው ሳይሆን በእግዚአብሔር ቸርነት ብቻ እንደሚድን አብርሃምንና መሰሎቹን ጠቅሶ ተናገረ፣ ዳዊትና ኢሳይያስ የሰው ልጅ ስራ ሁሉ በእግዚአብሔር ዘንድ ኢምንት ነው አሉ። ኤርምያስ ከቶውኑ ለምን ተወለድኩ የናቴስ ሆድ ለምን የኔ መቃብ አልሆነም አባቴ ከጓደኞቹ ቤኔ መወለድ ምክንያት ደስ ይበልህ ወንድ ልጅ ተወለደልህ ተብሎ ላባቱ የተነገረባት ዕለት ምንኛ አስፈሪ ዕለት ናት አለ የሚሉና ይህን የመሰለ ብዙ ኃይለ ቃላት በዚሁ መፅሐፍ ሠፍረዋል።

የኛ የቤተክርስቲያን መምህራን ፀባዖት የሚለውን ቃል እግዚአ ኃይላት በማለት ይተረጉሙታል። በዚህ መፅሐፍም እግዚእ ሐይላት የሚለው ቃልበብዙ

<u>አምስቱ አእማደ ምስጢርና ውዳሴ ማርያም ትርጉም</u>

ይህ መፅሐፍ ባለ ጥቁር፣ አረንጓዴ፣ ቀይ፣ ቢጫና ወይን ጠጅ ቀለሞች ያሉባቸው አሥር ሐረጎች አሉት። በስተመጨረሻው ለቤተ መጻሕፍት ለጥናትና ለምርምር አገልግሎት ተገዝቷል የሚል የስክርቢቶ ጽሑፍ በስተመጨረሻው ተፅፏል። በመጀመሪያው ሦስት ባዶ የብራና ቅጠሎች በመጨረሻው ሁለት ባዶ የብራና ቅጠሎች አሉት።

<u>መፅሐፈ ባሕርይ</u>

መጽሐፈ ባሕርይ፣ ስለ ትምህርተ መለኮት፣ የሚገልጽ መፅሐፍ ነው። ይህ መፅሐፍ ምሥጢረ ሥላሴንና ምሥጢረ ሥጋዌን ይዟል በአሥራ አምስት ዐንቀጽ /ምዕራፍ/ መፅሐፉ ተከፍሏል። ሲጀምርም ባንድ ባሕርይ ቃል ሥጋን፣ ሥጋ ቃልን ሆነ ይላል እንዲሁም ሦስትነት ባንድነት አንድነት በሦስትነት ተገልፆ ተዋህዶን ያስገኛል ይላል።

ከምሥጢረ ሥላሴ ቀጥሎ ምሥጢረ ልደት በሠፊው ይዘረዝራል ምሥጢረ ልደትን ሲዘረዝር ወልድ ከሰማይ ወደምድር ወረደ ማለት ሰው ሆነ ማለት ነው በማለት ይገልጻል። ይህንንም ከቁርሎስ ነው የጠቀሰው ወደሰማያት ዐረገ ስንል ደግሞ የለበሰውን ሥጋ ወደ ሰማይ አሳረገ ማለት ነው።

ዮሐንስ አፈወርቅን የሾመው የአንፆኪያው ሊቀጳጳሳት ጴጥሮስ የመላእክትና የእረኞች ምሥጋና በጌታ ልደት ጊዜ የመላእክት በሰማያት ያለማቋረጥ እግዚአብሔርን ማመስገን እንዲሁም በምድም የእግዚአብሔር ምሥጋና ሙሉ መሆኑን ያስገነዝበናል ማለቱን በዚሁ ያስቀምጣል።

እግናጥዮስ ዘአንፆኪያ ከቅዱስ ጴጥሮስ ሐዋርያ ሦስተኛ ሊቀጳጳሳት ነው ይልና ሰምሬንስ በሚባል አገር ለሚኖሩ ምእመናን በጻፈው መልእክቱ ሰብአሰገል ኮከቡን አይተው በመጡ ጊዜ ከተወለዱት ሕፃናት መካከል በዕፀብ ድንቅ ምሥጢር እንደጌታችን የተወለደ ስላላዩ ስገዱለት......ብሏል።

ዮሐንስ አፈወርቅ ስለጌታ በዮርዳኖስ መጠመቅ ምሥጢር የሚገልፅ ድርሳን አለው። ኤጲፋንዮስ ዘቆጵሮስም መልህቀ ሃይማኖት በመባል የሚታወቅ ድርሳን አለው። ሁለቱ የቤክርስቲያን አባቶች በየድርሳናቸው በጌታ ጥምቀት ጊዜ ስለተገለፀው የሦስቱ አካላት ምስጢር በተመሳሰለ አካሄድ ገልፀዋል።

ተፍፃሜተ ስማዕት ጴጥሮስ ዘእስክንድርያ በበኩሉ ስለበዓለ ጥምቀት

www.ethiopianorthodox.org

ሲያትት ጌታ በዮርዳኖስ ላይ በመጠመቅ እያለ በዮሐንስ ራስና በጌታ ላይ መንፈስ ቅዱ ቢያዣብብ ኑሮ ሕዝቡ የዮሐንስን ነቢይነት አስቀድሞ ተቀብሎ ስለነበር መንፈስ ቅዱስ ለዮሐንስ ነው የወረደው ባለ ነበር፡፡ ስለዚህ ነው ዮሐንስ አጥምቆት ሲያበቃ ዮሐንስ ከሱ ሲለይ መንፈስ ቅዱስ በጌታ ራስ ላይ ያረፈው... ብሏል፡፡

የአባ እንጦንስን ገድል የፃፈ ሐዋርያዊ አትናቴዎስ ነው፡፡ አጋንንትን እንፍራቸው ነገር ግን እንዋጋቸው እነሱን የምንዋጋበት መሣርያ ትዕግሥትንና ፍቅርን ማብዛት ነው የሚል መንፈሳዊ ምክር በአባ እንጦንዮስ ገድል ተፅፏል፡፡ በመቀጠልም ለአጋንንት በኛ ላይ ኃይልም ሆነ ሥልጣን የላቸውም እግዚአብሔር የአጋንትን ኃይል አድክሞ የኛን ኃይል አፅንቷልና አባቦችንና ጊንጦን ትረግጡ ዘንድ ኃይልን እሠጣችኋለሁ ብሏልና ይላል፡፡

ሣዊሮስ ዘአንፆኪያ መፀሐፈላህ/የልቅሶ መፅሐፍ/ በሚል ርእስ አንድ ድርሰት ጽፏል፡፡ በዚህም ድርሰቱ እግዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩ መጸጸቱን ለኖኅ እንደገለጸለትና በኋላም ሣኦልን በመቀባቱ መፀፀቱን ለሣሙኤል እንደገለፀለት በመጥቀስ እግዚአብሔር መልካም ሥራን ለመሥራት የሚያስችል ጸጋ በሰው ላይ ያሳድራል እንጂ መልካም ሥራን ለማሠራት እግዚአብሔር ሰውን አያስገድደውም ስለዚህ የሠው ሀሊና ካልፈቀደ የእግዚአብሔር ፀጋ ከሰው ላይ ሊኖር አይችልም፡፡

እግዚአብሔር ሰውን በመፍጠሩ ተፀፀትኩ ማለቱ የሠው ልጅ ሲጠፋ እግዚብሔር እንዳዘነ ያሳየናል፡፡ ሠለስቱ ደቂቅ ፈቃድህን ባለመፈፀማችን በደልን ብለዋል ልመና ከሰው መሥጠት ከእግዚአብሔር ረድኤትም እንዲሁ የተለያዩ ናቸው፡፡ እግዚአብሔር በሕዝቅኤል አድሮ የሐጢአተኛን ሞት ሳይሆን ከበደሉ እንዲመለስ ነው ፈቃዱ እንደተባለ ይላል/ሣዊሮስ/ ሰው በሥራው ሳይሆን በእግዚአብሔር ቸርነት ብቻ እንደሚድን አብርሃምንና መሰሎቹን ጠቅሶ ተናገረ፣ ዳዊትና ኢሳይያስ የሰው ልጅ ስራ ሁሉ በእግዚአብሔር ዘንድ ኢምንት ነው አለ፡፡ ኤርምያስ ከቶውኑ ለምን ተወለድኩ የናቴስ ሆድ ለምን የኔ መቃብ አልሆነም አባቴ ከጓደኞቹ በኔ መወለድ ምክንያት ደስ ይበልህ ወንድ ልጅ ተወለደልህ ተብሎ ላባቴ የተነገረባት ዕለት ምንኛ አስፈሪ ዕለት ናት አለ የሚሉና ይህን የመሰለ ብዙ ኃይለ ቃላት በዚሁ መፅሐፍ ሠፍረዋል፡፡

የኛ የቤተክርስቲያን መምህራን ፀባዖት የሚለውን ቃል እግዚአ ኃይላት በማለት ይተረጉሙታል፡፡ በዚህ መፅሐፍም እግዚአ ሐይላት የሚለው ቃልበብዙ

ቦታ ተገልጿል፡፡ ሐዋርያት ካንድ እግዚአብሔር በቀር ኃጢአትን የማስተሥረይ ማንም እንደማይችል ተገነዘቡ፡፡ እሱ ልቡናንና ኩላሊትን የሚመረምር ነው እሱ የሚል ኃይለቃ እየተደጋገመ በመፅሐፉ ይጠሳል፡፡

አልአዛርን ባስነሳው ጊዜ ጸልዮአል የሚል ካለ ለአልአዛር እህቶች አስቀድሞ ሕይወትና ትንሣኤ እኔ ነኝ እንዳላቸው ልብ ይበል/ያስተውል/ ይህን ብቻ አልተናገረም በኔ የሚያምን ቢሞትም ይነሣል ብሏል፡፡ ይህን መሠረት በማድረግ ሐዋርያው በአዳም ምክንያት የሞቱ ሁሉ በክርስቶስ ዳኑ ብሏል፡፡

እሱ ሊቀካህናት ነውና በትስብእቱ ወደ ባህርይ አባቱ ጸለየ ውሱን አካል በምልአት ወዳለው መለኮት ጸለየ ይላል በጊዮርጊስ ወልደአሚድ የሠው ነፍሳት የሚሰበሰቡበት መዝገበነፍሳት የሚባል ቦታ እንዳለ ይገልፃል፡፡ በዚሁ መጽሐፍም መዝገበነፍሳት እንዳለ ተፅፏል የአልአዛርን ነፍስ ከመዝገበ ነፍሳት አውጥቶ ወደሥጋዋ እንደመለሳትም ያስረዳል፡፡

አብዛኛው የመፅሐፈ ባሕርይ ምንባብ ከመፃሕፍተ ሙሴ ከምሳልያተ ሰሎሞን ከትንቢተ ኢሳያስ፣ ከትንቢተ ዘካርያስ፣ ከትንቢተ ኤርሚያስና ከሌሎችም ነቢያት ዋናዋና ምንባቦችን መሠረት እያደረገ ከሐዲሳትና ከመፅሐፈ ሲታውንት ጋር በምሥጢር በማገናኘት ትምህርተ መለኮትን ይገልፃል፡፡ ቴኦሎጊ የሚለው ቃል ብዙዎች መሠረቱ በለቀቀ መንገድ ስነመለኮት ሲሉት ይታያሉ "ስን" የሚለው ቃል ለብርሃን ነፀብራቅ ለውበትና ለደምግባት ያገለግላል፡፡ በመፅሐፈ ድጓ የዚህ ቃል ማንነት በብዙ ቦታ እየገባ ይገለጻል፡፡ ለምሳሌ.... ዘክርስቶስ ሥነ መለኮት፣ ይሴኒ ለህዩ እምውሉደ እጓለእመሕያው..... ከመጀመሪያ ላይ እንደተገለፀው የመፀሐፉ ፍሬ ነገር በአሥራ አምስት ዐንቀፅ /ምዕራፍ/ የተጠቃለለ ነው፡፡ ዐንቀፆቹ/መዕራፎቹ/ አንደኛ ስለሥላሴ አንድነትና ሦስትነት፣ ሁለተኛ ስለምስጢረ ሥጋዊ በዚሁ ክልደቱ እስከ ዕርገቱ ያሉትን የሐዲስ ኪዳን ዋናዋና ክፍሎች አንድ ባንድ ተዘርዝረዋል፡፡ ሦስተኛ ስለጸራቅሊጦስ፣ አራተኛ እንደገና ስለ ጥምቀቱ፣ አምስተኛ ከሠይጣን ስለመፈተኑ፣ ስድስተኛ ከጥምቀት እስከ ሥቅለት፣ ሰባተኛ ስለ ሕማሙ፣ ስምንተኛ ነፍሱን በመልእልተ መስቀል ስለመስጠቱ፣ ዘጠነኛ በጐድኑ ስለፈሰሰው ውሃና ደም፣ 10ኛ ወደ ሢኦል ስለመውረዱ፣ 11ኛ ስለትንሣኤው፣ 12ኛ ስለዕርገቱ 13ኛ ስለዳግም ምዕአቱ፣ 14ኛ በሙታንና በሕያዋን ላይ መፍረዱ ምሥጢር ተብለው በየአርእሥቱ ሠፍረዋል፡፡

www.ethiopianorthodox.org

ይህ መፅሐፈ ባሕርይ ከላይ እንደተገለጸው የዶግማ /የትምህርተ መለኮት/ መፅሐፍ ነው። ከማንም ከማን የመጣም አይደለም የኢትዮጵያውያን ዝግጅት ነው። ችግሩ እነማን ቀመሩት/አዘጋጁት/ መቼስ ተዘጋጀ በምን ምክንያት ሊዘጋጅ ቻለ ለሚለው መልስ ማግኘት ቀላል አለመሆኑ ነው። የግእዝን መፃሕፍት ምንነት ለማወቅ ባገር ውስጥ ምንም የተደረገ ጥናት እንደሌለ ግልፅ ነው። የጥናት ማሕበሩ ቢኖር ምንኛ ብዙ ቁም ነገር ያዘሉ የግእዝ መፃሕፍት ለሕዝብ ይፋ በወጡ ነበር።

በቤተክህነት የቁም ፅሕፈት ፀሐፊዎች ከየት ከተገኘው መፅሐፍ ሲገለብጡት እንደቻሉ ከመጀመሪያው ወይም ከመጨረሻው ቢመዘግቡ ለጥናቱ አንድ ጥቆማ ሊሆን ይችል ነበር እላለሁ።

<u>ክብረ ነገስት</u>

በኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ክብረነገሥትና ብዕለነገሥት በመባል የሚታወቁና የኢትዮጵያ ነገሥታትን የሕይወት ታሪክ የሚመዘግቡ መጻሕፍት አሉ። ይህ መጽሐፍ ክበረነገሥት በመባል ስለሚሰየም ከነሱ አንዱ ነው ይህ መጽሐፍ ክብረነገሥት ብቻ መባል የለበትም ድርሳነ ጽዮን መባል ይገባዋል ምክንያቱም የጽዮንን ታሪክ በመዘርዘር ነው ጽሑፉ የሚያጠቃልለውና።

አፄ ሠርፀ ድንግልና አፄ ኢያሱ ለአክሱም ጽዮን የሠጡትን ጉልትና ርስት ከመዘርዘር በስተቀር ታሪካቸውን አይገልፅም።

ይህ መጽሐፍ በማን እንደተጻፈ መቼ እንደተጻፈ የሚገልፅ ማስረጃ የለውም። መጽሐፉ አዲስ ከመሆኑ በላይ ድጉሱና ገበታው እጅግ ያምራል። ገበታውም በጥሩ የዓረብ ቆዳ የተዋበ ነው። በመጀመሪያው ሦስት ንፁሕና የሚያምር ባዶ የብራና ቅጠል ሲኖረው በመጨረሻ ደግሞ አንድ ተኩል ባዶ የብራና ቅጠል አለው።

<u>ሲኖዶስ ክፍል አንድ</u>

ይህ መጽሐፍ ሦስተኛ ቅጅ ነው ከሌላው የተለየ ፍሬነገር የለውም በስተመጨረሻው በሰባ ሰባት የተዘረዘረ ማውጫ አለው። በመጀመርያውና በመጨረሻው ባዶ የብራና ቅጠሎች አሉት። ገበታው ባዶ እንጨት ነው።

<u>ሲኖዶስ ክፍል ሁለት</u>

ይህ ሲኖዶስ ተብሎ የተሰየመው መፅሐፍ ሐዋርያት ቤተክስቲያንን በቀና መንገድ ለመምራት እንዳዘጋጁ በመጀመርያ ገፅ ይናገራል። የመጀመርያው ክፍል ሰባ ሁለት ትእዛዛት አሉበት የአሥራ ሁለቱን ሐዋርያት ስም ዝርዝር ባስቀመጠበት ክፍል ከቶማስ ቀጥሎ ቂፋስ የሚል ስም ጣልቃ አስገብቷል። ከዚሁ ስም ጋርም አሥራ ሦስት አድርጓቸዋል።

ለኤጴስቆጶስነት ሥርዓትን፣ ለቀሳውስት መንበርን፣ ለዲያቆናት ግብርን፣/ሥራን/ ለአንባቢዎች /ለአናጉንስጢስ/ ማስተዋልን እንድንነግር ታዘናል በዚህም የቤተክርስቲያን መሠረት ይፀናል ቤተክርስቲያን የመንግሥተ ሰማያት ምሳሌ ናትና በማለት ሐዋርያት ትምህርታቸውን ይጀምራሉ።

ትእዛዝ አንድ ሐዋርያው ዮሐንስ በወንጌል ጌታችን በሁለቱ ቃላት እግዚአብሔር አምላክህን በሙላ ሕይወትህ ውደድ ባልንጀራህን እንደራስህ ውደደው ካለው በመነሳት ስለመልካም ሥራ ያዛል።

ማቴዎስ የመጀመሪያው ትእዛዝ ባንተ ላይ ሊፈጸም የማትፈልገ[illegible] ለሌላው አታድርግ የሚለውን መሠረት አድርጎ እንዲያስተምር ለጴጥሮስ መመርያ እንደሠጠው ሁለተኛው ትእዛዝ ያስረዳል።

3ኛው ትእዛዝ የጴጥሮስ ሲሆን አትግደል አታመንዝር የሚለውን ቃል ያብራራል።

4ኛው ትእዛዝ የእንድርያስ ነው። ልጄ ሆይ ከክፉ ነገር ሁሉ ሽሽ ከፉውንም ነገር ሁሉ ጥላ በማለት ጀምሮ አጠር ያለ ምክር ይሠጣል።

5ኛው ትእዛዝ የፊሊጶስ ነው ፍትወትን ከህሊናህ አርቅ ፍትወት ወደ ዝሙት ይስባልና ከሚል ቃል ተነስቶ ያስተምራል።

6ኛው ትእዛዝ የስምዖን ሲሆን ልጄ ሆይ ክፉ ነገር አትናገር...ብሎ ተከታዩን ያብራራል።

7ኛው ትእዛዝ የያዕቆብ ሁኖ ምልክቶችን በማየት መጪው እንዲህ ይሆናል ማለት አይገባም ወደጥንቆላና አምልኮጣዖት ይስባልና በማለት ምክሩን ይጀምራል።

8ኛው ትእዛዝ የናትናኤል ነው ናትናኤል ልጄ ሆይ አትዋሽ፣ ገንዘብን አትውደድ ውዳሴ ከንቱን አትውደድ ይላል።

9ኛው የይሁዳ ትእዛዝ ነው በዚሁ ልጄ ሆይ ማጉረምረም አይልመድብህ ከሚል ቃል ይነሳል።

በ10ኛው ተራ ቁጥር የቶማስ ትእዛዝ ይገኛል ልጄ ሆይ ለህይወትህ ምክንያት የሆነውን ቃለ እግዚአብሔር እንደዐይን ብሌን ጠብቀው ይላል የአሥራ አንደኛው ትእዛዝ የኬፋስ ሲሆን የሉ ትእዛዝ የሚጀምረው ሰዎች

www.ethiopianorthodox.org

ሲጣሉ ወዳንዱ አታድላ አስታርቃቸው እንጂ የሚለውን መነሻ በማድረግ ብዙ ገልጿል::

12ኛው ትእዛዝ የበርተሎሚዎስ ነው የምትሠጡትን ሳታጡ ከመስጠት አትቆጠቡ....... የሚለውን መነሻ አድርጓል 13ኛው ትእዛዝ የጴጥሮ ሁኖ ወንድሞቻችን ሆይ ስለተረው ሁሉ መጻሕፍት ያስተምሩአቹኋል በማለት ጴጥሮስ የምክር ማጠቃለያ ያስቀምጣል::

ለክህነት ዋናው መመዘኛው ልጆችን በመልካም መንፈሳዊ መንገድ ከማሳደግ አንስቶ ቤተሰብ በትክክል መምራት እንደሆነ በትእዛዝ11 ተቀምጧል:: በመሠርይነትና በጥንቆላ የተጣመሩትን ከማሕበረ ምእመናን መለየት የቤተክስቲያን ግዴታ እንደሆነ በሃያ ስምንተኛው ትእዛዝ ሠፍሯል::

ጥምቀትን ያልተቀበለ ንኡስ ክርስቲያን በሰማዕትነት ቢሞት ደሙ ጥምቀት ይሆኖዋል ሕጻናት ሲጠመቁ ተጠማቂ ሊመልሰው የሚገባውን ቃል ወላጆቻቸው ወይም ዘመዶቻቸው ይመልሱላቸው /ትእዛዝ 33/::

በትእዛዝ 40 ውስጥ ስማቸውን ለካህን እየሠጡ እንዲፀለይላቸው ለሚፈልጉ የተቀመጠ ጸሎትን እናገኛለን:: ጸሎቱ ሰውን የምትወድ ይቅርባይ የበረከት ባለቤት ልማድህ ቸርነት የሆነ.... የዚህን ሰው ሕይወት ከመጥፎ ምግባር መልስህ ሰማያዊ በረከትን ዐድለው እንዲፀለይላቸው ስማቸውን ለሠጡ ሁሉ ዐይነልቡናቸውን አብራላቸው የአእምሮ ብርሃንም ዐድላቸው የምህረት ሥልጣን እግዚአብሔር አምላካችን ሆይ ያንተ ነውና... ይላል::

በዚሁ ትእዛዝ ውስጥ ስለ ውሃ መርጨት፣ ስለጥምቀት፣ ስለወንዞች ሁሉ፣ ስለትብአትዱስ/ለበሽተኞች ስለሚቀባ/፣ ስለ ቅብአበለሳን፣ ተጠማቂ ስለሚቀባው ትብእ፣ በንኡስ ክርስቲያን ላይ የሚፀለይ ስሁሉ ማጠቃለያ ስለሚጸለየው ጸሎት ተቀምጧል:: ቀጥሎ ስለምድር ፍሬያትና እዝርእት የሚጸለየው ጸሎት ይገኛል::

ትእዛዝ አርባ ስድስት ቀሳውስትና ዲያቆናት በየጊዜው በየተሰማሩበት ሁሉ ስለገጠማቸው ማንኛውን ነገር ተመካክሮ መፍትሄ ከመሻት ወደ ኤጲስቆጶስ መሰባሰብ እንዳለባቸውና መመርያ መቀበል እንዳለባቸው ይገልፃል::

አርባ ዘጠነኛው ትእዛዝ ሀብት አለኝ ብሎ ማንም እንዳይመካ ይልና ጌታችን ወደመንግሥተ ሰማያት ለመግባት ሕይወት የሆነውን ቅዱስ ቃሉ ለአረሚና ለአይሁድ ብሎ ልዩነትን አላደረገም ያመነ ሁሉ እንዲድን የማድረግ ሥልጣን ስለሠጣቸው እንዳይደሰቱና እንዳይመኩ ስማቸው በመንግሥተ ሰማያት

ስለተፃፈ ብቻ እንዲደሰቱ የተገለፀውን በማስረጃነት ያስቀምጣል::

ትእዛዝ 50 የምድር ባለሥልጣኖች አይመኩ:: ጳጳሳትም በቀሳውስትና ዲያቆናት አይታበዩ፣ ቀሳውስትም በሕዝባውያን ላይ አይመኩ፣ ሁሉም በትክክል ከሰራ በያዙት ሥልጣን እግዚአብሔርን ሊያገለግሉት ይችላሉ ይላል:: ትእዛዝ 52 ሰውን በማታለልና መስሎ በመገኘት የኤጴስ ቆጳስነትን የቅስናና የዲቁናን ሥልጣን የሚይዙ አሉ የነዚህ ቁጥራቸው ከሐሳውያን ነቢያት ነው ይላል::

በትእዛዝ ስድሳ ሰባት ስለበዓላት ይናገራል ስሙነ ሕማማት፣ ትንሣኤ፣ ዕርገት፣ ጴራቅሊጦ፣ ልደትና ጥምቀት መከበር እንዳለባቸውና የሐዋርያትና የቅዱስ እስጢፋኖስ ዕለተ ዕረፍትም በቅዳሴ ሊታሰቡ እንደሚገባ ያስገነዝባል፣ የሰዓታት መስተብቁዕም ከዚህ ውስጥ ይገኛል::

ትእዛዝ ፷፰ በማንኛውም ጊዜ ጧት፣ ሦስት ሰዓት፣ ስድስት ሰዓት፣ በዘጠኝ ሰዓት፣ በሠርክ፣ በመንፈቀሌሊትና ከሌሊቱ በዘጠኝ ሰዓት እንድንፀልይ ታዝዞናል:: ከተቻለ በነዚህ ሁሉ ክፍለ ጊዜያት በቤተክስቲያን ይፀሊ ካልቻለ ግን ካለበት ሁኖ ይፀልይ የሚልም አለበት::

ክርስቲያኖች ከዕረፍታቸው በኋላ በ3ኛው ቀን በ30ኛው ቀን በአርባው ቀን መታሰብያ ይደረግላቸው ይላል:: ትእዛዝ ሰባ መታሰብያ ሊደረግላቸው የሚገባው ግን ለእውነተኞቹ ክርስቲያኖች ብቻ ነው ክርስቲያኖች ነን እያሉ በዋዛ ለኖሩ ሰዎች ግን ከላይ የተጠቀሰው መታሰብያ ምንም አይጠቅማቸውም፣ ምንም ዋጋ አያሠጣቸውም በማለት ያስጠነቅቃል::

ክፍል 2 ሲኖዶስ:- ይህ ክፍል በሐዋርያት ተዘጋጅቶ በቀሌሚንጦ እጅ እንደተላከ የመግቢያ ፅሑፍ ያስረዳል:: በውስጡ አምሳ ስድስት ትእዛዛትን ይዟል:: ክፍል አንድ ጳጳስ በሚሾምበት ጊዜ ሁለት ወይም ሦስት ጳጳሳት ይኑሩ ይላል:: ትእዛዝ አራት የክርስቲያን ፋሲካ ከአይሁድ ፋሲካ ጋር እንዳይገናኝ ያዛል ትእዛዝ አምስት ኤጲስቆጳስ፣ ቄስና ዲያቆን ዓለማውያን አይሁኑ ዓለማውያን ከሆኑ ግን ከሐላፊነታቸው ይወገዱ ይላል::

ትእዛዝ ስድስት ካህን ሁኖ ጳጳስም ይሁን ቄስ ወይም ዲያቆን በቅዳሴ ጊዜ ካልቆረበ ከቤተክርስቲያን አገልግሎት ይከልከል ይላል:: ምክንያቱንም ሲያብረራ ለምእመናን መጥፎ አርአያ መሆን ስለማይገባው ነው ይላል:: እንዲሁም ምእመን በቅዳሴ ጊዜ በቤተክስቲያን ከተገኘ መቁረብ አለበት አልቆርብም ካለ ከቤተክስቲያን ይለይ ይላል ይህ በየጊዜው በቅዳሴ መግቢያ ጊዜ

www.ethiopianorthodox.org

ይዜማል የሚያስተውለው የለም እንጂ በዚህ ምክንያት የተባረረ ሰው ንሥሐ ገብቶ ካልተመለሰ እንደተባረረ ይቀራል።

ትእዛዝ አሥራ አራት በሰዎች ተገዶ የተሰለበ ከማንኛውም ሥልጣነ ክህነት አይከለከልም ራሱን የሰለበ ግን እንደነፍሰገዳይ ስለሚቆጠር ለክህነት አይገባም ምእመን ሁኖ ራሱን ቢሰልብ ለሦስት ዓመት ከማሕበረ ክርስቲያን ይለይ ይላል።

ትእዛዝ ሃያ ቤተክስቲያን ሣትመርጠው ሥልጣነ ክህነት እንዲሠጠው የጠየቀ ቁጥሩ ከሲሞን መሠርይ ነው ይላል።

ትእዛዝ አምሳ ሰባት ሁለት የቀሌሚንጦስ መልእክታት ከራእየ ዮሐንስ ቀጥሎው መቀመጥ ይገባቸዋል ቁጥራቸውም ከሐዲሳት ነው ይላል።

ቀጥሎ የምናገኘው ክፍል ርእሱ ሲኖዶስ ሁኖ ቅዱስ ጴጥሮስ ለቀሌሚንጦስ እንደሠጠው ይናገራል። አካሄዱም ልጄ ቀሌምንጦ ሆይ ማንንም አታጥፋት... ልጄ ቀሊሚንጦስ ሆይ ባለፀጋንና ድሃን በእኩል ዐይን ተመልከት.... ልጁ ሆይ ሰውን በሀጢአቱ አትዘበትበት... እያለ ይሄዳል ሰው ከሞተ በሰሳሳ ቀኑ ነፍሱ በክርስቶስ ፊት ትቆማለች..... ይላል።

ከፋሲካ ቀጥሎ ደግሞ ትንሣኤ የምንለው ዕለት ጀምራችሁ እስከዚሁ ዕለት እንዳንድ ቀን አክብሩት በማለት ጴጥሮስ እንዳዘዘው /ለቀሌሚንጦስ/ ያስረዳል ያላስፈላጊና ከአራት ትእዛዝ የተወሰደም አለበት።

ለምሳሌ በጸሎት የከበረውን ቅብዓ ሜሮን ክህነት ሳይኖረው ከነካ መቶ አምሳ ሦስት የጅራፍ ግርፋት ይፈፀምበት ሳያውቅ የነካው ደግሞ ለሰባት ዓመት ከቤተክርስቲያን ይሰደድ ማንም ሳይቀባው ራሱን በራሱ ቢቀባ ደግሞ ይገደል ይላል።

ክፍል ሦስት፡- አብጥሊስ በመባል ይገለጻል በመጀመሪያ ይህች የቅዱሳን ሐዋርያት ሲኖዶስ ናት ይላል በመቀጠል እቺ አብጥሊሳት ትባላለች ካለ በኋላ ቀሌሚንጦስ ስለመምህሩ ጴጥሮስ የተናገረውን ይገልፃል። አብጥሊስ አንድ ብሎ እስከ ሰማንያ አንድ/81/ አብጥሊስ ይዘረዝራል። ፍሬሐሳቡ ድግግሞሽ ነው ከመጀመሪያው /ከክፍል አንድ/ የተለየ ሐሳብ የለውም።

ትእዛዝና አብጥሊስ በአቀራረባቸው አንድ ናቸው የሚለዩት አብጥሊስ በየክፍሉ "እመቦ".... እያለ ስለሚነሳ ብቻ ነው እንዲህ እያለም በትእዛዝ የተገለፁትን ሁሉ ይደግማቸዋል።

አብጥሊስ 45 ንሥሐን ለመቀበልና ከሀጢአቱ ለመመለስ የፈለገውን

ሰው አልቀበልም የሚል ጳጳስም ይሁን ቄስ ከሥልጣኑ ብቻ ሳይሆን ከቤተክርስቲያን ማሕበርነቱ ይባረር የሚለውን ሀይለቃል አስቀምጧል አብጥሊስ 48 ለዘፈንና ለፈንጠዝያ /ለቅንጦት/ የተዘጋጀውን ምግብ ከዘፋኞችና ከሥርዓት የለሾች ጋር የሚበላ ከክህነቱ ይባረር ይላል።

አብጥሊስ አምሳ አራት የክርስቶስ ጠላቶች ያስቀመጡዋቸውን የሐሰት መጻሕፍት ከቅዱሳን መፃሕፍት ጋር ያስገባ ከቤክርስቲያን ይባረር ይላል።

አብጥሊስ አምሳ ስድስት፡ ካህን ከአይሁድና ከአረማውያን የሚፈፀምበትን መከራ ፈርቶ ሃይማኖቱን ደብቆ ቢቆይ ንሥሐ ገብቶ ከሕዝባውያን ይቆጠራል ለክህነት ግን አይገባም ይላል።

ሰባ ሰባተኛው አብጥሊስ ካህን ሁኖ የመንግሥትን ሥልጣን ከያዘ ከክህነቱ ይባረር የቄሣርንና የእግዚአብሔርን አንድ ላይ ሊይዝ አይገባውምና ይላል።

አብጥሊስ ሰማንያ /80/ ሰማንያ አንዱ መጻሕፍትን በመጀመሪያ ቆጥሮ ያስቀምጣል። ብሔረ ኦሪት ዘፀአትን ብሔረ ፀዐተ ደቂቀ እስራኤል እምግብፅ /የእስራኤል ልጆች ከግብፅ የመውጣት ኦሪት/ ይለዋል ዘሌዋውያንን ደግሞ ብሔር ዘካህናት ይለዋል።

ከመፃሕፍተ ሐዲሳት ከጴጥሮስ ለቀሊሚንጦስ የተሰጡ ስምንት መጻሕፍት እንዳሉና እነሱም የሕግና የሥርዓት መፃሕፍት ስለሆኑ ለመሃይምናን ሊታዩ እንደማይገባ ገልፆ ስምንቱ ከመፃሕፍተ ሐዲሳት እንደሚቆጠሩ ይገልፃል።

ክፍል አራት፡- በስምንያ ቀኖናዊ የተዘጋጀ ሲኖዶስ ሲሆን ስለቡራኬና አንብሮተእድ ይመለከታል። ጳጳሳት ሁሉም የመባረክና አንብሮተ እድን ማከናወን እንደሚችሉ የዲያቆን ሥራ ግን ተላላኪነትና አዋጅ መንገር ብቻ እንደሆነ ያስረዳል ክፍሉ በጣም አጭር ነው። ከሱ ተያይዞ የምናገኘው ማቴዎስና ስምዖን ያወጡት ትእዛዝ የሚለው ነው አስራ አምስት ትእዛዛት በውስጡ ይገኛሉ

መጀመርያው ትእዛዝ ስለአሥራት በኩራት የሚናገር ሲሆን አሥራት በኩራት ሕዝባውያን ሁሉ አሥራትን ማምጣት እንዳለባቸውና ከዚሁ ለካህናት ቀለብ ከተሠጠ በኋላ የቀረው ለነዳያን መሠጠት እንዳለበት ያዛል።

ትእዛዝ ሦስት የጳውሎስ ትእዛዝ ሲሆን ማንም ሰው ሚት ከእንቅልፉ ሲነሳ እጁ ታጥቦ መጸለይ አለበት ይላል። ትእዛዝ አራት የሥራ ቀኖች አምስት ሲሆኑ ቅዳሜና እሁድ ግን እግዚአብሔርን ለማገልገል ብቻ እንዲውሉ ይገልፃል፡

www.ethiopianorthodox.org

ሰሙነ ሕማማቱን ሰሙነ ፋሲካ ብሎታል ባለፈው ስለ ሰሙነ ሕማማት፣ ትንሣኤ ዕርገት፣ ጵራቅሊጦስ፣ ልደትና ጥምቀት እንዲሁም የእሥጢፋኖስና የሐዋርያት በዓላት ብቻ መጠቀሱ ተገልጿል። በዚሁ ደግሞ ቅዳሜና እሁድ እንዲሁም የካቲት ስምንት ቀን የሚውለውን ልደተ ስምዖን ይጨምራል። ትእዛዝ ስድስት ጳውሎስና ያዕቆብ የጻፉት ትእዛዝ ይልና ስለተገዘካረሙን ያትታል አጠር አጠር ያሉ አሥራ አምስት ትእዛዛት የጳውሎስ ብቻ ተብለው የሠፈሩም አሉ ግን ምንም ሌላ ሐሳብ የላቸውም ካለፈው ጋር ተመሳሳዮች ናቸው።

ምንም ሌላ አዲስ ነገር ሳይጨመርበት በመጀመሪያው ብቻ ይህ የሐዋርያት ሲኖዶስ ነው የተነገረውም በቀሌሚጦስ ነው በማለት ተነስቶ ከዚህ በፊት ትእዛዝ እያለ ያስቀመጠውን ቀኖና በሚለው ቃል ለውጦ አስተምጦታል። ይህ ቃል /ቀኖና/ ለማንያ ጊዜ በየረድፉ ተጠቅሷል።

በመቀጠል የክፍል ቁጥር የሌለው የሐዋርያት ዜና የያዘ ሲኖዶስ በሚል መግቢያ የሚጀምር እናገኛለን በዚሁ ሃያ ዘጠኝ ትእዛዛት አሉ። በትእዛዝ አንድ፦ ክርስቲያን ሲጸልዩ ፊታቸውን ወደ ምሥራቅ ያዙሩ ይልና ምክንያቱን ሲገልጽ ጌታችን ከምሥራቅ በኩል ብልጭ እንደሚል መብረቅ እንዲሁ እንደሚመጣ ተናግሯል ይላል።

ቀጥሎ በትእዛዝ ሁለት ክርስቲያን ለፀሎት እሁድ በሦስት ሰዓት በቤተክርስቲያን ይሰብሰቡ ገብርኤል በዚህ ሰዓት እመቤታችንን አብሥሯታልና በዚችም ከሙታን ተነስቷል የሚመጣውም በዚችው ዕለት ነው ይላል። ክፍል ሦስት ክርስቲያን በዕለተ ረቡዕ በቤተክርስቲያን ተሰብስበው ይፀልዩ በዚችው ዕለት ጌታችንን አይሁድ እንደሚሰቅሉ ተናግረዋልና ዓርብ በዘጠኝ ሰዓት ጌታችን ነፍሱን ከሥጋው የለየበት ስለሆነ በየሳምንቱ በዘጠኝ ሰዓት ክርስቲያን በቤተክርስቲያን ተሰብስበው ይፀልዩ የሚለው በአራተኛው ትእዛዝ ይገኛል።

ስምዖን ቀኖናዊ አዘጋጅው የተባለው ሲኖዶስ በድጋሜ እንዳለ ተቀምጧል። ከዚህ ቀጥሎ የሠለስቱ ምእት ቀኖና የተባለው ይቀጥላል ከዚህ በአሥራ ሰባተኛው ቀኖና ካህን አራጣን ካበደረ ከክህነቱ ይባረር ይላል ሃያ ቀኖናዎች አሉት።

ሁለተኛው በሠለስቱ ምእት ስም የተመዘገበው ጳጳሳት ከሴቶች ይራቁ ይላል። እስካሁን የነበረውና ከሐዋርያት ተሠጠ እያለ የሚናገረው ቀኖና ግን

ጳጳሳት ህጋውያን ይሁኑ ይላል በሁለተኛው በዚሁ ክፍል በትእዛዝ እሥራስምንት በመናፍቃን የተጠመቁ ዳግም ጥምቀት ያስፈልጋቸዋል ይላል ነገር ግን በአብ በወልድ ስም የተጠመቀ ዳግም መጠመቅ እንደሌለበት ህገ ቤተክርስቲያን ያዛል። በዚሁ ክፍል በትእዛዝ ሰላሳ ሰባት፦ አንደኛ ሮም ሁለተኛ እስክንድርያ ሦስተኛ ኤፌሶን አራተኛ አንፆኪያ መናብርት እንዲሆኑ ያዛል አንፆኪያ የጴጥሮስ ዳግም መንበር ናት ይላል።

በትእዛዝ አርባ ሁለት ኢትዮጵያውያን በእስክንድርያ ሥር ይሁኑ እንጂ የራሳቸው አይሹሙ ፋርሶችም ከአንፆኪያ ካልሆነ ከራሳቸው አይሹሙ ይላል። ፊጢኖስ የተወገዘበት ሰፋ ያለ ሐተታ የሚገኘውም በዚሁ ውስጥ ነው።

ቅንግራ በተባለው ቦታ ኤጲስቆጳሳት እንደተሰበሰቡ የሚገልፅ ክፍል አለ ቁጥራቸውን አይገልፅም ሃያ ሁለት ቀኖናዎችን እንደሠሩ ግን ተዘርዝሯል፡ ሰርድቂ በተባለው ቦታም መቶ አርባ ኤጲስ ቆጶሳት ተሰብስበው ሃያ አንድ ቀኖናዎችን ሠርተዋል ይላልል፡ ግን አውስዮስ እንዲህ አለ በማለት ነው ሁሉንም ትእዛዝ የሚገልፃቸው።

የእንቆራ ጉባዔ ሃያ አራት ትእዛዛት የኩስርያ ጉባዔ አሥራ ሦስት ትእዛዛት፣ የአንፆኪያ ጉባዔ አሥራ ሦስት ትእዛዛት የሎዶቅያ ጉባዔ አምሳ ትእዛዛት በቅደም ተከተል ተቀምጠዋል። ከሱ ጋር በመያያዝ ዮሐንስ አፈወርቅ አሥሩ ትእዛዛት የተረጎመበት ክፍል ተቀምጧል።

በስተመጨረሻው ግዕው ግፃዌና ተግሣፅ በሚል ርእስ የተቀመጡ ይገኛሉ የነሱ አጠቃላይ ሐሳብ ምዕዳንና ምክር ነው። የጎርጎርዮስ ዘእርማንያ ግዕውራሱ የቻለ አለ አይሁድ የወልደ እግዚአብሔርን ሰው መሆን ስላልተቀበሉ እነሱን በመገሠፅ የተመሠረተ ነው።

ቀሌሚንጦስ

ቀሌምንጦ በተለያዩ የግእዝ መፃሕፍት አንድ ጊዜ ሮማዊ ነው የሚል ሌላ ጊዜ በሮም ከሚኖሩ አይሁድ ወገን ነው የሚል ቃል እናገኛለን። ይህን መፅሐፍ ከመምህሩ ቅዱስ ጴጥሮስ እየተነገረው እንደፃፈው ይናገራል ማጥናኤል ዓርብ በሦስት ሰዓት እንደወደቀና በዚችውም ሰዓት አዳም እንደተፈጠረ ሲገልፅ በአፍንጫው የሕይወት እስትንፋስን እፍ አለበት የሚለውን ፍሬነገር አላስገባውም።

ቀሌሚንጦስ ግሪክኛንና የግሪክን ፍልስፍና አዋቂ እንደነበር ይናገራል በሱ አባባል አዳም በጎልጎታ ተፈጥሮ እንደገና ወደገነት ተወስዷል ትንሽ እልፍ

www.ethiopianorthodox.org

ብሉ ግን አዳም ከአራት ባሕርያት እንደተፈጠረ ይነግረናል። አዳም ክህነትን ነቢይነትንና ንጉሥነትን ከእግዚአብሔር ተቀብሏል። አዳም ዓርብ በሦስት ሰዓት ወደገነት ገባ ሄዋን ዕሀበለስን የበላችው አትብላ የሚለውን አምላካዊ ትእዛዝ ለአዳም ሲነገር ስላልሰማች ነው ይላል።

እግዚአብሔር እባቡንና ምድርን እንደረገማቸው የኸውም እባብ በራሱ ጥፋት ምድር ግን በአዳም ጥፋት እንደረገማት ሄዋንን ደግሞ በአዳም ሥር እንድትሆን እንደፈረደባት እንጂ እንዳልረገማት በዚሁ ተገልጿል።

"ከልጅ ልጅህ ተወልጄ አድንሃለሁ" የሚለው ቃል ከዚሁ ከቀሌሚንጦ ነው ያለው። ከመጀመርያው ከስድስተኛው ገፅና ሰባተኛው ገፅ ሠፍሮ ይገኛል። በመፅሐፍ ቅዱስ ይህ ቃል ፈፅሞ አልተጠቀሰም ነገር ግን ይህ ቃል በመፅሐፍ ቅዱስ እንዳለ የኛ ሰባኪዎች ሲናገሩ ይሰማል።

መፅሐፍ ቅዱስ አዳም ከገነት መውጣቱን ብቻ ይናገራል ቀሌሚንጦስ ደግሞ አዳም ከገነት ወጥቶ በደብር ቅዱስ እንደተቀመጠ ይገልፃል። የአቤል ሚስት ሉድ እንደምትባልና እሷንም ሴት እንዳገባ በዚሁ ተገልጿል። ሴት ሄኖስ ቃይናንና መላልኤል በቅደም ተከተል ተወልደው እስካደጉ ድረስ አዳም በሕይወት ነበር መላልኤል የመቶ ሰላሳ ስምንት ዓመት ሲሆን አዳም የመሞቻ ጊዜው ደረሰ ስለዚህ አዳም ሁሉን ጠርቶ ፀለየላቸው ባረካቸው።

አዳም ሴትንም የሱን ሥጋ በበዓተ መዛግብት እንዲያኖር ልጆቹም የአዳምን ሥጋ ከቤተ መዛግብት አውጥተው ወደማእከለ ምድር እንዲወስዱት እንዲያገዙ አዘዘው።

ሴት የአዳምን ሥጋ ባስቀመጠበት ቦታ ዕጣን ከርቤና ወርቅ አብሮ አስቀመጠ ይህንን ነው ሰብአስገል ለጌታ ያመጡት። ሴትና ልጆቹ በደብር ቅዱስ ሲኖሩ የሚመገቡት የዕፀው ፍሬ ብቻ ነበር እያበቀሉና እየተከሉ ይበሉ ነበር። ደብር ቅዱስ በፍሬ የተሞላ ነውና ደብር ቅዱስ ቂም በቀል አይታወቅበትም።

እግዚአብሔር ለአዳም ከጥቂት ጊዜ በኋላ አድናህለሁ አለው /ገፅ 12 የመጀመሪያ ዐምድ መጀመርያ/ ይልና በሚቀጥለው /2ኛው/ ዓምድ እምድሕረ ሐሙስ መዋዕል ወመንፈቃ ለዕለት /ካምስት ቀናትና ከግማሽ ቀን በኋላ/ እምረሃለሁ ይቅርም እልሀለሁ ወደቤትህም እወርዳለሁ በከርስሕም አድራለሁ ስላንተ ስልም እንደሕፃን እወለዳለሁ...... በማለት እስከትንሣኤው ድረስ ነገረው።

ደቂቀ ሴት በደብር ቅዱስ ካለው የአዳም ሥጋ እየቀረቡ ይባረኩ ነበር ወደገነት ፊታቸውን በማዞርም ወደ እግዚአብሔር ይሰግዱና ያመስግኑ ነበር።

የሴት የመጀመርያ ልጅ ሀኖስ ሲሆን የቃየል የመጀመሪያ ልጅ ደግሞ ሄኖሕ ነው በዚሁ መፅሐፍ ቅዱስና ቀሌምንጦስ አንድ ናቸው።

ቃየልን የራሱ የልጅ ልጅ የሆነው ላሜህ ዐይነሥውር ስለነበር በልጅ እየተመራ በመንገዘ እያለ በጫካ ውስጥ ድምፅ ሰማና የአውሬ እንቅስቃሴ መስሎት በወንጭፍ /ዲንጋይ/ ቢወረውር ቃየልን መትቶ ገደለው። የሚመራው ልጅ በዲንጋይ ወርውረህ የገደልከው አባታችን ቃየልን ነው አለው በሐዘን እጁን ሲያራግብ የሚመራው ልጁ ሳያውቅ መታውና ወድያው ሞተ።

አሥሩ አበው የመሐላና የቃል ኪዳን መቀበል ቃላቸው የአቤል ደም ነበር የዕውሩ ላሜህ ሁለት ልጆች ነበሩት ስማቸው ቲዮፊልና በልቂን ይባላሉ እነሱ ግሩም ጣዕም ያላቸው የሙዚቃ መሣርያዎችን ሠሩ። በዚህም ሲዘፍኑ በደብር ቅዱስ የነበሩትን ደቂቀ ሴት ማረኳቸው ሠይጣንም እነሱን በስሜት ገፋፋና ወደ ደቂቀ ቃየል ተጨመሩ ወደምድርም ወረዱ። ዕራቁታቸው እየሆኑም ለዝሙት ከቃየል ልጆች ጋር ተደባለቁ ደቂቀ ሴት ከደብር ቅዱስ ወደተረገመች ምድር ወረዱ ልጆች በዝሙት ብቻ ተወለዱ ከማን እንደተወለዱ እንኳ ሲያውቁ አልቻሉም ከእንስሳ በባሰ ሁኔታ ተደባለቁ በመካከላቸው ሐፍረት ጨርሶ ጠፋ ሕይወታቸውን ሙሉ በሙሉ ለሠይጣን አስረከቡ።

ወደ ምድር መውረድ የጀመሩት በያሬድ መሪነት ጊዜ ነው። ያሬድ ብዙ ለመናቸው በአቤል ደምም ገሠፃቸው ግን አልሰሙትም እግዚአብሔር ለኖኅ ከደብር ቅዱስ ከመውረዱ አስቀድሞ እቺን በሰው ልጆች የረከሰች ምድር በጥፋት ውሃ እንደሚያጥባት ነገረው።

ኖሕ ከደብር ቅዱስ እየቆረጠ ባከማቸው ዕንጨት መርከብን መሥራት ጀመረ። ኖሕ አምስት መቶ ዓመት በድንግልና ከኖረ በኋላ ሀይከልን አገባ። ሀይከል የሄኖክ የልጅ ልጅ ናት።

ላሜህ ለኖሕ እሱና ልጆቹ ሚስቶቻቸውን ወደተረገመች ምድር ሲወርዱ ደብር ቅዱስ ባዶ ስለሚቀር የአዳምና የአበው ሥጋ ይዞት ወረደ ከጥፋት ውሃ በኋላ በሴም አማካይነት አንድ ካህንን በመመደብ እንዲያስጠብቅ ካህኑም ከንፁሕ ስንዴ እንጂ ከእንስሳ ቁርባን እንዳያደርግ ነገረው።

ኖሕና ልጆቹ ደብር ቅዱስን ትተው ወደምድር ሲወርዱ ታላቅ ሐዘን ተሰምቶአቸዋል። ከገነት ተገኝቶ ከአዳም ሥጋ ጋር የተቀመጠው ዕጣን ከርቤና ወርቅ ከአዳም ሥጋ እስከ መጨረሻ አልተለየም የኖሕ መርከብ በጥፋት ውሃ ላይ ስትንሳፈፍ ነፋሱ ከምሥራቅ ወደ ምዕራብ ከሰሜን ወደ ደቡብ በመስቀል

www.ethiopianorthodox.org

ምልክት እንቀሳቀሳት::

ኖህ ከመርከብ በሚያዝያ ወጣ ኖህ ሊሞት ማንም ተመልሶ ወደ መርከቢ እንዳይገባ አዘዘው:: ሴም በበኩሉ የአዳምን ሥጋ ይዞ ከፋሌት ልጅ መልከፄዴቅ ጋር ወደጎልጎታ ለመሄድ ሲነሳ ከሱ በኋላ ማንም ሰው ወደ መርከቢ እንዳይገባ አስጠንቀቃቸው ሴም መልከፄዴቅን አባቱን ፋሌትንና እናቱን አስፈቅ፦ ነው ከሱ ጋር እንዲሄድ ያደረገ::

ሴም የአዳም ሥጋ በጎልጎታ አስቀምጦ ሲመለስ ዩሴዴቅ የተባለውና የመልከፄዴቅ አባት ፋሌት ወደሱ መጡና መልከፄዴቅን የት አደረስከው አሉት በዚህ ጊዜ ሴም በመንገድ ታሞ ሞተ እኔም ቀበርኩት አላቸው:: ፋሌት ከሴም ቀጥሎ በአምስተኛ ትውልድ ላይ የሚገኘው ኤቦር ልጅ ነው:: ኖህ በሕይወቱ እስከ ስድስተኛ ትውልድ የልጅ ልጅ አይቷል:: የኤቦር የልጅ ልጅ የፋሌት ልጅ መልከፄዴቅ በሰባተኛ ትውልድ ተወልዶ ለአካለ መጠን ደርሶ ነበር::

ራግውም የፋሌት ልጅ የመልከፄዴቅ ወንድም ነው:: መፅሐፍ ቅዱስ ናምሩድ የኩሽ ልጅ እንደሆነ ይናገራል ኃይለኛ የመጀመሪያ ንጉሥ እንደሆነም ይገልፃል የነገሠበትን አገር ግን አይገልፅም ቀሌሚንጦስ መጀመሪያ በባቢሎን ቀጥሎ መላ ዓለምን ናምሩድ እንደገዛ ይገልፃል::

በራዕዩ ናምሩድ ዘውድ በሰማይ አየሁ ብሎ እሱ እንዳየው አድርጎ ሱሱን የተባለው አንጠረኛ እንዲሠራለት አዘዘው እሱም ሠራለት በሱም የነገሥታት ዘውድ መድፋት ተጀመረ:: ቀሌሚንጦስ ለዘውዱ አጀማመር አስመልክቶ "ወበእንቲአሁ ይቤ ዘአልቦ አእምሮ ከመወረደሎቱ አክሊል እምሰማይ" /አእምሮ የጎደላቸው ሰዎች ለናምሩድ ከሰማይ ዘውድ እንደወረደለት ይናገራሉ/ ብሏል::

ከናምሩድ ቀጥሎ ሴሩኅ ከሴሩኅ ቀጥሎ ፍርቆር ከፍርቆር ቀጥሎ ናኮቶል ነገሠ:: ሰባ በተባለው ከተማም ግንብ ሠራ:: ሰባ ከዚህ ጊዜ ጀምሮ ሴቶች የነገሱባት ናት የሴቶቹ መንግሥት እስከ ሰሎሞን ዘመነ መንግሥት ቀጠለ/ይህ ሱባ ሰባ የምንለው ነው/::

ከናምሩድ ቀጥሎ በነገሠው ሴሩኅ ዘመን ሰዎች እግዚአብሔርን በመተው ጣዖትን ማምለክ ጀመሩ:: እግዚአብሔርን ማምለክን ተው መጽሐፍ ቅዱስ ፋሌት ራግውን ብቻ እንደወለደ እንጂ መልከፄዴቅን እደወለደ አይገልፅም

ሴሩህ ናኮርና ታራን እንደወለደ በመግለፅ ቀሌሚንጦና መፅሐፍ ቅዱስ አንድ ናቸው ቀሌሚንጦስ በታራ ዘመን የተፈጸመውን ታሪክ እንደሚከተለው

ያስቀምጣል:: በዘመኑ አንድ ሀብታም ሰው ሞቶና የሀብታሙ ልጅ የአባቱን ምስል በወርቅ አስቀርፆ በመቃብሩ ላይ አኖረ:: ይህ ልማድ በማንም ሰው ተለምዶ ነበርና ልጁ ምሥሉ እንዳይሠረቅ ጠባቂ አስቀመጠለት ሠይጣን በምስሉ ላይ አድሮ ጠባቂውን በተቀበረው ሰው አንደበት ያነጋግረው ጀመር::

በዚሁ ጊዜ ሌቦች የልጁን ቤት ዘረፉ ልጁም ባባቱ መቃብር ላይ ሄዶ አለቀሰ:: ሠይጣኑም በተቀበረው አባቱ አንደበት ልጂ ሆይ አታልቅስ ልጅህ አምጠተህ እረድልኝና ገንዘብህን እመልስልህለሁ አለው እሱም ልጁን አምጥቶ አረደ:: ይህ ባህል በሁሉ ተለመደ ሰዎች ልጆቻቸውን ለጣዖት ለመሠዋት ይሽቀዳደሙ ጀመር::

መፅሐፍ ቅዱስ ሎጥን የአብርሃም የወንድም ልጅ ይለዋል ቀሌሚንጦስ ደግሞ የእህቱ ልጅ ይለዋል:: ሴም መልከፄዴቅን የአዳምን ሥጋ እንዲጠብቅ ሲመድበው ጥፍሩን እንዳይቆርጥ ጠጉሩን እንዳይላጭና እንስሳትን እዳይሰዋ መስዋእቱ ከንፁሕ ስንዴ ብቻ እንዲያደርግ እንዳዘዘው ይገልፅና ከአብርሃም ጋር በተገናኘ ጊዜ እግዚአብር ጥፍሩን እንዲቆርጥ ራሱንም እዲላጭ አዘዘው ይላል/ቀሌሚንጦስ/::

አብርሃም ወደ ፈርኦን ገብቶ በነበረ ጊዜ ፈርኦን ለሣራ አጋርን አገልጋይዋ ትሆን ዘንድ ሠጣት ይስሐቅ ሊሰዋ ሲቀርብ የአሥራ ሁለት ዓመት ልጅ ነበር፡ ሊሠዋበት የነበረው ቦታ ደብረማኖስ ይባላል:: ጌታችን በዚሁ ቦታ ነው የተሠቀለው አዳምና ሄዋን በዚሁ ተፈጠሩ አብርሃም ከሰማይ የወረደውን በግ በዚህ አየ ይላል /ቀሌሚንጦስ/::

የመልከፄዴቅ ቅድስና አብርሃም ይስሐቅን ለመሥዋእት ካቀረበ ጀምሮ ታወቀ የኢየሩሳሌምንም መቆርቆር ተጀመረ:: የአለም ነገሥታት ከመልከፄዴቅ የእግዚአብሔርን በረከት ለመቀበል መጡ እየተባረኩም ይሄዱ ነበር:: እያንዳንዳቸውም ከነሱ ጋር እንዲሄድ ለመኑት እሱ ግን /መልከፄዴቅ/ እግዚአብሔር ከዚያ እንዳይወጣ እንዳዘዘው ነገራቸው እነዚህ ነገሥት ተማክሩና ኢየሩሳሌምን በገንዘባቸው አንፀው በሷ ላይ እንዲሾሙት ተስማሙ መቅደስንም ሠሩለትና መቅደሷን ኢየሩሳሌም ብሎ ሰየማት ነገሥታቱም የነገሥታት አባት አሉት::

አንዳንድ ሰዎች መልከፄዴቅ አልሞተም ይላሉ ለዚህም መነሻቸው እንደመልከጼዴቅ የአለም ካህን አንተ ነህ የሚለው ነው ነገር ግን ዳዊት አይሞትም አላለም ሥጋ ለባሽ ፍጡር በመሆኑ ይሞታል:: ሙሴ የመልከጼዴቅን

www.ethiopianorthodox.org

ሐረገትውልድ አላነሳም ትቶታል።

አብርሃም የንጉሥ ገዳም ልጅ መንጦርባ የተባለችውን አገባ ይስሐቅ የ40 ዓመት ሰው ሲሆን አልአዛር የተባለ ሰው ሚስት ሲፈልግለት ሄደ አብርሃም መቶ ሰባ ዓመት ኖረ። እነዚህ በቀሌሚንጦስ የተመዘገቡ ሲሆን በመዕሐፍ ቅዱስ የአብርሃም ዳግም ሚስት ኬጡራ ትባላለች የአብርሃም ዕድሜ ሰባ አምስት ዓመ፡ ነው ይላል ለይስሐቅ ሚስት ፍለጋ የሄደው ሰው ስም አልተገለፀም ይስሐቅ በአርባ ዓመት ዕድሜው ርብቃን እንዳገባም አይገልፅም።

ቅዱስ መጽሐፍ የያዕቆብ ልጅ ይሁዳ ከነአናዊቷን ሴት ልጅ አግብቶ ሦስት ልጆችን እንደወለደና የመጀመርያው ልጁ ኤር በክፋቱ እንደተቀሰፈ ይነግረናል ቀሌሚንጦስ ስለዚሁ ያለው ታሪክ ይለያል ያገባት ሴት ከነናዊት ናት ይልና አባቱ ያዕቆብ እሷን በማግባቱ አዝኖ ያባቶቹን ቃልኪዳን በማውሳት ከሷ መውለድ እንደሌለበት ተማፅኖት ነበር ይሁዳ ግን የያዕቆብን ተቃውሞ ሳይቀበል ከናናዊቱን በሚስትነት አስቀመጠ። ያዕቆብ ከሷ ልጅ እንዳይሠጠው ስለረገመው ግን ከሷ ሳይወልድ ቀረ። መፅሐፍ ቅዱስ ስለያዕቆብ አቀባበር ሲገልፅ ያዕቆብ ከሞተ ባርባኛው ቀኑ ወደ ከነአን ተወስዶ እንደተቀበረ ይገልፃል። ጊዮርጊስ ወልደ አሚድም ይህን ይደግማል ቀሌሚንጦስ ደግሞ ያዕቆብ በምድረ ግብፅ ተቀበረ ለአምሳ ሁለት ዓመት ከኖረ በኋላ በዮሴፍ አማካይነት ወደ ከነአን እንደተወሰደ ይናገራል።

ስሎሞን ሰባት መቶ ዕቁባቶች ቢኖሩትም ከነሱ አንድም ልጅ አልወለደም። ኅብራን የተባለው የጢሮስ ንጉሥ ከሰሎሞን በኋላ ነግሦ ኢየሩሳሌምን ገዛ ከሐዲ ነበር እንደገና ሲሳን የተባለው የግብፅ ንጉሥ ወደ ኢየሩሳሌም ዘመተና የቤተ እግዚአብሔርን ወርቅ ሁሉ ዘረፈ ለምን ብለው አይሁድ ቢጠይቁት አባቶቻችው ከግብፅ ሲወጡ የወሰዱት ንብረት ነው አላቸው

ከሰሎሞን በኋላ ለብዙ ዓመታት ጣዖት አምላኪዎች ነገሥታት ብቻ በኢየሩሳሌም ተፈራረቁ። የአብያ ልጅ አሳ ግን መምለኬ እግዚአብሔር ሆነ ጣዖታትንም ከኢየሩሳሌም አጠፋ አመንዝራነትን አስወገደ የገዛ እናቱንም የጣዖት ቤት በመሥራቷ ከኢየሩሳሌም አባረራት።

ከሰሎሞን ቀጥሎ የጢሮስና የሲዶና ንጉሥ የነበረውና ከላይ የተጠቀሰው ኅብራን ከሐዲ ከመሆኑም በተጨማሪ አምላክ እኔ ነኝ አለ። ይህን አባባሉ ሰምቶ የባቢሎን ንጉሥ ናቡከደነፆር አሳዶት ከገባበት ገብቶ ገደለው።

ይህ መዕሐፍ ሥርዓተ ቤተክርስቲያን ከወደመጨረሻው ተፅፎበታል።

ሙሴ እንደሊቀ ጳጳሳት ሁኖ አሮንን ሾመ። በሙሴ የተፈፀመው ሁሉ የቤተክርስቲያን አርአያ ነው ጌታ ሙሴን በደብረሲና አዘዘው ጴጥሮስን ደግሞ በደብረዘይት አዘዘው/ቤተክርስቲያንን እንዲመራ/።

የካህናት ከንፈሮች ፈጣሪን የሚቀድሱ ስለሆነ ሐሰትን አይናገሩ። የሐሰትን መንገድ እግዚአብሔር ይጠላልና ካህናት የእግዚአብሔር ቤት ባልደረቦች መሆናቸውን ያስተውሉ ካህናት በዐይነ ሥጋ ወደዓለም እየተመለከቱ በዐይነሕሊና ወደ እግዚአብሔር ይመልከቱ በኪሩቤል አምሳልም የህሊናቸውን ክንፍ ዘርግተው በፈጣሪ ፊት እልል ይበሉ።

ካህን ሆይ ጥንብን የሚበሉ አሞራዎች ከዚህ ላይ በመጥመድ ሲያዙ ይችላሉ አንተም የሥጋን መንገድ ስትከተል በአጋንንት ወጥመድ ልትያዝ ትችላለህ። ካህን ሆይ የክርስቶስን ሥጋ የሚዳስሱ እጆችህ የረከሰው ነገር እንዳይስሩ ተጠንቀቅ። ሐሰት እንደገ!መት ይቆጠራል። ካህናት በሲኖዶስ የተወሰነላቸውን መንገድ ይከተሉ ዕዮን የቅድስት ድንግል ማርያም ምሳሌ ናት በዕዮን የእግዚአብሔር ቃል የሆነው ትእዛዝ ተፅፏል። ቅድስት ድንግል ማርያም ደግሞ አካላዊ የአብ ቃልን ተሸከመች።

ጌታችን የቤተክርስቲያን ራስ እኔ ነኝ ሥርዓቱን ጠብቁ የመንግሥተ ሰማያት መክፈቻዎች ትሕትና፣ ፍቅር፣ የዋህነት፣ ትዕግስት፣ ሰላም፣ ለድሆች እጅን መዘርጋት ምፅዋትን መሥጠት ናቸው። እነዚህ ቁልፎች /መክፈቻዎች/ በማንም ፍጡር እጅ የተወሰኑ አይደሉም ማንም ሰው በእጁ እንዲይዛቸው የእግዚአብሔ ፈቃዱ ነው።

የኦሪት ህግ በሐስት በሥርቆት በዝሙትና በመሳሰሉ አንድ ሰው ተከሶ ሁለት ወይም ሦስት ሰዎች ከመሠከሩበት መገደል ብቻ ነበር ዕጣፈንታው። በቤተክስቲያን ግን በተጠቀሰው ነገር የተያዘ ሰው ሥርየትና ይቅርታ ይጠብቀዋል። የቤተክስቲያንን በር የሚዘጉ ካሉ ይሰደዱ።

አንተ ካህን አስቀድመህ ከማንኛውም መጥፎ ነገር ራስህን ሳታነፃ እንሥጻለሁ አስተምራለሁ እመክራለሁ ብለህ አትነሳ ካልሆነ ግን ያ የተናገርከው ቃል አንተን መልሶ በዕለተ ደብረዕዮን ይከስሃል።

ካህን ሆይ አንተን እግዚአብሔር የሾመህ ሐጢአተኞችን ወደሱ በማምጣት እንድታገለግለው እንጂ በሥልጣንህ እንድትገለገል አይደለም። የአምላክህን ራሱ ዝቅ ማድረግ በፈቃዱም ራሱን ለሞት አሳልፎ መስጠት በሐጢአት ክምር ተደፍኖ የነበረውን የሰው ልጅ አውጥቶ በብርሃን እንዲመላለስ

www.ethiopianorthodox.org

ማድረጉን እየዘነጋህ በዓለማዊ ጥቅም ብትጠመድ የዕጥፍ ዕጥፍ ፍዳ ይጠብቅሃል።

በሞት ኃጢአት የተያዙትን በትሕትና መንፈስ ተቀብለህ በንሥሐ እንዲታጠቡ አድርግ የዘለአለማዊውንም የህይወት ተስፋ አስጨብጣቸው። የእግዚአብሔርን ፍቅር ገንዘብ እስኪያደርጉ ድረስ ጎብኛቸው ችላ አትበላቸው ፊያታዊ ዘየማን የክርስቲን ገቢረ ተአምራቱን አይተው ያላመኑትን አይሁድ ያመለክታል።

ካህን ሆይ ትሕትናንና የውሃትን ገንዘብ ካደረግህ መምህርህና መሪህ መንፈስ ቅዱስ ነው እሱ በሕሊናህ አድሮ ይመራሃል። ያዕቆብ ሐዋርያ የእግዚአብሔርን ህግ ችላ የምትል ከሆነ ራስህ ህገወጥ ነህ ብሏል። ሐሜተኛ ሰው የራሱን ነፍስና የሰሚውን ነፍስ ያጠፋል። ካህን ምእመናንን የሐጢአት ወንበዴ እንዳይገድላቸው ይከላከልላቸዋል ሥጋዊ ንጉሥ ደግሞ የሥጋ ወንበዴ እንዳይዘርፉቸው ሕዝብን ይጠብቃል።

ካህናት በዓለማዊ ልብስ ማሸብረቅ የለባቸውም የነሱ ጌጥና ሽልማት ሃይማኖትን በአህዛብ አእምሮ መትረፅና ቃለ መፃሕፍትን መተርጎም ፍቅረመንፈስ ቅዱስን ከትሕትና ጋር ማዋሀድ ነው። ካህን ሆይ ጌታህ በሥጋው የዓለምን ሐጢአት እንደተሸከመ አስብ። እናንተ ሸክማችሁ የከበደ ወደኔ ኑ ብሏልና።

ብዙ ሐጢአትን በመፈፀሙ ተስፋ ተቆረጠ ሰው ቢያጋጥም መጀመሪያ ከተቢሀ ተስፋ ማላቀቅ የካህን የመጀመሪያ ተግባር ይሆናል። ካህን ይህን ሳያደርግ ቢቀር እግዚአብሔር የሰውየውን ነፍስ ከሱ ይጠይቃል። ዲያብሎስ ሊውጠኝ ይሆኛል ድረሱልኝ በማለት የሚገኘውን እንዳልሰማ ማለፍ ካህናትን ያስጠይቃቸዋል። ካህናት ያለባቸው ሐላፊነት ኃጢአቱን መናዘዝ በጥቂቱ የጀመረውን ሰው በመንፈሳዊ ጥበብ የደበቀውን ሁሉ ሐጢአት እንዲነግራቸው ማድረግና በኋላ ደግሞ በሐጢአት የሞተችውን ነፍሱ ዳግም እንድትነሳ ማድረግ ነው።

አንተ ተነሣሂ የሆንከው ሰው ሆይ ጥብአት ይኑርህ በጉጉት ወደ ሐጢአት ላለመመለስ ቆርጠህ ተነሳ እግዚአብሔርንም ደስ አሰኘው በዚህ በሚያልፈው ዓለም ራስህን ካላስተካከልክ በዘለዓለማዊው ዓለም የኩነኔ እራት ሁነህ ትቀራለህ ዘለዓለማዊ መከራን ከመሸከም አጭር መከራን በዚህ ዓለም መሸከም ይሻላል።ለዘለዓለም ከመፀፀት ላጭር ጊዜ በዚህ ዓለም መፀፀት ይሻላል

ነፍስህ ከሥጋህ ጋር እያለች ከእግዚአብሔር ፊት የምታፈስው እንባ ታላቅ ዋጋ አለው። ነፍስ ከሥጋ ከተለየች በኋላ ያለው ልቅሶ ግን ዋጋ የለውም።

አንተ ካህን የቤተክርስቲያን ዐይንና ጆሮ አንተ ነህ የጥንቆላ ተግባር የሚፈፅሙትን ቤተክርስቲያን እንዳይገቡ ከልክላቸው። አጋንንት በግብረአበሪይ እጃቸው ያነቁዋቸውን ድረስላቸው።

ቅዱስ ጴጥሮስ ጌታችን ሲወለድ የአርባ ዓመት ጎልማሳ ነበር ጌታችን ሲያድግ ሰባ ሦስት ዓመት ዕድሜ ነበረው በዚህ ዓለም ጥበበኞች ነን የሚሉ በእግዚአብሔር ዘንድ ሰነፎች ናቸው።

ቅዱስ ጴጥሮስ የዋህ በመሆኑ የታመመ የልብሱን ጫፍ በመንካት ድነዋል እግዚአብሔ ፀጋውን ዐድሎታልና መንፈስ ቅዱስ ሳደረበት የእግዚአብሔር ማደርያ ሁኗል በቀዳማይ ህግ ለሙሴ ሥልጣን ተሠጠው በኋላ ደግሞ ለጴጥሮስ ሥልጣን ስለዚህ ጴጥሮስ መሐይምናን የሚመሩበትን የቤተክርስቲያን ህግ አወጣ።

ቅዱስ ጴጥሮስ ለንሥሐ ብሉ የብዙ ጊደሮች ደም ከማፍሰስ በንሥሐ አንዲት የዕንባ ጠብታ ትሻላለች አለ።

ከመዕሐፉ ጋር አንድ ላይ ተጠርዞ የሚገኘው መዕሐፈ ኪዳን ነው። ይህ መዕሐፈ ኪዳን ከትንሣኤ በኋላ ጌታችን ለሐዋርያት የሠጠው ትምህርት እንደሆነ ራሱ ይገልፃል። ካንድ እስከ ሰባት ክፍል በኋለኛው ዘመን ስለሚሆነው በትንቢት መልክ ይገልፃል። ሰባተኛው ክፍል ስለሐሣዌ መሢሕ ይተነትናል። ዐንቀፅ ስምንት ማርታና ማርያም ባሉበት ለሐዋርያት የተሠጠ ትምህርት /ከጌታችን/ ይገኛል።

ዐንቀፅ ዘጠኝ ለፍጹማን ስለሚሠጥ መንፈሳዊ ምክርን ይተነትናል። ቀጥለው የምናገኛቸው ክፍሎች ስለቀኖና ስለሥርዓተ ቤተክስቲያን ስለሚመተ ጳጳሳት ፀሎትና ሥርዐተ ትዳሴ ይገልፃሉ። በማያያዝ ዘጠኙ ኪዳናትና ትምህርተ ሕቡአትን እናገኛለን።

ከዐንቀፅ ሃያ ሦስት ጀምሮ ቀሳውስት በአልጋቁራኛ የተያዙትን ምእመናን በምን ሁኔታ መጎብኘት እንዳለባቸው ያብራራል። የኪዳናቱ አቀራረብ በሰሙነ ሕማማት ከሚካሄደው ሥርዐተ ሥግደት ጋር ተመሳሳይነት አለው። የሰሙነ ሕማማት ሥርዐተ ሥግደት ሂደቱ በ....ሰዓት ለጸሎት ተሰብሰቡ በማለት ያዛል። የኪዳናት የአደራረስ ፀሎት ደግሞ እንደሚከተለው እናየዋለን።

www.ethiopianorthodox.org

ስሐመምተኞች ስለሚቀባው ዘይት የሚፀለይ ጸሎት በመጀመርያ ያስቀምጣል የዘይቱ ጸሎት አጭር ነው እሱ ተፀልዮ ሲያልቅ በሟቱ ለእግዚአብሔር ምሥጋና ይገባል /ስብሐት ለእግዚአብሔር/ ሲል /ቄሱ/ በአውነት ይገባል ይላሉ /ሕዝባውያን/ ከዚህ ተያይዞ በቅደም ተከተል ሃስቱ ኪዳናት ይነበባሉ።

ከነሱ ቀጥሎ ፀሎተ ሙሴ ማህልየ ሰሎሞንና ከሌሎች መጻሕፍተ ነቢያት ለእለቱ የተመደቡ በቅደም ተከተል ይነበባሉ። የሦስቱ በሁለተኛ ክፍል የተመደቡ ኪዳናት ንባብ ሲያበቃ የነቢያትን ጸሎት አናጎንስጢስ ያነባል ከዚህ በመያያዝ በካህናት ስብከትና ትምህርት ወደ ቤተክርስቲያን የመጡ ምእመናን ትምህርተ ቤተክርስቲያን ምን ያህል ገብቶአችዋል በማለት ካህናት ፍርሀተ እግዚአብሔርን መሠረት በማድረግ ይጎበኙአችዋል። ለታመሙትም የተፀለየበትን ዘይት ይቀቡአቸዋል ይህን ፈፅመው ካህናት በቤተክርስቲያን ይሰበሰቡና የመጨረሻዎቹ ዘጠኙ ኪዳናት በማሰማት ይፀልያሉ።

በሃያ ስምተኛው ስለዲያቆን ተልእኮ በሃያ ዘጠነኛው ክቂስ ጀምሮ በተዋረድ ያሉት የቤተክርስቲያን አገልጋዮች ቁጥር ይገልፃሉ። ሠላሰኛው ዐንቀፅ ዲያቆኑ የሚያነበው ምንባብ ከመጀመሩ አስቀድሞ ንኡስ ክርስቲያን መውጣት እንዳለባቸው ያዝና በእንተቅድሳት.... የሚለውን ጸሎት ዲያቆን እንዲያነብ ያዛል። ከሰላሳ አንድ ዐንቀፅ ቀጥለው ያሉትን ሃያ አራት ዐንቀጾች እንደገና ስለሥርዓተ ቤተክስቲያን ይገልጻሉ።

የሥርዓተ ቤተክርስቲያ አቀራረቡ በመፅሐፈ ሲኖዶስ ጋር ከተመዘገበው አንድ ነው ምንም ልዩነት የለውም።

መፅሐፈ ኪዳን በሁለት የተከፈለ ነው አንደኛው ክፍል እስካሁን ምንነቱን ተገልጿል ሁለተኛውን ክፍል ደግሞ ቀጥሰን እንመለከታለን።

ይህ የኪዳን ሁለተኛው ክፍል ስለ ዓለም መጨረሻ በማተት ይጀምርና ከትንሣኤ በኋላ በምድረ ገሊላ ለአሥራ አንዱ ሐዋርያት እንደተነገረ ይገልፃል። ሐዋርያትን የብርሃን ልጆች እያለ ጌታችን መድሐኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ እንደጠራቸውም ያሳያል። በዚህ ዓለም የሱን ትእዛዝ የጠበቁ ሁሉ በምዕአት ጊዜ ከፀሐይ ሰባት ዕጥፍ እንደሚያበሩም ያስገነዝባል።

ይህ ሁለተኛው መፅሐፈ ኪዳን ባለ አሥራ ስድስት ገፅ ሲሆን ምንም በዐንቀፅ ወይም በምዕራፍ የተከፈለ መነሻ የለውም ከመጀመሪያ እስከመጨረሻ በተያያዘ ሁኔታ ብቻ ነው ፍሬ ነገሩን የሚገልፀው።

ይህ መፅሐፍ በ1979 ዓ.ም ተገልብጦ እንዳለቀ በስተመጨረሻው የሠፈረው ዕሑፍ ያስረዳል።

ሲኖዶስ ክፍል ሃስት

በዚሁ መፅሐፍ በስተመጀመሪያ መፅሐፈ ኪዳን እንዳለ ተቀምጧል። በዚሁ መጽሐፈ ኪዳን የጌታ ቅዳሴ /ቅዳሴ እግዚእ/ ይገኛል። ልዩነቱ ከሬተኛው የሾው ብቻ ነው ከመፅሐፈ ኪዳን ቀጥሎ አብጥሊስ ነው የሚገኘው ፍሬ ሐሳቡ ከሲኖስ የተለየ አይደለም።

አንዳንድ ከሲኖዶስ ወጣ የሚሉ ምክሮች በዲዲስቅልያ ውስጥ እናገኛለን። በዐንቀፅ ሃያ አምስት "አረማውያን /የእግዚአብሔር መንግሥት ተቋዋሚያዎች/ በእምነታቸው ስማዕትነትን ለመቀበል የቆረጡትን ክርስቲያን የታሠሩበትን ቦታ እየፈለጋችሁ ሂዱ ቦታውን ካገኛችሁት ደግሞ ለእሥር ቤቱ ጠባቂዎች መከራውን እንዲያቃልሉላቸው የሚመገቡትን ሥጡላቸው ለሰማዕታቱም ምግብ አቀብሉ" ይላል።

በዐንቀፅ ፺፫ ሐዋርያት ስለሾሙዋቸው ኤጲስቆጶሳት ይዘረዝራል። የጌታችን ወንድም ያዕቆብ የኢየሩሳሌም ኤጴስቆጰስ እንዲሆን ሐዋርያት ሾሙት እሱ ሲሞት ስምዖን ዘቀለዮጳ በዚሁ ተሾመ፣ በቂሣርያ ይሁዳ ተሾመ፣ ዘኬዎስ መፀብሐዊ በፍልስጥኤም ተሾመ፣ ከሱ ቀጥሎ ቴርነሌዎስ ተሾመ፣ ከቴርነሌዎስ ቀጥሎ ቴዎፍሎስ ተሾመ።

ከቅዱስ ጴጥሮስ ቀጥሎ በአንፃኪያ አውድዮስ ተሾመ ከአውድዮስ ቀጥሎ በአንፃኪያ አግናጥዮስ ምጥው ለአንበሳ ተሾመ፣ አግናጥዮስን የሾመ ጳውሎስ ነው። በእስክንድርያ አንያኖስ በማርቆስ ተሾመ፣ ከአንያኖስ ቀጥሎ በሉቃስ አማካይነት በእስክንድርያ ሚልዮስ ተሾመ፣ በሮም ከጳውሎስ ኤሎኖስ ተሾመ፣ ከኤሎኖስ ቀጥሎ በሮም ኤጲስቆጶስ የሆነው ቀሌሚንጦስ ነው። ቀሌሚንጦስን የሾመው ቅዱስ ጴጥሮስ ነው ሌሎችም ብዙዎች ተሹመዋል።

ከዲዲስቅልያ ቀጥሎ ሲኖዶስ ይገኛል። ከዚህ ቀደም ከተገለፀው ሙሉ በሙሉ ተመሳሳይ ነው ልዩነቱ ያኛው ባለ ዕንጨት ገበታ ሁና ጥራዙም ሲንቀሳቀል የተቃረበ ነው ወርዱ ስፋት አለው ዕሑፉም ጉልሕ ነው ይህኛው ግን ረቀቅ ብሎ የተፃፈ ሲሆን ሁለመናው አዲስ ነው ድጉሱ በጣም ያምራል ገበታው እጅግ በተዋበ የዐረብ ቆዳ ተሸፍኗል።

በመጀመሪያ ሥእለ ስላሴና ምስለ ፍቁር ወልዳ ጌታችን በተራራው ሲያስተምር ምሤተ ሐሙስ፣ የጌታችን ስቅለት ትንሣኤና ዕርገት በየገፁ

www.ethiopianorthodox.org

ተሰለዋል:: በመጨረሻ ደግሞ የቁስጥንጥንያ ጉባኤን ንጉሥ በወንበር ተቀምጦ ሲመራ መንፈስ ቅዱስ በርግብ አምሳል ከላያቸው ላይ ረብቦ ሲያሳይ በሚቀጥለው ገፅ ንጉሥ የኤፌሶንን ጉባዔ ሲመራና ወልደ እግዚአብሔር በደመና ከላያቸው ላይ ሲገለጥ ያሳያል መፅሐፉ ተገልብጦ ያለቀበት ጊዜ ግን አልገለጠም::

መፅሐፈ ሥርዓተ ክህነት

በቤተ ክርስቲያን የሚነበቡትን መልእክታት ከአራቱ ወንጌሎች በቀር በቅዱስ መፅሐፍ የሠፈሩትና ሌሎችም ድርሰቶች በቤተክርስቲያን ውስጥ የማንበብ ሥልጣን ያለው አናጉንስጢስ /አንባቢ/ ይባላል:: አንባቢነት በጳጳስ ባራኪነት ይሠጣል:: የውጭ አብያተክርስቲያናት ይህን በሥራ ያውሉታል በዚህ መፅሐፍ እነሱ እደሚፈፅሙት አድርጎና አሣምሮ ሥርዓቱንና ጸሎቱን አስቀምጧል:: ጊዜውን የት መፈፀም እንዳለበት ተስተካክሎ ጸሎቱና ቡራኬው በዚሁ መፅሐፍ ሠፍሯል::

አንባቢው /አናጎንስጢስ/ ከጳጳሱ ሲባረክ አስተድሞ ጳጳሱ የሚጸልየው ጸሎት በመጽሐፉ ላይ ይገኛል:: ይህ ሥርዓት በኛ ቤተክርስቲያን ተረስቶ የቀረበት ምክንያት ብዙ ነው:: ዋናው ግን በጥንት ዘመን የጳጳሳት በየቦታው እንደልብ አለመገኘት ነው::

ንፍቀዲያቆን ሲሾምም ራሱ የቻለ ጸሎት አለው:: የንፍቁ አሻሻም እንደአንባቢው /አናጎንስጢስ/ በቡራኬ ነው:: የሁሉም የአሻሻም ሥርዓት መፈፀም ያለበት በቅዳሴ ጊዜ ነው የአንባቢውና የንፍቀዲያቆኑ የሹመት ጸሎት ይለያያል::

የዲያቆናት ሹመት ከሁለቱም ክፍሎች በጣም ይለያል ጳጳሱ የመጀመሪያውን የጸሎት ክፍል ከጨረሰ በኋላ በግእዙ ዝናር የተባለውን ከሐር የተሠራ ቀበቶ ነገር ያስታጥቃቸዋል:: ባገራችን ይህ ፈፅሞ የለም አልተለመደምም:: ካምሳ ዓመታት ወዲህ ግን በቅድስት ሥላሴ ተጀምሮ በመላ አዲስ አበባ አድባራት ምንም የዲቁና መዓርግ የሌላቸው የሰንበት ተማሪዎች ታጥቀውት እናያለን ይህንን የሥርዓት መፀሐፍ የማንበብ ዕድል ስላላገኘንም ከውጭ ሠርጎ የገባ መጤ ባሕል ነው ማለታችን አልቀረም::

ዲዲስቅልያ

ሲኖዶስ አብጥሊስ ሥርዓተ ፅዮንና ዲዲስቅልያ አንድ አይነት አቀራረብ አላቸው:: አንዱ ከሌላው የሚለይበት ነጥብ ምንም የለም:: ይህ ዲደስቅልያ አስራ ሁለቱ ሐዋርያት ከጌታ ወንድም ያዕቆብ ጋርና ከጳውሎስ ጋር በኢየሩሳሌም አንድ ላይ ተሰብስበው እንደጻፉ በመግለፅ ይጀምራል:: ሐዋርያት መጽሐፉን ካዘጋጁ በኋላ በቀሌሚንጦስ አማካይነት ለአብያተ ክርስቲያናት እንዲዳረስ ተዕፏል ማውጫ የለውም::

በመጀመርያው ከሲሞን መሠርይ ጋር የተያያዘ የአማርኛ ታሪክ ተቀምጧል:: ይህ ዲዲስቅልያ የተባለው መፅሐፍ በሲሞን መሠርይ መነሳት ሲዘጋጅ እንደቻለ የአማርኛው ታሪክ ይገልፃል:: በመፅሐፉ ቅደም ተከተል ይዘው የምናገኛቸው አንቀጾች ሠላሳ ዘጠኝ ሲሆኑ በአማርኛ በተገለፀው ታሪክ ግን አርባ አንድ አንቀፆች መሆናቸውን አሥፍሯል:: ሲሞን ጌታ ባረገ በሀያ ሁለተኛ ዓመት እንደተነሳም የታሪኩ ፀሐፍ ያስረዳል::

ኤጲስቆጶስ በበግ እረኛ አምሳል፣ ቄስ በመገስዕነት፣ ዲያቆን በተላኪነት አናጎንስጢስና መዘምራን ኤጲስቆጶስ በፈለገው ሥራ ይመድባቸዋል ይላል:: በመቀጠል ሴትና ወንድ እንዴት ጋብቻቸው አክብረው መኖር እንዳለባቸው ይተነትናል:: ካህን ይሁን ምእመን ጠጉራቸው ማሥረዝም የለባቸውም ይላል ጢሟን መላጨት ግን ፈፅሞ የተከለከለ ነው:: የተፈጥሮ ያታነትን ለመለወጥ እንደመሞከር ይቆጥራል ይላል:: የህግ ሁሉ ፍፃሜ ወንጌል ነው እንደመፅሐፉ አገላለፅ::

ኤጲስቆጶስ አምሳ ዓመት ሳይሞላው መሾም የለበትም የቤተክርስቲያንን መጻሕፍት በሙሉ ለመተርጎም መቻልም የኤጲስቆጶስ የመጀመርያ ሐላፊነት ነው /እንደመጽሐፉ አቀራረብ/:: ኤጲስቆጶስ የነገረ ሰሪዎችን ወሬ እንዳይሰማ የተከለከለ ነው ኤጲስቆጶሳት በፍቅርና በየዋህነት ሁነው ከሐጢአት ወደ ዕድት የሚመለሱትን ሰዎች ንሥሐቸውን ይቀበሉ ለኛ ለክርስቲያኖች ሰው በደል መፈፀሙን ሳናረጋግጥ ልንገሥፀውና ልንቆጣው አይገባንም ካለ በኋላ በዐንቀፅ ስምንት በአራተኛው ተራቁጥር የኢየሱስ ክርስቶስ የመጀመሪያ ስም በአሥረኛው ቁጥር የየውጣ መጀመርያ ነው ካለ በኋላ ከዚሁ ተያይዞ በሚገኘው አምስተኛው ተራ ቁጥር ለሕዝቡ መሰብሰቢያ በአሰርቱ ቃላት ማወቅን ተምራ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ያመነች በጌትነቱ ፍፃሜም የፀናች ንፅሕት ክብርት የምትሆኚ ቤተክርስቲያን ሆይ ስሚ በማለት የየውጣን ትርጉም ግልፅ ለማድረግ ይሞክራል::

ይህ መፅሐፍ በአሥራ ሦተኛው ዐንቀፅ አማልክት በተባሉ ካህናት ላይ ክፉ ቃልን አትናገሩ እነሱ ኤጲስቆጶሳት ናቸውና ኤጲስቆጶሱ በመካከላችሁ

www.ethiopianorthodox.org

አስቀድሞ ይቀመጥ እንጂ ከእግዚአብሔር አምላክ ዘንድ ለሱ ክብር ተሠጥቷልና ይህ የተሠጠው ከታላቁ የካህናት አለቃ ኢየሱስ ክርስቶስ ዘንድ ነው የተሠጠውም ሕዝቡን ባንድነትና በፍቅር ይጠብቅ ዘንድ ነው።

ዲያቆን ምንም ነውር የሌለበት ይሁን ኤጲስቆጶሱን ካያስፈቅድም አንዳችም ሥራ አይሥራ ዲያቆናዊት ደግሞ ያለዲያቆኑ ፈቃድ ምንም ሥራ አትሥራ ዲያቆናዊቱ ሳትኖር ዲያቆን ከማንም ሴት መነጋገር አይችልም። ኤጲስቆጶሱን ለማነጋገር የምትፈልግ ሴት ከዲያቆኑ ጋር ብቻ ወደ ኤጲስቆጶሱ ትገባለች ዲያቆኑ ሳይኖር ግን በምንም ጊዜ ብቻዋን ኤጲስቆጶሱ ወዳለበት አትገባም።

ካህናት እናንተን የቀናችን የእግዚአብሔር መንገድ ስለሚያስተምሩአችሁ አክብሩዋቸው ይመክሩ ያስተምሩ ዘንድ በአብ በወልድ በመንፈስ ቅዱስ ስም ያጠምቁ ዘንድ እግዚአብሔር የላካቸው ናቸው የሙት ልጆችንና ባልቴቶችን እንደ ቤተክስቲያን አክብሩ ወንድሞቻችን ሆይ ለቤተክስቲያን ትሠጡት ዘንድ የመደባችሁትን ሁሉ ለኤጲስቆጶሱ ብቻ ሥጡ ኤጲስቆጶሱም ከናንተ የተቀበለውን ለሙት ልጆች ለድሀደጎችና ለአረጋውያን መጦርያ ያደርገዋል።

ካህን /ኤጲስቆጶስም ይሁን ቄስ/ ንዕሒት ክበርት በምትሆን ጥምቀት እጁን በተጠማቂዎች ላይ በጫነ ጊዜ እግዚአብሔር ተጠማቂዎቹን ልጆቼ ናቸው እኔም ዛሬ ወለድኩዋችሁ የሚል ንፁሕ ክቡር ቃሉን በነሱ ላይ ይልካል። ስለዚህ ሰው ሆይ በካህኑ ጸሎት የእግዚአብሔ ልጅ እንደተባልክ አስተውል ዛሬም የተቀበልከውን ልጅነት እወቅ በሥጋ የወለዱህ አባት እናትህ እንድታከብር መታዘዝህን ታውቃለህ ከመንፈስ ቅዱስ ዳግም ልደትን ያሠጠህ አባትህንማ በበለጠ እንዴት አታከብርም በቁርባን አዕንቶ የመድሐኒታችን የኢየሱስ ክርስቶስ ንፁሕ ክቡር ሥጋውንና ደሙ ይቀበሉ ዘንድ የተዘጋጁ የበቁ አድርጎአቸዋልና።

ለክርስቲያን ቅዱሳት መጻሕፍትን ማንበብ ግዴታቸው ነው። ከእግዚአብሔር እንድትርቅ የሚገፋፉህን ምክንያቶች በምታነበው ቅዱስ ቃል ህሊናህ እየወቀሰህ ልታርቃቸው ዕድል ይኖረሃል የክርስቶስ ማደርያ ከሆነች ቤተክርስቲያን አትራቅ ሁል ጊዜ ወደሷ ገሥግሥ እንጂ ምግበ ሥጋን በተግባረ እድ /በእጅ ሥራ/ አግኝ ሥጋህን እድክመህ ስጋህን መግብ ከዚሁም ለነዳያን የሚገባውን ሥጥ ጓደኝነትህ ከነዳያን ጋር ይሁን ነቀዝ ብል የማያበላሸውን ሌባ የማያገኘውን መንግሥተ ሰማያትን ገንዘብ አድርግ መንፈሳዊ ሕይወትን ለማነፅና ለመገንባት ከመንፈሳዊ አባትህና ከመንፈሳዊ ወንድምህ ጋር ተማክር

እንጂ ከነሱ ጋር ክርክንና ሙግትን አትጀምር።

ሥልጣነ ክህነት የሌለው ሰው በመንፈሳዊ ፍርድ ውስጥ እጁ ሊያስገባ አይገባም። መንፈሳዊ ፍርድን መፍረድ ለሥጋ ረሀብና እርዛት የተጋለጡትን ሌት ቀን መጎብኘትና መንፈሳዊ ውሳኔን ማስተላለፍ የኤጲስቆጶሳት ተግባር ብቻ ይሆናል።

ኤጲስቆጶስ መንፈሳዊ ጉዳይን በተመለከተ በብልጣብልጥነት ከውሳኔ ላይ መድረስ የለበትም የእግዚአብሔርን አጋዥነት በፀሎት መጠየቅ አለበት ከዚህም በተጨማሪ በመንፈሳዊው ህገ ቤተክርስቲያን /በቅዱሳት መፃሕፍት ትርጉም/ የበለጸገ ሙያ ያላቸውን የቤተክርስቲያን መምህራንን ማማከር አለበት።

በደለኛውን ኤጲስቆጶስ ጌታችን እንዳዘዘ ለብቻው እየተገናኘ እንዲመክረው ይጣር ጥረቱም ባጭር የሚገታ መሆን የለበትም ነገም ጠባም በተለየ መንገድ መክሮ ሊመልሰው ይጣር ከባዱን የመምከር ጥረት አለመሳካቱን ካረጋገጥክ በኋላ ብቻ አንድም ሁለትም ሰዎችን ይዘህ አላዊነቱንና ስንፍናውን ለማስረዳት ትገደዳለህ የሁለታችሁና የሦስታችሁ ጥረት ሲያበቃ ለማሕበረ ምእመናን ታቀርበዋለህ። የሰውን ሕይወት ከሞተ ሥጋ ለማትረፍ ብዙ ጥረት ማሳየቱን ያህል ይከብዳል። ስለዚህ ኤጲስቆጶስ ቀሳውስትን ዲያቆናትንና ዲያቆናዊትን ከሙምራት አንስቶ የጠፉትን ለመመለስ የሚደክመው ድካም እጅግ ብዙ ነው።

ከአህዛብ ወደቤተክርስቲያን በመጡ ክርስቲያን ላይ እጅግ የቀለለ ሥርዓት ይዘጋጅላቸው ዘንድ ይገባል። ሥርዓቱ ከብዷቸው ወደ አሕዛብነታቸው እንዳይመለሱም ጥብቅ ክትትል ሊደረግላቸው ይገባል፡ እነሱ ከሞት ተርፎ በማገገም ላይ ባለው በሽተኛ ይመሰላሉና የንሥሐን ምሥጢር ዘልቆ ከህሊናቸው ጋር እስኪዋሀድ ድረስም በደረጃ የተከፈለ ትምህርት ሊሠጣቸው ይገባል።

ይህን ሁሉ ፈፅመው ለመዳን ካልፈለጉና በጥፋታቸው ከገፉበት ኤጲስቆጶሱ /ካህኑ/ በነሱ ላይ ዲንጋይን እንደሚሰብር ለመዶሻ ወይም ሰንጢትን እንደሚሠነጥቅ እንደዲጂኖ አይሁንባቸው በሽታን ለይቶ ከአካል እብጠት እንደሚያወጣ ሐኪም ይሁንላቸው እንጂ ትልቁ ድንቁርና የሰቤተክርስቲያን አባት በሆነው ኤጲስቆጶስ ተመክሮና ተገሥፆ አልመለስ ማለት ነው። ይህን የመሰለው ሰው ተንኮለኛ ከዳተኛ ይባላል። ሌሎችም ምእመናን ይዞ እንዳይጠፋና መጥፎ አርአያ እንዳይሆን ከቤተክርስቲያን እንዲርቅና ከማሕበረ ምእመናን እንዲርት ይደረግ በምላጭ የክርስቶስ አካላት ከሆኑት ምእመናንተቆርጦ ይጣላል

www.ethiopianorthodox.org

በውግዘት ይባረራል።

ቀሳውስትና ዲያቆናት በቤተክርስቲያን ላይ ያስባችሁን ሐሳፊነት በትሕትናና በትዕግስት መርምሩ በየጊዜው በጸሎትና በምህላ የተከፈተውን ውይይት አካሄዱ ጻድቁን ከሐጥእ ጋር በማደባለት እንዳታምታቱት ነትታችሁ መርምሩ ስከፉ ነገር የሚራቀቁ በዚህ ዓለም መልተዋል። ሠይጣናዊ መራቀቅን በመንፈሳዊ ኃይል ከንቱ ማድረግ ቀላል ነው። ተንኮለኞች የቱን ያህል ቢራቀቁም "እግዚአብሔርን ምርኩዝ ያደረገ ኤጲስቆጶስ በሐሰትና በመስተዋድይነት ተነስተው ባለንጀራቸውን ለማጥፋት የተሰለፉትን ተንኮለኞች ማንነታቸውን ሊረዳ ይችላል። እውነተኞቹ መዕመናን ግን የቤተክስቲያን ልጆች የክርስቶስ አካሎች ይባላሉ /ናቸው/።

ዲያቆን የዲቁናን መዓርግ ከተረከበበት ዕለት አንስቶ ለኤጲስቆጶሱ እንደእጅ እንደዓይን እንደአፍ ይሁነው ኤጲስቆጶስ ባለ ብዙ ሥራ ነው። በመልካም የመርከብ ቀዛፊም ይመሰላል መልካምና አስተዋይ የሆነው የመርከብ ቀዛፊ በብዙ ሺ የሚቆጠሩትን ሰዎች በመርከብ አሳፍሮ መርከቧ በባሕሩ እንዳትሠጥምበት በሚያደርገው ጥረት ተሣፋሪዎች በሙሉ ከመሠጠም ተርፈው ወደየብስ ይደርሳሉ። ኤጲስቆጶስም የብዙ አሕዛብ ነፍሳት በሐጢት ባሕር ሠጥመው እንዳይቀሩ ወደ መንግሥተ ሰማያት ያሻግራቸዋል።

ከአካባቢው አጥብያ ቤተክርስቲያን ውጭ መጥተውና በቅዳሴ ጊዜ ተካፋዮች ለመሆን የቆሙትን ምእመናን ዲያቆኑ የመጠብትን ስበካ ክርስቲያናዊ ሕይወታቸውን.... ይጠይቃቸዋል ከዚህ በኋላ ከቅዱስ ቁርባን ተካፋዮች ሊሆኑ ይችላሉ። ምሥጢረ ቁርባንን ያልተረዱና በዘፈቀደ የሚመሩ ሁነው ካገኛቸው ግን ከቅዱስ ቁርባን እንዳይካፈሉ ይከልክላቸው። ቄስ በእንግድነት መጥቶ ቅዱስ ምሥጢርን ለመካፈል ከተዘጋጀ ግን ማንነቱን ለማወቅ ዲያቆን አይጠይቀውም ቀሳውስት ብቻ ማንነቱን ለመረዳት የመጣበትን ምክንያት ተረድቶው አመጣጡ በሰላም መሆኑም አረጋግጠው እንዲያስተምር ዕድል ይሰጠው ምእመናንም ከሱ የእግዚአብሔር በረከት ይቀበሉ ማንም ካህን ይሁን ምእመን የክርስቶስ አካል ነውና ወደቤተክስቲያን መምጣትንና ሥጋ ወደሙን መቀበል ቸል አይበል።

ክተቻለ ጧትና ማታ በዐፀደቤተክስቲያን በመገኘት የሕብረት ጸሎትና ምሥጋና ለእግዚአብሔር ማቅረብ የክርስቲያን ግዴታቸው ነው። በእለተ እሁድ ግን ቤተክርስቲያን ተገኝቶ ቅዱሳን መጻሕፍትን ያልሰማና በምሥጋና ያልተሳተፈ ክርስቲያን አይደለም። ዕለተ እሁድን የሥጋዊ ደስታና ፈንጠዝያ

ቀን ያደረገ የእግዚአብር ጠላት ነው። ከጣዖት አምላኪዎችም ተለይቶ አይታይም። ከቤተ ክርስቲያን የራቀ ሁሉ ተስፋው ይቀራል ቀቢፀ ተስፋም ይመጣበታል ከድኅነት መንገድም ይርቃል። እግዚአብሔር በኤርምያስ አፍ እንዲህ አለ "ወገኖቼ በፊታቸው የሰጠኋቸውን ህጌን ትተዋል ቃሉንም አልሰሙም የልቡናቸውን ፈቃድ ተከትለው ፀንተው ኖሩ አባቶቻቸው ያስተማሩዋቸውንም ጣዖታት ተከተሉ ወደቤተክርስቲያን መሄድን ቸል የሚሉ ሰዎች በጸሎት ጊዜም ከቤተክስቲያን የሚወጡ ምን ያመካኛሉ ነፍሳቸውስ የምትድንበትን ነገር ምን ጊዜ ይሰማሉ ለእግዚአብሔር የሚያቀርቡትስ ምን ምክንያት አላቸው።

ክርስቲያኖች ወደዘፈን ቦታ መግባት እንደሌለባቸው ከሚያዘው አሥራ ሁለተኛው ፀንቀፅ ውስጥ ለጎልማሶች የሚከተለው ምክር ተሠጥቷል። እናንተ ጎልማሶች ግዳጃችሁን ከማከናወን ወደኋላ አትበሉ ቃለስንፍናና ቸልተኝነት ንዕሕት ክብርት ለምትሆን ቤተክርስቲያንም ንፁሕ አገልግሎትን አበርክቱ የማንንም ገንዘብ ሳትጨምሩ በድካማችሁ ካፈራችሁት ንብረት ብቻ ለምግብ ተጠቀሙ ከተግባረ እድ ማንኛውም ሰው አይለይ አያቋርጥም። የእጅ ሥራው ይለያያል አሣን የሚያጠምድ አለ፣ መረብ በመሥራት ብቻ የሚተዳደር አለ፣ ድንኳን የሚሠፋ አለ፣ በግብርና የሚተዳደር አለ፣ ሰሎሞን "ሰነፍ ሆይ ወደ ጉንዳን ተመልከት ጎዳናውንም አስተውል አንተም ከሱ በበለጠ ሥራህን በትጋትና በብልህነት ልታከናውን ይገባል የንብንም ታታሪነት ተመልከተህ እውቀትን ቅሰም" አለ።

ባልቴት ዲያቆናዊነትንና እመምኔትነትን ልትሾም ትችላለች። ባሏ በግፍ የፈታት ወይም የሞተባት ሁና ዳግም ያላገባች በተአቅቦ እስከ ባልቴትነት የደረሰች ስሁለቱ መዓርጋት ትበቃለች። ለዚህ ደረጃ እንድትበቃ ንግግርን የማታበዛ ዋዛ ፈዛዛ ከአንደበቷ የማይሰማ ሁና ስትገኝ ከተመረጠች ዲቁናን ወይም እመምኔትነትን ከተሾመች በኋላ በቤተክርስቲያን መገኘትን አታስታጉል።

አመንዝራዎች አታላዮችና ዐመፀኞች መሆናቸውን እያወቁ በዐመፅ ከሰበሰቡት ገንዘብ ካህናት ከተቀበሉና ለምዕዋትም ለቤተክርስቲያን አገልግሎት ካዋሉት በንሥሐ ላልተመለሱ ዐመፀኞችም ከፀሰዩላቸው ከክህነታቸው ይወገዱ። ይህ ተግባር ኢየሱስ ክርስቶስን ያሳዝነዋልና ወንዱ ዲያቆን ሴቷን ዲያቆናዊት ወክሎ አገልግሎት ለመሥጠት አይሞክር ትላልቅ ሴቶች ተጠምቀው ቅብዐ ቅዱስን ለመቀባት ሲዘጋጁ ቅብአ ቅዱስን የምትቀባቸውና ልብሳቸውንም የምታቀርብላቸው ዲያቆናዊቱ ብቻ ናት።

www.ethiopianorthodox.org

በሀያ አራተኛው ዓንቀፅ ውስጥ ቁጥር ስድሳ አምስት ከንቱ ውዳሴ ከክርስቶስ ፍቅር ይለያል ብዙ አይሁዳውያን የኢየሱስ ክርስቶስ ድንቅ ተአምራት እያዩ የሱ ተከታዮች ለመሆን እጅግ ይጓጉ ነበር። ነገር ግን በካህናት አለቆች እንዳይናቁና ከነሱ የሚሰጣቸው ከንቱ ውዳሴ እንዳይቀርባቸው ከእምነት ወደ ኋላ አሉ እምነቱን የደበቀ ሰው ለብዙዎች መሰናክል ሊሆን ይችላል የማለት ምክር ያስተላልፋል።

በዓንቀፅ ሠላሳ አንድ ውስጥ ማንኛውን እንስሳ አርዶ የሚበላ ሰውን ከገደለ አይለይም የሚሉ ነበሩ ይላል። በዓንቀፅ ሠላሳ ከቁጥር ሁለት ጀምሮ አመክንዮ የተባለውና የሐዋርያት የእምነት መግለጫ የተሰኘው ይገኛል።

የዓንቀፁ መነሻ ቅዱሳት ሐዋርያት ስለተቀደሰችው የአምላክ አንድነትና ሦስትነት የሠጡት ትምህርት ይህ ነው። እኛም የእግዚአብሔር ልጆች ይህን የተቀደሰውን ቃል በትክክል ለሚታዘዙ ወገኖች እናስተላልፋለን በማለት ይጀምራል። አመክንዮ በቅዳሴ ውስጥም ሠፍሯል ከየተኛው መፅሐፍ እንደሚገኝ የተገነዘቡ ምናልባት ጥቂቶች ናቸው። ይህም ሊሆን የቻለው ይህ ዲዲስቅልያ የተባለው መፅሐፍ የሚገኝባቸው አድባራትም ሆኑ ገዳማት ጥቂቶች በመሆናቸው ነው።

ዐንቀፅ ሠላሳ አንድ፦ ከሚሞን መሠርይ መነሣት ጊዜ ጀምሮ ሠይጣን በቤተክርስቲያን እንዴት መለያየትን እንዳመጣ የሚገልፅ ሲሆን ብዙ መናፍቃን የተለያየ የመናፍቅነትን መንገድ አፍልቀዋል። ብዙ አማልክት አሉ ጋብቻ አያስፈልግም የሚሉና ሌሎችም በዘመኑ እንደተነሱ ይህ ዐንቀፅ ሠላሳ አንድ ይዘረዝራል። በቤተክስቲያን ታሪክ እነዚህ መናፍቃን ግኖስቲኮች በማለት ይገለፃሉ። ዋናው መነሻቸው በዕውቀትና በመመራመር ወደ እግዚአብሔር ክብር ይደረሳል የሚል ሁኖ የፍልስፍና አካሄዳቸው የተመሳቀለ ውጥንቅጡ የወጣና መሥመሩ ይህ ነው ለማለት የሚያስቸግር እንደሆነ የፍልስፍና ሊቃውንት ይናገራሉ።

የእግዚአብሔር አንድነትንና ሦስትነትን የሚገልፁ ቅዱሳት መፃሕፍትን በመመልከት ሦስት አማልክት አሉ የሚሉ ከነሱ መካከል ነበሩ ለነሱ መልስ አምላክ ሁለት አይደለም ሦስትም አይደለም ብቻው ለዘለዓለም የሚኖር እርሱ ነው እንጂ ተብሎ ተፅፏል። ከግኖስቲኮች መካከል ሁነው ሌላ ቡድን በማደራጀት ጋብቻን በመቃወም ለተሰለፉት ጋብቻ ንፁሕ እንደሆነ ለሚወለዱትም ልደት ርኩሰት እንደሌለበት እንናገራለን ሕዝቡ ይበዙ ዘንድእግዚአብሔር አዳምንና

ሔዋንን ብዙ ተባዙ ብሎ ፈጥሮአቸዋልና የሚለው መልስ ተሠጣቸው።

ባጠቃላይ ይህ አመክንዮ በመባል የሚታወቀው የሃይማኖት መግለጫ በውስጡ አጠቃልሎ የያዛቸው መልሶች በሃያ አምስት ቁጥር ተዘርዝረው ለብዙ መናፍቃን የተሠጡ ናቸው። ይህን አመክንዮ ካስቀመጠ በኋላ መፅሐፈ ዲዲስቅልያ እነዚህ ወንበዴዎች ናቸው እንደበጎች እየተመሰሉ ከእግዚአብሔር.... ጋር ይጣላሉ መሢሕ ክርስቶስን ሐዋርያትንና ነቢያትን ሐሰተኞች የሚያደርጉ አሕዛብንም በመጥፎ ትምህርታቸው የሚያስቱ ናቸው ራሳቸውን ደፍተውና ወደ ምድር አቀርቅረው በከፋታቸው የወይኑን ቦታ የሚያጠፉ ናቸው ብሎአቸዋል።

ቅዱስ ጴጥሮስ በነዚህ መናፍቃን ምክንያት ሐዋርያት ተሰብስበው ይህን መፅሐፈ ዲዲስቅልያ እንደፃፉ የገለፀበት ሐተታ ብዙ ነው። በሰላሳ ስድስተኛው ዐንቀፅ የመላእክት ምሥጋና /ቅኔ/ የሚል ይገኛል በሰዓታት ከሉሙ በማለት የሚጀምር የተለያየ የምሥጋና ዓይነት አለ። ይህ ከዚህ ላይ የሠፈረው ከሉሙ በምዕራፍ ውስጥ ይገኛል። በምዕራፍነቱም ለትምህርት ይቀርባል ይህ ዐንቀፅ የያዘውም ይኸው ብቻ ነው።

በሰላሳ ሰባተኛው ዐንቀፅ እለተ እሁድን እንዴት ማክበር እንዳለብን ይገልፃል እሁድ ሰንበትና እለተ ትንሣኤ በማለት ይጠቅሳታል። በዚችው ዕለት በየሣምንቱ ቀኑን ሙሉ የክርስቶስን ሕማማተ መስቀል እያስታወስን የትንሣኤው ፀጋ የምንሳተፍበትን ምሥጢር ለመረዳት እንድንችል ያስገነዝበናል አልፎ አልፎም እሁድ ሰንበት እያለ ዕለቱን ይጠቅሳታል የሚጸለየውንም ጸሎት /በእለተ እሁድ ሰንበት/ አስቀምጧል።

ከአህዛብ መካከል ለመጠመቅ የሚመጡት የሚሠጠው ትምህርት በሰላሳ ስምተኛው ዐንቀፅ ተቀምጧል። ከመጠመቃቸው ፀፊት ለተወሰነ ጊዜ ንኡስ ክርስቲያን እየተባሉ እንደሚቆዩም ይገልፃል። 39ኛው ለጥምቀት በቀረበው ውሃ ላይ የሚፀለይ ዐንቀፅ አርባ በሜሮን ላይ የሚፀለይና ሌሎችም አሉ መፅሐፉ አርባ ሁለት ዐንቀጾች አሉት።

ይህ ዲዲስቅልያተብሎ በመሠየም የቤተክስቲያንን ሥርዓት ያጠቃለለው መጽሐፍበሐዋርያትተዘጋጅቶበቀሌሚንጦስ፣በበርናባስ፣በጢሞቴዎስ፣ በማርቆስ፣ በቲቶ፣ በሉቃስ፣ በአሶን፣ በሉኪዮስሱሲ በተባለው ጴጥሮስ እጅ ለምእመናን እንደተላከ በማጠቃለያው ተገልጿል።

www.ethiopianorthodox.org

በግብረ ሕማማት ከዚህ እየተመረጡ ብዙ ምንባቦች ተወስደው ገብተዋል በፍትሐነገሥትም የዚህ መፅሐፍ ዋና ዋና ነጥቦች ሠፍረዋል። መፅሐፉ በትሕትመት ላይ ውሎ ለሕዝበ ክርስቲያን እንዲዳረስ ቢደረግ የጎላ አስተዋፅኦ ይኖረዋል።

www.ethiopianorthodox.org